

Hallituksen vuosikertomus 2025

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomus 2025

Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-287-853-3

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-108-7

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Paino: Grano Oy, 2026

Hallituksen vuosikertomus 2025 Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisu 2026:32

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Valtioneuvoston kanslia

Kieli suomi

Sivumäärä 322

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstatolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös hallituksen vuosikertomuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (853/2024) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2025 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset
- Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- Liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, valtion tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF 978-952-287-853-3

ISBN painettu 978-952-383-108-7

Asianumero VN/31309/2025

ISSN PDF 2490-0966

ISSN painettu 2490-0613

Hankenumero K 3/2026 vp

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-853-3>

Sisältö

1 Perustuslakivaliokunta	12
Viittomakieltä käyttävien oikeudet.....	12
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen.....	13
Saamelaiskäräjälain uudistuksen toimivuuden seuranta	14
2 Ulkoasiainvaliokunta	15
Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko.....	15
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	16
Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko	17
Jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen irtisanominen	18
3 Valtiovarainvaliokunta	19
Eduskunnan budjettivallan/ finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa	19
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä.....	20
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	22
Laajemman terveystalouden veron valmistelu.....	24
Maapohjan kiinteistövero-osuuden alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa	25
Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely	25
Pientuotannon verovapaus virvoitusjuomaverotuksessa.....	26
Kaivosmineraaliveron kehittäminen yhdistelmäveroksi, jossa vero perustuisi arvorajaltaan lisäksi osittain kaivostoiminnan tuottoon.....	27
Talouspolitiikan arviointineuvoston arviointi.....	28
4 Tarkastusvaliokunta	29
Kotouttamisen toimivuus.....	29
Hallituksen vuosikertomus 2018	33
Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito	35
Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen	37
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus	40
Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022.....	42

Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus	43
Hallituksen vuosikertomus 2022	46
Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023	48
Hallituksen vuosikertomus 2023 – Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2023 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta	49
5 Hallintovaliokunta	51
Asetietojärjestelmän kehittäminen	51
Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus.....	52
Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa.....	53
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	54
Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	56
Biometristen tietojen käsittelyä koskeva sääntely	58
Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut	59
Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta	60
Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen	61
Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä.....	63
Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi.....	65
Valtion aluehallintouudistusta koskeva lainsäädäntö	65
Uutta rahapelijärjestelmää koskeva lainsäädäntö	66
6 Lakivaliokunta	69
Vaikutusvallan väärinkäyttö	69
Vakuutus oikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	69
Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	70
Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen.....	70
Lapsenhuoltolain uudistus	71
Tuomioistuinviraston perustaminen.....	73
Ympäristövastuut konkurssissa	73
Maalittaminen	74
Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus	74
Vanhemmuuslain muutoksen seuranta	76
Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa	76
Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö.....	77
Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin	77
Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta.....	78
Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta	80
Avoimuusrekisterilain toimivuus.....	81
Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus.....	81
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait.....	82

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen	82
Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen	83
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen	84
Etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskeva lainsäädäntö	85
Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen.....	85
Aserikoksia koskevan sääntelyn muuttaminen.....	88
Julkisoikeudellisten velkojen asema velkakonversiossa	89
7 Liikenne- ja viestintävaliokunta	90
Uusi tieliikennelaki	90
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	90
Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen	91
Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus	92
Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset	93
Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032	94
Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely.....	95
Postilain muuttaminen	96
Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen	97
Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle.....	98
Vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annettua EU:n asetusta täydentävä lainsäädäntö	99
Lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen ja joustomekanismin toteutuminen	100
Kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö .	101
Ajoneuvolain muuttaminen.....	102
Mikroliikkumista koskeva lainsäädäntö	102
Ilmailulain, liikenteen palveluista annetun lain ja yhteistoimintalain muuttaminen	103
Eurooppalaista medianvapausasetusta täydentävä lainsäädäntö	103
Liikenteen palveluista annetun lain muuttaminen (rautatieliikenteen toimivalta).....	104
8 Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	105
Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano	105
Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi.....	106
Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus	107
Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle.....	107
Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen	109
Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen.....	111

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen	111
Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen	114
Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyksessä	115
Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset	116
Elintarvikemarkkinalain muuttaminen	116
Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta	118
Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi	118
Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan muutoksen vaikutukset	119
Kalastuksesta Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen	119
Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpano	120
Kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttaminen – Voimansiirtolinjoista maksettavat korvaukset	121
Metsästyslain 41 pykälän muuttaminen	121
Metsästyslain muuttaminen	122
9 Puolustusvaliokunta	123
Asevelvollisten taloudelliset etuudet	123
Yleisesikuntaupseereiden koulutus	124
Sotilaskurinpito ja rikostorjunta Puolustusvoimissa	124
Valtioneuvoston puolustusselonteko	124
10 Sivistysvaliokunta	126
Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla	126
Varhaiskasvatustilain uudistus	126
Opintolain nostaminen osana opintotukea	128
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	129
Oppivelvollisuuden laajentaminen	130
Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	140
Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi	151
Nuorisolain muuttaminen	152
Tekijänoikeuslain muutostarpeet	154
E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset	155
Perusopetuslain muuttaminen	156
Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa	158
Toiminnanohjauksen kokeilu ja oppimisen tuki ammatillisessa koulutuksessa	159
Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa	161
Kulttuuripoliittinen selonteko	161
Mobiililaitteiden käytön rajoittaminen koulussa	164
Varhaiskasvatuksen palveluseteli	164
Tilaukset ja lukuvuosisuorat toisen asteen koulutuksessa	165

11 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta	166
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen.....	166
Palveluseteli.....	166
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	167
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	168
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	169
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	170
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen.	170
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus	171
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen.....	171
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi.....	172
Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu	172
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely.....	173
Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen	174
OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!	187
Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset	187
Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana	188
Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus	189
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen	191
Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina	193
Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet.....	195
Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi	195
Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen	196
Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset	197
Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen	197
Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen	198
Läkelain ja sairausvakuutuslain muutokset	199
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait	200
Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen	201
Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö	202
Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset.....	203
Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö	203
Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa	204
Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta	205
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset.....	206

Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely	207
Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen	208
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen	209
Yleisen asumistuen muutokset	210
Työttömyysturvan muutosten vaikutukset	211
Sosiaaliturvaetuuksien muutosten vaikutusten seuranta.....	213
Laki alkoholilain 17 ja 26 pykälän muuttamisesta.....	214
Lait työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	214
Laki tupakkalain muuttamisesta	215
Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta.....	216
Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 pykälän muuttaminen.....	216
Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttaminen.....	218
Lääkekorvausten vuosiomavastuun jakaminen osiin.....	219
Lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumisen seuranta.....	221
Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskeva lainsäädäntö.....	222
Omalääkärimalliin pohjautuvat hoitosuhteen jatkuvuutta tukevat palvelutuotantotavat	222
Terveydenhuoltolain muuttaminen.....	223
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a pykälän muuttaminen.....	225
Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024	225
Terveydenhuoltolain 22 pykälän muuttaminen	228
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttaminen	228
Tupakkalain muuttaminen.....	229
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttaminen	230
Elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 pykälän muuttaminen	231
Omaishoidon tuesta annetun lain 5 pykälän ja perhehoitolain 12 pykälän muuttaminen.....	232
Apteekkiloududen uudistuksen ja lääkesäästöjen seuraaminen	233
Yleistuen ja toimeentulotuen ym. muutosten yhteisvaikutuksen seuranta.....	235
Toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutukset	235
Erytysraskausrahaa koskevan sääntelyn vaikutukset	236
12 Talousvaliokunta.....	238
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö.....	238
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen.....	239
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	240
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen.....	242
Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen.....	242
Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset	243

Kaivoslain muuttaminen.....	243
Kuluttajaluottoja koskeva sääntely.....	245
Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus.....	247
Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakkovaikuttaminen tilanteen parantamiseksi.....	248
Lunastuslain uudistus.....	249
Sähkön hinta kuriin	249
Laki fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta	255
Vesilupaprosessin sujuvoittaminen merituulivoiman osalta	256
Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta	256
Sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 pykälän muuttaminen.....	257
13 Tulevaisuusvaliokunta	258
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.....	258
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa – Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen	276
Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta.....	290
14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	294
Tasa-arvoselonteko	294
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaisissa.....	294
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet.....	295
Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö.....	296
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	298
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	300
Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko.....	301
Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa.....	304
Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen.....	304
Työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttaminen	305
Paikallisen sopimisen edistämistä koskeva lainsäädäntö	306
Valmiuslain toimivaltuuksien soveltaminen myös Ahvenanmaalla.....	306
Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 pykälän muuttaminen	307
Yhteistoiminnasta evankelis-luterilaisessa kirkossa	308
Työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskeva lainsäädäntö	308
Työntekijän henkilöön liittyvää irtisanomisperustetta koskevan lainsäädännön muuttaminen.....	309

15 Ympäristövaliokunta	311
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	311
Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen	312
Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen.....	313
Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa	314
Luonnonsuojelulain kokonaisuudistus	314
Laki ympäristövahinkorahastosta.....	316
Korkotukimallin kehittämistarpeet.....	318
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä.....	318
Rakentamislaki ja sen vaikutukset	319
Ilmastovuosikertomus 2023.....	320
Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2024	320
Lakialoite laiksi rakentamislain 17 pykälän muuttamisesta sekä rakentamislain 180 pykälän muuttamisesta	320
Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2025	321
Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain, ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä annetun lain 3 ja 5 pykälän sekä luonnonsuojelulain 35 pykälän muuttaminen.....	322

1 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Hallitus on käynnistänyt kuurojen ja viittomakielisten valtiollisen totuus- ja sovintoprosessin kesällä 2025. Prosessia valmisteltiin pitkään ja tiiviissä yhteistyössä kuurojen ja viittomakielisten yhteisöjen kanssa. Prosessin toteutuksesta vastaa itsenäinen ja riippumaton sihteeristö, joka aloitti työnsä 1.9.2025 ja toimii oikeusministeriön yhteydessä. Sihteeristön on tarkoitus luovuttaa prosessin loppuraportti valtioneuvostolle ja viittomakielisille yhteisöille 31.12.2027 mennessä. Sihteeristön työtä suuntaa ja tukee ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina kuurojen ja viittomakielisten yhteisöt sekä keskeisten ministeriöiden edustajat.

Valtioneuvoston kanslian marraskuussa 2025 avaama tarjouskilpailu vuoden 2026 valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimustoiminnan määrärahoista pitää sisällään tutkimuksen tekemisen vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa ministeriön ulkopuolinen arvio vammaisuuden vuoksi tulkkausta tarvitsevien tulkkauksen toimivuudesta sekä lainsäädännön ja sen toimeenpanon kehittämistarpeista. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa tarvittava tietopohja tulkkauspalveluiden kehittämistä koskevan päätöksenteon tueksi. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2027 aikana. Hankkeen vastuuministeriönä toimii sosiaali- ja terveysministeriö.

Oikeusministeriö on joulukuussa 2025 tilannut kielipoliittisen ohjelman toimeenpitoon selvityksen siitä, miten kielenelvytystyö tulisi organisoida, jotta siitä saataisiin mahdollisimman pitkäjänteistä. Selvitys koskee kielipoliittisen ohjelman painopistekieliä mukaan lukien suomalainen viittomakieli sekä suomenruotsalainen viittomakieli. Selvitys valmistuu vuoden 2026 lopussa.

Viittomakielibarometri julkaistiin helmikuussa 2025 ja vuoden 2025 aikana oikeusministeriössä valmisteltiin hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta. Kertomus on annettu eduskunnalle tammikuussa 2026.

Oikeusministeriö on aloittanut syksyllä 2025 valmistelun kieliasiaain neuvottelukunnan ja viittomakieliasiaoiden neuvottelukunnan yhdistämiseksi yhdeksi uudeksi kieliasiaain neuvottelukunnaksi.

Oikeusministeriö järjesti viittomakielilain arviomuistioluonnoksesta kuulemistilaisuuden joulukuussa 2025 viittomakieliasiaoiden neuvottelukunnan entisille jäsenille. Arviomuistiosta järjestetään yleinen lausuntokierros keväällä 2026.

Pamela Sarasmo, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Oikeusministeriö asetti 31.1.2025 uuden itsehallintolakityöryhmän 2025 ajalle 3.2.2025–31.1.2026 (Hanke OM005:00/2025: [Ahvenanmaan itsehallintolain uudistaminen – Oikeusministeriö](#)). Työryhmä on saanut jatkoaikaa 2.3.2026 asti, kuitenkin niin, että sen on viimeistään 16.2.2026 pyrittävä päättämään hallituksen esityksen muotoon laatimastaan mietinnöstä. Sen lisäksi, että työryhmä selvittää eräitä avoimiksi jääneitä asioita, se on työskentelynsä pohjaksi hyödyntänyt aiemmin pitkälle valmisteltua esitysluonnosta sekä oikeusministeriön aikaisempia selvityksiä. Kertomusvuonna työryhmä on kokoontunut kymmenkunta kertaa. Asiantuntijatyöryhmän työtä tukee korkean tason seurantaryhmä. Työryhmätyöskentelyyn osallistuvat osapuolet ovat kertomusvuonna olleet sitoutuneita jatkamaan ja edistämään pitkälle edenneen valmistelutyön saattamista loppuun.

Itsehallintolain maakunnan taloutta koskevia säännöksiä on osauudistuksella muutettu 1.1.2021 voimaan tulleella sääntelyllä (lait 98/2020 ja 911/2020).

Uuden itsehallintolain voimaantulo edellyttää eduskunnan ja Ahvenanmaan maakuntapäivien yhtäpitävää päätöstä. Eduskunnassa päätös on tehtävä siinä järjestyksessä kuin perustuslain muuttamisesta ja kumoamisesta on säädetty ja maakuntapäivillä siten, että sitä on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Saamelaiskäräjälain uudistuksen toimivuuden seuranta

HE 100/2023 vp – EV 82/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lain toimivuutta ja vaikutuksia saamelaisten itsehallinnon toteutumiseen ja eri ryhmiin sekä tarvittaessa ryhtyy viipymättä asianmukaisiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin havaittujen ongelmien korjaamiseksi.

Saamelaiskäräjälain uudistus tuli voimaan 1.8.2025. Oikeusministeriö tukee ja seuraa lainmuutosten toimeenpanoa virkatyönä. Laajempi lainsäädännön toimivuuden arviointi on perusteltua toteuttaa aikaisintaan joitakin vuosia sääntelyn voimaantulon jälkeen (esim. Valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:50, sivu 20).

Johanna Hautakorpi, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2 Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

VNS 10/2021 vp – EK 26/2022 vp

Eduskunta on kirjelmässään EK 26/2022 vp hyväksynyt selonteon VNS 10/2021 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 6/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 9.12.2021. Selonteko linjaa valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaa kansallisesti sekä ohjaa Suomen toimintaa kansainvälisesti ja Euroopan unionissa. Selonteko painottaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien ja yksilöiden oikeuksia, sukupuolten tasa-arvon vahvistamista sekä Suomen sitoutumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ja sitä toimeenpaneviin eurooppalaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Selonteossa käsitellään laajemmin perus- ja ihmisoikeuksien vahvistamista kestävässä kehityksessä, ilmastonmuutoksen hillinnässä, luontokadon torjunnassa, digitalisaatiokehityksessä ja tiedonvälityksessä, sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista.

Selontekoa valmisteltiin ulkoministeriön koordinoimana laajassa yhteistyössä ministeriöiden, laillisuusvalvojien, kansalaisjärjestöjen sekä tutkijoiden kanssa. Monipuolinen yhteistyö sekä eduskunnan informointi ovat osa selonteon toimeenpanon seurantaa.

Selonteko on voimassa myös pääministeri Orpon hallituskaudella. Valtioneuvoston tiedonannossa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa (31.8.2023) todetaan, että ”kansainvälisessä työssään hallitus jatkaa Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa”.

Nykyisellä hallituskaudella kansainväliseen ihmisoikeuspolitiikkaan liittyvistä kysymyksistä on linjattu muun muassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa sekä kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (2024). Ihmisoikeuspoliittisen selonteon toimeenpanosta käydään säännöllistä keskustelua muun muassa valtioneuvoston asettamassa Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina kaikki eduskuntapuolueet.

Petri Hakkarainen, poliittisen osaston osastopäällikkö, ulkoministeriö

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 3/2024 vp – EK 33/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto informoi eduskuntaa ajantasaisesti Nato-jäsenyyteen liittyvistä keskeisistä politiikkalinjauksista ja ratkaisuista myös selontekojen välisenä aikana.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 20.6.2024. Valtioneuvosto linjaa selonteossa, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Toiminnan perustana ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu arvopohjaiseen realismiin.

Selonteossa arvioidaan Suomen kansainvälistä toimintaympäristöä ja sen muutostekijöitä, mm. monipuolistuvat turvallisuushkat ja ilmastonmuutoksen ja luontokadon kaltaiset koko ihmiskuntaa koskevat ongelmat, sekä määritetään Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset painopisteet ja tavoitteet. Selonteko sisältää Suomen Nato-jäsenyyden peruslinjaukset ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta. Selonteko painottaa, että Euroopan unioni säilyy Suomen tärkeimpänä poliittisena ja taloudellisena viitekehysenä ja arvoyhteisönä, ja korostaa yhteistyön syventämistä Pohjoismaiden ja muiden läheisten liittolaisten ja kumppaneiden kanssa. Suomi tukee Ukrainaa sen puolustaessa itsenäisyyttään, suvereenisuuttaan ja alueellista koskemattomuuttaan. Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen sekä kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ovat Suomen toiminnan kulmakiviä.

Selonteko valmisteltiin laajassa yhteistyössä tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden kanssa. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta antoivat työlle poliittisen ohjauksen. Eduskunta osallistui selontekoprosessiin erikseen asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta. Kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta on tärkeää myös tulevaisuuden selontekoprosesseissa. Samoin on tärkeää, että eduskunta pysyy informoituna Nato-jäsenyyteen liittyvistä keskeisistä politiikkalinjauksista ja ratkaisuista myös selontekojen välisenä aikana. Ulkoministeriö on informoinut eduskuntaa säännöllisesti keskeisistä Natosymyksistä, kuten operaatioihin osallistumisesta sekä politiikkalinjauksista huippukokouksen ja ulkoministerikokousten yhteydessä.

Outi Holopainen, alivaltiosihteeri (ulko- ja turvallisuuspolitiikka), ulkoministeriö

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

VNS 4/2024 – EK 10/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä toimeenpannessaan ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja antaa asiassa selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle ennen kuluvan vaalikauden päättymistä.

Valtioneuvoston kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko annettiin eduskunnalle 11.7.2024.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko täydentää ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa tarkemmilla kauppaa- ja kehityspolitiikan toimenpiteillä. Tavoitteena on tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla ja lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään. Vienninedistämistoimintaa kehitetään tukemaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita. Suomi edistää maailmankaupan ennustettavuutta, sääntöpohjaisuutta ja kriisinsietokykyä tiivistämällä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa.

Kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymiserveiden ja -oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Alueellisesti yhä suurempi osuus työstä painottuu Ukrainaan. Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa. Suomen tavoite on lisätä yksityisen sektorin osallistumista kehitysyhteistyöhön ja -rahoitukseen sekä vahvistaa kehittyvien maiden omaa rahoitusta. Ulkoministeriö antaa eduskunnalle kehityspolitiikkaa koskevan tulosraportin syyskuudella 2026.

Ulkoministeriö on valmistellut selontekoa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Tasavallan presidentti sekä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministeriövaliokunta antoivat valmistelutyölle poliittisen ohjauksen. Myös sidosryhmiä ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon parlamentaarista seurantaryhmää kuultiin selonteon valmistelun aikana.

Jarno Syrjälä, alivaltiosihteeri (kansainvälinen kauppa), ulkoministeriö
Pasi Hellman, alivaltiosihteeri (kehityspolitiikka), ulkoministeriö

Jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen irtisanominen

HE 56/2025 vp – EV 84/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että irtisanoessaan Ottawan sopimuksen Suomi jatkaa vahvaa tukeaan humanitaariselle miinatoiminnalle.

Suomi irtisanoi Ottawan jalkaväkimiinasopimuksen heinäkuussa 2025 ja irtisanominen tuli voimaan tammikuussa 2026. Päätöksen taustalla oli tarve varmistaa Suomen puolustuskyky muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Sopimuksen irtisanominen mahdollistaa jalkaväkimiinajärjestelmän palauttamisen puolustuksen keinovalikoimaan. Suomi on sitoutunut jatkossakin tukemaan sopimuksen humanitaarisia päämääriä, kuten miinojen uhrien auttamista ja miinanraivausta.

Suomi on tukenut humanitaarista miinatoimintaa noin 125 miljoonalla eurolla vuodesta 1991 lähtien. Humanitaarisen miinatoiminnan tuki ei ole sidottu Ottawan jalkaväkimiinasopimukseen, vaan myös sopimuksen ulkopuoliset maat antavat tukea humanitaariselle miinatoiminnalle. Tukemme jatkamiseksi ulkoministeriössä on valmisteltu konsepti humanitaarisen miinatoiminnan tuesta vuosille 2026–2029. Konseptikauden kokonaisbudjetti on 12 miljoonaa euroa (3 milj./vuosi), ja tuki kohdistetaan hankkeisiin, jotka täydentävät Suomen muuta globaalia humanitaarista toimintaa ja tukea valituissa kohdemaissa. Tukemme alustavat painopistealueet ovat Ukraina, Syyria ja Palestiina, joissa miina- ja räjähdeongelmat ovat laajoja ja estävät humanitaarista apua, jälleenrakennusta ja kehitystä. Ukrainassa tarve on valtava, sillä maa on maailman miinoitetuin, ja miinanraivaukselle on kriittinen tarve mm. ruokaturvan kannalta. Syyriassa suuri räjähteiden määrä uhkaa paluumuuttoa ja jälleenrakennusta, kun taas Palestiinassa erityisesti Gazan kriisi on aiheuttanut räjähteiden ja siviiliuhrien merkittävää lisääntymistä. Näiden kohdealueiden lisäksi Suomi voi tukea globaaleja toimia, liittyen esimerkiksi uhrien avustamiseen ja hyvien käytäntöjen kehittämiseen.

Petri Hakkarainen, poliittisen osaston osastopäällikkö, ulkoministeriö

3 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan budjettivallan/ finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

EU:n uudet finanssipoliittiset säännöt tulivat voimaan 30.4.2024. Uudistuksen merkittävimmät muutokset liittyvät vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevään osaan, jota koskeva asetus korvattiin kokonaan uudella ja mm. keskipitkän aikavälin tavoitteesta (MTO) luovuttiin. Uuden ennaltaehkäisevän osan keskiössä ovat kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmat, jotka sisältävät julkisen talouden nettomenopolun sekä investoinnit ja rakenteelliset uudistukset. Suomen kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma hyväksyttiin valtioneuvostossa ja toimitettiin EU:lle 10.10.2024. Suunnitelma ja sen sisältämä nettomenopolku hyväksyttiin EU:n neuvostossa 21.1.2025.

Hallitusohjelman sekä uusien EU-sääntöjen mukaisesti kansallisia finanssipoliittisia sääntöjä ja niitä koskevaa kansallista lainsäädäntöä vahvistetaan siten, että ne tukevat entistä voimakkaammin velkakestävyyttä. Lainsäädännön uudistamista valmisteltiin valtiovarainministeriön työryhmässä ja se perustuu lähes kaikkien eduskuntaryhmien 14.10.2025 allekirjoittamaan parlamentaariseen sopimukseen julkisen talouden hoitamisesta. Kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanon määräaika päättyi 31.12.2025.

Laki julkisen talouden hoitamisesta (finanssipoliittinen laki, 1440/2025) ja laki talouspolitiikan arviointineuvostosta (1441/2025) tulivat voimaan 1.1.2026. Finanssipoliittisen lain eräät kansalliset lisävaatimukset tulevat kuitenkin voimaan vasta osin vuoden 2031 ja osin vuoden 2033 alusta lukien.

Julkisen talouden hoitamista annetun lain mukaan julkista taloutta ohjataan valtion ja paikallishallinnon, eli julkisyhteisöjen velkaa kerryttävien sektorien, yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettavilla tavoitteilla. Vaalikauden neljän vuoden tavoite asetetaan vaalikauden alussa vaalikauden viimeiselle vuodelle. Ylivaalikautinen

kahdeksan vuoden tavoite asetetaan vaalikauden puoliväliin mennessä keskimääräisenä rahoitusasemana tulevalle kahdeksan vuoden ajanjaksolle. Rahoitusasematavoitteiden asettamisen valmistelee kunkin vaalikauden alussa nimitettävä finanssipoliittinen parlamentaarinen työryhmä.

EU-lainsäädännön edellyttämänä kansallisena finanssipoliittisena sääntönä toimisi näistä vaalikauden rahoitusasematavoite. Vaalikauden tavoite tulee asettaa EU-oikeudelliset vaatimukset täyttävästi ja siten, että se edistää ylivaalikautisen tavoitteen saavuttamista. Valtioneuvoston tulee esittää vaalikauden tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa. Vaalikauden tavoitteen saavuttamista tukee korjausmekanismi, jonka osat linkittyvät itsenäisen finanssipolitiikan valvojan lausuntoihin sekä EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn.

EU-lainsäädännön edellyttämänä itsenäisenä finanssipolitiikan valvojana toimii talouspolitiikan arviointineuvosto. Arviointineuvostosta säädetään sen uuden valvontatehtävän vuoksi jatkossa asetuksen sijasta lailla.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä

HE 260/2020 vp – EV 54/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisena ja kertaluonteisena ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisiä ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä,

eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.

4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen.

5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.

6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan, eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.

7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.

8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

1–8. Euroopan unionin omia varoja koskevalla neuvoston päätöksellä hyväksytään unionin talousarvion rahoitusjärjestelmä. Järjestelmä perustuu siihen, että jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön tuloja vuotuisen talousarvion rahoituksen varmistamiseksi. Kunkin jäsenvaltion rahoitusvastuu on yksilöllinen eikä yhteisvastuullinen. Päätöksessä säädetty tulot kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä.

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehyykiseksi vuosille 2028–2034. Komission ehdotuksiin sisältyivät muun muassa keskeiset horisontaaliset ja monivuotisen rahoituskehyyksen lainsäädännöllisen perustan muodostavat ehdotukset uudesta rahoituskehyyasetuksesta, neuvoston päätöksestä Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä sekä talousarvioyhteistyötä koskevasta toimielinten välisestä sopimuksesta.

Komissio ehdotti viittä uutta omien varojen lajia pohjautuen aiempiin ehdotuksiin ja keskusteluihin. Uudet omat varat tuottaisivat komission mukaan huomattavia tuloja ja niiden täytäntöönpano olisi mahdollista kohtuullisin hallinnollisin rasittein. Komission ehdotus uusiksi omiksi varoiksi sisälsi kaksi uutta omaa varaa, jotka sisältyivät jo aiempiin

vuosien 2021 ja 2023 komission ehdotuksiin. Nämä kaksi uutta omaa varaa olisivat nykyiseen päästökauppajärjestelmään (ETS 1) sekä hiilirajamekanismiin (CBAM) perustuva oma vara. Komissio ehdotti lisäksi kolmea uutta omien varojen lähdeä, jotka ovat keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuva oma vara (e-waste), tupakan valmisteveroon perustuva oma vara (TEDOR) sekä EU:n yritysperusteinen oma vara (CORE).

Komission ehdotuksia on käsitelty tarkemmin ja Suomen kannat on esitelty U-kirjelmässä U 48/2025 vp (30.10.2025). U-kirjelmän kannoissa todetaan muun muassa, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle. Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti komission muutosehdotuksiin koskien nykyistä omien varojen järjestelmää (ml. maksualennuksista luopuminen) sekä kolmeen ehdotettuun uuteen omaan varaan (CBAM, e-waste, TEDOR). Valtioneuvosto korostaa kansallista toimivaltaa verotuskysymyksissä. Valtioneuvosto suhtautuu erittäin kriittisesti veroluonteisiin uusiin omien varojen ehdotuksiin, kuten yli 100 miljoonan euron liikevaihdon yritysten maksuihin perustuvaan uuteen omaan varaan (CORE). Kannoissa todetaan myös, että Suomi vastustaa esitettyjä, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä.

Omien varojen ehdotusten käsittely alkoi neuvoston työryhmässä heinäkuussa 2025. Omien varojen järjestelmästä tulevalle rahoituskehyskaudelle päätetään osana koko rahoituskehuksesta käytäviä neuvotteluja.

Niina Suutarinen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä

HE 154/2022 vp – HE 277/2022 vp – EK 60/2022 vp

Lausuma 2

Momentti 29.01.02 Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät resurssit lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseen ja huolehtii muun muassa kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman toimeenpanosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 käynnistämän Kansallisen lukutaitofoorumin työn tuloksena syntyi Lukuliike, jonka avulla mahdollistettiin muun muassa Lukeva kunta -verkostojen rahoittamista. Lukuliikkeen johdolla laadittiin vuonna 2021 lukutaitotyön tueksi Kansallinen lukutaitostrategia 2030, joka sisältää konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi.

Strategian pohjalta käynnistyi kansallinen Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma, joka toteuttaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 suuntaviivoja ja toimenpiteitä yhdessä lukutaitotoimijoiden kanssa. Lukutaito-ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa varhaiskasvatukseen, kouluille ja kuntiin suunnattujen osaohjelmien kautta sekä jakaa valtionavustuksia lukutaitotyöhön. Lukutaito-ohjelma jatkaa Lukuliikkeen työtä.

Hallitusohjelman mukaisesti lasten ja nuorten lukutaitoa vahvistetaan. Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa jatketaan, minkä lisäksi laajennetaan Luku-liikettä, jonka tavoitteena on kaikenikäisten lukutaidon edistäminen.

Vuoden 2025 talousarviossa osoitettiin Opetushallituksen määrärahamomentille 29.01.31 luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimenpiteisiin yhteensä 1 000 000 euroa. Määrärahaa on käytetty Lukutaito-ohjelman toimintaan sekä sen jakamiin valtionavustuksiin.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Momentti 29.40.02 Eduskunta edellyttää, että valtionarkiston sekä yksityisten keskusarkistojen rahoitus mitoitetaan jatkossa niin, että arkistojen pitkäjänteinen toiminta turvataan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti turvannut yksityisten valtionapuarkistojen toimintaedellytykset rahoittamalla niiden toimintaa vuosittain. Kansallisarkistolle on vuosina 2023, 2024, 2025 ja 2026 asetettu käyttöön tieteen ja tiedepoliittisten tavoitteiden edistämisen määrärahoja 5 600 000 euroa vuosittain edelleen jaettavaksi yksityisten arkistojen toimintaan lain (1006/2006) mukaisesti. Vuoden 2027 talousarvio on valmisteluprosessissa.

Sami Niinimäki, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Laajemman terveysperusteisen veron valmistelu

HE 280/2022 vp – EV 323/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa laajemman terveysperusteisen veron valmistelua, joka ottaisi laajemmin huomioon tuotteiden terveysvaikutukset.

Virvoitusjuomaverosta annettua lakia (1127/2010) muutettiin vuonna 2023 siten, että veroon sisältyvää terveysohjausta vahvistettiin. Lainmuutoksessa juoman sokeripitoisuuteen perustuvaa veroporrastusta lisättiin tavoitteena ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Lainmuutokset vahvistettiin huhtikuussa 2023, mutta ne eivät tulleet tuolloin vielä voimaan. Muutetusta laista tehtiin Euroopan komissiolle valtioneuvoston päätöksessä oikeusvarmuusilmoitus. Valtioneuvoston päätöksessä ilmeni, että lakiin oli tehtävä eräitä muutoksia valtioneuvoston hyväksynnän saamiseksi. Nämä lainmuutokset hyväksyttiin eduskunnassa marraskuussa 2025 (HE 123/2025 vp, EV 134/2025 vp). Muutokset tulevat voimaan 1.4.2026.

Lainmuutoksessa juoman sokeripitoisuuteen perustuvaa veroporrastusta lisättiin tavoitteena ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Tällaiselle virvoitusjuomaveron terveysohjaukselle löytyy perusteita myös tutkimuksen valossa. Vuonna 2019 julkaistussa tutkimuksessa juomien kokonaisokeripitoisuuteen perustuvan vero-ohjauksen todettiin Suomessa vaikuttaneen kulutukseen toivotulla tavalla ja vähentäneen juomien sisältämän sokerin kulutusta (Kosonen T. & Savolainen R., Makeisveron vaikutus makeisten hintoihin ja kulutukseen, Palkansaajien tutkimuslaitos, Raportteja 38, 2019). Keskeinen syy onnistuneelle vero-ohjaukselle oli se, että korkean sokeripitoisuuden juomille löytyy kuluttajien näkökulmasta riittävän samankaltaisia vähäsokerisia tai sokerittomia korvaavia tuotteita, joihin kulutus voi siirtyä.

Laajemman terveysperusteisen elintarvikkeisiin kohdistuvan veron kohdalla tilanne on toinen. Edellä mainitussa tutkimuksessa selvitettiin vuodesta 2011 vuoteen 2017 Suomessa kannetun makeisveron vaikutusta makeisten hintoihin ja kulutukseen. Tutkimuksen mukaan vero siirtyi kuluttajahintoihin, mutta ei vähentänyt kulutusta. Muiden elintarvikkeiden kuin juomien kohdalla ongelmana onkin se, että on hyvin vaikeaa löytää toisiaan riittävän läheisesti korvaavia tuotteita. Esimerkiksi makeisiin kohdentunut vero ei siirtänyt kulutusta makeisista niitä läheisesti muistuttaviin kekseihin.

Laajaan joukkoon elintarvikkeita kohdistuvan veron osalta on myös huomioitava, että muut elintarvikkeet eivät ole samalla tavalla selkeästi määriteltävissä oleva tuoteryhmä kuin juomat eikä verovelvollisten määrä ole samalla tavalla rajallinen kuin juomien kohdalla. Vero tarkoittaisi huomattavaa hallinnollista taakkaa laajalle joukolle suomalaisia yrityksiä sekä hallinnollisia kustannuksia niin yrityksille kuin viranomaisille.

Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Hallitus päätti, että makeisten ja suklaan arvonlisäverokanta korotetaan alennetusta 14 prosentin verokannasta yleisen arvonlisäverokannan mukaiseen 25,5 prosenttiin. Keväällä 2025 muutoksen valmistelu keskeytettiin lausuntokierroksen jälkeen. Lausuntopalautteessa huolta herättivät muun muassa hallinnollinen taakka yrityksille ja viranomaisille sekä lainsäädännön yhteensopivuus EU-lainsäädännön kanssa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pia Kivimies, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa

HE 39/2023 vp – EV 16/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maapohjan kiinteistöveron alarajan muutos otetaan huomioon, kun arvioidaan kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksesta aiheutuvien muutoksien kohtuullisuutta kiinteistön omistajille pitkällä aikavälillä.

Lausuma otetaan huomioon kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä, joka hallituksen lainsäädäntösuunnitelman mukaan on tarkoitus antaa eduskunnalle toukokuussa 2026.

Esa-Pekka Saari, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely

HE 77/2023 vp – EV 77/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valmistelua ennakkoratkaisumahdollisuuden lisäämiseksi lakiin joko OECD:n tulevan työn tulosten mukaisesti tai puhtaasti kansallisin ratkaisuin kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon, että ensimmäiset minimiveroa koskevat ilmoitukset tulee jättää vuoden 2026 aikana.

Hallitus antoi eduskunnalle 22.12.2025 esityksen, HE 196/2025 vp, jossa minimiverovelvollisille ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus ennakkoratkaisun hakemiseen. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran 1.1.2024 alkaneisiin tilikausiin, joilta yritykset antavat ensimmäiset minimiveroa koskevat veroilmoitukset.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Pientuotannon verovapaus virvoitusjuomaverotuksessa

HE 123/2025 vp – EV 134/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja tarvittaessa tarkentaa virvoitusjuomaverosta annetun lain pienvalmistajahuojennusta siten, että muista saman toimialan valmistajista oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumattomien, enintään 70 000 litraa vuodessa valmistavien pientoimijoiden asema sekä huojennuksen yhteensopivuus EU:n valtiontukisääntelyn kanssa varmistetaan. Tässä yhteydessä valtioneuvosto kiinnittää huomiota myös pientoimijoiden kasvuun vaikuttaviin esteisiin.

Virvoitusjuomaverosta annetun lain (1127/2010) mukainen verovapaus myönnetään oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumattomille pienvalmistajille, joiden kalenterivuoden aikana kulutukseen luovuttamien tuotteiden määrä on enintään 70 000 litraa valmista, juotavaa virvoitusjuomaa. Tarkoituksena on välttää tilanne, jossa sekä verottajan että verovelvollisen kustannukset ja hallinnollisen työn määrä ovat kohtuuttoman suuret kannettavan veron määrään nähden. Kyseinen 70 000 litran raja tarkoittaa, että veron ulkopuolelle jää suuri osa esimerkiksi kasvis-, hedelmä- ja marjamehujen pienvalmistuksesta, jota harjoitetaan erityisesti maatalouden sivuelinkeinona.

Kyseinen verovapauden muodossa annettava valtiontuki myönnetään EU:n valtiontukisääntöjen mukaisena niin sanottuna de minimis -tukena. Asetuksen mukaan jäsenvaltio voi myöntää yhdelle yritykselle asetuksen ehtojen mukaista tukea kokonaismäärältään enintään 300 000 euroa kolmen vuoden aikana kansallisesti ilman, että Euroopan komissio päättää tuen sisämarkkinoille soveltuvuudesta.

Virvoitusjuomaveron porrastus aiempaa useampaan juoman sokeripitoisuuteen perustuvaan verotasoon sekä veroon tehdyt korotukset tulevat voimaan 1.4.2026. Pientuotannon tuki jää kolmen vuoden ajalle laskettuna asetuksen eurorajan alle siinäkin tapauksessa, että kyse on korkeimmalla verolla verotettavasta hyvin sokeripitoisesta juomasta ja että myös eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain mukainen

juomapakkausvero tulee maksettavaksi. Virvoitusjuomaveron korotuksia harkittaessa tarkastellaankin säännönmukaisesti myös mahdollisen korotuksen vaikutusta suhteessa asetuksessa sallittuun tuen enimmäismäärään.

Virvoitusjuomaverosta annetun lain pientuotantotuen EU:n valtiontukisäännösten mukaisuus on lisäksi nimenomaisesti varmistettu osana Euroopan komissiolle tehtyä virvoitusjuomaverouudistuksen oikeusvarmuusilmoitusta. Uudistetulle verolle saatu hyväksyntä tarkoittaa, että vero on kokonaisuudessaan, pientuotannon tuki mukaan lukien, yhteensopiva EU:n valtiontukisääntelyn kanssa.

Kulutukseen luovutettujen juomien tiettyyn litramäärään sidottu tuki saattaa periaatteessa muodostua joustamattomaksi rajaksi yrityksen kasvulle, sillä tuen menettäminen kokonaisuudessaan, kun edellytykset eivät enää täyty. Tuotantomäärälle asetettu 70 000 litran raja on kuitenkin siinä määrin korkea, että se mahdollistaa tuen tavoitteen toteutumisen eli jättää verotuksen ulkopuolelle pienimuotoisen toiminnan, jossa verotuksesta aiheutuvat kustannukset ja työ olisivat kohtuuttoman suuret verrattuna maksettavaksi tulevan veron määrään.

Valtiovarainministeriö seuraa uudistetun virvoitusjuomaveron täytäntöönpanoa ja vaikutuksia.

Pia Kivimies, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Kaivosmineraaliveron kehittäminen yhdistelmäveroksi, jossa vero perustuisi arvorajaltin lisäksi osittain kaivostoiminnan tuottoon

HE 127/2025 vp – EV 166/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee mallin kaivosmineraaliveron rakenteellisesta kehittämisestä hybridimalliksi, jossa vero koostuisi arvorajaltista ja tuottoon perustuvasta verosta siten, että mallin käyttöönotto voisi olla mahdollista jo vuoden 2027 alusta.

Kysymyksessä on erittäin laaja ja monimutkainen lainsäädäntöhanke, joka edellyttää laajaa perehtymistä kansainvälisiin kaivosveromalleihin ja niiden toimivuuteen. Lisäksi Suomeen on luotava täysin uusi veromalli, jota vastaavaa ei aikaisemmin ole koskaan ollut käytössä. Hallitus selvittää mitä mahdollisuuksia tällaisen hankkeen toteuttamiselle on

ja missä aikataulussa, ottaen huomioon kaikki muut vuoden 2026 aikana vireillä olevat verolainsäädäntöhankkeet. Lain voimaantulo vuoden 2027 alusta lukien vaikuttaa tässä aikataulussa epärealistiselta.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Talouspolitiikan arviointineuvoston arviointi

HE 167/2025 vp – EV 187/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa talouspolitiikan arviointineuvoston riippumattomuuden toteutumista ja arvioi tarvetta tehtävän uudelleenjärjestelylle viimeistään sen jälkeen, kun on tehty talouspoliittisesta arviointineuvostosta annetun lain 9 §:n mukainen ensimmäinen ulkoinen arviointi.

Kun valtiovarainministeriö teettää talouspolitiikan arviointineuvostosta annetun lain 9 pykälän mukaisen ensimmäisen ulkoisen arvioinnin, niin se ottaa huomioon kyseessä olevan eduskunnan lausuman.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

4 Tarkastusvaliokunta

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017vp – TrVM 6/2018 vp

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työnhakijoiden tavoin työvoimapalveluiden asiakkaina. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetulla lailla (380/2023) on siirretty vuoden 2025 alusta lukien työvoimapalveluiden järjestämisvastuu paikallistasolle eli kunnille. Kunnat voivat täten hyödyntää maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden edistämässä työvoimapalveluiden työnvälitys- ja yrityspalveluosaamisen lisäksi muun muassa kunnan koulutuspalveluita sekä yrityskontakteja. Työvoimapalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumisohjelma, joka muodostaa kotoutumisen alkuvaiheen palvelut. Kotoutumisohjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös paikallisten työnantajien kanssa. Lisäksi työnantajat voivat osallistua kotoutumisen edistämisen suunnitteluun ja kehittämiseen paikallistasolla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla. Hallitusohjelmakirjaus huomioidaan osana kotoutumispalvelujen uudistushanketta. Hallituksen esitys kotoutumispalvelujen uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kesällä 2026 ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

7. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Vuoden alusta 2025 lukien kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättöttestaus. Päättöttestauksen avulla pyritään parantamaan kotoutumiskoulutukselle asetettujen kielitaitotavoitteiden toteutumista sekä kielitaidon kehittymisen seuraamista, testauksen yhteismitallisuutta eri koulutuksenjärjestäjien kesken sekä tukemaan jatko-ohjausta muihin palveluihin tai koulutuksiin kotoutuja-asiakkaan kielitaitotasoa vastaavasti. Yhtenäinen tieto saavutetuista kielitaitotasosta parantaa myös kotoutumiskoulutuksen seurantaa. Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättöttestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Opetushallitus.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt hankkeen kotoutumispalveluiden uudistamiseksi, jossa huomioidaan myös kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Hallituksen esitys kotoutumispalvelujen uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kesällä 2026 ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

Hallitusohjelmassa on myös muita maahanmuuttaneiden kielitaitoa koskevia kirjauksia. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö perustivat syksyllä 2023 kielitaidon osoittamista ja testaamista koskevien hallitusohjelmakirjausten työryhmän, joka toimi kevääseen 2025 saakka. Työryhmän tehtävänä oli tukea ministeriöitä hallituksen esitysten valmistelussa kielitaitokysymyksiin liittyen. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee työryhmän raportin alkuvuodesta 2026. Työryhmän raporttiin on koottu aikuisten maahanmuuttajien kielitaitovaatimusten ja kielitaidon testaamisen nykytila. Hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2024 alkaen on osoitettu ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen 1 miljoona euroa. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla.

Syksyn 2025 budjettiriihen mukaisesti mahdollistetaan koko- tai osa-aikatyön tekeminen kotoutumiskoulutuksen rinnalla ja arvioidaan kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet siten, että kotoutumiskoulutuksen yhdistäminen joustavasti työhön tai yrittäjyyteen on mahdollista. Lisäksi budjettiriihen mukaisesti varmistetaan sujuvat työelämäpolut maahan muuttaneille. Nämä kaksi edellä mainittua kirjausta huomioidaan

osana kotoutumispalvelujen uudistushanketta. Liittyen sosiaali- ja terveysalan henkilöstö-
vajeeseen vastaamiseen on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla selvitys
mahdollisuudesta toteuttaa kansallinen yhtenäinen kielikoulutus osana EU/ETA-alueen
ulkopuolelta tulevien terveydenhuollon ammattilaisten laillistamisprosessia. Selvitys
julkaistaan arviolta alkuvuoden 2026 aikana.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttaja-
taustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset
tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

10. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi
aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Kotoutumislain uudistuksen myötä kunnan
kotoutumista edistävien palveluiden kohderyhmää on laajennettu siten, että kuntien tulee
tavoittaa kotoutumispalveluihin työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttaneita, kuten
kotihoiton tuella lapsia hoitavia vanhempia. Lisäksi kotoutumissuunnitelman enimmäis-
kestoa voidaan pidentää, jos maahanmuuttaja on osallistunut kotoutumissuunnitelmaan
osa-aikaisesti saadessaan kotihoiton tukea.

Kuntien kotoutumisohjelman tulee sisältää monikielinen yhteiskuntaorientaatio. Osana
monikielistä yhteiskuntaorientaatiota voidaan keskustella muun muassa sukupuolten
välisestä tasa-arvosta ja sukupuolirooleista vastikään maahan muuttaneiden kanssa heidän
omalla tai hyvin osaamallaan kielellä. Monikielisen yhteiskuntaorientaation tavoitteena
on muun muassa tasoittaa koulutustaustaan ja sukupuoleen liittyvää eriarvoisuutta
maahanmuuttajien välillä.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistäminen edistää koko perheen kotoutumista.
Ulkomailta syntyneiden naisten työllisyysaste nousi Suomessa vuodesta 2016 vuoteen
2022 (Raijas & Baumgartner 2023), mutta laski talouden taantuman myötä 2023–2024.
Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus maahanmuuttajaitien aseman
parantamisesta osana kotoutumispalveluiden uudistusta. 5 miljoonan euron lisärahoitus
on kohdennettu kunnille valtiosuosjärjestelmän kautta kotona lapsia hoitavien
maahanmuuttajien kotoutumispalveluiden järjestämiseen. Lisäksi hallitusohjelmakirjaus
huomioidaan osana työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämää hanketta koskien
kotoutumispalvelujen uudistamista.

Myös opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut viiden miljoonan euron valtionavustuksen vapaan sivistystyön oppilaitoksille kotoutumisajan ylittäneiden naisten suomen ja ruotsin kielikoulutukseen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä on valmisteltu lausuntokierrokselle hallituksen esitysluonnosta kotihoidontuen ns. Norjan mallin käyttöönotosta siten, että oikeus lasten kotihoidontukeen alkaisi usean vuoden asumisajan jälkeen. Tällä hallitusohjelman mukaisella muutoksella edistettäisiin maahan muuttaneiden naisten ohjautumista työmarkkinoille ja työllistymistä edistäviin kotoutumispalveluihin.

Minna Säävälä, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

11. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumisohjelma, joka muodostaa kotoutumisen alkuvaiheen palvelut. Kotoutumisohjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kunta- tai työvoimaviranomainen voi myös ulkoistaa palveluntuottajille (esim. oppilaitoksille tai kolmannen sektorin toimijoille) tiettyjä julkisia hallintotehtäviä, kuten ohjausta ja neuvontaa sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen toteuttamisen.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kolmannen sektorin keskeisen roolin tunnistamisesta ja tunnustamisesta kotoutumistoimien monipuolisessa kokonaisuudessa.

Aiemmin työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima kotoutumisen kumppanuusohjelma siirtyi KEHA-keskuksen hallinnoimaksi vuoden 2025 alusta. Kumppanuusohjelman tavoitteena on täydentää valtion kotoutumisen edistämisohjelmaa tukemalla pitkäjänteisesti kotoutumisen parissa toimivia järjestöjä ja yhteisöjä. Kumppanuusohjelma tarjoaa sekä uusille että vanhoille toimijoille muun muassa yhteistyöfoorumeita, kuten erilaisia verkostotapaamisia, sekä kumppanuusalusta- ja kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelut järjestöjen ja viranomaisten käyttöön.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoitti vuosina 2023–2025 Moniheli ry:n Kumppanuudessa-hanketta, jonka tavoitteena on edistää erityisesti pienten kotoutumisen saralla toimivien järjestöjen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on rahoittanut vuosina 2024–2025 ELY-keskusten alueellista kumppanuustyötä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut sisäministeriön AMIF-ohjelmassa toteutettavan Suomen Punaisen Ristin johtaman yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotin rahoitukseen. Pilotissa kehitetään vuodesta 2023 lähtien toimintamallia, jossa kansalaisyhteiskunnan toimijat ja paikalliset yhteisöt tukevat kiintiöpakolaisten kotoutumista yhteisölähtöisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö on yhteistyössä sisäministeriön kanssa vahvistanut kolmannen sektorin mahdollisuuksia hakea ja saada EU:n Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotoutumisrahaston (AMIF) hankerahoituksia ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa sekä mm. infotilaisuuksin.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

2. Rakentamislaki (751/2023) ja sen muutos tulivat voimaan 1.1.2025. Laki selkeyttää rakentamisen vastuita: rakennusvalvonta ei vastaa työn laadusta, vaan siitä vastaa rakentamishankkeeseen ryhtyvä. Rakentamishankkeeseen ryhtyvällä on velvollisuus huolehtia, että rakennus suunnitellaan ja toteutetaan säädösten, määräysten ja luvan mukaisesti. Ryhtyvän on lisäksi huolehdittava, että työmaalla pidetään tarkastusasiakirjaa. Rakennusvaiheiden vastuuhenkilöt ja työvaiheita tarkastavat henkilöt varmentavat tekemänsä tarkastukset rakennustyön tarkastusasiakirjaan. Tarkastusasiakirjaan on myös merkittävä havaitut poikkeamat. Tarkastusasiakirjan merkintöjä voidaan myöhemmin käyttää osoittamaan eri vastuutahojen toiminta, millä pitäisi olla suotuisa vaikutus rakentamisen laatuun.

Loppukatselmuksen toimittamisen yhtenä ehtona on se, että tarkastusasiakirja on toimitettu rakennusvalvontaviranomaiselle. Loppukatselmuksen yhteydessä tarkistetaan, että tarkastusasiakirjaan on tehty asianmukaiset merkinnät. Rakennusvalvontaviranomainen laatii loppukatselmuksesta pöytäkirjan.

Rakentamislaki sisältää myös vaatimuksen rakennuksen elinkaariominaisuuksien huomioimisesta. Rakennuksen tulee olla ekologinen ja pitkäikäinen sekä kestää käyttöä, olla huollettava, muunneltava ja korjattava. Rakennuksen omistaja vastaa sen hoidosta, kunnossapidosta ja korjauksista. Laiminlyönneissä rakennusvalvonta voi määrätä rakennuksen korjattavaksi.

Mikko Koskela, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

5. Valtioneuvoston kanslia on jatkanut ministeriöiden yhteisen tiedonhallintaympäristön tietoturvallisuuden kehitystyötä ottamalla käyttöön erityisiä tietoturvaratkaisuja sekä palveluja. Taloudelliset rajoitteet ovat osittain hidastaneet ratkaisujen saamista käyttöön erityisesti ulkoasiainhallinnon osalta. Tämä todentui mediassakin esillä olleen luvattujen etäkäyttöpalvelun haavoittuvuuden aiheuttamaan tietoturvauhan konkretisoiduttua ulkoasiainhallinnossa.

Valtioneuvostolle yhteisten järjestelmä- ja turvaamistratkaisujen käyttöä, mm. tietoturvalvomon toimintaa, on edelleen kehitetty tavoitteena siirtyä valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin valtioneuvostolle tuotettavan valvonnan piiriin. Valtioneuvoston tietoturvatoiminnossa on käynnistetty virka-aikainen päivitys, sekä parannettu valtioneuvoston verkkoliikenteen ja käytössä olevien työasemien suojauksia. Erityistä huomiota on kiinnitetty matkustamisen tietoturvaluuteen. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden käyttäjähallintaan, samoin kuin salassa pidettävien aineistojen käsittelyoikeuksien hallintaan on otettu käyttöön uusi ratkaisu.

Tietoturvatoimijoiden välinen yhteistyö on kehittynyt, pääpainona on ollut poikkeamien hallinta; ennakoinnin ja varautumisen suhteen on edelleen kehitettävää. Tietoturvallisuuden tilannekuvan jakamista on kehitetty valtioneuvoston laajuisesti.

Valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön sekä valtiovarainministeriön yhteistyössä on jatkokehitetty korkeammin turvallisuusluokiteltujen aineistojen rekisteröintiin ja jakeluun liittyvää ratkaisua. Valtioneuvoston sekä koko valtioneuvoston kriittisten toimijoiden osalta on edelleen kehitetty korkeampaan tietoturvaluustasoon sekä varautumiseen tarkoitettuja palveluita keskittyen erityisesti dokumenttien hallintaan ja viestintäratkaisuihin.

Eryteisesti korkean turvatason tietoa runsaasti käsittelevien valtioneuvoston tahojen osalta suojaustoimia tulee edelleen kehittää varmistaen, että yksittäisiä toimijoita kohtaan kohdennetut vihamieliset toimet eivät lamauta koko keskushallinnon digitaalisia palveluja.

Tieto- ja kyberturvallisuustilanteen edelleen jatkunut negatiivinen kansainvälinen kehitys on luonut jatkuvan tarpeen kiinnittää erityistä huomiota ulkoasiainhallinnon uhkakenttään, joka osin poikkeaa muun valtioneuvoston uhkakentästä. Ulkoasiainhallinnon osalta on jatkettu valtioneuvoston yhteisen tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämisen rinnalla ulkoministeriön toimesta erityisiä turvallisuuteen liittyviä järjestelyjä sekä kehitystyötä.

Kansainvälisessä ympäristössä tuotettujen korkean turvallisuuden tiedon siirto- ja video-neuvotteluratkaisuiden käyttöönottoimet ovat edenneet sekä EU:n että Naton kanssa yhteistyössä. Valtioneuvoston kanslian ja ulkoministeriön yhteistyön tavoitteena on valtioneuvoston yhteisten palvelujen toteuttaminen siten, että ne vastaavat toisaalta ulkoasiainhallinnon toiminnalliseen tarpeeseen, mutta myös uhkamalliin vahvistaen samalla myös muun valtioneuvoston tieto- ja kyberturvallisuutta.

Ulkoasianhallinto on jatkanut edelleen tietoturvastrategiansa mukaisia tietoturvallisuuden kehitys- ja parannustoimenpiteitä. Keskeisenä tavoitteena on tunnistaa toimialan ja toimintaympäristön ominaispiirteet, joiden perusteella tietoturvallisuus sovitetaan riskilähtöisesti hallinnonalan tarpeisiin ja vaatimuksiin. Hallinnonalan tietoturvallisuuden hallintajärjestelmään on integroitu Naton tietoturva vaatimukset. NIS2 direktiivin tuomien vaatimusten integrointi on edennyt. Ulkoministeriön ISO27001-tietoturvasertifointi on uusittu vastaamaan sertifikaatin uudempaa versiota.

Ulkoasiainhallinnossa on painopisteenä ulkomaantoimintojen tietoturvallisuuden parantaminen. Tähän liittyen salaviestitys järjestelmien käyttöä ja varayhteyksien kirjoa on laajennettu, ja edustustojen palveluja ja osaamista systemaattisesti parannetaan siten, kuin taloudelliset voimavarat sen mahdollistavat.

Max Hamberg, tietoasiainneuvos, valtioneuvoston kanslia

Ari Uusikartano, tietohallintoneuvos, ulkoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää, kuinka niin sanotun yksi yli yhden -periaatteen toteutumista voidaan edistää koko valtionhallinnossa. Eduskunta pitää tärkeänä selvittää menettelytapaa, jolla sisäisen

tarkastuksen ja myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen havaitsemista, valtion viraston tai laitoksen ylintä johtoa koskevista epäkohdista, voitaisiin ilmoittaa kyseisen viraston tai laitoksen operatiivisesta johdosta riippumattomalle taholle. Myös ulkoisen tarkastajan tiedonsaannista tulee tässä yhteydessä huolehtia.

1. Sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen järjestämisestä ja menettelyistä säädetään valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) ja asetuksessa (1243/1992). Talousarviolain 24 b pykälän mukaan virasto vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riittävydestä. Erityisesti säädöksessä korostetaan johdon vastuuta sisäisen valvonnan järjestämisessä. Talousarvioasetuksessa määritellään sisäisen valvonnan tavoitteet (69 pykälä), asetetaan vaatimuksia sisäisen valvonnan menettelyille (69 a pykälä) sekä määrätään sisäisen tarkastuksen järjestämisestä (70 pykälä).

Talousarviosääntely korostaa johdon tilivelvollisuutta myös sisäisen valvonnan ja tarkastuksen järjestämisessä. Osana tilivelvollisuuden toteuttamista ja valvontaa varten virastot antavat vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä talousarvioasetuksen 65 pykälän mukaisen arviointi- ja vahvistuslausuman. Lausumassa viraston johto arvioi sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä arvion perusteella laadittu lausuma sisäisen valvonnan tilasta ja olennaisimmista kehittämistarpeista. Lisäksi viraston tilinpäätöksessä esitetään yhteenveto havaituista valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyvistä väärinkäytöksistä ja rikoksista sekä esitutkinnasta ja oikeudenkäynneistä samoin kuin muista väärinkäytösten ja rikosten vuoksi käynnistetyistä menettelyistä.

Talousarvioasetuksen 66 i pykälän mukaan ministeriön on annettava vuosittain viimeistään varainhoitovuotta seuraavan kesäkuun 15. päivänä perusteltu kannanotto hallinnonalansa kirjanpitoyksikön ja valtion rahaston tilinpäätöksestä ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja siitä annettu valtionalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja muut kirjanpitoyksikön tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston toimintaa ja taloutta sekä tilinpäätöstä koskevat selvitykset ja lausunnot antavat aihetta. Kannanoton valmistelua varten ministeriön asiana on laatia ja hankkia tarvittavat selvitykset ja arvioinnit. Valmistelussa ministeriö voi käyttää hyväkseen muun muassa Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tuottamaa materiaalia ja muita datan hyödyntämisen mahdollisuuksia.

Tulosohjattujen virastojen osalta talousarvioasetuksessa määritelty viraston tilinpäätöksen käsittely vastaa yleisellä tasolla yksi yli yhden periaatteen vaatimuksia; merkittävimmät toimintaan ja talouteen liittyvät havainnot sekä väärinkäytökset raportoidaan ohjaavalle taholle. Tulosohjattujen virastojen ylimmän johdon, ministeriöiden ja toiminnallisesti riippumattomien virastojen osalta käytettävissä ovat vakiintuneet laillisuusvalvonnan kanavat ja laki ilmoittajansuojelusta.

Väärinkäytösepäilyyn ilmoittamisesta ja käsittelystä säädetään laissa valtioneuvoston oikeuskanslerista (193/2000) ja laissa eduskunnan oikeusasiamiehestä (197/2002) sekä ilmoittajansuojelulaissa (Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta, 1171/2022).

Lisäksi valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 16 pykälä velvoittaa valtion viranomaista, laitosta, liikelaitosta ja valtion rahastoa ilmoittamaan niiden toiminnassa tehdystä, niiden hoitamiin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle.

Yksi yli yhden periaatteen noudattaminen tarkoittaa myös sisäisen tarkastuksen raporttien käsittelyä organisaation johdosta riippumattomassa tarkastuslautakunnassa tai vastaavassa elimessä. Valtion hallinnossa tällaisia riippumattomia lautakuntia on vain vähän. Eurooppalaisen sisäisten tarkastajien järjestön (ECAIIA) vuonna 2019 tekemän selvityksen mukaan pakollisia lautakuntia on vain Iso-Britanniassa ja Ranskassa. Mallin käyttäminen sellaisenaan saattaa olla tehotonta, ja jos kaikilla virastoilla olisi tarkastuslautakunta tai vastaava elin, haasteena olisi myös löytää riittävästi tarkastustoimintaa tuntevia henkilöitä.

Sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen sääntelyn ja toimintatapojen toimivuutta ja kehittämistarpeita on arvioitu valtiovarain controller -toiminnon ja OECD:n yhteistyössä toteuttamassa EU:n rahoittamassa hankkeessa. Hankkeen tulokset ovat valmistuneet vuoden 2025 lopussa. Tulosten perusteella kehittämistoimenpiteitä on priorisoitu ja toimeenpanoon tähtäävä valmistelu on käynnistynyt.

**Jaana Kuusisto, valtioneuvoston controller, valtiovarain controller -toiminto,
valtiovarainministeriö (sisäinen valvonta, ml. sisäinen tarkastus)**

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen

0 48/2019 vp – EK 14/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

1. Säädösvalmistelu on ministeriöiden ydintehtävä, josta kukin ministeriö vastaa oman toimialansa osalta. Ministeriön kansliapäällikön tehtävänä on huolehtia lainsäädännön valmistelun laadusta. Lainvalmistelu voimavaroista huolehtiminen kuuluu ministeriön virkamiesjohdon vastuulle. Hallitusohjelmahankkeiden ohella on keskeistä huolehtia peruslainsäädännön selkeydestä ja ajantasaisuudesta. Tilanteessa, jossa valtion

menojen lisäsopeutustarve asettaa voimakkaan paineen myös henkilöstökustannusten leikkaamiseen, on tärkeää, että lainvalmistelun voimavarojen riittävyyteen kiinnitetään huomiota. Resurssien allokoinnissa otetaan huomioon se, että hankkeet ovat laadultaan ja laajuudeltaan erilaisia ja valmistelun vaatima työpanos vaihtelee valmisteluvaiheittain.

Hallitusohjelman mukaan vaalikauden aikana kehitetään ministeriöiden lainvalmistelutyön organisointia ja johtamista sekä ministeriöiden yhteistyötä lainsäädännön valmistelussa. Hyvä organisointi ja johtaminen sekä ministeriöiden välinen toimiva yhteistyö ovat edellytys resurssien tehokkaalle käytölle. Syksyllä 2023 nelivuotiskaudeksi asetetun lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä, tiedonkulkua ja yhteisiä toimintatapoja lainvalmistelussa ja sen kehittämisessä. Valtioneuvostossa on panostettu myös lainvalmisteluosaamisen kehittämiseen. Vuonna 2025 järjestettiin lainvalmistelun perehdytyskursseja, lainvalmistelun ja EU-valmistelun peruskurssit sekä syventäviä teematilaisuuksia. Koulutuksilla tavoitettiin merkittävä määrä valmistelijoita. Lisäksi on tärkeää huolehtia esimerkiksi valtiosääntöoikeudellisen osaamisen ja neuvonannon riittävästä resursoinnista.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitusohjelman toimeenpanon helpottamiseksi on luotu valtioneuvoston yhteinen ja tarkasti määritetty toimintamenovaraus sekä toimintamalli mahdollistamaan henkilöstövoimavarojen nopea, tehokas ja joustava kohdentaminen. Toimintamalli vahvistettiin alkuvuonna 2024. Mallin kautta toimintamenoja kohdennetaan määräämällä keskeisiin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi merkittävät tai laajat lainsäädäntö- ja kehittämishankkeet. Valtion vuoden 2024 talousarviossa osoitettiin hallitusohjelman toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin viiden miljoonan euron määräraha. Vuoden 2024 aikana määrärahaa myönnettiin yhteensä 39 hankkeelle ja vuoden 2025 alussa 13 hankkeelle. Vuonna 2025 määrärahaa oli käytettävissä yhteensä 10 miljoonaa euroa ja siitä osoitettiin rahoitusta kaikkiaan 42 uudelle hankkeelle ja vahvistettiin jatkorahoitus 34 vuonna 2024 käynnistyneelle hankkeelle. Valtaosa määrärahaa saaneista hankkeista on lainsäädäntöhankkeita tai lainsäädännön valmistelua tukevia selvityshankkeita. Syksyllä 2025 toteutetun vuoden 2026 varsinaisen hakukierroksen painopistealueena olivat hallitusohjelman toteuttamisen kannalta keskeiset ja kiireelliset lainsäädäntöhankkeet, joiden käynnistyminen tai edistyminen on viivästynyt tai viivästymässä puutteellisten valmisteluresurssien tai muiden erityisten syiden vuoksi.

Elina Normo, istuntoasiainneuvos, valtioneuvoston kanslia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tulisiko vaikutusarviointiosaamista lisätä ministeriöiden tasolla vai tulisiko perustaa valtioneuvostotasoinen osaamiskeskittymä tai vaikutusarviointiyksikkö.

3. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä arvioi vuoden 2023 vuosikertomuksen valmistelun yhteydessä, että vaikutusarviointiosaamisen ja -tuen tulee olla mahdollisimman lähellä lainvalmistelijoita. Tämä toteutuu parhaiten vahvistamalla vaikutusarviointiosaamista ministeriöissä. Kukin ministeriö vastaa säädösvalmistelunsa ja sen vaikutusarvioinnin tarkoituksenmukaisesta organisoinnista. Useissa ministeriöissä toimii vaikutusarviointitiimejä tai -asiantuntijoita, jotka tukevat lainvalmistelijoita vaikutusarvioinnissa. Esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriö on panostanut merkittävästi hallinnonalansa vaikutusarvioinnin kehittämiseen kuluvalle hallituskaudella (ks. [Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittäminen](#)).

Ministeriökohtaisten toimenpiteiden ohella hallitus on vahvistanut vaikutusarviointiosaamista valtioneuvostotasolla vakinaistamalla kaikkia ministeriöitä palvelevan Datahuoneen toiminnan. Datahuone tuottaa nopeitempoista, yksikötason data-analyysiiä päätöksenteon tueksi. Ministeriöiden vaikutusarviointiasiantuntijat yhteen kokoava valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkosto taas muodostaa matalan kynnyksen tukipalvelun, jonka kautta lainvalmistelijat voivat pyytää tukea vaikutusarviointiin kunkin ministeriön erityisosaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Verkoston tavoitteena on myös vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä ja osaamista vaikutusarvioinnissa. Lisäksi valmistelijoille tarjotaan säännöllisesti valtioneuvostotasolla perustason ja syventävää koulutusta vaikutusarvioinnista.

Panostukset vaikutusarvioinnin kehittämiseen ovat tuottaneet tulosta lainsäädännön arviointineuvoston käyttämien, hallituksen esitysluonnosten vaikutusarvioinnin laatua kuvaavien standardilausemien valossa. Lausumien keskiarvojen trendi on ollut hienoisesti nouseva neuvoston aloitettua standardilausemien käytön vuonna 2018. Vuoden 2025 keskiarvo oli mittaushistorian paras.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin. Ministeriö- ja valtioneuvostotasoista kehittämistyötä tarvitaan kuitenkin jatkossakin jatkuvasti vaikutusarvioinnin laadun varmistamiseksi.

Tuomas Lihl, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että säädösehdotusten ennakkolliset vaikutusarvioinnit ja jälkiarvioinnit ovat yhdenmukaisella tavalla dokumentoituna ja saatavilla.

4. Hallituksen esitysten laatimisoheissa ja vuonna 2022 uudistetussa lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeessa on ohjeistettu säädösehdotusten ennakkollisten vaikutusarviointien dokumentoinnista. Vaikutusarvioinnin tulokset esitetään tiiviissä muodossa ehdotuksesta laadittavassa hallituksen esityksessä. Lisäksi lainsäädäntöhanke

esivalmistelun ja perusvalmistelun aikana tehdyt alustavat arviot kirjataan mahdollisuuksien mukaan hankkeen julkisiin valmisteluasiakirjoihin, jotka julkaistaan valtioneuvoston Hankeikkunassa. Valmistuneet hallituksen esitykset julkaistaan muun muassa Finlexissä ja eduskunnan verkkosivuilla. Edellä mainitun lainvalmisteluohjeistuksen ja hallituksen esityksen perusmallin johdosta kaikki lakiesitykset sisältävät vaikutusarviointia koskevan jakson, joka on yhdenmukaisella tavalla dokumentoitu ja saatavilla.

Vuonna 2023 hyväksytyt valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista sisältävät ensimmäistä kertaa ministeriöille tarkempia ohjeita lainsäädännön seurantaan ja jälkiarviointiin, mukaan lukien jälkiarviointien dokumentointiin ja julkaisuun. Periaatteiden mukaan tiedot vireillä olevista ja valmistuneista jälkiarviointihankkeista julkaistaan pääsääntöisesti valtioneuvoston Hankeikkunassa. Jälkiarvioinnista julkaistaan loppuraportti, josta käyvät ilmi hankkeen tausta, menetelmät ja aineistot, tulokset epävarmuustekijöineen sekä kehittämisehdotukset. Periaatteet sisältävät myös tarkemman mallirakenteen ja muistilistan kysymyksistä, joita jälkiarvioinnin loppuraportin laatimisessa voi hyödyntää. Vuonna 2025 valtioneuvostossa on muun muassa järjestetty koulutusta jälkiarvioinnista sekä uudistettu lainvalmistelun kuulemisopas, joka sisältää tarkennettua ohjeistusta myös jälkiarviointien viestinnästä ja raportoinnista. Oppaassa suositellaan, että tiedot jälkiarviointihankkeista ja niihin liittyvistä kuulemisista sekä hankkeiden loppuraportit julkaistaan Hankeikkunassa.

Tuomas Lühr, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

0 41/2020 vp – EK 56/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuudesta kokonaisuutena huolehditaan, kun sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Palveluiden on toimittava yhteen riippumatta siitä, mikä taho on järjestäjänä.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen uudistuksen yhteydessä varmistettiin lakisääteisillä velvoitteilla, että hyvinvointialue ja kunnat sovittavat yhteen toimintansa ja palvelunsa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sekä sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) (6 pykälä ja 7 pykälä) että lastensuojelulaissa (417/2007) (12 pykälä) veloitetaan kuntia ja hyvinvointialueita tekemään

yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Hyvinvointialueella on myös järjestämislain 10 pykälän mukaisesti velvollisuus sovittaa yhteen palvelunsa muun muassa kunnan palveluiden kanssa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan ”Hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asiat käsitellään yhteistyössä useiden ministeriöiden välillä.” Tämän lisäksi nuorisolain (1285/2016) 4 pykälään sisältyy säännös valtion vastuusta nuorisopolitiikan koordinaatiosta, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Pääasiallisena välineenä nuorisopolitiikan johtamisessa on nuorisolain 5 pykälän mukainen, poikkihallinnollinen joka neljäs vuosi valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttävä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Nykyinen ohjelma on laadittu toteutettavaksi vuosina 2024–2027. Ohjelmassa on määritelty nuorisopolitiikan kannalta keskeisten ministeriöiden toteuttamat toimenpiteet, joilla ministeriöt edistävät, tarpeen mukaan yhteistyötä tehden, nuorten hyvinvointia hallituskauden aikana. Ohjelman toimeenpanoon kytkeytyy liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin johtama ohjausrakenne, nuorten hyvinvoinnin indikaattoriseuranta sekä nuorisopolitiikan toimenpiteiden koordinaatio.

Hyvinvointityön johtamisen tarkoituksena ei ole muuttaa ministeriöiden välistä vastuuta tai toimivaltaa nuorten palveluista. Kysymys on eri ministeriöiden työn johdonmukaisuuden varmistamisesta ja yhteensovittamisesta. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka tieto- ja tilastopohjaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista voitaisiin parantaa. Vertailukelpoista tietoa tulee olla saatavilla palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin tueksi sekä palvelujärjestelmän kehittämiseksi.

2. Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän seurantaan on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa käynnistetty Sosiaalihuollon seurantarekisteri, joka mahdollistaa jatkossa sote-palveluiden tarkastelun yhtenäisenä ketjuna.

Nuorten hyvinvointiin liittyviä indikaattoreita sekä tieto- että tilastopohjaa nuorille suunnatuista palveluista ja niiden vaikuttavuudesta löytyy runsaasti. Opetus- ja kulttuuriministeriön sektorilla muun muassa <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/> sekä <https://nuorisotilastot.fi/> keräävät tietoa nuorista, nuorten hyvinvoinnista ja syrjäytymisestä sekä nuorisotyön eri palveluista. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä kokonaisvastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista ja tiedonkulusta toimijoiden välillä voitaisiin asettaa yhdelle taholle. Tulee myös selvittää mikä tämä taho voisi olla.

3. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan ”Hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asiat käsitellään yhteistyössä useiden ministeriöiden välillä.” Tämän lisäksi nuorisolain (1285/2016) 4 pykälään sisältyy säännös valtion vastuusta nuorisopolitiikan koordinaatiosta, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Pääasiallisena välineenä nuorisopolitiikan johtamisessa on nuorisolain 5 pykälän mukainen, poikkihallinnollinen joka neljäs vuosi valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttävä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Nykyinen ohjelma on laadittu toteutettavaksi vuosina 2024–2027. Ohjelmassa on määritelty nuorisopolitiikan kannalta keskeisten ministeriöiden toteuttamat toimenpiteet, joilla ministeriöt edistävät, tarpeen mukaan yhteistyötä tehden, nuorten hyvinvointia hallituskauden aikana. Ohjelman toimeenpanoon kytkeytyy liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin johtama ohjausrakenne, nuorten hyvinvoinnin indikaattoriseuranta sekä nuorisopolitiikan toimenpiteiden koordinaatio.

Hyvinvointityön johtamisen tarkoituksena ei ole muuttaa ministeriöiden välistä vastuuta tai toimivaltaa nuorten palveluista. Kysymys on eri ministeriöiden työn johdonmukaisuuden varmistamisesta ja yhteensovittamisesta. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Elina Palola, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022

K 25/2022 vp – EK 75/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä resurssien yhdistämisen tarpeellisuutta ja ryhtyy asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksen mukainen järjestäminen selvitettiin osana kansallisen finanssipoliittisen lain-säädännön valmistelua. Riippumaton ulkoinen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävä keskitettiin talouspolitiikan arviointineuvostolle. Riippumattomasta talous- ja finanssipolitiikan ulkoisesta valvonnasta ja arvioinnista säädetään laissa julkisen talouden hoitamisesta (1440/2025) ja talouspolitiikan arviointineuvostosta säädetään siitä annetussa laissa (1441/2025).

Seppo Orjasniemi, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus

O 15/2021 vp – EK 81/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannustietojen saatavuudesta ja valtakunnallisesta vertailukelpoisuudesta, kun julkisten työllisyyspalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Kustannustietoja tulee olla saatavilla kattavasti arviointikäyttöön kustannusvaikuttavien työvoimapalveluiden kehittämiseksi riippumatta palveluiden järjestäjästä.

1. Työvoimapalveluihin liittyvä kuntien talousraportointi uudistettiin vuoden 2024 aikana työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa silmällä pitäen. Ennen uudistusta kunnilla oli työvoimapalveluihin liittyen raportoitavana yhteensä kolme palveluluokkaa, ja talousraportoinnin uudistuksen yhteydessä raportoinnin tarkkuustasoa korotettiin kustannustietojen laadun ja luotettavien kustannusanalyysien takaamiseksi. Talousraportoinnin uudistuksen myötä kuntien raportointi käsittää yhteensä viisi eri työvoimapalveluihin luettavaa palveluluokkaa. Lisäksi kotoutumispalveluihin liittyviä palveluluokkia kuntien talousraportointikonaisuudessa on uudistuksen myötä kolme kappaletta aiemman kahden luokan sijaan. Valmisteltu palveluluokkakokonaisuus sisältää sekä lakisääteiset että kuntien itse innovoimat ei-lakisääteiset työvoimapalvelut.

Uuden palveluluokituksen mukaisen talousraportoinnin ensimmäiset, vuotta 2025 koskevat tiedot saadaan käyttöön kesäkuussa 2026. Tällöin saadaan tietoa siitä, mihin eri työvoimapalveluihin ja missä määrin kunnat ovat rahoitusta kohdentaneet työvoimapalvelu-uudistusta seuranneen ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii yhteistyön ja tiedonkulun varmistamisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä julkisten työvoimapalveluiden siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palveluiden ja palvelupolkujen tulee olla toimivia ja niistä tulee huolehtia myös muutosten yhteydessä.

2. Työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain (381/2023, ns. TYM-laki) mukaiset yhteistoimintamallin johtoryhmät asetettiin vuoden 2025 aikana, viimeiset loppuvuonna 2025. Johtoryhmävetoisia TYM-verkostoja on yhteensä 35. Johtoryhmän asettamisen jälkeen kussakin verkostossa mukana olevat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kela tekivät verkostonsa toimialueelle yhteistyösopimuksen yhteistoimintamallissa tarjolla olevista palveluista ja mallin resursoinnista. Lain mukaisia arvioita nuorten monialaisen tuen tarpeesta on tehty ainakin 30 ja lisäksi ainakin 6 arviota on suunnitteilla.

Työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueiden yhteistyötä tukee KEHA-keskus, joka TYM-lain nojalla hoitaa monialaisen työn kehittämisen tukipalvelua kunnille ja muille työllisyyttä edistävän monialaisen palvelun toimijoille. KEHA-keskus tuottaa myös yhteistoimintamallin ja yhteispalvelun operatiivisen toiminnan seurantatietoja toimijoille ja ministeriölle. KEHA-keskus jatkaa monialaisten palveluiden kehittämisen tukea ja edistää yhteistyötä ja tiedon kulkua toimijoiden välillä.

Hanna Liski-Wallentowitz, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten olemassa olevia työ- ja toimintakykyä mittaavia mittareita olisi mahdollista ottaa käyttöön aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Tietoa palveluiden vaikuttavuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi tulee olla käytettävissä myös niissä palveluissa, joista työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole ensisijainen tavoite.

3. KEHA-keskuksessa on kehitetty vuonna 2025 työvoimapalveluiden seuranta ja arviointia sekä osana tätä tarkasteltu myös erilaisia mahdollisuuksia työvoimapalvelujen pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Kehitystyö jatkuu edelleen. Työvoimapalvelujen lainsäädännössä ei kuitenkaan tällä hetkellä ole työvoimaviranomaisille käyttövelvoitetta yksittäiseen työ- ja toimintakyvyn mittariin. Tämä voi johtaa siihen, etteivät kaikki työvoimaviranomaiset ota samaa mittaria käyttöön, jonka vuoksi kansallisesti ei muodostu yhtenäistä tietoa työvoimapalvelujen vaikuttavuudesta. Käyttövelvoite yksittäiseen mittariin vaatisi lakimuutosta. Työnhakijan palvelutarvearvion yhteyteen on kuitenkin lisätty mittari,

jolla arvioidaan työnhakijan kokemusta oman työkyvyn heikentymisestä. Mittari on työkykypistemäärä ja se on käytössä myös laajemmin kansallisissa terveystutkimuksissa (Finsote) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämässä Toimia -tietokannassa.

Jenni Wessman, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ovatko heikoimmassa työmarkkina-
asemassa oleville suunnatut palvelut kaikilta osin tarkoituksenmukaista järjestää
osana työvoimapolitiikan palveluita vai tulisiko niiden olla osa sosiaali- ja
terveyspalveluita.

4. Vuoden 2026 alussa voimaan tullut muutos työnhakijan palveluprosessiin
(HE 108/2025 vp) mahdollistaa työvoimaviranomaisen resurssien aikaisempaa
paremman kohdentamisen korkean palvelutarpeen asiakkaiden palveluihin. Työ- ja
elinkeinoministeriö on myös käynnistänyt työvoimapalveluiden ja sote-palveluiden
sijoittumisen selvittämisen työvoimapalveluiden osalta arviomuistiomenettelyllä.
Työvoimapalveluiden kehittämistarpeita koskeva arviomuistio oli lausuttavana
12/2025–2/2026. Muistiossa pyydetään työvoimaviranomaisilta ja sidosryhmiltä
näkemyksiä julkisten työvoimapalveluiden kehittämistarpeista. Sosiaali- ja terveysministeriö
käynnisti sosiaalihuollon palveluiden kokonaisuudistuksen valmistelun, minkä osana
laki kuntouttavasta työtoiminnasta on tarkoitus esittää kumottavaksi ja sosiaalihuollon
työllistymistä tukevia palveluja kehitettäväksi työelämään suuntaaviksi. Jatkovalmistelu
painottuu molemmissa ministeriöissä vuoteen 2026 ja valmistelut nivotaan yhteen.
Mahdolliset hallituksen esitykset annettaisiin syysistuntokaudella 2026.

Hanna Liski-Wallentowitz, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että riippumatonta tutkimusta
järjestöjen roolista työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoajina sekä näiden
palveluiden vaikuttavuudesta on saatavilla.

5. Laaja-alainen palvelujen vaikuttavuustutkimus, joka sisältäisi myös järjestöjen tarjoamat
palvelut, olisi tarkoituksenmukaista tehdä hallituskausittain tehtävän palvelujärjestelmän
tila -selvityksen yhteydessä. Jotta palveluista kertyisi riittävästi seurantatietoa tutkimus
kannattaisi tehdä seuraavalla hallituskaudella, jolloin käytössä olisi vuosien 2025–2028
tiedot.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2022

K 2/2023 vp – K 16/2023 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää vuoden 2024 loppuun mennessä mahdollisuutta laajentaa tilaajavastuulain rakennusalaan koskevat velvoitteet muille toimialoille ottaen huomioon laajentamisen hyödyt suhteessa hallinnollisen taakan kasvuun.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut selvitystyön suunnittelun ja kartoittanut syksyllä 2025 lakia valvovan viranomaisen alustavia näkemyksiä lain uudistamista. Varsinainen selvitystyö käynnistetään keväällä 2026.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa viranomaisten välisen oma-aloitteisen tietojenvaihdon kehittämistä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.

3. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma sisältää useita kirjauksia, joiden tavoitteena on parantaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosentorjunnassa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategialla ja toimenpideohjelmalla vuosina 2024–2027 kehitetään viranomaisten toimintaedellytyksiä ja syvennetään yhteistyötä. Strategialla jatketaan aiempaa työtä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Strategisina tavoitteina on edelleen edistää yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita, ennalta estää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta, turvata harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytykset sekä kehittää harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa ja viranomaisyhteistyötä. Työ- ja elinkeinoministeriön tammikuussa 2025 asettamat harmaan talouden torjunnan ohjausryhmä ja toimeenpanoryhmä seuraavat strategian ja toimenpideohjelman hankkeiden toteutusta.

Toimenpideohjelman hankkeilla muun muassa kartoitetaan viranomaisten toimintaan liittyviä lainsäädännöllisiä haasteita ja esteitä, turvataan olennaisten rekisteritietojen oikeellisuus ja saatavuus (erityisesti ulkomaisten henkilöiden rekisteröintimenettelyiden yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi). Vuoden 2025 aikana edistettiin eri hankkeissa viranomaisten tiedonsaantia muun muassa liittyen Harmaan talouden selvityksikön toimintaan, rahanpesun torjuntaan, julkisten tukien saajien taustojen selvittämiseen sekä edistettiin viranomaisten välistä yhteistyötä.

Edellä todetun lisäksi viranomaisten välistä oma-aloitteista tiedonvaihtoa edistetään myös muissa hankkeissa.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä hanke työperäisen hyväksikäytön vastaisen työn toimenpideohjelmasta. Työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma on hyväksytty 2024. Se pohjautuu valtioneuvoston periaatepäätökseen työperäisen hyväksikäytön ehkäisemisen ja torjumisen strategiasta ja sen viiteen eri strategiseen tavoitteeseen. Toimenpideohjelma sisältää hyväksikäytön ehkäisyyn ja torjuntaan osallistuvien viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämistä koskevan toimenpiteen.

Oikeusministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke tietojenvaihtosäätelyn sujuvoittamiseksi vankilaturvallisuuden parantamiseksi sekä työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi (OM063:00/2023). Hankkeessa toteutettaisiin osin Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisesta parantamalla tietojenvaihtoa viranomaisten välillä sekä mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen. Hankkeen tavoitteena on muun muassa valmistella säädösmuutoksia, joilla mahdollistettaisiin tietojen oma-aloitteista luovuttamista työperäisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi harmaan talouden torjuntaan osallistuvien viranomaisten välillä. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle 2026.

Oikeusministeriö on lisäksi asettanut koordinaatioryhmän rikosten ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvän tietojenvaihtosäätelyn sujuvoittamiseksi (OM068:00/2024). Koordinaatioryhmän toimikausi on 1.11.2024–31.12.2026. Koordinaatioryhmän tehtävänä on edistää tietojenvaihdon sujuvoittamista koskevien hallitusohjelmakirjausten toimeenpanoa.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Anna Bruun, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Laura Lassila, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. Valtiovarainministeriö asetti 21.6.2022 laaja-alaisen työryhmän tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Työryhmä asetettiin toimikaudelle 1.8.2022–30.4.2023 ja toimikautta jatkettiin 14.6.2023 asti. Työryhmän tehtävänä oli valmistella toimintasuunnitelma tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä hallituksen esitys toimintasuunnitelmassa esitettyjen lainmuutostarpeiden edistämiseksi. Työryhmämuistio julkaistiin 30.6.2023 ja lähetettiin lausunnoille. Toimintasuunnitelmassa esitettiin toimenpiteitä tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Työryhmän esittämät toimenpiteet olivat sekä lainsäädännöllisiä että käytännön toimia. Vastuu kunkin toimenpiteen toteuttamisesta oli kirjattu toimintasuunnitelmaan. Toimenpiteiden toteutumista seurattiin ja niistä on raportoitu

kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmässä. Seuranta ja raportointi jatkui edelleen vuonna 2025. Hallituksen esitys vietiin eduskuntaan lokakuussa 2024 ja se hyväksyttiin muutettuna huhtikuussa 2025.

Eräiden viranomaisten välisen oma-aloitteisen tietojenvaihdon kehittämiseen liittyvien säännösmuutosten valmistelua on jatkettu valtiovarainministeriössä vireillä olevassa rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistusta koskevassa hankkeessa, jossa valmisteltu hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2026.

Elina Rantakokko, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023

K 19/2023 vp – EK 12/2024 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tekoälyn käyttöönoton eettisen ohjeistuksen sosiaali- ja terveydenhuollossa.

2. Sosiaali- ja terveysministeriön käynnistämä SOTE tekoälyn ekosysteemi on julkaissut keväällä 2025 julkisten, yksityisten ja akateemisten toimijoiden yhteisen vision tekoälyn hyödyntämisestä sosiaali- ja terveysalalla. Vision jatkeena on vuodenvaiheessa 2025/26 valmistumassa suunnitelma tekoälyn käytöstä hyvinvointialueilla lyhyellä tähtäimellä. Pitkän tähtäimen suunnitelma laaditaan alkuvuoden 2026 aikana. Vision ja suunnitelmien laatimisessa on käytetty vuoden 2025 aikana toteutetuista sote tekoälykokeiluista saatuja kokemuksia. Nämä kaikki tähtäävät ja ohjeistavat tekoälyn eettiseen hyödyntämiseen ja kehittämiseen.

Jukka Lähesmaa, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2023 – Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2023 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

K 2/2024 vp – K 18/2024 vp – EK 31/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muita seikkoja koskevat kannanotot.

1. Mietintöön ja sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyviin aiempia lausumia ja muita seikkoja koskeviin kannanottoihin on koottu vastaukset hallituksen vuosikertomuksen 2025 liitteeseen 3.

Peter Westersträhle, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka työntekijän oleskelulupien käsittelyprosessia tulisi kehittää ulkoasiainhallinnossa, jotta ajan saanti tunnistautumiseen nopeutuisi ja siihen menevä aika olisi ennakoitavissa.

3. Ulkoministeriön hallinnonalan vastuulla olevat tehtävät liittyen oleskeluluvan hakijoiden tunnistamiseen on määritelty ulkomaalaislaissa (301/2004) seuraavasti: Suomen edustustot ottavat vastaan oleskelulupahakemuksen ulkomailla olevalta henkilöltä, tunnistavat henkilön ja tarkistavat, että hakemus on oikein täytetty ja että se sisältää tarvittavat asiakirjat ja tiedot (UlkL 69 §). Edustustot ottavat tällä hetkellä vastaan oleskelulupahakemuksia 75 edustustossa ympäri maailmaa. Näistä paikoista 21:ssä oleskelulupahakemusten vastaanotto on ulkoistettu VFS Globalille.

Hallitusohjelman tavoitteena on varmistaa sujuvat ja hallitut oleskelulupaprosessit sekä toimiva jälkivalvonta. Työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien menettelyjä ja lupien jälkivalvonnan kehittämistä koskevien HO-kirjauksien toimeenpano on kytketty osaksi poikkihallinnollista Talent Boost-toimenpideohjelmää, jonka toimeenpanoon ulkoministeriö osallistuu.

Ulkoministeriö on edistänyt yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja Maahanmuuttoviraston kanssa sujuvoittamistoimia koskien edustustojen tehtäväkenttää oleskelulupaprosessissa. Kuluneen vuoden aikana laadittiin myös erillinen selvitys edustustojen vastuulla olevista oleskelulupatehtävistä ja kartoitettiin sujuvoittavia toimenpiteitä. Ohjeistuksen ja koulutuksen kehittäminen parantavat kokonaisprosessia osaltaan.

Sovittujen sujuvoittamistoimien etenemistä seurataan tiiviisti eri tasoilla mm. Talent Boost -ohjausryhmässä ja työ- ja koulutusperusteisten lupamenettelyjen kehittämisen ohjausryhmässä.

Osana Talent Boost kokonaisuutta ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamista ulkoministeriö on edelleen kehittänyt edustustojen vastuulla olevan oleskelulupa-prosessin tilannekuvan seurantaan ja ryhtyy tarvittaessa tukitoimenpiteisiin. Lisäksi käyttöön on kuluneena vuonna otettu ulkoministeriön oma ajanvarausjärjestelmä, joka edesauttaa asiakasvirtojen hallintaa. Tunnistautumisaikojen saatavuuden osalta on asetettu edustustojen tavoiteajaksi korkeintaan 15 vuorokauden odotusaika. Oleskelulupahakemukset keskittyvät voimakkaasti tiettyihin edustustoihin ja vuodenaikoihin. Suurimmassa osassa edustustoja tunnistautumiseen pääsee välittömästi. Niissä edustustoissa, joissa ajoittain esiintyy jonoja, 15 vuorokauden tavoiteaika saavutetaan pääosin. Paljon työ- ja koulutusperusteisia oleskelulupahakemuksia vastaanottavissa edustustoissa ajoittain esiintyvät pidemmät odotusajat johtuvat pääasiallisesti opiskelijahakijoiden sekä heidän perheenjäsentensä muodostamista ruuhkista, joihin on haettu käytännön ratkaisuja sidosryhmäyhteistyössä.

Katja Luopajarvi, maahantuloasioiden yksikön yksikönpäällikkö, ulkoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus kokonaisvaltaisesti selvittää yksityisellä alueella tapahtuvan pysäköinnin ja pysäköinninvalvonnan oikeustilaa ja sääntelytarpeita sekä ryhtyy selvityksen perusteella toimenpiteisiin tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi ja hallituksen esityksen antamiseksi eduskunnalle.

4. Oikeusministeriössä on käynnistymässä vuoden 2026 alkupuolella selvityshanke yksityisen pysäköinninvalvonnan oikeustilasta ja sääntelytarpeista. Selvitys on tarkoitus teettää ulkopuolisella selvityshenkilöllä. Selvityksen on tarkoitus valmistua syksyllä 2026.

Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

5 Hallintovaliokunta

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampuma-aselain 25 pykälän voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistutaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

1. Ampuma-aselain 25 pykälässä tarkoitettuja ilmoituksia varten on laadittu sähköiset lomakkeet, joilla ase-elinkeinonharjoittaja tekee ilmoituksen asetietojärjestelmään. Poliisihallitus käyttää sähköistä asiointialustaa, jolla ase-elinkeinonharjoittajat toimittavat vaaditut ilmoitukset poliisille. Ase-elinkeinonharjoittajan tekemät ilmoitukset syötetään toistaiseksi käsin tietojärjestelmään. Syöttöjä tehdään Poliisihallituksessa ja joissakin poliisilaitoksissa.

Poliisihallitus teetti asetietojärjestelmää koskevasta hankkeesta selvityksen, jonka tarkoituksena oli arvioida hankkeen toteutustapa ja laajuus sekä eri vaihtoehdot ja niiden kustannukset päätösten pohjaksi. Selvitys valmistui 23.7.2025. Selvitystyöryhmä esitti, että asetietojärjestelmän kehittämishanketta jatketaan ja nykyinen järjestelmä korvataan uudella järjestelmällä huomioiden selvitystyössä tehdyt havainnot. Poliisihallitus on ilmoittanut sisäministeriölle, että kehitystyö jatkuu vuonna 2026 hankemuotisena maltillisena kehittämisenä.

Hankkeen toteuttamat sähköisen asioinnin palvelut asiakkaille on jo otettu käyttöön. Poliisi on avannut henkilöille ja yrityksille suunnattuja sähköisiä palveluita portaittain 19.9.2023 alkaen.

Sekä henkilöasiakkaiden että yritysten ja yhteisöjen keskeiset aseisiin liittyvät hakemukset ja ilmoitukset voi tehdä poliisiin sähköisessä asiointissa. Jo avattujen sähköisen asioinnin palveluiden käyttö jatkuu.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-aselain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.

2. Hallitus ei ole antanut eduskunnalle hallituksen esitystä ampuma-aselain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä.

Mika Lehtonen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus

KAAs 5/2019 vp – EK 5/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvamat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Hallitus antoi syksyllä 2022 hallintovaliokunnalle lausumassa tarkoitetun selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista. Kuluvalle hallituskaudella on valmisteltu useita lainsäädäntömuutoksia, joilla tehostetaan rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten maasta poistamista:

- Ulkomaalaislain muutokset (666/2024), joiden perusteella rikoksiin syyllistyminen ja kansallisen turvallisuuden vaarantaminen johtavat suojelu-aseman myöntämättä jättämiseen tai lakkauttamiseen, tulivat voimaan 2.1.2025.
- Ulkomaalaislain muutokset (147/2025), joilla muun muassa tehostettiin säilöönnoton tehokkaampaan käyttöä maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palautusten tehostamiseksi, tulivat voimaan 6.5.2025.
- Ulkomaalaislain muutokset (247/2025) koskien kansainvälistä suojelua koskeviin päätöksiin liittyvien karkottamispäätösten täytäntöönpanon nopeuttamista tulivat voimaan 1.6.2025.
- Kansalaisuuslain muutokset (929/2025), joilla muun muassa muutettiin lakiin sisältyvää nuhteettomuusedellytystä siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset ovat entistä tuntuvammat, tulivat voimaan 17.12.2025.

- Sisäministeriön hankkeessa ulkomaalaislain maasta poistamista koskevien säännösten kehittämiseksi (SM035:00/2024) valmisteltava hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuonna 2026. Esityksessä ehdotetaan karkottamispäätösten täytäntöönpanon tehostamista ja ennakkollisen maahantulokiellon sisällyttämistä lakiin.

Jutta Gras, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa

HE 206/2020 vp – EV 81/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

1. Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle selvityksen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa 5.9.2022. Hallitus on lisäksi antanut 25.9.2025 eduskunnalle esityksen laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 pykälän sekä poliisilain 2 luvun 1 pykälän muuttamisesta (HE 121/2025 vp). Esityksessä ehdotetaan muutoksia sääntelyyn, joka koskee poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Tietoja saisi esityksen mukaan käyttää ja luovuttaa muun muassa hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi sekä eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja saisi luovuttaa nykyistä laajemmin myös maanpuolustuksen suojaamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta sekä SIS-asetuksissa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään. Esitys perustuu hallitusohjelmaan, jonka mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Suvi Pato-Oja, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 4/2021 vp – EK 11/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten (poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, Hätäkeskuslaitos, Tulli ja Maahanmuuttovirasto), rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten (Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos) sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä ja turvaa niiden rahoituspohjan vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 4/2021 vp) esitettyihin resurssitarpeisiin perustuen.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa 1) päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian mahdollisimman pian, sekä 2) selvittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

1.–2. Sisäministeriön pääluokan määrärahataso oli vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa noin 354 miljoonaa euroa pienempi verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Sisäministeriön pääluokan määrärahatason laskuun vaikuttivat kerta-luonteisten lisäysten poistuminen, maahanmuuttomenojen vähentyminen sekä säästöt vastaanoton menoihin ja virastojen toimintamenoihin. Hallinnonalan virastojen toimintamäärärahan taso säilyi lähes ennallaan, ollen noin 1,57 miljardia. Vähennystä edellisvuoteen oli vain 2 miljoonaa euroa.

Sisäisen turvallisuuden resursseja on lisätty pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti ja kertaluonteisten lisäysten poistumisesta ja säästöistä huolimatta vuoden 2029 kehystaso on yli 300 miljoonaa euroa suurempi verrattuna vuoden 2022 talousarvion määrärahatasoon. Sisäministeriön hallinnonalan virastoille kohdennetut hallintosäästöt ovat olleet maltillisia, mikä on tukenut sisäisen turvallisuuden vahvistamista. Vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa eduskunta myönsi 36 miljoonaa euroa sisäisen turvallisuuden varautumisen ja valmiuden kehittämiseen, millä on vastattu toimintaympäristön haasteisiin ja suorituskykyvaatimuksiin.

Oikeudenhoidon resursseja on tarkasteltu laajasti, mutta myös rikosoikeuden ketjun näkökulmasta oikeudenhoidon selonteossa (VNS 13/2022 vp), jossa todetaan, että kokonaisuudessaan oikeudenhoidon lisähenkilötyövuosien tarve on noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Henkilötyövuositavoitteen saavuttamiseksi oikeudenhoidon toimijoille on vuonna 2023 hyväksytyissä Julkisen talouden suunnitelmissa kohdennettu pysyvää lisärahoitusta 75 miljoonaa euroa. Käytännössä rahoitusta on osoitettu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 65 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 80 miljoona

euroa vuodelle 2026 ja 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon ja resursoinnin oikeasuhtaisuutta jatkuvasti seurataan.

Antti Karila, talous- ja suunnittelujohtaja, sisäministeriö
Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti Suomen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen strategia päivitettiin. Strategia ja toimenpideohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 27.2.2025.

Strategian päämääriä edistävä toimenpideohjelma sisältää 21 toimenpidettä. Vuonna 2025 toimenpiteitä edistävästä lainsäädännöstä eduskunnassa hyväksyttiin aserikoksia koskevat lainsäädäntömuutokset (HE 204/2024 vp) ja vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain muutokset (HE 53/2025 vp). Lisäksi jo aiemmin rikoslakiin tehdyt muutokset (HE 219/2024 vp) astuivat voimaan 1.7.2025.

Vuonna 2026 eduskunnan käsittelyyn on tarkoitus tuoda hallituksen esitykset vankeus- ja tutkintavankeuslain kehittämisen toisesta vaiheesta (OM085:00/2024), järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevasta lainsäädännöstä (SM008:00/2025) ja lainsäädännöstä rikoshyödyn poisottamista koskevien hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi ja EU:n konfiskaatiodirektiivin täytäntöönpanemiseksi kansallisesti (OM062:00/2023).

Mika Junninen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.6.2023 henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten salassa pidettävien välttämättömien tietojen luovuttamista arvioivan työryhmän. Työryhmään kuuluu jäseniä opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä sisäministeriöstä. Lisäksi työryhmätyöskentelyyn on osallistunut asiantuntijoita muun muassa oikeusministeriöstä, tietosuojavaltuutetun toimistosta ja Poliisihallituksesta. Työryhmän toimikausi jatkuu 31.5.2026 saakka.

Työryhmä valmistelee raporttia, jossa läpikäydään kattavasti asian taustaa ja muutosvaihtoehtoja. Työryhmän työskentelyn tueksi sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tilasi vuonna 2025 toimeksiantona Laurea-ammattikorkeakoululta selvityksen, joka toteutettiin erikseen kummankin ministeriön hallinnonaloille. Selvityksessä tehtiin hallinnonalojen keskeisille toimijoille kysely, jossa kartoitettiin nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja näkemyksiä muutostarpeista. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriössä on aloitettu valmistelutyö tarvittavista lakimuutoksista. Opetus- ja kulttuuriministeriössä tarkastellaan mahdollisia lainmuutoksen vaihtoehtoja.

Tuula Helander, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö
Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Tomi Vuori, osastopäällikkö, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

VNS 6/2021 vp – EK 22/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa kotoutumiskoulutuksen, erityisesti kielikoulutuksen, vaikuttavuutta ja kieliopintojen velvoittavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutuksia oppimistuloksiin sekä huolehtii kieliopintojen kehittämisestä siten, että maahan muuttaneiden kielitaito vastaa nykyistä paremmin työelämän kielitaitovaatimuksia.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Lakiuudistuksen myötä kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättöttestaus. Päättöttestaus on käytössä niissä kotoutumiskoulutuksissa, joissa noudatetaan kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita ja jotka ovat alkaneet vuoden 2025 aikana ja sen jälkeen. Valtakunnallinen päättötesti yhdenmukaistaa kotoutumiskoulutuksessa saavutetun kielitaidon arviointia.

Kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen seurannasta paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden osalta seuranta tehdään työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmän avulla. Lisäksi kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen asiakastietojärjestelmästä, jonka avulla parannetaan työvoiman ulkopuolella olevien ohjausta kielitaitoa ja työllisyyttä edistäviin palveluihin

sekä tämän kohderyhmän kotoutumisen seuranta. Kehitystyötä kielitaidon kehittymisen seurannan parantamiseksi on tehty yhdessä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) kanssa.

Koska suoraan tietojärjestelmistä ei tällä hetkellä saada riittävän luotettavaa tietoa kotoutumiskoulutuksen päättövaiheessa saavutetuista kielitaitotasosta, työ- ja elinkeinoministeriö on kerännyt tietoa saavutetuista tasoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) kautta. ELY-keskusten hankkimissa, työvoimakoulutuksena toteutetuissa kotoutumiskoulutuksissa vuosina 2022 ja 2023 kaikista koulutuksen loppuun suorittaneista taitotason B1.1 (joka on kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso) tai sitä korkeamman taitotason saavutti 32 prosenttia kaikista kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista. Tätä alemman kielitaitotason A2 (tasot A2, A2.1 ja A2.2) saavutti noin 60 prosenttia kaikista kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista (hitaasti etenevissä ryhmissä vuodesta riippuen 65–75 prosenttia saavutti tämän tason). Kotoutumiskoulutuksessa saavutetut kielitaidon tasot vaihtelevat merkittävästi riippuen kotoutumiskoulutuksen polusta tai etenemistavasta eli siitä, millaisia opiskelijoita eri ryhmissä on. Esimerkiksi nopeasti etenevien tai akateemisesti koulutettujen opiskelijoiden ryhmissä kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso B1.1 saavutti vuonna 2023 34 prosenttia ja vuonna 2022 42 prosenttia koulutuksen loppuun suorittaneista. Tätä korkeamman kielitaitotason (B1.2–B2.1) saavutti noin 30 prosenttia loppuun suorittaneista nopeasti etenevistä tai akateemisista opiskelijoista. On huomioitava, että nämä luvut koskevat vain työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista, omaehtoisena toteutetuista kotoutumiskoulutuksista vastaavaa tietoa ei ole kerätty.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt hankkeen kotoutumispalvelujen uudistamiseksi, jonka tavoitteena on uudistaa kotoutumispalvelut vastaamaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaisesti Suomeen kotoudutaan työllä ja kotoutumisjärjestelmä uudistetaan kotoutumiseen kannustavaksi. Maahanmuuttajan omaa vastuuta kotoutumisestaan lisätään ja muutetaan järjestelmää velvoittavaksi. Kotoutumispalvelujen uudistuksessa on tarkoitus tehostaa järjestelmää ja koota rahoitus yhteen kanavaan sekä uudistaa kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuus. Hallituksen esitys kotoutumispalvelujen uudistamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kesällä 2026 ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön johdolla on käynnissä yleistukilain muuttaminen siten, että yleistukea maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työssäoloehtoa, on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Osoittamalla B1.1-tasoisien suomen tai ruotsin kielen taidon työtön työnhakija pääsisi ”normaalin” yleistuen piiriin. Tarkoitus on kannustaa

työttömänä työnhakijana olevia maahanmuuttajia nopeaan suomen/ruotsin oppimiseen. Samassa yhteydessä kotoutumislakia on tarkoitettu muuttaa siten, että kunnille säädettäisiin velvoite tarjota kotoutumisen alkuvaiheessa oleville työttömille työnhakijoille työllistymistä tukevaa tai suomen tai ruotsin kielitaitoa edistävää palvelua kohtuullisessa ajassa, eli viimeistään kuuden kuukauden sisällä työnhakijaksi ilmoittautumisesta.

Laura Ruuskanen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Biometrinen tietojen käsittelyä koskeva sääntely

HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometrinen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometrinen tietojen käyttämiseen SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

Ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista ja maahantulokieltoa koskeviin kuulutuksiin mahdollistettiin 1.9.2024 alkaen (HE 26/2024 vp). Tämä parantaa viranomaisten kykyä todentaa kuulutuksen kohteena olevan henkilön henkilöllisyys tai tunnistaa henkilö. Kuulutusten avulla viranomaiset voivat varmistaa, että paluuveto on noudatettu, tukea palauttamispäätösten täytäntöönpanoa sekä estää maahantulokieltoon määrätyn henkilön paluun Schengen-alueelle. Muutokset toteutettiin sisäministeriön 12.9.2023 asettamassa hankkeessa, jossa kehitettiin ulkomaalaislainsäädännön oleskelulupasääntelyä (SM041:00/2023).

Hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Hallitus antoi 25.9.2025 eduskunnalle esityksen laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 pykälän sekä poliisilain 2 luvun 1 pykälän muuttamisesta (HE 121/2025 vp). Esityksessä ehdotetaan muutoksia sääntelyyn, joka koskee poliisin passirekisteriin ja henkilökorttorekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Tietoja saisi esityksen mukaan käyttää ja luovuttaa muun muassa hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi sekä eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi

ja selvittämiseksi. Tietoja saisi luovuttaa nykyistä laajemmin myös maanpuolustuksen suojaamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta sekä SIS-asetuksissa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tuuli Tuunanen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Suvi Pato-Oja, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut

HE 135/2021 vp – EV 226/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa ongelmapelaajien ja heidän läheisilleen tarjottavien erilaisten tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin.

2. Tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen liittyvän kysymyksen osalta asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalalle. Talous- ja velkaneuvonnan palvelut kuuluvat oikeusministeriön (OM) hallinnonalalle.

Sosiaali- ja terveysministeriön päävastuulle kuuluva, vuoteen 2030 ulottuva rahapeli- poliittinen ohjelma (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:40) ohjaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä koskevaa työtä ja kokoaa yhteen laajan toimijakentän haittojen torjumisessa.

Rahapelijärjestelmän muuttuessa uudessa rahapelilaissa (10/2026) säädetään valtionavustuksista pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Uusia valtionavustuksia voidaan myöntää lakisääteisiä palveluja täydentävien sähköisten ja anonyymien pelihaitta- palveluiden toimintaan, pelihaittoja vähentävän alueellisen työn kehittämiseen sekä pelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä tukevaan tieteelliseen tutkimukseen. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu valtionavustuksia tarkemmin määrittävä asetus, joka on tarkoitettu tulevaksi voimaan 1.3.2026. Valtionavustuksilla on tarkoitus tukea hallitus- ohjelman ja rahapelipoliittisen ohjelman mukaisia tavoitteita varhaisesta puuttumisesta sekä hoidon ja etäpalvelujen saatavuuden varmistamisesta peliriippuvaisille. Valtionavustuksilla rahoitettavat sähköiset palvelut täydentävät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvia lakisääteisiä palveluja. Valtionavustuksilla vahvistetaan lisäksi niihin sisältyvien sähköisten palveluiden ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävät seurata, tutkia ja arvioida rahapelihaittoja sekä kehittää niiden ehkäisyä ja hoitoa säilyvät uudessa rahapelilaisissa nykyistä vastaavina, mutta siirtyvät valtion budjetista rahoitettavaksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) hoitaa tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannon mukaisesti. THL:n rahapelihaittoja ehkäisevään työhön ja palvelujen kehittämiseen kuuluu tutkimus- ja kehittämistyötä, jolla tuotetaan tietoa sekä käytäntöjä rahapelihaittojen ehkäisyyn ja palvelujen kehittämiseen ja kehitetään ammattilaisten osaamista. THL koordinoi hyvinvointialueet yhteen kokoavaa Pelihaittaverkoston. Verkosto toimii rahapelihaittatyön valtakunnallisena yhteistyöverkoston sote-ammattilaisille, ja se tukee hyvinvointialueita ja ammattilaisia peliongelmien tuki- ja hoitopalvelujen kehittämisessä. Vuonna 2025 THL tuotti mm. alueelliset Rahapelihaitat Suomessa -tietopakettit, jotka tarjoavat ajankohtaista ja alueellista tietoa rahapelihaitoista hyvinvointialueiden tueksi.

Uusi Oikeuspalveluvirasto aloitti toimintansa 1.1.2025. Virastossa talous- ja velkaneuvontaa kehitetään edelleen nykyistä saavutettavammaksi. Ennakoivaa talousneuvontaa virasto tarjoaa yhteistyössä muun muassa ulosottolaitoksen kanssa. Talousosaamisen toiminto on mukana muun muassa ekosysteemikoulussa, jossa on erityisesti mietitty, miten pankit voivat kiinnittää asiakkaidensa huomiota pelaamiseen ja erityisesti liialliseen pelaamiseen. Ekosysteemikoulu on avannut laajan keskusteluyhteyden asiasta kiinnostuneiden toimijoiden välille.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Mari Pajula, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Merja Muilu, oikeudenhoitoyksikön päällikkö, oikeusministeriö

Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta

HE 232/2021 vp – EV 35/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tulevaisuudessa tarvittaviin toimenpiteisiin opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien edellytyksiä koskevan jälkivalvonnan toimivuuden varmistamiseksi, tehostamiseksi ja resursoimiseksi tavalla, jolla varmistetaan oleskeluluvan edellytysten olemassaolo myös luvan myöntämisen jälkeen.

Maahanmuuttovirasto on suorittanut opiskelijoiden oleskelulupiin kohdistuvaa automaattista jälkivalvontaa, jossa tarkistetaan luvan edellytysten voimassaolo, syksystä 2023 alkaen. Jälkivalvontaa suoritetaan automaattisin rekisteritarkastusajoin Kelan Kelmu-rekisteriin (mm. toimeentulotukitiedot), Opetushallituksen Koski-rekisteriin

(opiskelupaikan olemassaolo, läsnä olevaksi ilmoittautuminen ja opintojen eteneminen), väestötietojärjestelmään (saapunut Suomeen, osoitetiedot) ja oikeusrekisterikeskuksen järjestelmään (rikosrekisteri). Migri tutkii rekisteritarkistuksista nousseet herätteet tapauskohtaisesti ja määrittää, onko oleskeluluvan peruuttamisen menettelyt käynnistettävä. Peruuttamisharkinta on virkailijan tekemää työtä ja siinä hallintomenettelyn mukaisesti kuullaan asiakasta ennen päätöksentekoa. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätökseen valittamalla, ja maasta poistaminen on yleensä tällöin hallinto-oikeuden päätöksenteosta kiinni.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke (TEM013:00/2024) hallitusohjelman toteuttamiseksi siten, että opiskeluperusteisissa oleskeluluissa siirrytään käytäntöön, jossa suomalaisen toimeentulotukeen turvautuminen johtaa luvan peruuttamiseen. Nykyisinkin toimeentulotuen saanti voi johtaa luvan peruuttamiseen, jos toimeentuloedellytyksen ei arvioida enää täyttyvän, mutta uuden tiukemman sääntelyn myötä yksittäinenkin tukeen turvautuminen johtaisi pääsääntöisesti peruuttamiseen. Hankkeen aikana edellä mainittu jälkivalvonta-ajo on todettu kustannustehokkaaksi keinoksi saada opiskelijoiden toimeentulotukeen turvautumiset selville ja tutkintaan. Maahanmuuttoviraston automaattinen jälkivalvonta on käsitellyt yli 37 000 opiskelijan oleskelulupaa syyskuun 2023 ja joulukuun 2025 välillä. Niistä 333 tapauksessa opiskelija oli turvautunut toimeentulotukeen. Tapauksia on siis ollut kokonaismäärään suhteutettuna vähän, ja jatkossakin toimeentulotukitapaukset tulisivat Maahanmuuttoviraston tietoon jälkivalvonnan kautta, eikä pelkästään uutta lainsäädäntöä varten ole tarpeen kehittää uutta tiedonvaihtoa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2026 aikana.

Jarmo Tiukkanen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen

HE 68/2022 vp – EV 102/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merellisen öljyntorjunnan rahoituksen turvaamiseksi.

1. Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) -mukaiset rahoituksen laskennalliset määräytymistekijät kuvaavat aluekohtaisia kustannuksia selittäviä tarve- ja olosuhdetekijöitä mahdollisimman kattavasti. Vuoden 2024 aikana rahoituslakiin on valmisteltu muutoksia, jotka koskisivat muun ohella hyvinvointialueiden pelastustoimen laskennallisen

rahoituksen perusteena olevan pelastustoimen riskikertoimen määrittämisessä käytettäviä tekijöitä ja niiden painokertoimia (VM123:00/2024). Keväällä 2025 lausuntokierroksella olevan esitysluonnoksen mukaan pelastustoimen riskikertoimen laskennassa esitettäisiin otettavaksi huomioon sellaiset riskiluokkaan III ja IV kuuluvat ruudut, jolla harjoitetaan tai jonka läheisyydessä harjoitetaan toimintaa, jossa on kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle.

Valtion rahoitus hyvinvointialueille on yleiskatteista. Jos hyvinvointialueiden rahoitus ei riitä öljyntorjunnan tehtäviin, näkyy kyseinen rahoitusvaje kahden vuoden viiveellä korjauksena koko maan rahoituksen tasossa. Jos aikaisemmin avustuksin rahoitettua toimintaa ei jatkossa rahoiteta avustuksin, nettokustannusten lisäys näkyy koko maan tasolla tehtävässä rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa. Tämä rahoitus jakaantuu alueille rahoitusmallin mukaisin osuuksin. Hyvinvointialueiden käyttötalouden rahoituksen riittävyys on joka tapauksessa turvattu nykyisen lainsäädännön puitteissa, alueilla on mahdollisuus hakea lisärahoitusta valtiolta. Valtiovarainministeriö seuraa hyvinvointialueiden talouden kehitystä ja rahoituksen riittävyyttä säännöllisesti. Lakisääteisten tehtävien rahoitus tulee olla joka tapauksessa riittävää – tarvittaessa hyvinvointialueiden tulee myös kohdistaa resurssejaan paremmin tuottavuushyötyjen aikaansaamiseksi.

Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

1. Hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa riittävän öljyntorjuntavalmiuden ja ympäristövahinkojen torjuntakyvyn, jotta kansallisiin sitoumuksiin sekä toimintaympäristön muutoksien aiheuttamiin tarpeisiin ja suorituskykyvaatimuksiin pystytään vastaamaan. Hallitusohjelman ja ympäristövahinkojen torjunnan strategian vuodelle 2035 (Valtioneuvoston periaatepäätös, Valtioneuvoston yleisistunto 16.2.2023, VN 13/2023) tavoitteet liittyvät pelastustoiminnan kehittämiseen, vahvistamiseen sekä varautumiseen. Vakavan ympäristövahingon riski on lisääntynyt Suomenlahdella ja uusiutuvien sekä pitkälle jalostettujen perinteisten polttonesteiden kerääminen ei onnistu nykyisellä kalustolla.

Hallitus esitti vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden vahvistamiseen yhteensä 5 miljoonaa euroa lisäystä (HE 58/2025), jonka eduskunta hyväksyi (EK 26/2025 vp). Tästä 2,5 miljoonaa euroa osoitettiin öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta -momentille 26.01.25 (siirtomääräraha 3 vuotta) erillisinvestointeihin öljyntorjuntavalmiuden nostamiseksi sekä pohjoisen Itämeren ja erityisesti Suomen merialueiden ympäristövahinkojen torjunnan ja häiriöiden siedon kehittämiseksi. Lisäksi momentille 26.01.51 esitettiin 2,5 miljoonaa euroa lisäystä öljyntorjuntavalmiuden tehostamiseksi valtionavustuksena pelastuslaitosten kalustoinvestointeihin. Lisäyksellä katetaan osittain öljyntorjunnan kalustoon kohdistuvaa pelastustoimen investointivelkaa.

Lisämäärärahailla varmistetaan, että pelastustoimella on kalustollinen kyvykkyys sekä pitkälle jalostettujen mineraaliöljypohjaisten että uusiutuvien polttonesteiden keräys-toimintaan öljyntorjuntatilanteissa.

Vastaavasti pelastustoimen öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan vastuualueen kattamiseksi tarvitaan aiempaa Öljysuojarahaston erillisrahoitusta vastaava mekanismi, jolla turvataan rannikon ja sisävesialueiden pelastuslaitosten mahdollisuus kehittää ja pitää yllä riittävää torjuntavalmiutta. Ympäristövahinkorahaston harkinnanvaraiset kalustohankinta-avustukset eivät ole riittäviä, lisäksi on huomioitava se, että öljysuojaarahasto korvasi myös valmiuden ylläpidosta aiheutuvia kuluja, joita ovat mm. henkilöstön koulutus sekä kaluston varastointi- ja huoltokulut. Tämänhetkinen investointivelka pelastustoimen öljyntorjuntakaluston osalla on noin 13 miljoonaa euroa, rahoitusvaikeuksien vuoksi velan voidaan olettaa kasvavan vuositasolla merkittävästi, sillä mm. pelastuslaitosten öljyntorjunta-aluskalusto on huomattavan vanhaa ja siten suurelta osin päivitystarpeessa.

Samuli Murtonen, yksikön päällikkö, sisäministeriö
Ville Estlander, pelastusylitarkastaja, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

VNS 11/2021 vp – EK 70/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistele tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset sääntelyn selkeyttämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 9.3.2023 merkitä eduskunnan kirjelmän valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä pöytäkirjaan sekä ryhtyä kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamiseksi (SM061:00/2023). Hallitusohjelman mukainen lainsäädäntöhanke siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun

tarkistamiseksi eteni. Hanke on kolmivaiheinen. Hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen liittyvä laki (nk. palomuri-HE) annettiin eduskunnalle ja hallintovaliokunta on antanut asiasta mietinnön 11.12.2025 (HaVM 32/2025 vp – HE 29/2025 vp).

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

2. Oikeusministeriö asetti 23.12.2024 työryhmän valmistelemaan perustuslain 10 pykälän tarkistamista. Työryhmän tehtävänä oli valmistella tarpeellisiksi arvioidut perustuslain 10 pykälän muutokset ottaen huomioon:

1. perustuslakivaliokunnan esille nostama kysymys perustuslain 10 pykälän kotirauhan suojaa koskevan lakivarauksen ja EU-lainsäädännön välisestä suhteesta;
2. perustuslakivaliokunnan lausunnoissa viitatu muut selvitys- ja muutostarpeet ottaen huomioon muun muassa vakavan rikollisuuden uudet muodot ja tapahtunut teknologinen kehitys;
3. tarve mahdollistaa uhkaperustainen, vakavaan rikollisuuteen kohdistuva rikostiedustelu;
4. tarve mahdollistaa siviili- ja sotilastiedustelun toimivaltuuksien käyttäminen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Työryhmä antoi mietintönsä 28.11.2025 ja se lähetettiin lausuntokierrokselle. Mietinnössä ehdotetaan muun muassa muutoksia, jotka mahdollistavat säätämisen uhkaperustaisesta rikostiedustelusta sekä siviili- ja sotilastiedustelun toimivaltuuksien laajentamisen käytettäväksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Työryhmä raportoi työstään parlamentaariseen ohjausryhmälle. Parlamentaarisen ohjausryhmän toimikausi kestää enintään pääministeri Petteri Orpon hallituksen toimikauden ajan.

Hallituksen esitys perustuslain muuttamiseksi on tarkoitus antaa keväällä 2026.

Niklas Vainio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi

HE 53/2024 vp – EV 68/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti EU-lainsäädännön ja sen tulkintakäytännön kehitystä sekä toimii aloitteellisesti Euroopan unionin komission ja muiden jäsenvaltioiden suuntaan, jotta Suomi saa tulevaisuudessa käyttöönsä kaikki EU-lainsäädännön välineellistetyn maahantulon torjuntaan ja hallintaan soveltuvat tuki- ja poikkeustoimet.

Valtioneuvosto on jatkanut aktiivista vuoropuhelua eri EU-toimijoiden ja muiden jäsenvaltioiden kanssa välineellistetyn maahantulon torjuntaan liittyvistä kysymyksistä sekä EU:n että Euroopan neuvoston puitteissa. Valtioneuvosto on muun muassa osallistunut sivuväliintulijana Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa vireillä olevien välineellistettyä maahantuloa koskevien valitusten käsittelyyn. Valtioneuvosto on seurannut aktiivisesti EU-tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kehitystä ja varautunut arvioimaan tarvittaessa voimassa olevaa lainsäädäntöä ratkaisujen pohjalta.

Vuonna 2025 lain voimassaoloa jatkettiin 31.12.2026 saakka. Valtioneuvosto on varautunut siihen, että Suomi voi tarvittaessa tehokkaasti hyödyntää myös kaikkia EU-lainsäädännön mukaisia toimenpiteitä, joilla torjutaan ja hallitaan välineellistettyä maahantuloa.

Anne Ihanus, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Valtion aluehallintouudistusta koskeva lainsäädäntö

HE 13/2025 vp – EV 74/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa valtion aluehallintouudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista, uudistuksen toimeenpanon resurssien riittävyttä ja vaikutuksia, erityisesti uudistuksen vaikutuksia lupaprosessien nopeuteen, sujuvuuteen ja ennakoitavuuteen, yleistä etua koskevan viranomaisen valitusoikeuden käyttöön sekä kielellisten oikeuksien toteutumiseen, ja antaa seurannan tuloksista ja havaituista kehittämistarpeista selvityksen eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2028 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat käynnistäneet tiedonkeruun eduskunnalle vuoden 2028 loppuun mennessä annettavaa selvitystä varten syksyllä 2025 tekemällä toimintansa päättäneiden virastojen henkilöstölle lähtötason

kartoittaneen kyselyn uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta. Kysely toistetaan vuosittain selvityksen antamiseen saakka. Lisäksi kerätään koordinoitusti keskeiset asiakastulokset sekä muuta tietoa uudistuksen arvioimisen pohjaksi vuosien 2026–2028 aikana. Lupa- ja valvontavirastolle sekä elinvoimakeskuksille on asetettu tulossopimuksissa tarkemmat tavoitteet ja mittarit, joilla virastojen toimintaa ohjataan uudistuksen tavoitteiden suuntaan. Näiden tavoitteiden toteutumista seurataan ja virastoja ohjataan yleishallinnollisten ohjaajien (valtiovarainministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö) ja toimialaohjauksesta vastaavien ministeriöiden koordinoituna yhteistyönä.

Mikko Saarinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Uutta rahapelijärjestelmää koskeva lainsäädäntö

HE 16/ 2025 vp – EV 170/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisuudet pelistorekisteriin perustuvaan järjestelmään, jossa pelaaja voisi asettaa itselleen keskitetyn kaikkia pelintarjoajia koskevan yhteisen tappiorajan.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kanavointiasteen ja pelihaittojen kehitystä sekä huolehtii järjestelmän viranomaisvalvonnan ja pelihaittojen vastaisen työn toimintaedellytyksistä ja resursseista.

1.–2. Eduskunta on 16.12.2025 hyväksynyt uuden rahapelilain ja siihen liittyvät lait ja tasavallan presidentti on ne vahvistanut 16.1.2026. Rahapelilaki (10/2026) tulee pääosin voimaan 1.7.2027, mukaan lukien keskitettyä pelistorekisteriä koskeva sääntely.

Voimaantulon jälkeen on tarkoitus seurata ja arvioida uuden lainsäädännön vaikutusta pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa uudistukselle asetettuihin tavoitteisiin ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja sekä parantaa kanavointiastetta. Uuden lainsäädännön toimivuutta on tarkoitus seurata muun muassa viranomaisvalvonnan avulla ja eri sidosryhmiltä saatavien tietojen kautta. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ja Terveys- ja hyvinvoinnin laitos toimeenpanee rahapelihaittojen seurantaa, arviointia ja tutkimusta. Seurantaa, arviointia ja tutkimusta on tarkoitus kohdentaa erityisesti rahapelijärjestelmäuudistuksen rahapelihaittoihin kohdentuviin vaikutuksiin. Tutkimustiedon lisäksi uuden lainsäädännön toimivuudesta on tärkeä koota eri toimijoiden käytännön kokemuksia. Sisäministeriö arvioi vuonna 2026, koska selvitys kaikkia pelintarjoajia koskevasta yhteisestä tappiorajasta on tarkoituksenmukaista käynnistää ottaen huomioon rahapelilain voimaantulon 1.7.2027.

Rahapelilain mukaisista lupa- ja valvontatehtävistä aiheutuvat kustannukset on tarkoitus lähtökohtaisesti kattaa toimijoilta perittäville lupa- ja valvontamaksuilla. Viranomaisvalvonnan toimintaedellytyksiä ja resurssitilannetta seurataan osana valvontaviranomaisen tulosohjausta.

Rahapelilaissa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pelihaittoja koskevat tehtävät säilyvät ennallaan, mutta kokonaisuus siirtyy rahoitettavaksi valtion budjetista. Pelihaittojen vastaisen työn toimintaedellytyksiä ja resursseja uudessa rahapelijärjestelmässä turvataan lisäksi varmistamalla jatkuvuus sähköisille anonyymeille pelihaittapalveluille, hyvinvointialueiden kehittämistyön tuelle sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ulkopuoliselle tutkimustoiminnalle uudella valtionavustuskokonaisuudella. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu rahapelilain mukaisia valtionavustuksia tarkemmin määrittävä asetus, joka on tarkoitettu tulevaisuuteen voimaan 1.3.2026.

Jukka Tukia, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö
Mari Pajula, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uudistuksen vaikutuksia hevos-
talouden toimintaedellytyksiin siirtymäkauden alusta alkaen ja tarvittaessa ryhtyy
välittömästi toimenpiteisiin alan tulevaisuuden turvaamiseksi

3. Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut rahapeliuudistuksen voimaantulon
etenemistä ja muutoksia sekä arvioinut näiden vaikutusta hevos-
talouden toiminta-
edellytyksiin. Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hevos-
talouden valtionavustus-
kokonaisuutta koskevat päätökset perustuen ministeriön linjauksiin ja kokonaisharkintaan,
sekä kunakin vuonna käytettävissä olevaan määrärahaan.

Hallituksen puoliväliriihen 23.4.2025 pöytäkirjamerkinnän mukaan "Hevossektorin
tarvitsemaa valtionavustusta vuosille 28–29 tarkastellaan keväällä 2026". Kirjauksen
perusteella maa- ja metsätalousministeriö arvioi hevos-
talouden rahoitustarpeen toiminnan
jatkuvuuden turvaamiseksi siirtymäkaudella ja uuteen toimintaympäristöön sopeutumisen
varmistamiseksi rahapelitoimilupajärjestelmän siirtymävaiheessa.

Karoliina Karjalainen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää raaputusarpojen lahjaksi
antamisen mahdollisuudet viipymättä ja ryhtyy mahdollisesti tarvittaviin
lainsäädäntötoimiin.

4. Sisäministeriö on 23.1.2026 asettanut esiselvityshankkeen, jossa selvitetään Veikkaus Oy:n rahapika-arpaan (raaputusarvat) sisältyvän voiton lunastamisen mahdollisuutta muun kuin arvan ostaneen henkilön toimesta (SM002:00/2026). Hankkeen toimikausi päättyy 31.3.2026. Hankkeessa laadittavan arviomuistion perusteella arvioidaan mahdollisesti tarvittavia jatkotoimenpiteitä.

Jukka Tukia, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti huhtikuussa 2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015, ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, joka oli lausuntokierroksella. Aiempaan valmisteluun ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen perustuva lainsäädäntöehdotus oli lausuntokierroksella syksyllä 2022.

Oikeusministeriössä on tämän jälkeen edistetty mainitun lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelua. Vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeva kriminalisointivelvoite sisältyy kuitenkin myös Euroopan komission toukokuussa 2023 antamaan ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi (COM(2023) 234 lopullinen). Direktiiviä koskevat neuvottelut Euroopan unionissa on saatu päätökseen joulukuussa 2025 ja direktiiviä koskeva neuvottelutulos on myös alustavasti hyväksytty Coreperissa joulukuussa 2025. Direktiivi tulee vielä myöhemmin lopullisesti hyväksyttäväksi Euroopan unionin neuvostoon vuonna 2026. Suomi on osallistunut aktiivisesti neuvotteluihin vuoden 2025 aikana. Oikeusministeriössä on asetettu tammikuussa 2026 työryhmä, jonka tehtäviin kuuluu mainitun direktiivin täytäntöönpanon valmistelu.

Sini Nieminen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusoikeyden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutusoikeyden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä.

Johannes Koskenniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Eduskunta on hyväksynyt tätä uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 133/2021 vp) joulukuussa 2021 (EV 214/2021 vp). Uudistuksen voimaantulosta säädetään erikseen lailla, kun sen edellyttämä tekninen järjestelmä on valmis. Järjestelmän käyttöönoton valmistelusta vastaa Tuomioistuinvirasto. Järjestelmän valmistuminen on viivästynyt, ja hallituksen esitys voimaantulosta on tällä hetkellä suunniteltu annettavaksi kevätkaudella 2026. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi voimaanpanolaisiksi on pyydetty lausuntoja lausuntopalvelussa 17.11.–29.12.2025.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin sen jälkeen, kun hallituksen esitys on annettu.

Johannes Koskenniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakan muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakan ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaanpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriö asetti vuonna 2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida sakon täytäntöönpanosta annetun lain muutostarpeet. Työryhmän mietintö oli lausunto-kierroksella vuonna 2024. Työryhmän ehdotusten perusteella on jo muutettu osa sakon täytäntöönpanosta annetusta laista (HE 5/2025 vp, EV 52/2025 vp). Sakon muunto-rangaistuksen määräämistä koskevat säännökset on työryhmän työn pohjalta jatko-valmisteltu syksyllä 2025 ja niitä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 11 vuonna 2026. Lisäksi Oikeusrekisterikeskuksessa on käynnissä tietojärjestelmä-hanke, jossa on tarkoitus toteuttaa muuntorangaistusasioiden sähköinen käsittely. Lainmuutosten ja tietojärjestelmä uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2028.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin sen jälkeen, kun hallituksen esitys on annettu.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

2. Vaalikaudella 2019–2023 laadittua poikkihallinnollista toimenpidesuunnitelmaa (STM raportteja ja muistioita 2021:34) toteutetaan lasten aseman parantamiseksi vanhempien erillään asumisen tilanteissa. Kukin ministeriö vastaa toimenpidesuunnitelman toteuttamisesta omalla hallinnonalallaan. Hallitus edistää vuoroasuvien lasten asemaa turvaamalla arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät palvelut. Esimerkiksi lasten koulukuljetusten saatavuudesta molempiin talouksiin on käynnissä selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla.

Asettamispäätöksensä mukaan vaalikaudelle 2023–2027 asetettu sosiaaliturvakomitea tarkastelee osana kokonaisuutta myös niiden lasten ja perheiden elatusta ja sosiaaliturvaa, joiden vanhemmat asuvat erillään, tai joiden hoidosta ja huollosta vastaa yksi vanhempi. Komitea tekee viimeistään vuoteen 2027 mennessä ehdotukset sosiaaliturvan kehittämiseksi.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkäikäisten ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea on kehitetty aiempina vuosina erityisesti perhekeskuskehittämisen yhteydessä. Vaativia erotilanteita ja eron jälkeisen väkivallan vastaista työtä on puolestaan kehitetty vaativien erityispalvelujen yhteydessä (OT-keskuspiloteissa, jotka päättyivät vuoden 2023 lopussa). Osana kansallisen lapsistrategian työtä on päivitetty terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuille materiaalia vaativia erotilanteita koskien. Vuosina 2019–2026 kehittämistä on tehty ja tullaan tekemään myös lastenasiantalo/Barnahus-työn yhteydessä. Kansalliseen www.barnahus.fi -sivustoon on muun muassa koottu koulutuksia lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Vuonna 2025 julkaistiin myös vaativia erotilanteita koskeva selvitys, jonka sosiaali- ja terveysministeriö tilasi. (Vaitomaa & Särkelä ym.; selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:12, [Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä : Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12](#)). Sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää myös selvityksen vaativien erojen kustannusvaikutuksista siten, että selvityksen on tarkoitus valmistua vuoden 2026 aikana.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut oppaan lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi. Oppaan 2. uudistettu laitos on julkaistu 2023 (THL ohjaus 16/2023). Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittavasta kelpoisuudesta, täydennyskoulutuksesta ja yhteistyörakenteista (THL ohjaus 12/2022). Asiantuntijatyöryhmä esittää kelpoisuuksista säätämistä, mutta tätä ei ole pystytty toteuttamaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien

sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia koskeva selvitystyö käynnistettiin tammikuussa 2025 ja sen on määrä valmistua kesäkuussa 2026. Selvityksen tekee Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Selvityksessä kiinnitetään erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin.

Outi Kempainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

2. Oikeusministeriö on antanut selvityksen lakivaliokunnalle 11.12.2025.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Valtioneuvosto on teettänyt [VN TEAS -selvityksen](#) sääntelymallien vertailusta julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssissa. Selvitys on julkaistu ja se on ollut lausuntokierroksella. Lausunnoista on laadittu [tiivistelmä](#).

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Maalittaminen

HE 226/2020 vp – EV 97/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Oikeusministeriössä tehtyjen arviointien perusteella on katsottu, ettei asia anna aihetta rikoslainsäädännön muutoksiin. Uhrin aseman vahvistamista koskeva työ jatkuu osana hallitusohjelmaan sisältyvän uhripoliittisen toimenpideohjelman valmistelua. Ohjelman tavoitteena on varmistaa uhrien tukipalveluiden riittävä rahoitus sekä parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Oikeusministeriön asettama hankkeen ohjausryhmä koordinoi toimenpideohjelman valmistelua. Ohjausryhmä on asettanut kesällä 2025 työryhmän tarkastelemaan kysymyksiä, jotka liittyvät rikoksen uhrin aseman parantamiseen rikosprosessissa. Työryhmän tulee ehdotuksissaan ottaa huomioon järjestelmällisen häirinnän kohteeksi joutuneet virkamiehet ja työntekijät työnantajan toimien arvioinnin osalta. Työryhmän määräaika päättyy 31.5.2026.

Pauliina Sillfors, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus

HE 109/2021 vp – EV 34/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Eduskunnan ensimmäisessä lausumassa tarkoitettu seuranta toteutetaan osana luottotietolain muutosten kokonaisvaltaisempaa jälkiarviointia (OM016:00/2025). Tilastoaineistoon perustuva ensi vaiheen selvitys on käynnissä ministeriön ulkopuolisena tutkimustyönä. Selvitys on edennyt aikataulun mukaisesti. Selvitys kattaa positiivista luottotietorekisteriä koskevan analyysin kevään 2024 ja syksyn 2025 väliseltä ajanjaksolta. Siihen liittyy myös virkatyönä tehtävä selvitys tietosuoja-asetuksen mukaisten rekisteröidyn oikeuksien toteutumisesta. Selvitysten valmistuttua ministeriöllä on tarkoitus laatia julkaisu vuoden 2026 kuluessa ja toimittaa selvitys lakivaliokunnalle syyskaudella 2026.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen ja mahdollisen positiivista luottotietorekisteriä koskevan uudistuksen keskinäistä toimivuutta ja yhteisvaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään neljän vuoden kuluttua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta.

2. Eduskunnan toisessa lausumassa tarkoitettua positiivista luottotietorekisteriä koskeva laki tuli voimaan 1.8.2022. Rekisteri otettiin käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024. Rekisteri laajenee kattamaan luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaansa varten ottamat luotot kevästä 2026 alkaen. Tuoreiden lainmuutosten myötä rekisterin on tarkoitus kattaa kevästä 2027 alkaen myös taloyhtiölainojen osakaskohtaisia luottovastuita koskevat tiedot. Hallituksen budjettiriihen työllisyyspakettiin (2.9.2025) sisältyy lisäksi kirjaus, jonka mukaan ”positiivinen luottotietorekisteri laajennetaan koskemaan myös toiminimiyrittäjiä”. Oikeusministeriö selvittää yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa, mitä toiminimiyrittäjien tulotietojen huomioiminen positiivisessa luottotietorekisterissä edellyttäisi, mukaan lukien tarvittavat lainmuutokset ja tietojärjestelmävaikutukset. Rekisterin 1. ja 2. vaiheen tekninen täytäntöönpano on pysynyt lain mukaisessa aikataulussa. Kattavampi selvitystyö (OM023:00/2025) rekisterin vaikutuksista sekä sen ja luottotietolain muutosten yhteisvaikutuksista luotonantoon ja velallisiin on suunnitteluvaiheessa ja on tarkoitus käynnistää nopeasti sen jälkeen, kun luottotietolain muutoksia koskeva jälkiarviointi on valmistunut.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vanhemmuuslain muutoksen seuranta

HE 132/2021 vp – EV 85/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Vanhemmuuslaki (775/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan. Tarkempien johtopäätösten tekeminen sääntelyn toimivuudesta on mahdollista siinä vaiheessa, kun sääntelyn soveltamisesta on saatu riittävästi kokemuksia.

Salla Silvola, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa

HE 133/2021 vp – EV 214/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ennen uudistuksen voimaantuloa tietojärjestelmien ja teknisten ratkaisujen tulee olla valmiina ja toimintavarmat. Lisäksi on huolehdittava tarvittavasta koulutuksesta ja muusta valmistautumisesta sekä uudistuksen edellyttämistä resursseista. Edellä mainituista seikoista on annettava selvitys lakivaliokunnalle uudistuksen voimaantuloa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta.

2. ja 3. Uudistus ei ole vielä tullut voimaan. Voimaannpanoa koskevaa lakiehdotusta ei ole vielä annettu, koska uudistuksen edellyttämä tekninen järjestelmä ei ole vielä valmis. Oikeusministeriö antaa edellytetyt selvitykset lakivaliokunnalle lausuman mukaisissa määräajoissa.

Johannes Koskenniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö

HE 172/2021 vp – EV 285/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa pakottamalla solmitun avioliiton kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevaa sääntelyä sekä tarvittaessa arvioi lainsäädännön laajempia muutostarpeita.

1. ja 3. Avioliiton kumoamista ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevat avioliittolain muutokset (484/2023) tulivat voimaan 1.10.2023. Muutosten toimivuutta ja vaikutuksia seurataan. Tarkempien johtopäätösten tekeminen sääntelyn toimivuudesta on mahdollista siinä vaiheessa, kun sääntelyn soveltamisesta on saatu riittävästi kokemuksia.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin

KAA 5/2021 vp – EK 44/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kokonaisvaltaisesti millä keinoin koulu-kiusaamistapauksia voidaan ehkäistä ja niihin puuttua nykyistä paremmin ja tähän liittyen arvioi muun muassa tarpeita opettajien koulutuksen täydentämiseen, valtakunnallisesti yhdenmukaisiin toimintamalleihin kiusaamistapauksissa sekä sitä, onko vahingonkorvaukseen ja opetustoimen valvontaan liittyvässä lainsäädännössä tarkistamistarpeita.

Lakimuutoksia oikea-aikaisen puuttumisen mahdollistamiseksi sekä oppilaan oikeusaseman vahvistamiseksi on tehty perusopetuslakiin ja perusopetusasetukseen, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, lukiolakiin sekä tutkintokoulutuksen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin (1215/2020). Lakimuutosten tavoitteena on ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö kaikille. Lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022.

Lakimuutoksilla täsmennettiin opetustoimen säännöksiä, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Muutokset vahvistavat lapsen ja nuoren oikeutta käydä koulua ja opiskella turvallisessa ympäristössä antaen nykyistä parempia työkaluja kouluille ja oppilaitoksille puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään.

Perusopetuslain muutokset täsmentävät muun muassa opetuksen epäämistä koskevaa sääntelyä oppilaiden ja opetustilassa työskentelevien henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi. Perusopetuksen oppilaan opetus voidaan jatkossa evätä jäljellä olevan koulupäivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen.

Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi. Perusopetuslakiin lisättiin oppilaalle velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä. Lisäksi oppilaan on toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden tai opiskelijoiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Näitä velvollisuuksia voidaan täsmentää opetuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä.

Koska edellä mainitut lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 on tärkeää, että seurataan, miten kyseessä olevia lakimuutoksia on sovellettu käytännössä ja mitkä niiden vaikutukset ovat olleet. Näin saadaan osaltaan tietoa myös mahdollisista uusista lakimuutostarpeista.

Hallitusohjelman mukaisesti vahvistettiin aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa. Perusopetuslakiin lisättiin säännös, jonka mukaan aluehallintovirastot (1.1.2026 lukien Lupa- ja valvontavirasto) voivat perustellusta syystä jatkossa oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty lain mukaisesti. Valvontaa vahvistamalla varmistetaan palveluiden lainmukaisuus ja laatu sekä oppilaiden oikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Lisäksi lakiin lisättiin säännös aluehallintoviraston käytettävissä olevista sanktioista.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

VNS 13/2022 vp – EK 84/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toiminta-edellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla.

1. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Oikeudenhoidon selonteossa on todettu oikeudenhoidon lisähenkilötyötarpeen olevan noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Henkilötyövuositavoitteen saavuttamiseksi oikeudenhoidon toimijoille on vuonna 2023 hyväksytyissä Julkisen talouden suunnitelmissa kohdennettu pysyvää lisärahoitusta 75 miljoonaa euroa. Käytännössä rahoitusta on osoitettu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 65 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 80 miljoonaa euroa vuodelle 2026 ja 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Myös rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon ja resursoinnin oikeasuhtaisuutta jatkuvasti seurataan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävän selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta VNS 13/2022 vp ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Hankkeesta ja sen etenemisestä tulee antaa lakivaliokunnalle kirjallinen selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen.

2. Oikeusministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat teettäneet selvityksen juristikoulutuksen määrällisestä tarpeesta oikeudenhoidossa sekä ehdottaneet juristikoulutuksen aloittajamäärien pientä nostamista alueelliset työvoimat tarpeet huomioiden. Rikosseuraamuslaitos on osana Rise 3.0-organisaatiouudistusta valmistellut oikeusministeriölle esityksen uudesta koulutusjärjestelmästä. Ministeriö valmistelee uudistuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle maaliskuussa 2026.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden jatkotyöstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden valmistelua, etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti ja tarkoin.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä, periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittyviä.

3. ja 4. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Oikeudenhoidon selonteossa esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä valmistellaan ja seurataan sekä osana hallitusohjelman toimeenpanoa että erikseen. Oikeusministeriö on käynnistänyt uuden selonteon valmistelun, ja hallitus antaa selonteon eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä.

Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta

HE 13/2022 vp – EV 88/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää oikeusministeriön hallinnonalan riittämättömät määrärahat huomioon ottaen, että hallitus seuraa tarkoin viranomaisille ja tuomioistuimille rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyttä ja keskinäistä oikeasuhtaisuutta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin määrärahatilanteen vahvistamiseksi.

1. Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyttä seurataan. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia laaja-alaisesti ja tiiviisti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää muun muassa vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien raikausta ja seksuaalista kajoamista koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen. Myös seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen soveltamista tulee seurata kiinnittäen erityistä huomiota kyseisen säännöksen ja edellä mainittujen vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien rangaistussäännösten väliseen rajanvetoon ja keskinäisen suhteen selkeyteen. Myös lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen sekä rangaistuskäytäntöä koskeviin vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksen toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa lakivaliokunnalle selvitys viimeistään viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

3. Uuden seksuaalirikoslainsäädännön toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia on tarkoituksenmukaista tutkia ja arvioida vasta, kun lainsäädäntö on ollut voimassa pidempään. Oikeusministeriö toteuttaa eduskunnan edellyttämän selvityksen ja toimittaa sen lakivaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Kristiina Koivukari, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avoimuusrekisterilain toimivuus

HE 98/2022 vp – EV 304/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain soveltamisalaa eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan seurataan ja kokemusten perusteella arvioidaan soveltamisalan laajentamista muille hallinnon tasoille kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan.
2. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan laaja-alaisesti ja kattavasti kiinnittäen huomiota muun muassa ilmoitusvelvollisuuteen ja sen rajauksiin, ilmoitettaviin tietoihin ja ilmoitusmenettelyyn sekä sanktiojärjestelmään. Myös sääntelyn vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan ja yritysten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamistoimintaan tulee seurata.

1. ja 2. Avoimuusrekisteri otettiin käyttöön 1.1.2024, kun avoimuusrekisterilaki astui kokonaisuudessaan voimaan. Rekisteriin on ilmoittautunut vuoden 2025 loppuun mennessä noin 1 200 toimijaa ja toimintailmoituksia on annettu kolmena eri ilmoituskautena yhteensä yli 5 600 kappaletta. Toimintaan liittyvät taloudelliset tiedot ilmoitetaan ensimmäisen kerran kesällä 2026. Valtiontalouden tarkastusvirasto on jatkanut ilmoitusvelvollisten tukemista ohjeilla, neuvonnalla ja erilaisilla koulutuksilla sekä jatkokehittänyt sähköistä rekisterijärjestelmää toimintailmoitusten antamisen helpottamiseksi. Tarkastusvirasto antoi myös ensimmäisen [vuosiraporttinsa](#) vuoden 2024 toiminnasta. Avoimuusrekisterin neuvottelukunta on jatkanut aktiivisesti toimeenpanon seurantaan sekä pyrkinyt jalkauttamaan hyvän edunvalvontatavan suosituksia. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö toteuttaa vuoden 2026 aikana avoimuusrekisterilain jälkikäteisarvioinnin, jonka yhteydessä tarkastellaan lain toimivuutta ja soveltamisalan laajentamista. Valtiontalouden tarkastusvirasto tulee myös antamaan eduskunnalle kertomuksen rekisterin toiminnasta ja valvonnasta.

Sami Demirbas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus

HE 143/2022 vp – EV 203/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia sekä kokemusten perusteella arvioi tarpeen ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

1. ja 2. Oikeusministeriön tietoon ei ole vuonna 2025 tullut, että lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennetut resurssit olisivat olleet riittämättömiä. Oikeusministeriö jatkaa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden seuranta. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan arvioidaan mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ja lähestymiskiellon rikkomisten vähentämiseksi. Kirjauksessa tarkoitettu arviointi käynnistetään oikeusministeriössä vuonna 2026.

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait

HE 144/2022 vp – EV 192/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin resurssien lisäämiseksi, mikäli resurssit osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi erityisesti siten, että muiden rikosasioiden käsittely viivästyy.

Oikeusministeriön tietoon ei ole vuonna 2025 tullut, että lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitetut resurssit olisivat olleet riittämättömiä. Oikeusministeriö jatkaa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden seuranta.

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen

HE 201/2022 vp – EV 240/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin- ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan oikeusavun saatavuutta parannetaan ja oikeusavun käyttöä sovittelussa edistetään. Hallitus myös parantaa edellytyksiä järjestää laadukkaita ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluja perustamalla valtakunnallisen oikeuspalveluviraston, joka aloitti toimintansa vuoden 2025 alussa.

Hallitusohjelman mukaan yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää. Lisäksi arvioidaan kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeet käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajien oikeusturvan parantamiseksi. [Selvitys kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeista](#) valmistui huhtikuussa 2024.

Edelleen hallitusohjelman mukaan varmistetaan riittävät resurssit tuomioistuimille asunto-osakeyhtiöiden ja asuntojen vuokrauksen riita-asioiden käsittelyyn sekä otetaan käyttöön pienten riita-asioiden menettely (mm. hädöt). Pienten riita-asioiden menettelyä koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle syyskuussa 2025 (HE 89/2025 vp).

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen

HE 217/2022 vp – EV 305/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi mahdolliset yhteydenpidon rajoittamisen valvontaan liittyvät lainsäädännön muutostarpeet ja tuo tarvittaessa asiaa koskevat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien muutosten vaikutuksia ja kohdentumista vakavuusasteeltaan erilaisiin rikoksiin ja tarvittaessa tarkastelee sääntelyn muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi ampuma-aserikoksen lisäämistä rikoksiin, joiden selvittämisessä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

1.–4. Oikeusministeriö asetti 13.2.2025 työryhmän (VN/21297/2023, [Hankeikkuna](#)), jonka tehtävänä on arvioida pakkokeinolain (806/2011) muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Työryhmän toimikausi on 1.3.2025–31.5.2027, ja työryhmän tehtävä toteutetaan vaiheistetuksi jakautuen kahteen vaiheeseen.

Tavoitteena on saattaa ensimmäisen vaiheen hallituksen esitys eduskuntaan käsiteltäväksi maaliskuun 2026 aikana. Ensimmäisessä vaiheessa on toteutettu erityisesti hallitusohjelman pakkokeinolakia koskevat kirjaukset sekä tarkasteltu vangitsemisen edellytyksiä koskevia säännöksiä ottaen huomioon ratkaisu KKO 2024:20. Työryhmän mietintö julkaistiin 21.11.2025 ja se on ollut lausuntokierroksella 16.1.2026 saakka ([Oikeusministeriön julkaisuja OM2025:55, Pakkokeinolain muutostarpeiden arviointi: vangitsemisen edellytykset ja salaiset pakkokeinot](#)). Ensimmäisessä vaiheessa on EV 305/2022 vp lausumia 3. ja 4. tarkasteltu.

Hankkeen toisessa vaiheessa tehdään laaja-alaisempaa muutostarpeiden arviointia, jossa kiinnitetään huomiota erityisesti eduskunnan kannanottoihin (mukaan lukien EV 305/2022 vp) ja laillisuusvalvontaratkaisuihin sekä oikeuskäytännössä esiin nousseisiin kysymyksiin (katso tarkemmin työryhmän [Asettamispäätös](#)). Lisäksi huomioon tulee ottaa pakkokeinolakia koskevat käytännön toimijoiden havainnoista aiheutuvat lainsäädäntötarpeet sekä kansainvälisistä velvoitteista työryhmän työn aikana mahdollisesti aiheutuvat lainsäädäntötarpeet.

Joni Korpinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen

HE 31/2023 vp – EV 47/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perustettavan Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimivuutta ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä. Seurannassa ja selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota tehtävänjaon toimivuuteen erityisviranomaisten ja hallintopalveluyksikön välillä, vastuukysymyksiin, kuulemiskäytäntöjen toimivuuteen erityisviranomaisten

ja hallintopalveluyksikön välillä sekä uuden viraston resurssien käyttöön ja tehostamispotentiaalin toteutumiseen samoin kuin erityisviranomaisten sisältötyöhön käytettävissä olevien riittävien resurssien turvaamiseen.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Oikeusministeriö antaa lausumassa edellytetyn selvityksen eduskunnalle lausuman mukaisessa määräajassa.

Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

Etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskeva lainsäädäntö

HE 63/2024 vp – EV 126/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia, mukaan lukien etäoikeudenkäynnin julkisuuden toteuttaminen sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2029 loppuun mennessä.

Etäyhteyksien käytön edistämistä koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.3.2025. Oikeusministeriö seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia ja antaa pyydetyn selvityksen määräajassa.

Johannes Koskeniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen

HE 130/2024 vp – EV 153/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhempien, perheiden sekä lähisuhdeväkivallasta epäiltyjen ja uhrien tukea ja palveluja sekä palveluihin ohjausta samoin kuin huolehtii tuen ja palvelujen riittävästä rahoituksesta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta valmisteli vuoden 2025 aikana uuden Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2026–2033. Samanaikaisesti sosiaali- ja

terveysministeriössä valmisteltiin uusi Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma vuosille 2026–2033. Eduskunnan lausuma tuen ja palvelujen sekä palveluihin ohjaamisen vahvistamisesta ja kehittämisestä huomioitiin näissä suunnitelmissa. Uusissa toimeenpanosuunnitelmissa on useita toimenpiteitä, joilla pyritään vahvistamaan väkivallan uhrien ja muiden osapuolten pääsyä palveluihin.

Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmassa on oma lukunsa lähisuhdeväkivallasta perheissä. Keskeisinä ajatuksina suunnitelmassa on, että kaikkien aikuisten ja yhteisöjen tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsen oikeus elää väkivallasta vapaata elämää toteutuu ja että lapsia suojellaan osaltaan tukemalla vanhemmuutta. Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmassa tähän lausumaan vastataan muun muassa toimenpiteillä numero 4, 7 ja 8, jotka ovat: ”Vahvistetaan lasten osallisuutta ja väkivallan tunnistamista sekä siihen puuttumista monialaisessa yhteistyössä, huomioiden uhrien lisäksi väkivallan tekijät” (toimenpide 4), ”Lisätään vanhempien ja huoltajien osallisuutta ja tuetaan vanhempien kasvatustehtävää turvallisuuden edistämisessä ja väkivallan ehkäisyssä” (toimenpide 7) ja ”Lisätään kokonaisvaltaisesti tietoisuutta turvallisuudesta ja väkivallattomuudesta perheessä, huomioiden: Lapsen oikeudet, kasvuympäristön turvallisuus ja kannustava, väkivallaton kasvatusta, turvallinen perhe-elämä sekä väkivallan eri muodot ja väkivallan todistaminen” (toimenpide 8).

Myös uudessa Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa (2026–2033) on toimenpide ”Turvataan eroaville vanhemmille ja heidän lapsilleen riittävät ja oikein kohdennetut palvelut sekä turvataan turvakotijakson aikana kotiin jäävien lasten turvallisuutta”.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi vuonna 2024 selvityksen ”Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan tekijätyö Suomessa: Palvelut, ohjelmat ja lähisuhdeväkivallan tekijöiden kohtaaminen sote-palveluissa” (Raportti 7/2024). Selvitykseen sisältyi useita suosituksia väkivallan ehkäisemisestä ja tekijöille suunnattavista palveluista. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa (2026–2033) on huomioitu myös väkivallan tekijät, ja tekijöille suunnattujen palveluiden saatavuutta pyritään parantamaan.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan hallitusohjelman mukaisesti arvioita kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarpeesta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.

Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti ja palvelun saatavuutta pyritään edelleen vahvistamaan. Vuonna 2025 turvakotien rahoitus oli 27,55 miljoonaa euroa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Oikeusministeriön johdolla on valmisteltu hallitusohjelman mukaista uhripoliittista toimenpideohjelmää vuoden 2024 alusta. Tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Ohjelmaan sisällytettävät ehdotukset valmistellaan ohjausryhmän koordinoimana kahdessa vaiheessa. Tukipalveluiden rahoitukseen liittyviä kysymyksiä selvittäneen työryhmän ehdotus rikoksen uhrien yleisten ja erityisten tukipalveluiden rahoituksen turvaamiseksi sekä rahoitusvastuiden edelleen selkiyttämiseksi luovutettiin ohjausryhmälle helmikuussa 2025. Valmistelun toisessa vaiheessa keskitytään rikoksen uhrin aseman parantamiseen rikosprosessissa. Kesällä 2025 asetetun työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotukset toimintatavoista ja käytännöistä, joilla rikoksen uhrin asemaa voidaan parantaa rikosprosessissa. Hanke jatkuu 31.5.2026 asti.

Uhrien tukipalveluiden valtionrahoitusta vahvistaa rikosentekijöiltä perittävä rikosuhrimaksu. Laki rikosuhrimaksujen korottamisesta (323/2025) tuli voimaan 1.1.2026. Hallitusohjelman mukaisen rikosuhrimaksujen korotuksen tavoitteena on turvata tukipalvelujen saatavuus rikoksen uhreille ja lisätä rikosentekijöiden vastuuta niiden rahoituksesta. Samalla vastataan yleiseen kustannusten nousuun tai inflaation vaikutuksiin. Lain tarkoituksena on vahvistaa uhrien tukipalveluihin kohdennettavaa valtionrahoitusta rikosuhrimaksujen tuottoa vastaavalla määrällä. Korotuksen arvioidaan merkitsevän 1,9 miljoonan euron lisäystä nykyiseen noin neljän miljoonan euron vuotuisen rikosuhrimaksujen tuottokertymään.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (EU) 2024/1385 (NKV-direktiivi) kansallista täytäntöönpanoa. Direktiivi sisältää naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevat vähimmäissäännöt EU-tasolla. Säännöt koskevat rikosten ja seuraamusten määrittelyä, uhrien oikeuksia, uhrien suojelua ja tukemista sekä ennaltaehkäisyä ja varhaista tilanteeseen puuttumista. Direktiivi tulee panna kansallisesti täytäntöön 14. kesäkuuta 2027 mennessä. Työryhmän tehtävänä on arvioida direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutostarpeet ja valmistella tarvittavat muutosehdotukset. Työryhmän toimikausi on 7.5.2025–28.2.2026.

Uhripoliittisen toimenpideohjelman yhteydessä valmistellaan ehdotukset niiden NKV-direktiivin artiklojen täytäntöönpanemiseksi, jotka sisältävät muita kuin lainsäädännöllä täytäntöön pantavia velvoitteita uhrin aseman parantamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Hanke jatkuu edellä todetusti 31.5.2026 saakka.

Pauliina Sillfors, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Sofia Söderholm, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä. Seurata tulee muun muassa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon vaikutuksia uhrien asemaan ja uhrien kokemuksia lainmuutoksesta sekä lähisuhdeväkivaltarikosten epäillyille ja uhreille tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja yhdenvertaista saatavuutta, resursointia samoin kuin palveluihin ohjaamisen toteutumista käytännössä. Myös vaikutuksia lapsiin on seurattava. Lisäksi seurata tulee lähisuhdeväkivaltarikosten käsittelyssä ja käsittelymäärissä eri rikosprosessiketjun vaiheissa tapahtuvia muutoksia sekä poliisille, syyttäjille ja tuomioistuimille osoitettujen määrärahojen riittävyttä. Niin ikään vaikutuksia lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun muutoin kuin sovittelulainmukaisessa menettelyssä tulee seurata samoin kuin vaikutuksia tällaisia sovintoja koskeviin viranomaiskäytäntöihin sekä etenemiseen rikosprosessissa.

2. Lähisuhdeväkivallan sovittelu kiellettiin lailla rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (966/2024), jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 ja joka tuli voimaan 1.1.2025. Lakimuutoksen myötä soviteltavaksi ei saa ottaa väkivaltaa sisältäviä rikoksia eikä eräitä muita rikoksia, jotka ovat kohdistuneet rikoksesta epäillyn läheiseen. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä rikosprosessiketjun toimijoiden resurssien riittävyttä seurataan. Asiasta on keskusteltu rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnassa vuonna 2025.

Hanna Leivo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Jari Keinänen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Aserikoksia koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 204/2024 vp – EV 69/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että rikoslain 41 luvun kokonaisuudistuksen soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia seurataan. Tarkoin on seurattava erityisesti törkeää ampuma-aserikosta koskevaan rangaistussääntöön tehtyjen muutosten soveltamista, taloudellisia ja muita vaikutuksia sekä rangaistuskäytännön muotoutumista, ja jos ongelmia ilmenee, on ryhdyttävä välittömästi tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi. Rangaistuskäytännön ja vaikutusten seurannasta tulee toimittaa lakivaliokunnalle selvitys vuoden 2030 loppuun mennessä.

Aserikoksia koskevat lainsäädäntömuutokset ovat tulleet voimaan vuoden 2026 alussa. Muuttunutta sääntelyä sovelletaan sen voimassaoloaikana tehtyihin rikoksiin, minkä vuoksi soveltamiskäytäntöä ja vaikutuksia tulee kertymään vähitellen. Erityisesti tämä koskee lainvoimaisia ja täytäntöönpanokelpoisia tuomioita. Oikeusministeriössä arvioidaan, mikä on paras toteuttamistapa lausumassa todettujen seikkojen seurannan toteuttamiseen erityisesti niin, että se palvelee myös lakivaliokunnalle vuoden 2030 loppuun mennessä annettavan selvityksen laatimista. Arvioimisen jälkeen seuranta käynnistetään mahdollisimman nopeasti.

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Julkisoikeudellisten velkojen asema velkakonversiossa

HE 153/2025 vp – EV 178/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää julkisoikeudellisten velkojen asemaa velkakonversiossa.

Velkakonversiota koskevat yrityksen saneerauksesta annetun lain ja arvopaperimarkkinalain muutokset (1422/2025 ja 1423/2025) tulivat voimaan 1.1.2026. Selvitys julkisoikeudellisten velkojen asemasta on tarpeen toteuttaa asiaan kuuluvien ministeriöiden yhteistyönä.

Katri Törnroth, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkuja tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

Tieliikennelain kokonaisuudistuksen jälkiarviointi käynnistettiin loppuvuonna 2024. Jälkiarvioinnin ensimmäinen osa toteutettiin vuonna 2024 ja toinen osa vuonna 2025. Jälkiarviointiraportti on nyt viimeistelyssä. Arvioinnin tuloksia käsitellään ja niistä tullaan tiedottamaan kokonaisarvioinnin valmistuttua. Arvioinnin tulokset huomioidaan osana liikenneturvallisuusstrategian päivitystyötä.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

Liikenneturvallisuusstrategiaa toimenpannut ajokielto-työryhmä, johon kuului jäseniä liikenne- ja viestintäministeriöstä, Liikenne- ja viestintävirastosta, sisäministeriöstä, Poliisihallituksesta ja oikeusministeriöstä, käsitteli asiaa 2023–2024. Työryhmän työstä julkaistiin ajokieltoja, ajokieltoprosessin sujuvoittamista sekä alkulukkojen käyttöä ja niiden käytön lisäämistä koskeva muistio keväällä 2024. Siinä esitetään toimenpiteitä liikenneturvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi sekä hallinnollisten menettelyjen sujuvoittamiseksi.

Muistion sisältämiä ehdotuksia tarkastellaan EU:n uuden ajokorttidirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä, jota koskeva hanke käynnistettiin joulukuussa 2025. Uusi ajokorttidirektiivi tuli voimaan 25.11.2025 ja EU:n ajokieltoasäännöt sisällytetään siihen. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen

HE 176/2020 vp – EV 34/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja toteuttaa viipymättä kaikki lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet, jotka tarvitaan taksipalvelujen saatavuuden parantamiseksi eri alueilla.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää ja toteuttaa viipymättä lainsäädäntöhankkeen ja muut tarvittavat toimenpiteet julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseksi ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseksi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

1.–2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt 3.10.2024 säädöshankkeen taksisääntelyn muuttamiseksi ([hankeikkuna](#)). Hankkeen päätavoitteina on turvallisuuden ja luotettavuuden lisääminen ja harmaan talouden torjunta. Hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella keväällä 2025 ja syksyllä esitystä on jatkovalmistelu myös lausuntokierroksen pohjalta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle käsiteltäväksi kevätistuntokaudella 2026 viikolla 9. Esityksessä esitetään monia muutoksia takseja koskevaan lainsäädäntöön ja arvioidaan niiden vaikutuksia myös saatavuuteen. Liikenne- ja viestintäviraston päivittää vuosittain taksipalvelujen tarjontaa, taksiliikennemarkkinoiden vuositilastoja, taksiliikenteen hintaseurantaa, taksipalvelujen saatavuutta sekä taksiliikenteen esteettömyyttä käsitteleviä tilannekuvia. Ehdotettujen muutosten vaikutuksia taksimarkkinoiden toimintaan ja kehitykseen voidaan seurata taksipalveluiden- ja markkinoiden tilannekuvien

kautta. Hankkeen esivalmistelun aikana on myös laadittu arviomuistio taksisääntelyn muutostarpeista keväällä 2024 ([hankeikkuna](#)). Arviomuistiossa käsiteltiin saatavuuden parantamista myös muilla keinoin kuin lainsäädännön muutoksin.

Lisäksi hallitus kehittää julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita kokonaisuutena yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Liikenne- ja viestintäministeriö on osana hallitusohjelmakirjauksen toimeenpanoa antanut hallituksen esityksen eduskunnalle (HE 33/2025 vp). Laki liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (387/2025) tuli voimaan 1.7.2025.

Lailla toteutetaan alueellisesti rajattu kokeilu, jossa tietyistä julkisesti tuetuista henkilökuljetuksista toimitettaisiin kuljetusten kysyntää, tarjontaa ja toteutumista koskevia tietoja Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintävirasto on aloittanut lain toimeenpanon, jossa tietoja kerätään kyytejä välittäviltä tilausvälityskeskuksilta. Kokeilu on rajattu Pohjois-Pohjanmaan, Lapin, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueihin ja koskee vammaispalvelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuksia sekä alueiden sairausvakuutuslain mukaisia kuljetuksia. Tavoitteena on saada kokonaiskäsitys maantieteellisesti laajan ja kuljetustarpeiltaan hyvin moninaisen alueen kuljetustarpeista ja toteutumasta ja laatia valtakunnallisia suosituksia jatkotoimenpiteistä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut hankkeelle ohjausryhmän, jonka tehtävänä on seurata lainsäädännön ja sen toimeenpanon edellyttämien toimien valmistelua. Ohjausryhmä laatii väli- ja loppuraportit saaduista havainnoista ja suosituksista. Ohjausryhmä koostuu liikenne- ja viestintäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Kelan, Liikenne- ja viestintäviraston, Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n ja hyvinvointialueiden edustajista.

Sissi Kohtala, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Atte Riihelä, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus

HE 237/2020 vp – EV 17/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa vuosittain liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta ja tarjonnasta kerätystä tiedosta ja arvion hintasääntelyn jatkamisen tarpeellisuudesta.

Liikenne- ja viestintävirasto toteutti neljännen markkinatietokyselyn keväällä 2025. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut kyselyn tuloksista ja niiden analysoinnista erillisen selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle loppuvuodesta 2025. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain ja seuraava kysely toteutetaan keväällä 2026.

Pauliina Penttilä, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset

HE 70/2021 vp – EV 106/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia alusta lähtien tiiviisti erityisesti harvaan asutumpia alueita ja tarjouskilpailuihin osallistuvia yrityksiä koskevien vaikutusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa sääntelyn tarkistuksiin hyvissä ajoin jo ennen esityksessä tarkoitettua sääntelyn väliarviointia.

1. Puhtaista ajoneuvo- ja liikennepalveluhankinnoista (nk. CVD-laki) annetun lain 17 pykälässä tarkoitettu väliarvio valmistui joulukuussa 2024. Toinen hankintajaksoko alkoi 1.1.2026 ja väliarviossa saatujen selvitysten perusteella voimassa olleita vähimmäisosuuksia nähty perustelluksi muuttaa 1.1.2026 alkavalle toiselle hankinta-ajanjaksolle. Arviomuistiota varten tehdyssä kyselyssä hankintayksiköt pääsääntöisesti olivat kokeneet velvoitteidensa olevan kohtuullisia, ja lain soveltaminen on yleistynyt tarjouskilpailuissa.

CVD-lain raportointi on osoittautunut haasteelliseksi. Traficomien mukaan edelleen hankintayksiköiden tekemistä jälki-ilmoituksista on mahdollista saada vain suuntaa antavaa tietoa tehdyistä hankinnoista. 28.11.2025 mennessä Hankintailmoitukset.fi-verkkopalveluun on tehty CVD-lain 1. hankinta-ajanjakson tilanne ilmoitettujen hankintojen osalta oli koko maan tasolla seuraavaa (lukuihin liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuuksia):

- 9 260 kevyttä hyötyajoneuvoa, joista puhtaita 1 978 (direktiivissä asetettu Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 38,5 prosenttia hankinnoista),
- 564 kuorma-autoa, joista puhtaita 219 (direktiivissä asetettu Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 9 prosenttia hankinnoista),
- 1 566 linja-autoa, joista puhtaita 1178 (direktiivissä asetettu Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 41 prosenttia hankinnoista).

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä ja lisäksi varmistaa riittävän tuki- ynnä muin tarvittavin toimenpitein, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö esityksen mukaisiin tarkoituksiin on mahdollista myös niillä alueilla, joilla lataus- ja jakeluinfrastruktuuria ei synny markkinaehtoisesti.

2. Energiavirasto on myöntänyt vuodesta 2018 alkaen tukea vaihtoehtoisten tieliikenne-polttoaineiden jakeluinfrastruktuurille. Vuosille 2024–2025 Energiavirastolta tukea EU:n jakeluinfra-asetuksen vaatimusten täyttämistä edistävän ja raskaita hyötyajoneuvoja palvelevan jakeluinfran tukemiseen oli haettavissa yhteensä 10 miljoonaa euroa. Kansallinen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma valmistui marraskuussa 2024. Ohjelma käsittää liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien markkinan ja jakeluinfran nykytilan sekä arvion tulevaisuuden näkymistä tie-, rautatie-, vesi- ja lentoliikenteessä. Ohjelmassa esitetään tavoitteet ja toimenpiteet jakeluinfran kehittämiseksi. Ohjelma toimii myös EU:n vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuurin käyttöönotosta annetun asetuksen kansallisen täytäntöönpanon edistäjänä. Liikenne- ja viestintäministeriö jatkaa lausuman tavoitteiden sen seurantaan, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö on mahdollista koko maassa myös niillä alueilla, joilla infrastruktuuri ei kehity markkinaehtoisesti.

Anu Aavamäki-Tortosa, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

VNS 2/2021 vp – EK 23/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sitoutuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksiin ja huolehtii siitä, että suunnitelman toimeenpanoon tarvittavat määrärahat otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä.
2. Eduskunta edellyttää, että digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen mahdollistavien kilpailukyky- ja ympäristötietojen hyödyntämiseksi valtioneuvosto arvioi liikennejärjestelmän jatkokehittämisessä lisäpanostusten mahdollisuudet digitalisaation ja uusien liikenteen palvelujen edistämiseksi ja hyödyntämiseksi.

1.–2. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (2021–2032) eli Liikenne 12 -suunnitelmaa on toimenpantu vuonna 2025 yhteistyössä koko hallinnonalan virkakunnan ja sidosryhmien kanssa. Suunnitelma toimii yhtenäisenä strategisena viitekehyksenä erilaisten toimenpiteiden valmistelussa. Suurin osa suunnitelman mukaisista toimenpiteistä etenee hyvin. Tietopohjainen valmistelutapa mahdollistaa suunnitelman toimeenpanon tehokkaasti myös muuttuvassa toimintaympäristössä ja rahoituskehyksessä, vaikkakin hallitusohjelman liitteen E mukainen määräaikainen investointiohjelma ja sen toimeenpano on haastanut Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoa ja sen mukaista liikennejärjestelmän kehittämistä.

Vuonna 2025 laadittu talousarvioesitys vuodelle 2026 sekä julkisen talouden suunnitelma (vuosille 2026–2029) eivät vastaa kaikilta osin Liikenne 12 -suunnitelman rahoitusohjelmaa, koska ne on sovitettu hallitusohjelman (mm. sovitut leikkaukset sekä hallitusohjelman liitteen E mukaisen määräaikaisen investointiohjelman vaikutus) mukaisiksi. Päivitetty Liikenne 12 -suunnitelma vuosille 2026–2037 annettiin selontekona eduskunnalle 18.12.2025. Päivitettyä suunnitelmaa käytetään näitä vuosia koskevien talousarviovalmistelujen pohjana. Suunnitelma on sovitettu yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa vuoteen 2029 asti.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely

HE 194/2021 vp – EV 222/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi liikennepalvelulain hyvämaineisuutta ja kuljettajan ajolupaa koskevaan sääntelyyn liittyvät muutostarpeet erityisesti henkeen ja terveyteen liittyvien vankeustuomioiden tai asiakkaaseen kohdistuvien muun muassa seksuaalirikosten osalta.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt 3.10.2024 säädöshankkeen taksisääntelyn

muuttamiseksi ([hankeikkuna](#)). Hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella keväällä 2025 ja syksyllä esitystä on jatkovalmistelu myös lausuntokierroksen pohjalta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle käsiteltäväksi kevätistuntokaudella 2026 viikolla 9.

Matkustajan kanssa toimivalla taksinkuljettajalla, on aina oltava voimassa oleva taksinkuljettajan ajolupa, jonka myöntämisen yhteydessä rikostausta selvitetään. Taksinkuljettajan ajoluvan saamisen esteenä on jo voimassa olevassa laissa mm. tuomio henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista sekä seksuaalirikoksista. Valmisteilla olevan hallituksen esityksen mukaan taksinkuljettajan ajoluvan saamisen esteeksi lisättäisiin lisäksi eräitä vapauteen kohdistuvia rikoksia, veropetoksia, petoksia, maksuvälinerikoksia sekä ampuma-aserikoksia.

Taksiliikenneluvan saamisen edellytyksenä on luvanhakijan hyvämaineisuus. Hyvämaineisuusvaatimus koskee myös tavara- ja henkilöliikenneluvanhakijoita. Valmisteilla olevan hallituksen esityksen mukaan liikenneluvan saamisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että hyvämaineisuuden arviointiin lisättäisiin eräiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sekä seksuaalirikosten ja petos- ja maksuvälinerikosten huomioiminen. Näin jatkossa tuomiot kyseisistä rikoksista huomioitaisiin luvanhakijan tai -haltijan hyvämaineisuutta arvioitaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sissi Kohtala, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Postilain muuttaminen

HE 58/2022 vp – EV 246/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin postinjakelun kulkunopeutta, jotta postinjakelulla ei olennaisesti hidasteta viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulkua tai perille saapumista, ja ryhtyy tarvittaessa sekä käytännön että lainsäädännöllisiin toimiin.

1. Postilakia koskevan valvonnan osalta toimivaltainen viranomainen on Liikenne- ja viestintävirasto, joka arvioi säännöllisin väliajoin kirje- ja pakettimarkkinoita ja asettaa tarvittaessa velvollisuuden tarjota yleispalvelua. Viimeisin Liikenne- ja viestintäviraston tekemä postimarkkinaselvitys julkaistiin 14.8.2025. Viranomaiskirjeet ja niihin sisältyvät tiedoksiantokirjeet eivät kuulu postilain mukaisen yleispalvelun piiriin.

Tiedoksiantomenettelyn toteutumisen varmistamiseksi tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta huolehtimista ja toteuttamista koskevat tehtävät kuuluvat viime kädessä postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan vastuulle.

Postilaissa on määrätty yleispalveluun kuuluvien kirjeiden kulkunopeudesta, jonka mukaan käteismaksullisista kirjeistä on oltava perillä vähintään 50 prosenttia viimeistään neljäntenä arkipäivänä ja 97 prosenttia viimeistään viidentenä arkipäivänä. Liikenne- ja viestintävirasto kerää vuosittain tiedot kirjeiden kulkunopeuksista Posti Oy:ltä. Tilastojen mukaan postilaissa asetetut määräjat toteutuvat. Vuonna 2024 viimeistään neljäntenä arkipäivänä perille saapui 95,3 prosenttia kirjeistä ja viidentenä arkipäivänä 98,2 prosenttia.

Iiro Säynäjäjärvi, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen

HE 291/2022 vp – EV 290/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee kokonaisarvioinnin niistä lainsäädännöllisistä, teknisistä ja esimerkiksi tiedottamista, valvontaa tai ajo-opetusta koskevista keinoista, joilla voidaan parantaa tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuutta.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus on asettanut liikenneturvallisuuden parantamisen tavoitteeksi, ettei Suomessa tapahdu liikennekuolemia vuonna 2050. Tavoitteeseen pääsemistä tukee kaikki liikennemuodot kattava liikenneturvallisuusstrategia, jonka päivistytyö seuraavalle viisivuotiskaudelle on käynnistetty loppuvuonna 2025.

Tieliikennelaki sisältää säännökset, joilla turvataan tiellä työskentelevien turvallisuutta. Vuonna 2020 uudistuneessa tieliikennelaissa on otettu entistä paremmin huomioon tienkäyttäjien velvollisuus huolellisuuden ja varovaisuuden noudattamiseksi. Tieliikennelaissa säädetään tienkäyttäjän ennakoitivelvollisuudesta, jolla velvoitetaan tienkäyttäjät ennakoimaan toisten tienkäyttäjien toimintaa vaaran ja vahingon välttämiseksi. Ajoneuvo on kyettävä hallitsemaan kaikissa liikennetilanteissa ja voitava pysäyttää edessä olevan tien näkyvällä osalla ja kaikissa ennakoitavissa tilanteissa.

Tiellä työskentelevien turvallisuuden vaarantuminen johtuu useimmiten tienkäyttäjien huolimattomasta ja joskus jopa tahallisen piittaamattomasta toiminnasta. Parhaita tuloksia on arvioitu saatavan tekemällä vaikuttavaa liikenneturvallisuustyötä, joka pitää sisällään tienkäyttäjien valistusta, kasvatusta ja tietenkin liikennevalvontaa.

Liikenneturvallisuus muodostuu kokonaisuudesta, johon kuuluvat turvalliset tienkäyttäjät, turvalliset nopeudet, turvalliset tiet ja turvalliset ajoneuvot. Liikenneturvallisuusstrategian toimenpiteillä parannetaan kokonaisvaltaisesti näitä kaikkia osa-alueita. Liikenneturvallisuusstrategia sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan tienkäyttäjien asenteisiin ja liikenneosaamiseen. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt liikenneturvallisuusstrategian päivittämisen. Päivitetty strategia tulee voimaan vuonna 2027.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle

HE 293/2022 vp – EV 306/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin ja laajasti uudistuksen vaikutuksia merenkulun toiminnan jatkuvuudelle ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin merenkulun ja kilpailukyvyn turvaamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö on jatkanut seuranta- ja arviointia yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa uudistuksen vaikutuksista merenkulkualan Suomessa.

Vuoden 2025 aikana Liikenne- ja viestintävirasto on käynnistänyt luotsinkäyttövelvollisuudesta vapautumista koskevan ”PEC-lupakirjalle merkittävien väylä- ja alueellisten vapautusten hakeminen, niitä koskevan tutkinnon vaatimukset, sekä lupakirjaan liittyvät menettelyt” -määräyksen, yleisemmin PEC-määräyksenä (Pilot Exemption Certificate) tunnetun määräyksen valmistelun.

Liikenne- ja viestintävirasto on osana luotsauslainsäädännön jälkiseuranta- ja vastaanottanut sidosryhmiltä palautetta määräyksen toimivuudesta ja päätenyt tarkastelemaan erityisesti PEC-lupakirjalle merkittävien luotsauksen alueellisten vapautusten hakemisen vaatimuksia ja menettelyitä. Tarkastelun pohjalta on päädytty esittämään muutoksia määräykseen. [Määräys on toimitettu lausuntokierrokselle ja sen on tarkoitus tulla voimaan keväällä 2026.](#)

Päivitetty määräys muuttaisi PEC-lupakirjalle merkittävään alueelliseen vapautukseen vaadittavaa kokemusta ja osaamista sekä alueellisen vapautuksen suoritustapoja. Muutokset keventävät kokemusvaatimuksia ja lisäävät vaihtoehtoisia suoritustapoja alueellisen kokemuksen kerryttämiselle. Muutokset kohdistuisivat lukuihin 6 ja 7 koskien vaadittua laajaa alueellista kokemusta alueellisen vapautuksen saamiseksi sekä alueellisen vapautuksen uusimisen edellytyksiä.

Liikenne- ja viestintävirasto on myös jatkanut uuden luotsauslain 7 pykälän nojalla myönnettyä poikkeusta luotsin-käyttövelvollisuudesta hinausyhdistelmille, joissa hinaaja on pituudeltaan enintään 50 metriä ja hinattava enintään 110 metriä. Poikkeus on voimassa 28.2.2026 saakka. Poikkeuksella on annettu hinaajien päällystölle lisäaikaa hankkia uuden luotsauslain mukaiset PEC-lupakirjat ja turvattu siten osaltaan hinaajien toiminnan keskeytyksetön jatkuminen uuden luotsauslain tultua voimaan.

Näillä muutoksilla turvataan merenkulun toiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Väinö Pitkänen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annettua EU:n asetusta täydentävä lainsäädäntö

HE 52/2024 vp – EV 55/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiireellisesti ryhtyy toimenpiteisiin saattamaan voimaan ennen 30 päivää marraskuuta 2024 jakeluinfrastruktuuri-direktiivin sallimat poikkeukset pk-yrityksille.

Valiokunta tarkoittanee lausumassaan jakeluinfrastruktuuridirektiivin sijaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin sallimia poikkeuksiin pk-yrityksille.

Vuonna 2018 voimaan tullut rakennusten energiatehokkuusdirektiivi tuli toimeenpanna Suomessa 10.3.2020 mennessä. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin sähköajoneuvojen latauspisteitä koskevat vaatimukset toimeenpantiin Suomessa latauspisteiden osalta rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetulla lailla (733/2020). Laissa asetetaan velvoitteita asentaa latauspisteitä rakennuksiin tiettyjen edellytysten täyttyessä, esimerkiksi kun kyseessä on uusi asuinrakennus, jolla on yli 4 pysäköintipaikkaa tai kun kyseessä on olemassa oleva muu rakennus kuin asuinrakennus, jolla on yli 20 pysäköintipaikkaa. Laki tuli voimaan 11.11.2020 ja sitä sovelletaan sellaisiin rakennushankkeisiin, joita koskeva lupahakemus tuli vireille 11.3.2021 tai jälkeen. Olemassa olevat, muut kuin asuinrakennukset, joilla on yli 20 pysäköintipaikkaa tuli olla varustettuina sähköajoneuvon latauspisteellä 31.12.2024 mennessä. Traficom valvoo latauspistevelvoitteen täyttämistä tältä osin.

Aiempi rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU) salli poikkeamisen latauspistevaatimuksista pk-yrityksille ja mikroyrityksille (8 artikla 4 kohta). Kansallisessa toimeenpanossa katsottiin aikanaan, että mikroyritykset olisi syytä jättää velvoitteiden

ulkopuolelle, koska vaatimus saattaisi johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen eräiden mikroyritysten kohdalla ja pahimmassa tapauksessa lakkauttaa yritystoiminnan kokonaan. Velvoitteiden ulkopuolelle ei jätetty pk-yrityksiä, sillä suurin osa Suomen yrityksistä olisi näin jäänyt velvoitteiden ulkopuolelle.

Pk-yrityksiä on koskenut lain velvoitteet lain voimaantulosta, eli vuodesta 2020 saakka. Myös suurin osa pk-yrityksistä, joita 31.12.2024 voimaan tullut velvoite latauspisteiden asentamisesta koskee, on oletettavasti ryhtynyt toimiin velvoitteiden täyttämiseksi ennakoivasti heti lain voimaan tultua tai sitä seuranneina vuosina. Velvoitteiden lieventäminen siinä vaiheessa, kun suurin osa velvoitteen kohteena olevista on ryhtynyt niitä täyttämään, ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista ja johtaisi epäselviin tilanteisiin lain soveltamisalasta. Lisäksi Suomi on notifioinut vuoden 2018 rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanon komissiolle jo aiemmin.

Uudelleen laadittu rakennusten energiatehokkuusdirektiivi on toimeenpantava kansalliseen lainsäädäntöön viimeistään 29.5.2026. Direktiivin kansallisen toimeenpanon valmistelu on käynnistetty ja valmistellaan tiiviissä yhteistyössä muun muassa elinkeinoelämää ja kuntia edustavien sidosryhmien kanssa. Hallitusohjelman mukaisesti uudelleenlaaditun direktiivin toimeenpanossa otetaan huomioon kaikki mahdollisuudet joustoille, jotta direktiivin toimeenpanossa asukkaille ja kiinteistön omistajille ei asetettaisi kohtuuttomia velvoitteita.

Uudelleen laaditussa rakennusten energiatehokkuusdirektiivissä ei ole enää säädetty poikkeusta mikroyrityksille eikä pk-yrityksille. Näin ollen kyseinen lievennys myös mikroyrityksille poistuu latauspistevelvoitteista uusien ja laajamittaisesti korjattavien rakennusten osalta vuonna 2026 ja olemassa olevien rakennusten osalta vuonna 2027 tai, jäsenvaltion päättäessä lykätä toimeenpanoa, vuonna 2029.

Mikko Koskela, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen ja joustomekanismin toteutuminen

HE 80/2024 vp – EV 86/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen toteutumista ja erityisesti joustomekanismin toteutumista unionin tasolla ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin, jotta joustomekanismi voi toteutua asetuksen tarkoittamassa laajuudessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa asetuksen toteutumista yhteistyössä asetuksen toimeenpanosta vastaavien Liikenne- ja viestintäviraston ja Energiaviraston kanssa. Ministeriö osallistuu myös komission organisoimaan EU-tason yhteistyöhön, jolla edistetään asetuksen sujuvaa toimeenpanoa.

Rovaniemen lentoaseman matkustajamäärät ylittivät joulukuussa 2024 kynnyksarvon asetuksen soveltamiseen. Näin ollen asetuksen soveltamisalan piirissä on Helsinki-Vantaan lentoaseman ohella myös Rovaniemen lentoasema 1.1.2025 alkaen. Joustomekanismi toimii näiden lentoasemien välillä.

Komissio antoi 27.2.2025 asetuksen 15 artiklan mukaisen kertomuksen, joka käsitteli kestävien lentopolttoaineiden tuotannon ja tarjonnan kehitystä unionin lentopolttoainemarkkinoilla sekä kestävien lentopolttoaineiden joustomekanismiin tehtäviä mahdollisia parannuksia tai lisätoimenpiteitä. Komissio katsoi, että muutokset joustomekanismiin olisivat ennaikaisia. Lisäksi komissio katsoi, että väliaikaiseksi aiotun joustomekanismin kehittäminen voisi johtaa siihen, että velvoitteiden täyttäminen vuodesta 2025 kaikilla asetuksen piirissä olevilla lentoasemilla vaikeutuu.

Lokakuussa 2025 julkistetussa Kestävän liikenteen investointisuunnitelma -tiedonannossa komissio linjasi tarkastelevansa sertifikaattien tai book and claim -periaatteen soveltamista. Nämä toisivat joustoa kestävä polttoaineiden tarjontaa koskevaan velvoitteeseen. Komissio on käynnistänyt aiheesta selvityksen.

Komission tulee toimittaa neuvostolle ja parlamentille 1.1.2027 mennessä laajempi kertomus asetuksesta. Tässä yhteydessä komissio harkitsee myös asetuksen muutostarpeita. Liikenne- ja viestintäministeriö ennakkovaikuttaa tarkasteluun vuoden 2026 aikana.

Niina Honkasalo, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö

HE 57/2024 vp – EV 15/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja sen soveltamista sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin havaitsemiensa epäkohtien korjaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa selvityksen lain tavoitteiden toteutumisesta ja sen soveltamisesta liikenne- ja viestintävaliokunnalle 31 päivään elokuuta 2026 mennessä.

1. ja 2. Kyberturvallisuuslaki ja muut kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevat lainsäädäntömuutokset tulivat voimaan 8.4.2025. Täytäntöönpanoa on täydennetty kriittisiä toimijoita koskien muutoksilla, jotka tulivat voimaan 1.7.2025. Eduskunnassa käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä HE 179/2025 vp ehdotetaan täydennettäväksi täytäntöönpanoa vielä verkkotunnusvälittäjiä koskevilta osin. Liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto ja valtiovarainministeriö ovat seuranneet lakien soveltamista vuoden 2025 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriössä on suunnitteilla kyberturvallisuuslain jälkiarviointi- tai seurantahanke keväälle 2026 siten, että sen tulokset valmistuvat käytettäväksi eduskunnalle annettavassa selvityksessä.

Veikko Vauhkonen, hallitussihteeri, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvolain muuttaminen

HE 3/2025 vp – EV 37/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö varmistaa verovapauden laajentamisen uusiin avolavatyyppeihin pelastusautoihin hallitusohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien aseman ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

Hallitus pyrkii antamaan eduskunnalle esityksen lainsäädäntömuutoksiksi, joilla on tarkoitus myöntää verohelpotuksia sopimuspalokuntien ”avolava”-tyyppisille pelastusautoille. Sisäministeriö on valmistellut yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa ajoneuvolain ja autoverolain muutosta.

Sari Rapinoja, hallitusneuvos, sisäministeriö

Mikroliikkumista koskeva lainsäädäntö

HE 12/2025 vp – EV 55/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkasti mikroliikkumista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa pikaisesti lainsäädännöllisiin ja mahdollisiin muihin toimenpiteisiin sääntelyn tavoitteiden toteutumisen ja liikenneturvallisuuden varmistamiseksi.

Mikroliikkumisen turvallisuutta parantavat lakimuutokset tulivat voimaan kesä- ja elokuussa 2025. Kunnan päätöksellä uuden mikroliikenneluvan käyttöönottoa on voinut lykätä enintään 1.1.2026 saakka. Liikenne- ja viestintävirasto toteuttaa keväällä 2026 kunnille kyselyn, jonka tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva mikroliikenneluvan käyttöönotosta Suomessa. Valtioneuvosto seuraa mikroliikkumisen liikenneturvallisuuden kehitystä ja uuden sääntelyn toimivuutta yhteistyössä viranomaisten kanssa. Valtioneuvosto ottaa mikroliikkumisen turvallisuuden huomioon myös liikenneturvallisuusstrategian päivitystyössä.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ilmailulain, liikenteen palveluista annetun lain ja yhteistoimintalain muuttaminen

HE 22/2025 vp – EV 60/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää puhalluskoesääntelyä laajentavia muutoksia ja niiden vaikutuksia erillisessä hankkeessa.

Puhalluskoesääntelyä laajentavia muutoksia ja niiden vaikutuksia koskeva selvitys on käynnistetty loppuvuodesta 2025 ja se valmistuu vuonna 2026. Selvityksen tulokset käsitellään liikenne- ja viestintäministeriön johdolla ja niistä tullaan tiedottamaan kokonais- arvioinnin valmistuttua.

Maija Ahokas, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Eurooppalaista medianvapausasetusta täydentävä lainsäädäntö

HE 32/2025 vp – EV 64/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin uuden sääntelyn vaikutuksia ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin sekä mediakentän moniarvoisuuden että taloudellisen toimintakyvyn turvaamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne järjesti syyskuussa 2025 media-alaa koskevan pyöreän pöydän keskustelun, johon osallistui laaja joukko media-alan yhtiöitä ja ammattilaisia. Tilaisuudessa kuultiin toimijoiden näkemyksiä keinoista parantaa uutismedian

toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa. Tilaisuuden jälkeen liikenne- ja viestintäministeriö tiedotti laativansa muistion, jossa käsitellään kotimaisen mediakentän nykytilaa, tulevaisuudennäkymiä ja kotimaisten mediapalveluiden kilpailukykyä. Muistio on tarkoitus julkaista alkuvuodesta 2026. Samaan aikaan liikenne- ja viestintäministeriössä on käynnissä selvityshanke, jossa tarkastellaan, miten kotimaisten mediapalveluiden löydettävyyttä voidaan parantaa audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin mukaisesti.

Eero Salojärvi, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenteen palveluista annetun lain muuttaminen (rautatieliikenteen toimivalta)

HE 66/2025 vp – EV 98/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että ehdotetun sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja tarvittaessa ryhdytään pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi tai täydentämiseksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen. Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (1001/2025) mahdollistaa ostoliikenteen järjestämisen, mikäli kunnat, kuntayhtymät tai alueet haluavat ryhtyä rautatieliikenteen toimivaltaisiksi viranomaisiksi. Laissa säädetään seikoista, joiden perusteella rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten alueellisen toimivallan muuttamista arvioitaisiin. Laki tuli voimaan 1.1.2026. Lain valmistelun aikana kaupungeilta ja kunnilta saadun palautteen perusteella itsenäistä vastuuta rautatieliikenteen järjestämisessä ei pidetä tällä hetkellä ajankohtaisena uusilla toimivalta-alueilla. Siitä huolimatta nähtiin tärkeänä, että toimivaltamuutoksiin olisi tulevaisuudessa mahdollisuus. Sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tiiviisti, hanke on liikenne- ja viestintäministeriön lainsäädännön jälkiarviointisuunnitelmaa 2026–2030.

Lisäksi tarkoitusta varten on perustettu kalustoyhtiö julkisesti tuetulle ostoliikenteelle. Myös kunnat ja kaupungit voivat hyödyntää kalustoyhtiötä ostoliikenteen järjestämisessä näin halutessaan ja kalustoyhtiö ottaa huomioon ne kalustotarpeet, mitkä aiheutuvat kuntien, kuntayhtymien ja alueiden halusta kilpailuttaa nykyistä laajemmin henkilöjunaliikennettä.

Tiia Orjasniemi, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1.–6. Kansallinen metsästrategia 2035 kuvaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet, joihin julkinen valta keskittyy osana alan yhteistä kehittämistä. Metsästrategian toimeenpanoa varten on laadittu hankesalkku, jossa kuvataan keskeisimmät toimenpiteet päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankesalkku muodostuu kolmesta kärkihankkeesta: metsien kasvu, elonkirjoa talousmetsissä ja metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky. Metsästrategian

esittämällä toimenpiteillä, jotka on konkretisoitu toimenpidesuunnitelmaan, vastataan toimintaympäristön haasteisiin ja niitä tarvitaan metsästrategian päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Metsäbiotalouden tiedepaneeli laati vuonna 2025 useita selvityksiä ja politiikkasuosituksia tukemaan kansallista metsäpolitiikan valmistelua ja tukemaan Suomen vaikuttamista metsiä koskeviin asioihin EU:ssa. Metsien kasvun ja hiilinielujen vahvistamisen toimenpidepaketin toimeenpano käynnistyi vuoden 2025 aikana. Vuoden 2025 aikana toteutettiin myös maa- ja metsätalousministeriön tilaama ja Pellervon taloustutkimuksen ja Luonnonvarakeskuksen tekemä [puumarkkinaselvitys](#). Kansallista metsästrategiaa maakunnallisesti toimeenpanevat alueelliset metsäohjelmat uudistettiin vuoden 2025 aikana. Eduskunta päätti nostaa verovuodesta 2026 alkaen metsävähennystä 60 prosentista 75 prosenttiin metsätalouden pääomatulosta.

Erno Järvinen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisaluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisaluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Hallituksen esitys yhteisaluelain muuttamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kevädistuntokaudella 2026.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 pykälän mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Kalastuslain 13 pykälän mukaisia alueellisia lupia kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinvoimakeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävä tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Uusien käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisia ja kalastuslain 13 pykälässä tarkoitettuja alueellisia lupia on haettu yhteensä 18 kappaletta. Hakemuksista on annettu yhteensä seitsemän myönteistä ja seitsemän kielteistä päätöstä. Kaksi hakemusta on peruttu ja kaksi ovat edelleen vireillä. Viidestä myönteisestä päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen. Kalastuslain 13 pykälän mukaisia lupia on siten jonkun verran myönnetty,

mutta järjestelyn käytännön toimivuutta ei vielä voida kokonaisvaltaisesti arvioida. Korkein hallinto-oikeus antoi vuonna 2025 kaksi ennakkopäätöstä, jotka osaltaan linjaavat järjestelyn soveltamista. Uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat ja jo myönnettyt luvat luovat lähtökohtaisesti paremmat edellytykset kaupallisten kalastajien kalavesille pääsulle ja kotimaisen pyydetyn kalan tarjonnalle ja vahvistavat siten osaltaan huoltovarmuutta.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ensin ratkaistu. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen.

4. Maa- ja metsätalousministeriö on resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan ja Etelä-Koreaan, jälkimmäinen vastaa elintarvikeviennin edistämisestä myös Japaniin. Ruokaviraston asiantuntijatyön avulla avattiin uusia vientimarkkinoita

suomalaisille elintarvikeketjun tuotteille, muun muassa maitotuotteille, karjunspermalle ja rehuksi käytettävälle sika- ja siipikarjaperäiselle prosessoidulle eläinperäiselle proteiinille Vietnamiin, siipikarjanlihatuotteille Etelä-Koreaan ja siansuolille Marokkoon. Kiinan kanssa Suomi sai eteenpäin kalanrehun ja sika- ja siipikarjaperäisen prosessoidun eläinperäisen proteiinin ja prosessoidun eläinperäisen rasvan markkinoillepääsyhankkeita. Afrikkalaisen sikaruton varalta sovittavien regionalisaatioehtojen osalta edistytettiin Kiinan ja Japanin kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö on edistänyt hallitusohjelman mukaista ruoka-alan kasvuohjelmaa, ja sitä kautta kanavoinut rahoitusta useisiin elintarvikkeiden vientiä edistäviin hankkeisiin, joista elintarvikevientiyriyten verkostoitumiseen, elintarvikeviennin yrityslähtöisen kasvualustan perustamiseen ja elintarvikeviennin ja gastronomian maisteritason koulutusohjelman perustamiseen liittyvät hankkeet jatkuivat. Lisäksi päätettiin rahoittaa hanketta kansainvälisten verkostojen rakentamisesta kohdemaihin.

Elintarvikevientiyriyten johtajille suunnatun vertaisvalmennuksen palveluntuottaja valittiin toteuttamaan vertaisyhteisön pilotti vuonna 2026. Osana ruokamaakuvatyötä rahoitettiin ruokamatkailun edistämisen toimia kohdemarkkinoilla ja valittiin toimija toteuttamaan Suomen maaosastot kansainvälisillä ammattimessuilla. Lisäksi mahdollistettiin useita markkinakohtaisia elintarvikeviennin toimenpiteitä kansainvälisesti ja rahoitettiin tarvittavia selvityksiä elintarvikeviennin rakenteista ja rahoituksesta. Yhdessä ulkoministeriön kanssa suunniteltiin vienninedistämistoimia 14 maahan vuodelle 2026 osana Team Finland verkostoa ja päätettiin mahdollistaa yrityskohtaiset Exhibition Explorer ja Market Explorer-rahoitukset.

TKI-toiminnan osalta maa- ja metsätalousministeriössä vietiin läpi TK-rahoitushaku osana Food 2.0 ekosysteemiä (Business Finlandin veturihanke), jossa kasvuohjelmasta rahoitettiin yhdeksää hanketta neljässä eri alkutuotannon teemassa.

Vaikuttavuusseurannalle on kehitetty päivittyvää mallia, jota kautta jäsennetään tietoa niin toimenpiteiden tuloksista, kuin elintarvikealan kasvusta laajemmin.

Anna-Leena Miettinen, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikelain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 3/2021 vp – EV 24/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tiukentaa elintarvikkeiden merkitsemisvaatimuksia, jotka koskevat alkuperämerkintöjä, ja tehostaa valvontaa sekä sanktioita valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

1. Lihan ja maidon alkuperästä on annettu kaksi maa- ja metsätalousministeriön asetusta (218/2017) ja (154/2019), joilla säädetään lihan ja maidon alkuperämaan ilmoittamisesta Suomessa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa sekä aterian ainesosana käytetyn lihan alkuperän ilmoittamisesta ravintoloissa ja muissa tarjoilu-paikoissa. Lisäksi eräiden elintarvikkeiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (218/2017) on muutettu 1.6.2026 alkaen siten, että pakattujen elintarvikkeiden, joissa lihan osuus on yli 15 prosenttia, lihan alkuperämaata koskevat tiedot tulee ilmoittaa ainesosaluettelon lisäksi myös pakkauksen etupuolella vähintään kolmen millimetrin kirjaskoolla. EU-lainsäädäntö merkintöjen harmonisoimiseksi ei ole edennyt.

Viranomaisvalvonnassa alkuperämerkintöjä kuten muitakin pakollisia elintarviketietoja valvotaan osana normaalia riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö helpottaa ja parantaa pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä sekä tilateurastusta valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

2. Suomi on jo helpottanut ja parantanut pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä ja tilalla tapahtuvaa teurastusta monin tavoin.

Pienteurastamoiden toimintaedellytykset: Suomessa on ollut voimassa vuodesta 2011 saakka pienteurastamoiden rakenteita koskevat laajat kansalliset mukautukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III vaatimuksista. Mukautukset keventävät pienteurastamoiden tiloja koskevia vaatimuksia merkittävästi ja niistä on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 13 artiklassa säädettyistä poikkeuksista virkaeläinlääkärin läsnäoloon säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (315/2021). Poikkeukset helpottavat pienteurastamojen toimintaa. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (1093/2025) on huomioitu Ruokaviraston kehikseen sisältyvä 0,6 miljoonan euron määräraha pienten teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus- ja valvontamaksujen kohtuullistamiseksi.

Pohjoismaisissa tutkimushankkeissa selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää videokuvausta lihantarkastuksessa. Näitä (ruotsalaisia ja tanskalaisia) tutkimushankkeita esiteltiin Euroopan komission työryhmäkokouksessa marraskuussa 2025. Tutkimusten avulla pyritään myöhemmin muuttamaan EU-lainsäädäntöä. Jos niin sanottu etälihantarkastus tulisi myöhemmin mahdolliseksi, se helpottaisi pienten ja syrjäisillä alueilla sijaitsevien teurastamoiden toimintamahdollisuuksia edelleen. Suomi kannattaa uusien teknologioiden mahdollistamista lihantarkastuksessa.

Tilalla tapahtuva teurastus: Suomi on hyödyntänyt EU-lainsäädännön mahdollistamat lihantarkastusta koskevat poikkeukset täysimääräisesti. Poikkeuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021). EU-lainsäädäntö mahdollistaa tietyt poikkeukset siipikarjan ja jäniseläinten, poron ja luonnonvaraisen riistan lihantarkastuksesta. Sen sijaan esimerkiksi lampaan lihantarkastuksesta ei ole mahdollista anoa kansallista poikkeusta. Ministeri kysyi lokakuussa 2025 Euroopan komissiolta, voisiko se harkita mahdollisuutta lainsäädännön muuttamiseen, jotta pieniä määriä tarkastamatonta lampaanlihaa voisi luovuttaa alkutuotantopaikalta suoraan kuluttajalle. Komissio totesi vastauksessaan marraskuussa 2025, ettei lampaan lihantarkastuksesta ole mahdollista anoa kansallisia poikkeuksia eikä kyseinen lammasta koskeva lihantarkastuspoikkeus olisi perusteltu.

Tilojen toimintaa helpottaa myös mahdollisuus tarhatun riistan, nautojen, hevosten, sikojen, lampaiden ja vuohien teurastuksen aloittamiseen alkuperätilalla, mistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä III.

EU-lainsäädännön mahdollistamat kansalliset helpotukset sekä pienteurastamoiden toimintaedellytysten että tilalla tapahtuvan teurastuksen osalta on otettu Suomessa käyttöön täydessä laajuudessaan. Siten uusien mukautusten sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön olisi käytännössä erittäin vaikeaa.

Hannu Miettinen, hallitusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 193/2021 vp – EV 218/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Ruokavirastolle osoitetaan riittävät resurssit sille annettujen tehtävien hoitamiseksi.

1. Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan osalta Ruokaviraston resursseja voidaan pitää riittävinä. Ruokavirasto on suunnitellut, ohjannut ja kehittänyt valtakunnallisesti luonnonmukaisen tuotannon sekä luonnonmukaisten tuotteiden ja niiden tuonnin ja viennin valvontaa. Ruokavirasto on valvonut niitä luomualan toimijoita, joiden valvonta on annettu Ruokaviraston tehtäväksi. Luomupeltoala on laskenut edellisvuodesta ja ELY-keskusten (1.1.2026 alkaen Elinvoimakeskus) alkutuotannon valvonnassa olevien toimijoiden lukumäärä on laskenut vuoteen 2024 nähden, mikä osaltaan vaikuttaa Ruokaviraston työmäärään. Luonnonvarakeskuksen ennusteen mukaan luomutilojen keskikoon ennustetaan edelleen kasvavan, mutta tilojen lukumäärä tulee lähivuosina laskemaan, mikä osaltaan voi vähentää valvonnan resurssitarvetta eri viranomaisissa. Valvonnat on kokonaisuudessaan toteutettu suunnitellussa aikataulussa.

Annika Öhberg, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

KAA 3/2020 vp – EK 42/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa aktiivisesti komissioon ja EU:n jäsenvaltioihin, jotta Bernin sopimusta muutetaan ja sen myötä valkoposkihanhi siirretään lintudirektiivin liitteeseen II

1. Bernin sopimuksessa (Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelemisesta) valkoposkihanhi sisältyy sopimuksen liitteeseen II (tiukasti suojellut eläinlajit). Muutos valkoposkihanhen suojelustatukseen Bernin sopimuksen liitteestä II liitteeseen III (suojellut eläinlajit) on yksi edellytys sille, että eduskunnan edellyttämä muutos lintudirektiivin alla olisi mahdollinen. On kuitenkin huomioitava, että muutos Bernin sopimuksen alla ei automaattisesti johtaisi vastaavaan muutokseen lintudirektiivissä. Lisäksi on huomioitava, että jo nykyisellään sekä lintudirektiivi että Bernin sopimus mahdollistavat suojelusta poikkeamisen.

Suomi osallistuu Bernin sopimuksen toimintaan osana EU:ta. EU:n kannasta Bernin sopimustekstiin tehtävistä muutoksista päätetään määräenemmistöllä. Ympäristöministeriö jatkaa keskustelua komission kanssa, osana EU:n sisäisiä valmisteluja, edellytyksistä tehdä Bernin sopimuksen pysyväälle komitealle ehdotus valkoposkihanhen suojelustatuksen muuttamiseksi sopimuksessa. Ympäristöministeriö, yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa, vaikuttaa aktiivisesti EU-tasolla valkoposkihanhen ja merimetson siirtämiseksi metsästettävien lajien liitteeseen lintudirektiivissä.

2. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin 9 artiklassa säädettyjä poikkeusmahdollisuuksia hyödynnetään ja lintujen karkottaminen ampumalla sallitaan myös keväällä pesintärauha huomioiden.

2. Luonnonsuojelulaissa sen säännöksistä poikkeaminen on säädetty Lupa- ja valvontaviraston (ennen vuotta 2026 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen) toimivaltaan. Toimivaltaisena viranomaisena Lupa- ja valvontavirasto tekee lupapäätökset voimassa olevien lakien sekä tuomioistuimien linjaaman oikeuskäytännön nojalla. Toimivaltaisen viranomaisen tekemiin päätöksiin haetaan muutosta hallintotuomioistuimesta. Ministeriölle ei ole säädetty luonnonsuojelulaissa toimivaltaa ottaa ratkaistavakseen luonnonsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, eikä myöskään toimivaltaa määrätä luonnonsuojeluviranomaisen harkintaan kuuluvan asian ratkaisemisesta. Lintudirektiivistä aiheutuvien rajoitteiden vuoksi ei-kuolettavien karkotuskeinojen (esimerkiksi paukkupatruuna) tehokkuutta keväällä, mukaan lukien näiden vaikutusta muuhun linnustoon, on selvitetty osana ympäristöministeriön rahoittamaa ja Luonnonvarakeskuksen toteuttamaa hanhipeletohanketta. Tutkimustulokset osoittivat, että paukkupatruunan käyttö oli yhtä tehokas karkotuskeino kuin kuoliaaksi ampuminen, jolloin muuna tyydyttävänä vaihtoehtona paukkupatruuna on riittävä vahingon ennaltaehkäisemiseksi. Lupaviranomaisen tulkinta on vahvistettu oikeusasteissa. Tutkimuksen tulokset tukevat toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekoa poikkeuslupien käsittelyssä.

3. Eduskunta edellyttää, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhien hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

3. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhien haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkihanhi metsästyslain piiriin. Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman

ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä. Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantar ryhmän toimikausi käynnistyi 16. toukokuuta 2024 ja päättyi 31. elokuuta 2025. Työryhmän loppumietinnössä lajeja ei ehdotettu siirrettäväksi metsästyslakiin, johon ympäristöministeriö antoi eriävän mielipiteensä. Koska ko. lajien aiheuttamien ongelmien ratkaisu vaatii lajien siirtoa metsästettäväksi EU-tasolla, ympäristöministeriö, yhteistyössä maaja metsätalousministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa, vaikuttaa aktiivisesti EU-tasolla valkoposkihanhen ja merimetson siirtämiseksi metsästettävien lajien liitteeseen lintudirektiivissä.

4. Eduskunta edellyttää, että valkoposkihanhia koskevat poikkeuslupa-asiat siirretään Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja samalla lupamenettelyä sujuvoitetaan.

4. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Koska siirron myötä toimivalta siirtyisi Varsinais-Suomen ELY-keskukselta Suomen riistakeskukselle, eduskunnan edellyttämää poikkeuslupien siirtoa Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen ei ole tässä yhteydessä perusteltua toteuttaa. Vuoden 2026 alusta on aloittanut toimintansa valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto, jolle poikkeusluvut vastaisuudessa kuuluvat. Lupamenettelyn sujuvoittaminen on tärkeä osa uuden viraston toimintaa.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen

KAA 4/2020 vp – EK 41/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää, että suotuisan suojelutason viitearvo ei voi perustua pelkästään genetiikkaan, vaan kokonaiskestävyyden kannalta on otettava huomioon turvallisuus, sosiaaliset ja taloudelliset seikat sekä koiran avulla tapahtuvan metsästyksen kulttuurin säilyminen.

2. Suden suojelutaso on arvioitu vuosien 2019–2024 raportissa, joka on toimitettu Euroopan komissiolle lokakuussa 2025. Susi arvioitiin olevan suotuisalla suojelun tasolla borealisella vyöhykkeellä eli Tunturi-Lapin eteläpuolella. Alpiinisella vyöhykkeellä eli Tunturi-Lapissa suden arvioitiin olevan epäsuotuisalla suojelun tasolla. Suotuisaa kannan kokoa kuvaavan viitearvon määrittäminen perustuu ekologisiin ja biologisiin perusteisiin. Määrittämisessä on noudatettu Euroopan komission raportointiohjeita. Sen mukaan viitearvon määrittämisessä on käytettävä parasta käytettävissä olevaa tieteellistä tietoa. Lisäksi otetaan huomioon kasvaneen susikannan vaikutukset ihmisiin.

Suomessa viitearvo on määritetty Luonnonvarakeskuksen tekemällä susikannan elinkyky-analyysiin perustuvalla viitearvolaskurilla, joka tarjoaa tällä hetkellä parhaan käytettävissä olevan tietopohjan arvioinnin tekemiseen.

Jotta viitearvo voidaan määrittää, päätöksentekijän on otettava kantaa hyväksyttaviin riskitasoihin. Tällöin luonnontieteellisten tietojen lisäksi punnitaan myös susikannan yhteiskunnallisia eli sosioekonomisia vaikutuksia. Riskitasot koskevat kannan siedettävää sukusiitosastetta sekä riskiä aliarvioida kannankokoa.

Maa- ja metsätalousministeriö on linjannut hyväksyttävät riskitasot, joiden mukaan susikannan elinkykyanalyysissä hyväksytään lyhyen aikavälin 26 prosentin sukusiitosasteen kasvu ja varovaisuusperiaatteen mukainen 50 prosentin aliarvioimisriski. Ministeriö on ottanut viitearvon riskitasoissa huomioon, että susikanta on levinnyt ja runsastunut hyvin lyhyessä ajassa Länsi-Suomessa. Viitearvon määrittämisessä otettiin huomioon myös se, että Suomen susikanta on yhteydessä Venäjän ja Skandinavian susiin.

Lopputuloksena Luonnonvarakeskuksen elinkykyanalyysin pohjalta laskettu pienin elinvoimainen susikanta Suomessa on 248 sutta. Komission tulkintaohjeen mukaisesti tähän lisättiin kymmenen prosentin niin sanottu turvamarginaali, jolloin susikannan suotuisan suojelutason viitearvoksi tuli 273 sutta. Viitearvolla tarkoitetaan maaliskuussa kokonaan Suomessa poronhoitoalueen ulkopuolella elävien susien määrää, johon lisätään myös puolet Suomen ja Venäjän rajalla elävien susireviirien susista.

4. Eduskunta edellyttää, että kannanhoidollista metsästystä koskevat luvat myönnetään niin hyvissä ajoin, että ne ovat mahdollinen muutoksenhaku huomioon ottaen käytettävissä metsästysaikana ja että vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä sujuvoitetaan ja niitä koskevat valitukset käsitellään kiireellisinä.

4. Maa- ja metsätalousministeriö laati hallituksen esityksen (HE 21/2025), jossa olevat metsästyslain 41 pykälän muutokset koskivat metsästyslain poikkeuslupien nojalla sallittavan kannanhoidollisen metsästyksen sääntelyä. Muutosten tavoitteena oli mahdollistaa suurpetojen poikkeusluvalla tapahtuva niin sanottu kannanhoidollinen metsästys. Luontodirektiivin liitteen IV tiukasti suojeltujen lajien (suurpedoista karhu ja ilves) suojelusta voidaan poiketa 16 artiklan nojalla. Tämä poikkeussääntely on metsästyslain 41 ja 41a pykälissä.

Tämän lisäksi maa- ja metsätalousministeriö laati hallituksen esityksen (173/2025), jossa tuotiin metsästyslakiin suden luontodirektiivin suojeluaseman muutos liitteestä IV liitteeseen V. Muutoksilla mahdollistettiin suden kannanhoidollinen metsästys metsästyslain 10 pykälän nojalla säädettyinä kiintiömetsästyksenä. Tällöin kyse ei ole poikkeusluvalla tapahtuvasta metsästyksestä.

Euroopan parlamentti päätti suden suojeluaseman muutoksesta luontodirektiivissä 8.5.2025 ja Euroopan unionin neuvosto 5.6.2025. Suden suojeluasema muuttui täysin rauhoitetusta eli tiukasti suojellusta lajista suojelluksi lajiksi. Suden metsästys on tällöin lähtökohtaisesti mahdollista, kunhan samalla huolehditaan siitä, että suden metsästys ei ole ristiriidassa lajin suotuisan suojelun tason säilyttämisen kanssa.

Metsästyslain muutokset on vahvistettu tasavallan presidentin esittelyssä 22.12.2025, valtioneuvoston asetukset ja maa- ja metsätalousministeriön asetus vahvistettiin 30.12.2025 valtioneuvoston yleisistunnossa. Suden kiintiömetsästys käynnistyi 1.1.2026.

Jatkossa sutta voidaan metsästää maa- ja metsätalousministeriön vahvistamien alueellisten kiintiöiden perusteella 1.12.–10.2. välisenä aikana.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyksessä

KAA 9/2021 vp – EK 47/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö varmistaa mahdollisimman laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästysrajoituksista ja niiden merkityksestä uhanalaisten lajien suojelussa.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on tiedottanut ministeriön asetuksella säädetyistä metsästysrajoituksista tiedotteilla. Suomen riistakeskus tiedottaa metsästysrajoituksista kaikille riistanhoitomaksun maksaneille metsästäjille lähetettävässä Metsästäjä-lehdessä. Ministeriön asetukset ja niitä koskevat perustelumuistiot ovat julkisesti saatavilla ministeriön internetsivuilta. Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.

Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset

HE 83/2022 vp – EV 269/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin seurataan, ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla turvataan kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Edellä tarkoitetuista vaikutuksista toimitetaan selvitys eduskunnalle kahden vuoden kuluessa eläinlääkintähuoltolain voimaantulosta.

Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023) säädettiin lailla (321/2024) tulemaan voimaan 1.1.2026.

Maa- ja metsätalousministeriö tulee seuraamaan uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalvelujen alueelliseen saatavuuteen ja eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä eläinlääkäripalvelujen hintatasoa. Ministeriö tulee toimittamaan vaikutuksia koskevan selvityksen kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta eli vuoden 2027 loppuun mennessä. Jos vaikutusten seuranta antaisi tietoa mahdollisista ongelmista, hallitus tulisi ryhtymään toimiin niiden korjaamiseksi.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikemarkkinalain muuttaminen

HE 283/2022 vp – EV 267/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen kilpailu- ja elintarvikemarkkinalainsäädännön muuttamisesta siten, että markkinamuutosten välittymistä elintarvikeketjussa voidaan vahvistaa esimerkiksi kustannusindeksin ja hinnoittelujaksojen lyhentämisen avulla, ja antaa tätä koskevan esityksen eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää keinoja parantaa elintarvikemarkkinoita koskevien tietojen saatavuutta ja valmistelee tarpeelliset muutokset tietojen keruuta ja käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön siten, että esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.

3. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi elintarvikemarkkinalain ja siihen tehtyjen muutosten käytännön soveltamista ja vaikutuksia suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen kahden vuoden kuluttua elintarvikemarkkinalain muutosten voimaantulosta.

1.–3. Elintarvikemarkkinalain (1121/2018) ensimmäisen vaiheen muutokset valmisteltiin vuoden 2024 aikana ja lakimuutokset (747/2024 ja 748/2024) tulivat voimaan 1.1.2025. Suurin muutos on, että laki vahvistaa elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedonsaantioikeuksia ja täsmentää säännöksiä tilausten peruuttamisesta ja tiettyjen maksujen kielloista.

Elintarvikemarkkinalainsäädännön muutostarpeita on arvioitu laajemmin lainsäädäntöhankkeen toisessa vaiheessa. Siihen liittyen maa- ja metsätalousministeriö on asettanut ohjausryhmän ja valmisteluryhmän toimikaudelle 3.12.2024–28.2.2026. Ryhmät ovat huomioineet ministeriön käynnistämät selvitykset, jotka koskevat elintarvikealan tukku-kaupan toimintaa sekä elintarvikemarkkinoiden tehokkuutta ja kilpailuolosuhteita. Tavoitteena on vahvistaa erityisesti alkutuottajan asemaa elintarvikeketjussa. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu laajasti elintarvikeketjun osapuolia. Elintarvikemarkkinalain muutosesitys oli lausuntokierroksella vuoden 2025 lopussa.

Lisäksi ministeriö asetti kesällä 2024 työryhmän kehittämään elintarvikeketjun tilastointia, jotta saataisiin parempi, ajantasaisempi ja avoimempi tilannekuva elintarvikemarkkinoista. Työryhmän työ on jatkunut vuonna 2025 keskeisimpien kehitystarpeiden kartoituksella ja keskusteluilla kehittämisen kustannusvaikutuksista tilastoviranomaisten määrärahojen samanaikaisesti pienentyessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut ja arvioinut elintarvikemarkkinalain ja siihen tehtyjen muutosten vaikutuksia suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin eri tavoin. Ministeriö antoi maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen huhtikuun lopussa 2025, kun kaksi vuotta oli kulunut lausumassa viitattujen muutosten voimaantulosta.

Markus Lounela, hallitusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta

HE 186/2022 vp – EV 331/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehitystä, raportoi siitä valiokunnalle ensi vaalikauden loppuun mennessä ja tarvittaessa laatii siitä johtuvat muutosesitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa edelleen eläinten teurastusta koskevan kansainvälisen oikeustilan kehitystä ja laatii seurannasta raportin maa- ja metsätalousvaliokunnalle vaalikauden loppuun mennessä. Raportin tulosten perusteella hallitus esittää tarvittaessa muutoksia lainsäädäntöön.

Susanna Ahlström, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi

HE 288/2022 vp – EV 336/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee toimia, jotka parantavat edellytyksiä hoitaa koirasusista johtuvia ongelmia.

Suomen riistakeskus myönsi helmikuussa 2023 metsästyslain 41 a pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla poikkeusluvan 11.2.–3.3.2023 tappaa tietyllä alueella kahdeksan suttu. Päätöksen perusteena oli hakemusalueella sijaitsevan lauman sisältävän DNA-näyteanalyysien perusteella kahdesta kuuteen koirasuttu. Susikannan geenipuhtauden suojaamisen takia oli tarkoituksenmukaista asettaa poikkeuslupa koskemaan koko laumaa. Muuta tyydyttävää ratkaisua ongelman ratkaisemiseksi, kuin koko lauman poistaminen poikkeusluvan nojalla, ei ollut. Korkein hallinto-oikeus katsoi 17.5.2024 ennakkopäätöksessään (KHO:2024:76), että riistakeskuksen myöntämä poikkeuslupa kahdeksan suden tappamiseen helmikuussa 2023 ei ollut lainvastainen. Edellä sanotun lisäksi maa- ja metsätalousministeriö valmisteli poikkeuslupa-asetuksen muutoksen, jossa selkiytettiin sääntelyä siltä osin, että jatkossa ei voida edellyttää suurpetojen osalta yksilöiden kiinniottamista tai nukuttamista muuna tyydyttävänä ratkaisuna. Edellä mainittu ennakkopäätös sekä poikkeuslupa-asetuksen muutos luovat toimivan perusteen jatkossa poistaa luonnosta varmistetut koiran ja suden risteymät.

Tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriö valmisteli metsästyslain muutoksen suden luontodirektiivin suojeluaseman muutoksen johdosta (HE 173/2025), jonka hyväksyminen mahdollisti suden alueellisen kiintiömetsästyksen metsästysaikana 1.12.–10.2. Metsästyskaudella 1.1.–10.2.2026 osa suden metsästyksestä kohdennettiin erityisesti reviireille, joissa on tehty havaintoja koiran ja suden risteymistä.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan muutoksen vaikutukset

HE 49/2023 vp – EV 69/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi kalastuslain 79 pykälän muutoksen vaikutuksia kalastonhoitomaksukertymään ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen maksukertymän kehityksestä ja kalastonhoitomaksuverojen käytöstä eri käyttötarkoituksiin vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Roni Selén, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Kalastuksesta Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen

HE 9/2024 vp – EV 27/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkasti Tenon lohikantojen tilaa ja että voimakkaita, niin saamelaisten oikeuksien kuin omaisuuden suojan kannalta ongelmallisia kalastuksen rajoitustoimenpiteitä ylläpidetään vain siinä määrin kuin on välttämätöntä lohikantojen toipumisen näkökulmasta.

1. Vuoden 2025 kalastusmääräykset Tenolla sekä Tenon sivujoissa perustuivat Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmän kantakohtaiseen arvioon Tenon lohikantojen tilasta. Lohikantojen tila-arvio kalastuskauden jälkeen oli kaikkien aikojen heikoin seurannan aloittamisen jälkeen, minkä vuoksi lohenkalastuksen salliminen rajoitetusti ainoastaan Utsjoessa oli välttämätöntä. Erittäin vähäisten lohenkalastusmahdollisuuksien haittaa Tenon saamelaisen lohenkalastuskulttuurin sekä kalastusoikeuksien käytön kannalta lievennettiin myös kyttyrälohen kalastushankkeiden avulla, jotka mahdollistivat Tenon perinteisten kalastusmenetelmien käytön lohen kannalta turvallisella tavalla. Kaikkiaan Tenon vesistöön nousi vuonna 2025 noin 80 000 kyttyrälöhtä ja Suomen puolella oli 14 hanketta, joissa kalastettiin kyttyrälöhtä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää riippumattoman, juridisen selvityksen siitä, miten Tenon kalastus voidaan järjestää omaisuuden suoja ja muita perusoikeuksia mahdollisimman vähän rajoittavalla tavalla sekä lohikantojen tila huomioiden.

2. Erillisen juridisen selvityksen valmistelu käynnistettiin vuoden 2025 alkupuoliskolla. Työn etenemisaikataulu riippuu työn toteuttajatahon muiden tehtävien aikatauluista. Asiaa on jo osittain selvitetty osana ennen eduskunnan lausumaa käynnistetyssä Åbo Akademin selvitystä Perusoikeuksien ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaikutus kalastuksen järjestämiseen Ylä-Lapissa -nimisessä tutkimuksessa, joka valmistui keväällä 2025.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpano

HE 22/2024 vp – EV 42/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpanossa sovitetaan entistä paremmin yhteen eläinsuojelun vaatimukset ja eläinlääkintähuollon asiakkaiden tarpeet sekä kunnan eläinlääkärin tehtävään liittyvät haasteet mukaan lukien työn kuormittavuus, työajat ja tehtävän houkuttelevuus. Tämän tavoitteen toteutumista koskeva arvio tulee sisällyttää uutta eläinlääkintähuoltolakia koskevassa eduskunnan vastauksessa (EV 269/ 2022 vp) tarkoitettuun selvitykseen.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tuli voimaan 1.1.2026.

Päätökset julkisten eläinlääkäripalvelujen toteuttamistavasta, palveluvalikoiman tietyistä rajauksista, palvelujen hinnoittelusta sekä palveluja tuottavien kunnaneläinlääkäreiden työhön liittyvistä järjestelyistä on tehty ja tehdään kunnissa eläinlääkintähuoltolain

reunaehtoja noudattaen. Maa- ja metsätalousministeriö sekä Kuntaliitto ovat antaneet ohjeistusta, joka helpottaa kuntien toimintaa erityisesti valtiontuki- ja kilpailusääntöihin liittyvien lain velvoitteiden noudattamisessa. Ohjauksessa on mahdollisuuksien mukaan kiinnitetty huomiota lausumassa mainittuihin tavoitteisiin. Maa- ja metsätalousministeriö tulee seuraamaan uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia ja laatimaan eduskunnan lausumassa mainitun tavoitteen toteutumista koskevan arvion. Arvio tullaan sisällyttämään uutta eläinlääkintähuoltolakia koskevassa eduskunnan vastauksessa (EV 269/2022 vp) edellytetyyn selvitykseen, joka annetaan vuoden 2027 loppuun mennessä. Jos arvio osoittaisi, että tavoitteen toteutumiseen liittyy ongelmia, hallitus ryhtyisi arvioimaan toimenpiteitä ongelmien korjaamiseksi.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttaminen – Voimansiirtolinjoista maksettavat korvaukset

HE 218/2024 vp – EV 80/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii voimansiirtolinjojen lunastamisesta määrättäviä korvauksia koskevaa selvitystä.

Oikeusministeriö on kilpailutuksen perusteella antanut professori Martti Häkkäselle toimeksiannon asiaa koskevan selvityksen laatimisesta. Selvitystyön on tarkoitus valmistua vuoden 2026 kesäkuun loppuun mennessä.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Metsästyslain 41 pykälän muuttaminen

HE 21/2025 vp – EV 53/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että EU:n luontodirektiivin muuttamisesta aiheutuvat suden rauhoituksen poistamiseen liittyvät säännösetuudet tuodaan eduskunnan käsittelyyn heti vuoden 2025 syysistuntokauden alussa.
2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö valmistelee viipymättä tarvittavat metsästyslain teknistä laatua ja selkeyttä palvelevat muutokset.

1. ja 2. HE 173/2025 annettiin 20.11.2025 ja tasavallan presidentti vahvisti metsästyslain muutokset 22.12.2025.

3. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa metsästyslainsäädännön toimivuutta ja jatkaa työtä sen eteen, että kannanhoidolliselle metsästykselle luodaan vakiintuneet puitteet.

3. Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti suden hoitosuunnitelman päivitystyön loppuvuodesta 2025. Päivitystyön tavoitteena on varmistaa suden metsästykselle vakiintuneet puitteet.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsästyslain muuttaminen

HE 173/2025 vp – EV 176/2025

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö valmistelee viipymättä asetukset, joita tarvitaan karhun ja ilveksen rauhoituksesta poikkeamiseen alueelliseen kiintiöön perustuvalla metsästyksellä.

Lausuman toimeenpano edellyttää ensin arviointia muutoksen suhteesta Suomen EU-jäsenyydestä seuraaviin velvoitteisiin. Arviointi aloitetaan helmikuussa 2026.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) huomioimisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.7.2025 lukien. Vuonna 2024 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2025 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.1.2025 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Korotukset perustuivat elinkustannusindeksin nousuun.

[Valtioneuvoston puolustusselonteossa \(2024\)](#) on asetettu tehtäviä selvittää ja kehittää asevelvollisten taloudellisia etuuksia. Nykyisessä hallitusohjelmassa ei ole aiheesta kirjausta. Asevelvollisten taloudellisten etuuksien kehittämistä tarkastellaan osana Nato-integraatiota sekä toiminnan ja talouden suunnittelua.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Antti-Ville Rusanen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Yleisesikuntaupseereiden koulutus

HE 96/2024 vp – EV 122/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen yleisesikuntaupseereiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuudesta.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muutos, joka koski yleisesikuntaupseereiden koulutusta, tuli voimaan 1.1.2025. Ensimmäinen uusimuotoinen yleisesikuntaupseerikurssi alkoi kesällä 2025. Opiskelijoilta saatujen opintojaksopalautteiden perusteilla koulutukseen ollaan tyytyväisiä. Saatujen kokemusten perusteella uudistuksen tavoitteet näyttäisivät alustavan arvion mukaan toteutuneen. Suunniteltua opintosuunnitelmaa tullaan jatkamaan myös seuraavalla yleisesikuntaupseerikurssilla.

Sinikka Vahvaselkä, hallitusneuvos, puolustusministeriö

Sotilaskurinpito ja rikostorjunta Puolustusvoimissa

HE 82/2023 vp – EV 2/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden lainsäädännön toimivuutta ja antaa puolustusvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2027 loppuun mennessä.

Lausumassa tarkoitettu laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa (89/2025) on tullut voimaan 1.12.2025. Puolustusministeriö seuraa yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa uuden lainsäädännön toimivuutta ja tulee antamaan puolustusvaliokunnalle asiaan liittyvän selvityksen vuoden 2027 loppuun mennessä.

Anna Gau, vanhempi hallitussihteeri, puolustusministeriö

Valtioneuvoston puolustuselonteko

VNS 9/2024 vp – EV 27/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Puolustusministeriö on huomionnut, että eduskunta on edellyttänyt parlamentaarisen seurannan järjestämisestä tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelussa. Puolustusministeriö valmistautuu järjestämään parlamentaarisen seurantaryhmän työskentelyn seuraavan puolustusselonteon laadinnan alkaessa. Valtioneuvosto on asettanut puolustuksen parlamentaarisen työryhmän tarkastelemaan Suomen puolustuksen pitkän aikavälin kehittämistä marraskuussa 2025. Työryhmän toimikausi on 27.11.2025–30.6.2026. Puolustusministeriö tukee parlamentaarisen työryhmän työskentelyä.

Outi Mäkinen, erityisasiantuntija, puolustusministeriö

10 Sivistysvaliokunta

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Eduskunnan lausumassa edellyttämä kokonaisselvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta toteutettiin vuonna 2017 ja on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa 2017:51. Petteri Orpon hallituksen toimet edistävät osaltaan myös kielten opiskelua.

Pamela Granskog, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatustilain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että kotoperäisten vähemmistökielten, erityisesti saamen kielten, karjalan kielen, romanikielen ja kotimaisten viittomakielten asemaa halutaan vahvistaa. Hallitus selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt virkatyönä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa viittomakielisten lasten opetuksen järjestämisen nykytilannetta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Tilannetiedon pohjalta pyritään laatimaan konkreettisia kehittämisehdotuksia viittomakielisten lasten aseman vahvistamiseksi. Opetushallituksen tulossopimuksessa yhtenä tavoitteena on toteuttaa toimia viittomakielisten lasten

aseman vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Opetushallitus on muun muassa julkaissut 2023 päivitetyn oppaan Viittomakieliset lapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä järjestänyt aiheesta webinaareja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa vuonna 2026 toimeksiantona selvityksen koskien viittomakieltä käyttävien lasten aseman vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Selvityksen on määrä valmistua joulukuuhun 2026 mennessä.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Varhaiskasvatustalouden valmistelun yhteydessä vuonna 2018 (HE 40/2018) arvioitiin, että varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen aloituspaikkamäärän tulisi olla vuodesta 2020 alkaen vuosittain noin tuhat vuoteen 2027 asti, jotta varhaiskasvatustalouden (540/2018) päiväkodin henkilöstön rakennetta koskeva vaatimus voidaan täyttää. Arvio perustuu nykyisen tasoiseen poistumaan sekä siihen, että 80 prosenttia aloittaneista valmistuu. Vuosittaiseen tuhanteen aloituspaikkamäärään pääsemiseksi sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteisiin vastaamiseksi määrällisiä koulutustavoitteita on korotettu yliopistojen tulossopimuksissa sopimuskaudella 2021–2024 (855 tutkintoa) ja sopimuskaudella 2025–2028, jolloin varhaiskasvatustalouden opettajien koulutustavoite nostettiin 1 280:een (2017–2020 vastaava luku oli 590). Koulutustavoitteisiin pääsyn mahdollistamiseksi koulutusmääriä on lisätty myös eduskunnan tähän tarkoitukseen myöntämällä erillisrahoituksilla. Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatustalouden opettajan koulutuksen lisäaloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatustalouden opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademielle erillisten varhaiskasvatustalouden erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta. Valtion julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027 on varattu 17,36 miljoonan euron määräraha, joka on tarkoitus kohdentaa yliopistojen varhaiskasvatustalouden opettajien koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen. Helmikuussa 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosina 2024–2026 varhaiskasvatustalouden opettajien aloituspaikkoihin kohdennetaan yhteensä 16,2225 miljoonan euron rahoitus, jolla rahoitetaan 875 aloituspaikkaa. Näistä 60 on ruotsinkieliseen koulutukseen. Rahoitus myönnetään edellyttäen, että eduskunta osoittaa tähän tarkoitukseen määrärahat. Vuonna 2024 yliopistoille myönnettiin 105 aloituspaikan rahoittamiseksi yhteensä 1 907 500 euroa. Vuonna 2025 yliopistoille myönnettiin 235 aloituspaikan rahoittamiseksi yhteensä 4 434 500 euroa.

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hakijamäärät eivät ole merkittävästi muuttuneet vuodesta 2017 (vuonna 2017 oli 2 740 hakijaa ja vuonna 2023 määrä oli 2 639, vuonna 2024 hakijoita oli 2 721 ja vuonna 2025 määrä oli 2 688), mutta aloituspaikkamäärän kasvaessa hakijoiden määrä paikkaa kohden on pienentynyt merkittävästi. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden suoritti yliopistossa vuosina 2020–2023 yhteensä lähes 2 800 henkilöä ja ammattikorkeakoulussa reilut 2 500 henkilöä. Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden suoritti ammattikorkeakoulussa samaan aikaan reilut 560 henkilöä. Vuonna 2024 varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden suoritti yliopistossa 972 henkilöä ja varhaiskasvatuksen sosionomikelpoisuuden ammattikorkeakoulussa 507 henkilöä.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolainaa on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet opiskelijat hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan myös ottaa huomioon.

1.1.2026 voimaan tulevien toimeentulotukilain muutosten myötä toimeentulotukea hakeva on velvollinen hakemaan opiskelun perusteella maksettavaa toimeentulotukeen nähden ensisijaista etuutta, johon hänen voidaan olettaa olevan oikeutettu. Toimeentulotuen maksaminen on kuitenkin mahdollista opintotuen päättymisen jälkeen, jos opinnot ovat kesken. Opiskelija, joka opiskelee ensimmäistä ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoaan, ei ole velvollinen ilmoittautumaan työttömänä työnhakijana työvoimaviranomaiseen ennen kuin on kulunut kolme kuukautta hänen opiskelunsa aikaista toimeentuloa turvaamaan tarkoitettua ensisijaisen etuuden päättymisestä. Tässä tarkoitettua kolmen kuukauden aikaa voidaan pidentää uudella kolmen kuukauden määräajalla, jos opiskelija esittää riittävän

selvityksen opintojen etenemisestä määräaikana ja opinnot on mahdollista suorittaa loppuun vuoden kuluessa ensisijaisen etuuden päättymisestä. Määräaikaa voidaan pidentää yhteensä enintään vuoden ajaksi.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Vuonna 2023 ylioppilastutkinnon suoritti noin 30 000 kokelasta. Suoritettujen ylioppilastutkintojen määrä on pysynyt samalla tasolla kuin ennen rakenteen uudistamista. Keväällä 2023 uuden tutkintorakenteen mukaisen tutkinnon suoritti 96 prosenttia ylioppilaista ja syksyllä 2023 luku oli 97 prosenttia. Vanhan rakenteen mukaisesti ylioppilastutkintonsa suorittaneet ovat saaneet riittävät hyväksytyt arvosanat tai opintonsa suoritettua vuoden 2023 puolella, vaikka tutkinto onkin aloitettu ennen vuotta 2022.

Tietopalvelu Vipusen tietojen mukaan ammatillisen ja kahden/kolmen tutkinnon suorittaneiden määrissä ei ole tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia viime vuosina.

Vuosi	Suorittajia
2019	1 473
2020	1 518
2021	1 377
2022	1 413
2023	1 389
2024	1 443
2025	1 536

Tietopalvelu Vipusen tietojen mukaan lukion aikuisten oppimäärän opiskelleiden lukumäärät ovat vuosia 2020, 2023 ja 2024 lukuun ottamatta olleet väheneviä. Muutoksen suunta on jatkunut jo pitkään. Siihen vaikuttavat muun muassa koulutustason yleinen nousu ja ammatillisten tutkintojen antama yleinen korkeakoulukelpoisuus.

Vuosi	Nuorten	Aikuisten
2019	28 707	897
2020	28 947	960
2021	29 763	690
2022	30 276	627
2023	30 420	945
2024	30 234	1 152

Maria Soininen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut joulukuussa 2024 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) kehittämissuunnitelmat ja oppivelvollisuuslakiin tarvittavat muutokset. Työryhmä on valmistellut vuoden 2025 aikana hallituksen esityksen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lain ja oppivelvollisuuslain muuttamiseksi. Lisäksi työryhmä tuottaa raportin, jossa selkeytetään nivelvaiheen koulutukseen järjestämiseen liittyvän lainsäädännön ja ohjeistusten tulkintaa, jonka lisäksi siihen kootaan nivelvaiheen koulutuksen ja laajennetun oppivelvollisuuden hyviä käytäntöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on seurata ja arvioida koulutuspolun toimivuutta ja kehittää sitä jatkuvasti niin, että koulutus- ja osaamistaso nousee, toisen asteen tutkinnon

suorittaminen varmistuu, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy. Kehittämistoimien raportointi toteutetaan jatkossa muista uudistuksista mahdollisesti kirjattujen lausumien yhteyteen, ei enää osana oppivelvollisuuden laajentamista.

Victor Nyberg, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

3. Vuoden 2021 elokuussa voimaan astunut oppivelvollisuuslaki laajensi oppivelvollisuutta Suomessa. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon. Laajennetun oppivelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että kaikki perusopetuksen päättävät jatkavat opintojaan ja siirtyvät joko välittömästi tai nivelvaiheen koulutuksen jälkeen toisen asteen koulutukseen. Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Tämä tarkoittaa, että myös vammaisilla ja erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on mahdollisuus saada opiskelupaikka ja tarvittavat tukipalvelut opintojensa tueksi. Oppivelvollisuuden tavoitteiden toteutumista tukevat lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen lainsäädäntöön tehdyt muutokset, jolla varmistetaan opiskelijan oikeus oppimisen tukeen matalalla kynnyksellä sekä tarvittaessa opiskelijan oikeus erityiseen tukeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati osana oppivelvollisuuden seurantasuunnitelmaa [raportin oppivelvollisten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalveluiden saatavuudesta ja kehittämistarpeista toisen asteen koulutuksessa](#). Raportissa esitettävät kehittämissuositukset ovat viitoittaneet jatkotoimia. Ne liittyvät muun muassa opiskelijoiden avustamista koskevien palvelujen selkeyttämiseen opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön välillä, vaatimaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia koskevien säännösten selkeyttämiseen, vaativan erityisen tuen aloituspaikkojen lisäämiseen yhteishaussa ja koulutuksen järjestämisen riittävien resurssien turvaamiseen, opiskeluhuoltopalvelujen kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen, tukipalvelujen koordinoinnin ja yhteistyön kehittämiseen koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointi- alueiden välillä sekä viranomaisyhteistyön kehittämiseen tukipalveluista tiedottamisessa ja palveluihin ohjaamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö jatkaa vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalveluiden saatavuuteen ja kehittämistarpeisiin perustuvaa yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöt selvittämään ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen koulutuksen toimivuutta ja kehittämistarpeita ajalle 1.10.2025–31.8.2026. Selvityksen valmistuttua arvioidaan tarvittavat jatkotoimet.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

5. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä yhtenäistää oppimisen tuki lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Oppimisen tuen kehittämisryhmä (10/2023–12/2024) valmisteli tarvittavat säännösmuutokset, joilla vahvistetaan opiskelijoiden saamaa oppimisen tukea ja erityisopetusta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Vahvempi erityisopetus ja tukitoimien parempi kohdentaminen ammatillisessa koulutuksessa mahdollistavat opiskelijoiden saamat riittävät ja oikea-aikaiset tukitoimet, mikä vähentää painetta ammatillisiin erityisoppilaitoksiin hakeutumiseen ja siirtymisiin. Ammatillisten erityisoppilaitosten koulutus on tarkoitettu vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille, joilla on vaikea vamma, sairaus tai oppimisvaikeus, mikä edellyttää yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Oppimisen tuen uudistus selkeyttää ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammatillisten erityisoppilaitosten tehtävää ja työnjakoa koulutuksen järjestämisessä erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta ja turvaa aiempaa paremmin koulutuspaikkojen riittävyden.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulivat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja tulevat voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuoden 2025 aikana laajemman selvityksen vaativan erityisen tuen koulutuksen muutostarpeista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöt selvittämään ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen koulutuksen toimivuutta ja kehittämistarpeita ajalle 1.10.2025–31.8.2026. Selvityksen valmistuttua arvioidaan tarvittavat jatkotoimet.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

6. Perusopetuslain 11 a pykälän mukaisesti oppilaalla on oikeus saada opetus-suunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaan-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on toteuttanut opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevan arvioinnin (OHJA) vuosina 2022–2024. Arviointi on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa. Arviointi kohdistuu oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin. Ohja-arvioinnin loppuraportti julkaistiin 9.10.2024.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2026 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Opetushallituksen ylläpitämän Lukioden kehittämisverkoston (LUKE-verkoston) yhteyteen on perustettu syksyllä 2022 opinto-ohjaajien verkosto, jonka tavoitteena on tukea lukioden opinto-ohjaajia lukiokoulutuksen toimintakulttuurin muutoksissa sekä pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Verkostossa levitetään lukioden laatutyöhön, opinto-ohjaukseen, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön sekä kansainvälisyyteen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. LUKE-verkoston kautta on mahdollisuus myös ohjauksen materiaalien jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen uraseurannan tiedonkeruuta. Työryhmän toimikausi on 1.5.2024–31.12.2026. Työryhmän tehtävänä on kehittää laadullisen uraseurannan tarvitsemat ratkaisut ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen, suunnitella ja toteuttaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uraseurantakyselyt, luoda mallit ja rakenteet tiedon käsittelyyn, esittämiseen ja tulkintaan sekä luoda ylläpito- ja kehittämismalli uraseurantakyselyiden ylläpitämiseen.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt oppilaiden ja opiskelijoiden tukitoimien saatavuutta koko koulutuspolulla. Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyönä valmistellussa muistiossa tarkasteltiin opiskelijoiden erityisiä tuen tarpeita ja niihin vastaamista eri koulutusmuodoissa koko tuen ketjussa. Muistiossa todetut haasteet on otettu huomioon tämän hallituskauden oppimisen tuen uudistuksissa. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Oppimisen tuen uudistuksessa vahvistetaan opiskelijoiden saamaa erityisopetusta, jolla voidaan vastata myös niiden opiskelijoiden tuen tarpeisiin, joilla on laaja-alaisempia erityisopetuksen tarpeita, kuten oppimisvaikeuksia, neuropsykologia ongelmia tai mielenterveyden haasteita. Tuen tarpeet ovat koulutuksessa lisääntyneet ja moninaistuneet, mikä haastaa koulutuksen järjestäjät ottamaan opiskelijoiden tarpeet huomioon aiempaa paremmin. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti sekä pedagogisten tukitoimien että yhteisöllisen opiskeluhoillon avulla.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulivat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja tulevat voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026. Uudistusten toimeenpano jatkuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoillon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

8. Opiskeluhoollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhooltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveystieteidenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa (338/2011). Opiskeluhoillon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhoito edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhoitotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista

työtä. Ensisijaisesti opiskeluhoitoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä työtä yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille ja niitä toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2021–2022 yhteensä 9,94 miljoonaa euroa valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.

Lisäksi vuonna 2024 toteutettiin hallitusohjelman mukaisesti Valtioneuvoston selvitys opiskeluhoollon kokonaisuudesta 2024. Selvitys valmisteltiin syksyn 2024 hallituksen riittä varten ja se julkaistiin vuoden 2024 lopussa. Selvitys valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä sekä yhteistyössä Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Osana selvitystä tarkasteltiin myös opiskeluhoollon toteutumista. Toimenpiteiden edistämiseksi on vuonna 2025 tehty ministeriöiden välistä yhteistyötä lainvalmistelussa sekä koottu tavoitteiden edistämistä valmistelevia työryhmiä ministeriöiden virkahenkilöistä.

Opetushallituksen valmisteleva Yhteisöllisen opiskeluhoollon -tilannekuva julkaistiin 2025. Selvitys on ensimmäinen yhteisöllisen opiskeluhoollon kokonaisuuden toteutumista kuvaava julkaisu eri koulutusmuodoissa. Selvityksen keskeisten havaintojen pohjalta ennaltaehkäisevää yhteisöllistä opiskeluhoitoa tullaan kehittämään opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä saatua tietopohjaa hyödyntäen.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

9. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti säädetään opiskelijan oikeudesta tukiopetukseen ja panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulutuspolulla eteenpäin. Tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa. Näin varmistetaan riittävä tuki opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle.

Oppimisen tuen uudistuksessa pääpaino on lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa matalan kynnyksen tukitoimissa, joita opiskelijan on mahdollisuus saada heti tuen tarpeiden ilmetessä. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee tutkinnon suorittamiseksi. Suurimpaan osaan opiskelijan tuen tarpeista voidaan vastata oppimisen tuella, tukiopetuksella sekä muulla tuella ja ohjauksella, jota toteuttavat opetus- ja ohjaushenkilöstö yhteistyössä ja sovitulla tavoilla.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelystä joulukuussa 2024 ja ne tulivat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja tulevat voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen selvityksen pohjalta vuonna 2025 käynnistetyssä kehittämistyössä arvioidaan tarvittavat muutostarpeet TUVA-koulutuksessa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmisteleva työryhmä asetettiin ajalle 1.1.2025–31.1.2026. Työryhmän tehtävänä on valmistella tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) kehittämistoimet ja oppivelvollisuuslakiin tarvittavat muutokset.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.

10. Opiskelijoiden erityisen tuen tarpeet ovat lisääntyneet ja moninaistuneet, mikä tuo haasteita koulutuksen järjestäjien toiminnalle. Erityisopetuksella voidaan vaikuttaa merkittäväällä tavalla opiskelijoiden hyvinvointiin ja tukea tutkinnon ja koulutuksen suorittamista. Osana pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaista oppimisen tuen uudistusta vahvistetaan opiskelijoiden saamaa erityisopetusta ammatillisessa koulutuksessa.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta tutkinnon suorittamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Muutoksen tavoitteena on vahvistaa erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden erityisopettajalta saamaa tukea ja erityisopetuksen kohdentamista opiskelijoille, jotka tarvitsevat

säännöllistä tai pitkäkestoista erityisopetusta. Erityisellä tuella tarkoitetaan erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityisellä tuella tarkoitetaan erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota voi antaa muu opetus- ja ohjaushenkilöstö, sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityistä tukea voidaan järjestää opiskelijan tarpeiden mukaisesti erityispedagogisin monipuolisin ja vaihtelevien menetelmin.

Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on vastaavalla tavalla oikeus erityiseen tukeen, mikä mahdollistaa erityisen tuen jatkumon tutkintokoulutukseen siirryttäessä.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen selvityksen pohjalta vuonna 2025 käynnistetyssä kehittämistyössä arvioidaan tarvittavat muutostarpeet TUVA-koulutuksessa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmisteleva työryhmä asetettiin ajalle 1.1.2025–31.1.2026. Työryhmän tehtävänä on valmistella tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) kehittämistoimet ja oppivelvollisuuslakiin tarvittavat muutokset.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

14. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat jatkaneet perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevaa toimenpideohjelmaa vuosille 2022–2026. Toimenpideohjelmalla varmistetaan maahanmuuttotaustaisten oppilaiden perustaitojen pitkäjänteinen, tietoon perustuva kehittäminen.

Toimenpideohjelmassa on käsitelty tietoon ja tutkimukseen pohjautuen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän sekä kielitietoisen opetuksen kehittämistarpeita. Osana työtä valmisteltiin valtakunnallinen ohje suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän valintaan ja äidinkieli- ja kirjallisuus -oppimäärään vaihtamiseen.

Keväällä 2025 pääministeri Orpon hallituksen puoliväliriihen tekemän päätöksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti toimet suomi ja ruotsi toisena kielenä (S2) -oppimäärän perusteiden päivittämiseksi ja kehitystoimien tukemiseksi

valtakunnallisesti. Päivitystyössä tarkennetaan S2-oppimäärän opetukseen osallistumisen perusteita ja valintakäytänteitä hyödyntäen toimenpideohjelman kehitysehdotuksia. Oppimäärästä toiseen vaihtamista joustavoitetaan ja suomen ja ruotsin kielen opetuksen jatkumoa vahvistetaan. Oppimäärän kehitystoimia tuetaan kahdeksan miljoonan euron lisäpanostuksilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt valtionavustuksena ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta 3,8 miljoonaa euroa vuosille 2023–2024 ja 4 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027 vieraskielisen opetuksen kehittämiseksi sekä kotimaisten kielten opetuksen tarjonnan ja laadun parantamiseksi. Avustusten avulla kehitetään pedagogisia malleja ja oppimateriaaleja vieraskielisen ammatillisen opetuksen, monipuolisten oppimisympäristöjen ja toimintamallien kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi. Lisäksi parannetaan kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ja laatua.

Opetushallituksen ammatillisen koulutuksen kielitietoisuusverkostossa edistetään kielitietoisuutta. Verkoston tavoitteena on lisätä ymmärrystä kielitietoisuudesta ammatillisessa koulutuksessa, tukea ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kielitietoisten opetus- ja ohjauskäytänteiden hyödyntämisestä koulutuksessa ja opiskelijoiden oppimisen tukena ja tukea monikielisyden toteutumista ammatillisessa koulutuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmisteleva työryhmän, jonka toimikausi on 1.1.2025–31.1.2026. Kielitietoisuus kytkeytyy kiinteästi monilukutaitoon, joka on TUVA-koulutuksen perusteissa yksi laaja-alaiseen osaamisen osa-alueista.

Anssi Pirttijärvi, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

20. Vuonna 2025 valmistui opetus- ja kulttuuriministeriön VATT/Datahuoneelle toimeksi antama selvitys oppivelvollisuus uudistuksen vaikutuksista. Selvityksen laati Juho Junttila Helsingin yliopistosta osana väitöskirjatutkimustaan. Tutkimus hyödyntää laajasti Tilastokeskuksen rekisteriaineistoja ja oppivelvollisuuden korotuksen vaikutuksia analysoitiin erityisesti opinnoista valmistumisen, koulussa vietettyyn ajan, syrjäytymisen sekä palkkojen osalta. Aineistoa kerättiin vaiheessa, jossa uudistuksen toimeenpanosta

oli kulunut noin neljä vuotta, ja laajennetun oppivelvollisuuden piiriin tulleista vasta ensimmäiset olivat ennättäneet suorittaa toisen asteen koulutuksensa loppuun ja hakeutua jatko-opintoihin tai työhön. Pienehkön aineiston vuoksi tutkimuksen tulokset eivät vielä laajasti kuvaa siitä, miten uudistus on vaikuttanut toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen, koulutukselliseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuden lisääntymiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, lasten ja nuorten hyvinvoinnin paranemiseen tai työelämään ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Raportti luettavissa Datahuoneen julkaisusarjassa 5/2025 [Oppivelvollisuusiän korotuksen vaikutuksista](#).

VATT/Datahuoneen ja Juha Junttilan tutkimuksen valmistuttua opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut kaikki oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelmassa vuosille 2021–2024 todetut seurannat, selvitykset ja tutkimukset. Suunnitelma perustui hallituksen esityksessä kuvattuihin seurantarapeisiin sekä lain yhteydessä eduskunnan kirjaamiin 22 lausumaan. Jatkossa oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksista kerätään tietoa osana yleistä koulutusjärjestelmää koskevaa tiedonkeruuta ja sitä analysoidaan koulutuksesta tehtävien erilaisten laatu- ja vaikuttavuusarviointien yhteydessä.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

21. Opetus- ja kulttuuriministeriön saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti julkaistiin 2021. Kehittämistyöryhmän tehtävänä oli tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Lisäksi työryhmä selvitti saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Saamelaiskäräjien välisessä tapaamisessa maaliskuussa 2025 käytiin lävitse kehittämistyöryhmän seurantaa ja tulevaa yhteistyötä.

Vuonna 2025 jatkettiin saamen kielten etäopetuspilottia, jota on vuodesta 2018 alkaen johtanut Utsjoen kunta ja jonka koordinoinnista vastaa Saamelaiskäräjät. Hankkeessa tarjotulla etäopetuksella pyritään tavoittamaan saamelaisalueen kuntien ulkopuolella olevia saamenkielisiä lapsia ja nuoria perusopetuksen ja lukiokoulutuksen piirissä. Hankkeen tavoitteena on saattaa yhä useampi saamelaistaustainen oppilas saamen kielten opetuksen piiriin ja luoda saatujen tulosten ja kokemusten kautta edellytykset saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen valtakunnalliselle vakinaistamiselle.

Oulun yliopistolla on valtakunnallinen tehtävä koskien saamen kieliä ja kulttuuria myös korkeakoulujen sopimuskaudella 2025–2028. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Lapin yliopiston välisessä sopimuksessa mainitaan yhtenä yliopiston vahvuusalana globaali arktinen vastuu ja tässä yhteydessä muun muassa saamen- ja alkuperäiskansatutkimus. Sopimuksessa mainitaan myös, että yliopisto kehittää saamenkielisiä sisältöjä luokanopettajakoulutuksessaan (ml. erityispedagogiikka).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Oulun yliopistolle yliopistojen harkinnanvaraista rahoitusta (328 860 euroa) kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen saamenkielisessä korkeakoulutuksessa. Rahoitetun hankkeen kehityskohteena on korkeakoulu yhteistyö ja erityisesti saamenkielisten opettajien kouluttaminen. Rahoituksen käyttöaika on 15.12.2024–30.6.2027.

Sini Keinonen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

(varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

VNS 1/2021 vp – EK 15/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että:

6. hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa, ja että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistamisen sekä oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen saavutettavuuden parantamiseksi laaditaan kansallinen toimenpideohjelma;
6. Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu yhteisössä. Oppimisen tuki ja ohjaus on huomioitu korkeakoulujen suunnitelmissa niihin liittyviä korkeakoulukohtaisia tavoitteita ja toimenpiteitä on kuvattu. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023

korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa nykyisellä sopimuskaudella (2025–2028).

Varhaiskasvatusta koskeva tuen uudistus tuli voimaan 1.8.2022 (Varhaiskasvatustlain muutos).

Hallitus on uudistanut esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön. Uudistettu lainsäädäntö tuli voimaan 1.8.2025. Uudistuksella vahvistetaan oppilaan oikeutta saada tarvitsemiaan tukimuotoja ja tukitoimia opetukseen osallistumiseksi, opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi siten, että tukimuotojen ja tukitoimien järjestäminen on valtakunnallisesti yhtenäistä.

Asia ei anna aiheutta jatkotoimenpiteisiin.

**Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
(varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus)**

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

7. osana varhaiskasvatustlainäädännön ja perusopetuslainäädännön uudistusta tulee huomioida maksuton varhaiskasvatus, kaksivuotisen esiopetuksen vakinaistaminen, joustava siirtymä ja yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välille sekä yhtenäinen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle; lisäksi lainsäädännön kehittämisessä tulee huomioida osa-aikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun määrittelyn korjaaminen, varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuus, laadun kehittäminen sekä pienten koululaisten vuorohoidon järjestäminen;

7. Valtioneuvosto antoi koulutuspoliittisen selonteon eduskunnalle 8.4.2021. Selonteossa valtioneuvosto loi tilannekuvaa ja linjasi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä aina 2040-luvulle ulottuen. Selonteossa esitetään koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila sekä tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset, joilla vastataan ja vaikutetaan toimintaympäristön muutostekijöihin ja luodaan merkityksellisen elämän edellytykset kaikille. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitettyjä toimenpiteitä on edistetty erilaisina kokonaisuuksina jo edellisellä hallituskaudella esimerkiksi Oikeus Oppia -kokonaisuudessa, jossa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi toteutettiin tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tehtiin ehdotuksia lähikoulu- ja lähipäiväkotiperiaatteiden vahvistamiseksi sekä koronapandemian tasa-arvovaikutusten lieventämiseksi. Työryhmässä tehtiin myös esityksiä esimerkiksi lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi sekä oppimisen tuen uudistamiseksi. Oikeus oppia -työryhmien loppuraportit julkaistiin syksyllä 2022.

Toimeenpanoa on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella talousarvion sallimissa rajoissa. Tällä hallituskaudella pääministeri Orpon ohjelman mukaan on pyritty edelleen nostamaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Erityisiä toimia on suunnattu maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa tehostamalla maahanmuuttajataustaisten perheiden palveluohjausta, jonka tueksi Opetushallitus on tuottanut verkkosivuilleen maahanmuuttajataustaisten perheiden palveluohjausta tukevaa materiaalia sekä tietoa maahanmuuttotilanteesta perheille.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu päättyi keväällä 2024 ja kokeilun seurantatutkimuksen loppuraportti julkaistiin 14.1.2026. Seurantatutkimuksen mukaan lasten oppimistulokset eivät poikenneet kaksivuotiseen esiopetukseen ja nykyjärjestelmään, eli 5-vuotiaana varhaiskasvatukseen ja 6-vuotiaana esiopetukseen, osallistuvien lasten välillä. Sen sijaan kotona 5-vuotiaana oleviin lapsiin verrattuna kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvien lasten akateemiset ja sosiaaliset taidot kehittyivät selvästi nopeammin kuin kotihoidossa olevilla lapsilla. Lasten siirryttyä perusopetukseen, nämä erot kuitenkin katosivat. Kokeilu ei myöskään tasoittanut lasten välisiä eroja. Hallitusohjelman mukaan seurantatutkimusta on myös tarkoitus jatkaa kokeiluun osallistuvien lasten osalta perusopetuksen loppuun asti. Koska nykyiseen varhaiskasvatuksen ja esiopetukseen kokonaisuuteen osallistuminen tuottaa samat vaikutukset kuin kaksivuotinen esiopetus, esiopetuksen laajentaminen ei ole perusteltua. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa lasten osallistumisaste nousi keskimäärin 3,5 prosenttia, mutta etäällä esiopetuspaikasta asuvien lasten osallistumisaste nousi jopa 8,2 prosenttia. Osallistumisasteen nousua selittävät kokeilun velvoittavuus, maksuttomuus ja kuljetusetuus perheille tietyin edellytyksin. Vuonna 2024 varhaiskasvatukseen osallistui 92,8 prosenttia 5-vuotiaista. Seurantatutkimuksen mukaan lapsen tuki toteutuu vaihtelevasti. Lapsen tuen toteuttamisen sujuvuutta lisäisi se, että varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tuen rakenne olisi mahdollisimman yhdenmukainen. Tämä sujuvoittaisi myös oppimisen polun alkupään siirtymiä.

Hallitusohjelmassa ei ole kuitenkaan varattu määrärahoja varhaiskasvatuksen kehittämistoimenpiteisiin.

Mervi Eskelinen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. hallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ja tavoitteellisen toimenpideohjelman, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen aikana vaadittavien perustaitojen (lukutaito, kirjoittaminen, laskeminen) oppiminen;

8. Perusopetuksen osalta pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella keskitytään perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen. Jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella on oltava riittävät perustiedot ja -taidot toisen asteen opintoihin. Oppilailta ja opettajilta

on oltava työrauha keskittyä oppimiseen ja opettamiseen. Opetustuntimäärää on lisätty 1.8.2025 alkaen kolmella vuosiviikkotunnilla perustaitojen, nimenomaan luku- ja kirjoitus- taidon sekä laskutaidon opetukseen. Asetusta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta muutettiin siten, että vuosiluokilla 1–2 sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisättiin yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3–6 äidinkielen opetusta lisättiin yhdellä vuosiviikkotunnilla. Yhteensä opetuksen määrä vuosiluokilla 1–6 lisääntyy siten kolme vuosiviikkotuntia. Edellä mainittujen välysten sisällä opetuksen järjestäjät voivat paikallisesti päättää miten uudet lisätunnit sijoitetaan tuntijakoon. Uudistus tuli voimaan 1.8.2025. Nämä lisätunnit antavat lisää aikaa käydä läpi nykyiset valtakunnalliset tavoitteet ja sisällöt sekä auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Perustaitojen hallinta on edellytys myöhemmälle oppimisen kerryttämiselle. Hallitusohjelman toimenpiteet perusopetuksen vähimmäistuntimäärän nostamiseksi, oppimisen kolmiportaisen tuen uudistamiseksi ja vahvistamiseksi sekä tasa-arvorahoituksen määrärahatason vakiinnuttamiseksi ovat olennaisia uudistuksia perustaitojen vahvistamiseksi. Näiden toimien lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut perusopetuksen kehittämisen kokonaisuutta kolmen työryhmän kautta. Työryhmät ovat perusopetuksen oppimistulosten laskua ja siihen puuttumiseksi ehdotettavia toimenpiteitä pohtiva *oppimistulostyöryhmä*, väestökehityksen vaikutuksia perusopetuksen järjestämiseen pohtiva *väestökehitystyöryhmä* sekä peruskoulun pitkän tähtäimen visiota pohtiva *peruskoulun tulevaisuustyö*. Kaikkien kolmen työryhmän työ päättyy keväällä 2026.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaaation vähentämiseksi sekä maahanmuuttajien koulutuspolkujen vahvistamiseksi; toimissa pyritään purkamaan sukupuolen mukaan vahvasti jakautuneita oppimistuloksia ja koulutusvalintoja sekä vähentämään lasten kotitaustan vaikutusta oppimistuloksiin;

9. Valtion erityisavustuksen varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin (niin sanottu tasa-arvoavustus/tasa-arvoraha) myöntämistä on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on vakiinnuttanut määrärahan tason. Avustuksella vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla, vahvistetaan laadukkaiden oppimistulosten saavuttamista ja hyvinvointia ja pienennetään lapsi- ja opetusryhmäkokoja. Vuosina 2024–2026 määrärahan suuruus on vuositasolla noin 50 miljoonaa euroa. Vuosien 2024–2026 osalta avustusta myönnettiin keväällä 2024 yhteensä 280:lle varhaiskasvatukseen ja/tai opetuksen järjestäjälle noin 145,7 miljoonaa euroa. Tästä vuosina 2024 ja 2025 on maksettu noin 48,6 miljoonaa euroa. Myönteisen päätöksen saaneille maksetaan vuonna 2026 samansuuruisen summa. Rahoitus vakiinnutettiin vuoden 2023 alussa osaksi lainsäädäntöä lisäämällä lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säännös

erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Erityisavustuksen toteutumisesta ja sen määrästä päätetään kuitenkin erikseen valtion talousarviossa.

Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (mukaan lukien kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (mukaan lukien tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu yhteisössä. Oppimisen tuki ja ohjaus on huomioitu korkeakoulujen suunnitelmissa niihin liittyviä korkeakoulukohtaisia tavoitteita ja toimenpiteitä on kuvattu. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa nykyisellä sopimuskaudella (2025–2028).

Asia ei anna aihetta jatkotoimenpiteisiin.

**Mika Puukko, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
(varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)**

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

11. hallitus valmistele kiireellisesti toimenpiteet (ml. aloituspaikat, läpäisyasteen parantaminen, avoimen korkeakoulutuksen väylä, saavutettavuus), joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkinnon;

11. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimeenpanee hallituksen JTS 2025–2028-riihen yhteydessä käynnistämää ohjelmaa koulutustason nostamiseksi ja korkeakoulutuksen opintopolkujen sujuvoittamiseksi. Vuonna 2025 valmisteltiin ohjelman mukaiset hallituksen esitykset korkeakoulujen yhden opiskeluoikeuden säännöstä sekä sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilökoulutusten, tutkintorakenteen uudistamisesta. JTS 2026–2029-riihen yhteydessä päätettiin sadan miljoonan euron investoinnista koulutustason nostoa tukeviin toimiin. Rahoitus kohdennetaan korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäykseen, opintotukimenoihin sekä avoimen korkeakoulutuksen opintoseteliin toisen asteen koulutuksen päättäneille nuorille. Koulutustason nostaminen on huomioitu myös korkeakoulujen uudistetuissa rahoitusmalleissa vuodesta 2025 alkaen sekä uuden sopimuskauden korotetuissa tutkintotavoitteissa.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. hallitus huolehtii koulutuksen saavutettavuudesta ja siitä, että tarvittava määrä osaajia on saatavilla joka puolella Suomea kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, huomioiden molemmat kansalliskielet;

12. Korkeakoulujen vuonna 2022 laatimat saavutettavuussuunnitelmat sisältävät selvityksen korkeakoulun saavutettavuuden tilanteesta sekä mitattavissa olevat tavoitteet ja toteuttavat toimenpiteet saavutettavuuden edistämiseksi vuosina 2022–2024. Erityistä huomiota suunnitelmissa kiinnitettiin opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (ml. kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelijärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (ml. tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakoulu yhteisössä. Korkeakoulut raportoivat ministeriölle saavutettavuussuunnitelmiansa tavoitteiden toteutumisesta ja niitä seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Ministeriö tukee korkeakoulujen digivisiota sen tavoitteiden saavuttamisessa varmistaen sen yhteen toimivuuden muiden julkisten digitaalisten palveluiden kehittämishankkeiden (mm. JOD) kanssa. Korkeakoulujen tarjontaa tuodaan jatkuvan oppimisen yhteiselle digitaaliselle alustalle. Digivision tavoitteena on tarjonnan laajeneminen myös tutkintokoulutuksen puolelle, jolloin kunkin korkeakoulun paras osaaminen saadaan kaikkien korkeakoulujen käyttöön.

Korkeakoulujen aloituspaikkalisäykset ja tutkintotavoitteiden edellyttämä sisäänoton kasvattaminen eri aloilla varmistavat, että joka puolella Suomea valmistuu riittävä määrä osaajia vastaamaan osaajapulaan ja kohtaanto-ongelmiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut korkeakouluille vuosille 2024–2027 osoittama 42,1 miljoonan euron lisäaloituspaikkarahoitus erityisesti julkisen sektorin osaajapula-alojen koulutuksiin. Rahoituksella mahdollistetaan yhteensä 1 011 lisäaloituspaikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikorkeakoulutuksessa ja 875 lisäaloituspaikkaa varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut yliopistojen kanssa ja osoittanut rahoitusta 70 lääketieteen ja 20 eläinlääketieteen pysyvän aloituspaikan lisäämiseksi. JTS 2026–2029-riihen yhteydessä päätettiin sadan miljoonan euron investoinnista koulutustason nostoa tukeviin toimiin. Rahoitus kohdennetaan korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäksi kasvu-alojen koulutuksissa syksyllä 2026 käynnistyvissä koulutuksissa, opintotukimenoihin sekä avoimen korkeakoulutuksen opintoseteliin toisen asteen koulutuksen päättäneille nuorille

Ministeriö tukee skaalautuvia ja yhteistyölle rakentuvia koulutustoteutuksia tutkintokoulutukseen sekä nykyistä inklusiivisempaa ja joustavampaa korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjontaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen järjestäjärakenteen kehittymistä ja koulutuksen tarjonnan ja työmarkkinoiden kysynnän vastaavuutta. Eduskunta on hyväksynyt lain ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Kokeilun tavoitteena on uudistaa toiminnanohjausta siten, että järjestäjillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vastata alueen koulutustarpeisiin ja tukea koulutuksen saavutettavuutta.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)
Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

13. hallitus käynnistää opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on mahdollistaa opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen; opintotukea tarkastellaan myös osana sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuutta;

13. Hallitus on parantanut opintotuen riittävyttä koulutuspoliittisen selonteon ehdotusten mukaisesti tekemällä opintorahaan indeksikorotuksia sekä korottamalla kohdennetusti opintorahan huoltajakorotusta (10 euroa kuukaudessa) vuodeksi 1.1.2023 osana lapsiperheiden tukipakettia. Lisäksi opintotuessa käytettäviä opiskelijan omia tulorajoja korotettiin opiskelijoiden työssäkäynnin helpottamiseksi 25 prosentilla vuonna 2022 ja vuoden 2023 alusta lukien pysyvästi 50 prosentilla verrattuna vuoden 2021 tasoon. Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä. Päätoimisen opiskelun edistämiseksi ja opintotuen ostovoiman turvaamiseksi opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2024 ja opintolainan valtioneuvoston määrää korotettiin 1.8.2024 lukien. Lisäksi opintolainan nostokertoja lukukauden aikana lisättiin toisella asteella opintotuen riittävyden turvaamiseksi. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty opintotuen kokonaisuudistus. Uudistuksen tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Opintotuen kehittämisehdotuksia laatimaan asetettiin työryhmä, jonka määräaika oli 31.1.2025. Valtion menosopeutustarpeisiin liittyen koulumatkatukioikeus rajattiin 1.8.2025 maksuttoman koulutuksen opiskelijoille. Lisäksi opintotuen piirissä olevat opiskelijat siirrettiin yleiseltä asumistueltä uudistuneen opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Opintotuen kokonaisuudistuksen valmistelua jatketaan hallitusohjelman ja hallituksen puoliväliriihen kirjausten mukaisesti.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. hallitus vahvistaa kasvatus- ja opetusalan vetovoimaa ja pitovoimaa, huolehtii perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä, kelpoisuusvaatimusten säilymisestä vähintään nykytasolla ja siitä, että alan henkilöstöllä on mahdollisuus osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa, huomioiden molemmat kansalliskielet;

14. Opettajankoulutuksen kehittämistä ja uudistamista on jatkettu toimijoiden yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Opettajankoulutusfoorumissa. Opettajankoulutusfoorumin toiminnassa huomioidaan kaikki opettajaryhmät ja kaikkien koulutusasteiden opettajien koulutus opettajien peruskoulutuksesta jatkuvaan oppimiseen ja toimintaa toteutetaan kaikkien opettajankoulutusta tarjoavien korkeakoulujen yhteishankkeena. Opettajankoulutusfoorumin tehtävänä on muun muassa laatia opettajankoulutuksen visio ja edistää Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa (kehittämisohjelma huomioi myös opetus- ja kasvatusalan veto- ja pitovoiman vahvistamisen näkökulman), opettajankoulutusten ajankohtaisia kysymyksiä, LUMA(TE)-strategian ja toimenpidesuunnitelman toteuttamista, koulutuspoliittisen selonteon opettajankoulutuksia koskevia tavoitteita ja toimenpide-esityksiä sekä tukea opettajankoulutusten laadun vahvistamista ja varmistamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut varhaiskasvatuksen, opetusalan ja korkeakoulujen henkilöstölle suunnatun erikoistumiskoulutuksen toteuttamista.

Asia ei anna aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

16. koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregaaation vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa;

16. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen resurssien kasvattamista. Tarpeen vaatiessa on pohdittava myös koulutussektorilla käytettävissä olevien resurssien priorisoimista ja sen edellyttämiä koulutusjärjestelmän sisäisiä resurssi-siirtoja suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää resurssien kasvattamisen lisäksi koulutusjärjestelmän toiminnallisen tehokkuuden ja kustannustehokkuuden parantamista.

Riittävän perusrahoituksen rinnalla on säilytettävä riittävä kehittämis- ja ylläpitorahoitus esim. digitalisaation pitkäjänteiseen hyödyntämiseen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettiin opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (1079/2024), joka vahvistettiin 30.12.2024. Vuodesta 2026 alkaen ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus muodostuu pääosin laskennallisesta perusrahoituksesta, jota on noin 98–99 prosenttia, ja vain noin 1–2 prosenttia on harkinnanvaraista rahoitusta. Harkinnanvaraista rahoitusta käytetään muun muassa strategiseen kehittämiseen sekä koulutuksen järjestämiskustannuksista ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuviin rahoituksen korotuksiin. Strategisen kehittämisen rahoitusta kohdennetaan erityisesti toiminnanohjauksen kokeiluun, jota kuvataan jäljempänä. Hankerahoituksia vähennetään luopumalla vuoteen 2025 asti valtionavustuksina myönnetystä strategiarahoituksesta.

Koulutuksen järjestäjien saama laskennallinen rahoitus perustuu kokonaisuudessaan toteutuneisiin suoritteisiin. Laskennallisesta rahoituksesta 50 prosenttia perustuu toteutuneisiin opiskelijavuosiin, jossa opiskelijoiden lähtötasoon perustuva osuus on 10 prosenttia ja koulutuksen kustannukset huomioiva osuus 40 prosenttia. Suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien osuus on 30 prosenttia, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun (korkeakoulussa) osuus 18 prosenttia sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen osuus 2 prosenttia.

Opiskelijavuosiin perustuvassa rahoituksessa oppivelvollisuuslain mukaisessa maksuttomassa koulutuksessa olevien toteutuneet opiskelijavuodet otetaan rahoituksessa huomioon sellaisenaan. Ei maksuttoman koulutuksen opiskelijoiden opiskelijavuosista hyväksytään rahoituksen perusteeksi niin ikään toteutuneet opiskelijavuodet, mutta kuitenkin enintään kunkin koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien enimmäismäärä. Koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat, ml. opiskelijavuosien enimmäismäärä, uudistettiin vastaamaan vuoden 2026 alussa voimaan tulleita säädöksiä.

Uusi käyttöön otettu rahoitusmalli, jossa opiskelijavuosirahoituksessa siirryttiin ministeriön koulutuksen järjestäjille kohdentamien tavoitteellisten opiskelijavuosien rahoittamisesta toteutuneiden opiskelijavuosien rahoittamiseen, luo koulutuksen järjestäjille entistä paremman rahoituksen ennakoitavuuden. Uuden lähtötasokriteerin sisältyminen rahoitusmalliin luo koulutuksen järjestäjille kannusteen tarjota koulutusta myös lähtötasoltaan heikommille opiskelijoille ja edistää heidän valmistumistaan. Mitä alhaisempi perusopetuksen päättötodistuksen arvosana tai mitä alempi pohjakoulutus opiskelijalla on, sitä suurempi on koulutuksen järjestäjän opiskelijasta saama rahoitus. Tutkinnon suorittamisesta rahoitusta saa niistä opiskelijoista, joilla ei ole aiempaa tutkintoa. Työllistymisessä ja jatko-opiskelussa rahoitusta saa niistä, jotka eivät ole olleet työllisiä ennen koulutuksen aloittamista. Tämä luo osaltaan kannusteen tarjota koulutusta niille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Sekä lähtötaso- että työllistymiskriteerillä on segregaatiota vähentävä vaikutus. Varainhoitovuoden 2026 rahoitus kohdennettiin koulutuksen järjestäjille 19.12.2025 tehdyllä suoritepäättöksellä [uuden rahoitusmallin mukaisesti](#).

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 lain (1077/2024) ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjauksen kokeiluksi vuosina 2026–2033 ja laki tuli voimaan 1.1.2025. Keväällä 2025 toteutettiin haku kokeiluun ja Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) pisteytti hakemukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2025 päätöksen valituista 40 ammatillisen koulutuksen järjestäjästä, jotka valittiin kokeiluun.

Toiminnanohjauksen kokeilu on osa hallitusohjelman tavoitetta parantaa ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua sekä edistää osaavan työvoiman saatavuutta. Kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät saivat järjestämisluvan, joka sallii nykyistä laajemmin ammatillisen koulutuksen tutkintojen järjestämisen. Tavoitteena on keventää järjestämislupasääntelyä ja vahvistaa yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja elinkeinoelämän välillä. Kokeilulla haetaan tapaa, jolla voitaisiin siirtyä ammatillisen koulutuksen ohjauksessa kumppanuuteen perustuvaan malliin. Kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät käyvät opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa nelivuotiskausittain neuvottelut strategisista tavoitteistaan. Kokeilun etenemisestä ja sen vaikutuksista ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoon ja järjestäjien toimintaedellytyksiin sekä opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisten tarpeiden ja huoltovarmuuden näkökulmasta raportoidaan eduskunnalle kokeilun puolivälissä.

Esi- ja perusopetuksen osalta valtio myöntää rahoitusta kahden ministeriön kautta. Valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitus on laskennallista ja yleiskatteellista rahoitusta, jolloin kunnat päättävät itse rahoituksen kohdentamisesta tarjoamiinsa palveluihin. Valtionosuus ei kuitenkaan riitä kaikkien kustannusten kattamiseen, sillä peruspalvelujen valtionosuusprosentti on ollut noin 25 vuonna 2025. Tämä tarkoittaa, että kunnat rahoittavat itse kustannuksista 75 prosenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää rahoitusta täydentämään peruspalvelujen valtionosuutta niiltä osin kuin edellä mainittu valtionosuusjärjestelmä ei ota huomioon kustannuseroja. Täydentävä valtionosuusrahoitus, kuten esimerkiksi pidennetyn oppivelvollisuuden ja valmistavan opetuksen rahoitus, maksetaan täysimääräisenä valtionosuusrahoituksena oppilas- tai muun suoritemäärän perusteella. OKM:n rahoitus esi- ja perusopetukseen kattaa n. 530 miljoonaa euroa (2025 taso).

Valtionosuuksiin tehdyt pysyvät leikkaukset ovat kaventaneet koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia laadukkaan koulutuksen toteuttamiselle. Vaikka koulutuksen rahoitusta on kasvatettu varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessakin hankerahoituksella, perusrahoituksen tippuminen on johtanut ryhmäkokojen kasvattamiseen, tuntikehyksen leikkaamiseen ja sijaiskuluissa säästämiseen.

Yhtenä pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen tason vakiinnuttaminen. Tasa-arvorahoitusta on jaettu kuntiin hallituskauden alusta alkaen noin 48 miljoonaa euroa vuosittain. Tasa-arvorahoituksen taso nousee noin 75 miljoonaan euroon vuonna 2027.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste, rahoitus)

**Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö
(toinen aste, toiminnanohjauksen kokeilu)**

Hanna Salokaarto, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)

17. hallitus varmistaa koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan oppilas- ja opiskeluhuollon oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.

17. Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveydenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011. Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhuoltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä opiskeluhuoltoa yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Psykologi- ja kuraattoreiden mitoituksella voidaan turvata palvelut kaikille oppilaille ja opiskelijoille yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät soteuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille. Ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville

vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Avustusten tavoitteena on, että yhteisöllisen opiskeluhoillon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhoillon varhainen tuki ovat kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti.

Lisäksi vuonna 2024 koottiin hallitusohjelman mukainen Valtioneuvoston selvitys opiskeluhoillon kokonaisuudesta 2024. Selvitys valmisteltiin syksyn 2024 hallituksen riittä varten ja se julkaistiin vuoden 2024 lopussa. Selvitys valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä sekä yhteistyössä Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Hallituksen budjettiriihessä 2024 päättämällä tavalla opiskeluhoillon kokonaisuuden vahvistamista jatketaan selvityksen ehdotusten pohjalta, erityisesti huomioiden matalan kynnyksen ja kynnyksettömien mielenterveyspalvelujen saatavuus. Valtioneuvoston selvityksessä opiskeluhoillon kokonaisuudesta 2024 ehdotettuja toimenpiteitä edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä ministeriöiden virkamiehistä koostuvassa STM-OKM-yhteistyöryhmässä. Toimenpiteiden edistämiseksi on vuonna 2025 tehty ministeriöiden välistä yhteistyötä lainvalmistelussa sekä koottu tavoitteiden edistämistä valmistelevia työryhmiä ministeriöiden virkahenkilöistä.

Opetushallituksen valmisteleva Yhteisöllisen opiskeluhoillon -tilannekuva julkaistiin 2025. Selvitys on ensimmäinen yhteisöllisen opiskeluhoillon kokonaisuuden toteutumista kuvaava julkaisu eri koulutusmuodoissa. Selvityksen keskeisten havaintojen pohjalta ennaltaehkäisevää yhteisöllistä opiskeluhoiltoa tullaan kehittämään opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä saatua tietopohjaa hyödyntäen.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapia-koulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi

KA 3/2021 vp – EK 19/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa psykoterapeuttikoulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevien vaihtoehtojen selvittämistä ja ryhtyy selvitysten pohjalta pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta psykoterapeuttien ja muiden mielenterveystyössä toimivien henkilöiden riittävä saatavuus sekä palveluiden saatavuus molemmilla kansalliskielillä voidaan turvata.

Petteri Orpon hallituksen ohjelma sisältää kirjauksen, jonka mukaan psykoterapia-palveluiden saavutettavuutta vahvistetaan uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Psykoterapia-koulutusta koskeva hallituksen esitys tulee hallitusohjelman mukaan antaa vuonna 2025 ja sille on osoitettu määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan momentille 29.40.20 (Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot). Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö käynnistivät yhdessä valmistelutyön vuonna 2024 asettamalla yhteisen ohjausryhmän valmistelemaan kaksiportaisen psykoterapeuttikoulutuksen mallia, joka vastaisi palvelujärjestelmän tarpeita, ja arvioimaan millainen malli olisi parhaiten koulutuksellisesti toteutettavissa.

Valmistelutyötä on tehty vuoden 2025 ajan ja osana sitä hallituksen esityksen valmistelu siirtyi sosiaali- ja terveysministeriön päävastuulle samoin sille osoitetut määrärahat. Hallitusohjelmasta poiketen hallituksen esitys annetaan vuonna 2026. Hallituksen esityksen kautta muodostetaan psykoterapiakoulutuksen 1. portaan koulutus, jonka suorittanut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö saa myös terveydenhuollon ammattihenkilölain mukaisen erikoispätevyyden. Koulutus on pääosin hyväksi luettavissa myös varsinaiseen psykoterapiakoulutukseen ja se tuottaa myös kelpoisuuden hakeutumiselle varsinaiseen psykoterapiakoulutukseen. Myös sosiaalihuollon ammattihenkilöille muodostetaan hallituksen kautta edellä mainittu mahdollisuus. Uudistuksen myötä mielen-terveysalan ammattilaisten koulutusta uudistetaan siten, että se mahdollistaa hoidon painopisteen siirtämisen alkuvaiheen matalan kynnyksen peruspalveluihin. Samalla turvataan lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu).

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Nuorisolain muuttaminen

HE 107/2022 vp – EV 109/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tutkittuun tietoon perustuen Harrastamisen Suomen mallin toimivuutta sekä nuorten että harrastusta järjestävien toimijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin tarvittavien lainmuutosten valmistelemiseksi.

1. Harrastamisen Suomen mallin toimeenpano lakisääteisenä toimintana on alkanut 1.1.2023, kun asiaa koskevat säännökset lisättiin nuorisolakiin. Ensimmäiset muutetun nuorisolain mukaiset valtionavustukset Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen

myönnettiin huhtikuussa 2023 ja avustuksilla tuetut harrastukset alkoivat elokuussa 2023. Malliin liittyvien mahdollisten lakimuutosten tarpeellisuuden arvioiminen edellyttää, että Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta lakisääteisenä tehtävänä kertyy kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta. Arviointi on käynnistynyt ja tuloksia arvioinnista on odotettavissa kesällä 2026.

Jo ennen Harrastamisen Suomen mallin säätämistä osaksi nuorisolakia, sen toimivuutta on arvioitu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimesta maaliskuussa 2023. Arvioinnissa todettiin, että Harrastamisen Suomen malli on lyhyessä ajassa lunastanut paikkansa merkityksellisenä toimintana lapsille ja nuorille sekä huoltajille, ohjaajille ja kuntien päättäjille. Lasten mielestä harrastukseen sitoutumisessa on erityisen tärkeää vuorovaikutus ja aito yhteys ohjaajan kanssa. Harrastuksen mieluisuutta lisäsivät myös mahdollisuudet vaikuttaa harrastuksen sisältöön, tekemisen laatu, paineettomuus ja yhteisöllisyys. Mieluisa ja maksuton harrastus vaikuttaa myönteisesti lasten yhdenvertaisuuteen ja koulujen arkeen. Harrastamisen Suomen mallin rahoitusta on tällä hallituskaudella lisätty 14,5 miljoonasta 19,5 miljoonaan euroon. Lisärahoitus lisää harrastusmahdollisuuksia, mutta edelleen kysyntä ylittää tarjonnan ja kuntien omarahoitusosuudet jäävät suuriksi. Maksuttomuus mahdollistaa osallistumismahdollisuuden kaikille lapsille ja nuorille, taustasta riippumatta. Elämisen kustannusten noustessa maksuttoman harrastuksen merkitys kasvaa yhä suuremmaksi. Malli antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokeilla eri harrastuksia. Koulut ovat avainasemassa siinä, kuinka hyvin Harrastamisen Suomen mallin toimintaa on mahdollista toteuttaa koulupäivän yhteydessä. Raportissa ehdotetaan lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamista, harrastusten kokeilumahdollisuuksien lisäämistä ja valtakunnallisen tason tilasto- ja seurantatiedon keruuseen panostamista.

Harrastamisen Suomen mallista tehtiin vaikuttavuuden mittaamisen pilottihanke luvulla 2024–2025 yhteistyössä Me-säätiön kanssa. Tulosten mukaan malli lisää harrastamista ja kokoaa hyvin yhteen eri perhetaustoista tulevia lapsia ja nuoria. Sosioekonomiset riskitekijät, kuten pitkäaikainen työttömyys, pienituloisuus tai vanhempien matala koulutustaso (enintään perusasteen koulutus), näkyvät lasten mahdollisuuksissa osallistua harrastuksiin. Kuitenkin Harrastamisen Suomen mallin ryhmät onnistuvat yhdistämään eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria: 59 prosenttia osallistujista tulee perheistä ilman sosioekonomisia riskitekijöitä; 29 prosentilla on yksi riskitekijä; 12 prosentilla on useampi kuin yksi sosioekonominen riskitekijä. Malli myös parantaa niiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia, joilla on aiemmin ollut haasteita harrastukseen pääsyssä, erityisesti pienituloisissa ja yhden vanhemman perheissä. Lisäksi lapset ja nuoret kokevat Harrastamisen Suomen mallin harrastuksissa merkittävästi vähemmän kiusaamista ja syrjintää kuin koulussa tai muuten elämässään.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisimman pian nuorisolain toimivuutta ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen.

2. Ryhtyessään valmistelemaan lakia nuorisolain muuttamisesta vuoden 2020 alussa, opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi osana säädösvalmisteluprosessia, että laki oli osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä laissa olevia yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa. Lisäksi lakiin katsottiin tarpeelliseksi valmistella uutena asiana säännökset Harrastamisen Suomen mallista.

Nuorisolain muutetut ja lisätyt säännökset tulivat voimaan vuoden 2023 alussa. Muutetun nuorisolain mukaisia valtionavustuksia koskevia säännöksiä sovellettiin ensimmäistä kertaa vuoden 2023 aikana, kun vuoden 2024 avustuksia valmisteltiin ja siihen liittyen avustettavien järjestöjen toimintaa arvioitiin. Nuorisoalan osaamiskeskusten osalta muutettuja säännöksiä sovellettiin ensimmäistä kertaa loppuvuonna 2024. Uusien säännösten toimivuutta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista arvioida, kun säännösten soveltamisesta on kertynyt kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta. Lain toimivuuden arviointi käynnistyy kevään 2026 aikana ja selvitys valiokunnalle voidaan antaa keväällä 2027.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muutostarpeet

HE 313/2022 vp – EV 312/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta ja vaikutuksia eri tahojen ja toimijoiden näkökulmista. Arvioinnissa tulee lisäksi huomioida perusoikeusvaikutusten punninta suhteessa sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöihin ja määrittelytarpeet erityisesti alkuperäisen ja edelleen lähettämisen suhteen. Arvioinnissa mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua valmistelemalla tarvittavat lainsäädäntömuutokset EU-oikeuden ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on jatkettu asiakysymyksittäin sen arvioimista, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista. Kansallista liikkumavaraa arvioidaan kunkin asian yhteydessä.

Ministeriössä on vuonna 2025 arvioitu luvattomaan verkkojakeluun liittyvää sääntelyä. Arviointi on esitelty tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa. Edelleen lähettämistä koskevista kysymyksistä on keskusteltu lähettäjäryitysten ja teleoperaattoreiden sekä teleoperaattoreita ja oikeudenhaltijoita edustavien organisaatioiden välisissä tapaamisissa. Tämän lisäksi lähettäjäryitysten ja tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatioiden muodostamassa pienryhmässä haettiin yhteistä ratkaisua lain selkeyttämiseen liittyvissä kysymyksissä. Keskustelut jatkuvat vuonna 2026. Lisäksi ministeriö tilasi ulkopuoliselta asiantuntijalta tekijänoikeusjärjestöjen asiavaltuutta koskevan selvityksen.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen.

3. Tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen on jatkuva prosessi. Opetus- ja kulttuuriministeriössä jatketaan tekijänoikeuslain asiakysymysten tarkastelua ja arvioidaan, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa. Asioita ja asiakysymyksiä tuodaan julkiseen keskusteluun muun muassa tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa sekä muulla tavalla tekijänoikeuden sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.

Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta voidaan parantaa lisäämällä tekijänoikeudellista koulutusta, osaamista ja tiedottamista sekä kehittämällä tekijänoikeuden digitaalista infrastruktuuria. Tekijänoikeuksiin liittyvän osaamisen lisääminen on osa luovan talouden kasvustrategiassa identifioituja luovien alojen kehittämistoimenpiteitä sekä kansallisen IP-strategian mukaisia toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä jatketaan.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset

HE 46/2023 vp – EV 80/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta korvausoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kesäkuussa 2025 vahvistanut e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukset vuonna 2025 korvauksia hallinnoivien järjestöjen Sanasto ry:n, Kopiosto ry:n ja Teosto ry:n yhteisesti ilmoittamien jako-osuuksien mukaisesti: teksti (Sanasto) 87,352 prosenttia, äänikirjojen lukijat (Kopiosto) 8,841 prosenttia, kuva (Kopiosto) 2,702 prosenttia ja musiikki (Teosto) 1,105 prosenttia.

Vuonna 2025 lainauskorvausten ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen kokonaismäärä oli 17 378 000 euroa (sisältää alv-kompensaation ja eduskunnan myöntämän lisärahoituksen). Se jaettiin järjestöjen esityksen mukaisesti vuoden 2024 määrärahojen mukaisessa suhteessa lainauskorvaukseen (93,99 prosenttia) ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen (6,01 prosenttia). E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttökorvauksen osuus vuonna 2025 oli 1 043 849,11 euroa.

Säännösten arvioidaan toimivan tarkoitetulla tavalla, eikä tarvetta jatkokehittämiseen ole.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on selvitetty kirjastoissa käytettävien verkkokirjapalveluiden (nk. verkkokirjahylly) ominaisuuksia, sisältöjä ja käyttöehtoja julkisesti saatavilla olevien tietojen pohjalta. Asiaa koskeva selvitys on toimitettu sivistysvaliokunnalle. Selvityksen johtopäätöksenä on, että verkkokirjapalveluiden kirjastokäytöstä ei ole mahdollista säätää nykyistä e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta vastaavaa korvausta.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Perusopetuslain muuttaminen

HE 114/2024 vp – EV 167/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kerää tietoa opetusryhmien koosta ja niissä erilaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrästä ja sekä pienryhmien että erityisluokkien määrän kehityksestä ja kerätyn tiedon perusteella seuraa oppilaiden saaman tuen toteutumista ja sitä, onko lainsäädännöllä päästy niihin tavoitteisiin, jotka sille on asetettu.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt toimenpiteitä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistetun lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi kehittämällä rekisteripohjaista kansallista tiedonkeruuta ja sen rinnalla summatasoisia kustannus- ja

tilastotiedonkeruita. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tietopohjaa on kehitetty siiten, että sillä mahdollistetaan kansallisesti kattava kokonaiskuva uudistettavien tukimuotojen ja tukitoimien toteutumisesta. Näihin sisältyvät tiedot opetusryhmien koosta sekä pienryhmien ja erityisluokkien määrästä. Tiedonkeruiden kokonaisuus hyödyntää jo tällä hetkellä käytössä olevia tiedonkeruujärjestelmiä, -prosesseja ja ajankohtia. Tavoitteena on uudistuksen seurantaan tukevat luotettavat aikasarjat tuen toteutumista kuvaavista keskeisistä tiedoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuoden 2026 alusta kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia sekä jatkokehittämistarpeita sekä esiopetuksessa että perusopetuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on seurata, miten uudistetut tukimuodot ja tukitoimet toteutuvat esiopetuksen toimintayksiköiden ja koulujen käytännöissä.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tuen toimivuuden ja jatkumon koulutusasteelta toiselle siirryttäessä sekä oppilaan ollessa kahden eri lainsäädännön tuen piirissä ja ryhtyy tarvittaviin toimiin säädösten yhtenäistämiseksi.

2. Oppimisen tuen lainsäädännön osalta jatkumoa on rakennettu esi- ja perusopetuksen välillä sekä perusopetuksen ja toisen asteen välillä. Uudistettu perusopetuslaki sisältää samanlaisia periaatteita tukitoimien järjestämisestä kuin varhaiskasvatukseen sisältyvät lapsen pedagogiset ja rakenteelliset tukimuodot sekä lapselle annettavat tukipalvelut. Esiopetuksen kannalta olennaiseen asiakirjakokonaisuuteen on muodostettu yhdenmukaisuutta varhaiskasvatustilaisissa säädettyihin tuen asiakirjoihin siten, että perusopetuslain mukaisesti käytetään jatkossa yhtä suunnitelmaa sekä yhtä päätöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuosiksi 2026–2028 kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia sekä jatkokehittämistarpeita sekä esiopetuksessa että perusopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkastelee selvitys- ja seurantatiedon pohjalta varhaiskasvatustilain mahdollisia päivitystarpeita tulevia hallituskausia ajatellen. Toisen asteen koulutuksia koskevan oppimisen tuen lainsäädännön seurantatiedon perusteella tarkastellaan jatkumon toteutumista perus- ja toisen asteen välillä. Koulutusasteiden nivelvaiheissa ja siirtymissä tarvittavien tietojen yhteensopivuutta kartoitetaan ja kehitetään.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajasti lain toimenpanoa ja vaikutuksia, ottaen huomioon oppimisen tuen toteutuminen ja uudistukseen osoitetun rahoituksen kohdentuminen, ja seuraa erityisopettajien ja erityisluokanopettajien saatavuutta lain tavoitteiden saavuttamiseksi sekä antaa lain toimeenpanosta ja sen tavoitteiden toteutumisesta säännöllisesti selvityksiä sivistysvaliokunnalle vuodesta 2027 lähtien.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2026 kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia sekä jatkokehittämistarpeita. Ryhmäkohtaisen tuen toteutumista seurataan jo 2025 syksystä alkaen valtionosuusjärjestelmän suorite- ja kustannustiedonkeruiden kautta. Näissä opetuksen järjestäjien tulee ilmoittaa vuosittain esiopetuksen ja perusopetuksen toteutuneet ryhmäkohtaiset tukiovetustunnit, opetuskielen tukiovetustunnit ja erityisopettajan ryhmäkohtaiset opetustunnit sekä niiden kustannukset. Lisäksi Tilastokeskuksen toteuttamassa tiedonkeruussa koulut ilmoittavat vuosittain pienryhmien ja erityisluokkien lukumäärät, oppilasmäärät ja keskimääräiset luokkakoot. Jatkossa kansallisesti kerätään tietoa myös oppilaskohtaista tukea koskevien päätösten määrästä.

Erityisopettajien ja erityisluokanopettajien lukumäärää kouluissa on kartoitettu lisäksi Tilastokeskuksen erillistiedonkeruulla syksyllä 2025.

Uudistuksen toimeenpanon tukeen, vaikutusten seurantaan ja tiedonkeruiden kehittämiseen on varattu yhteensä 5,5 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027. Määräraha jaksetetaan kolmelle vuodelle, joten opetus- ja kulttuuriministeriön momentille 29.10.20 siirretään 1,5 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja 2 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 2 miljoonaa euroa vuonna 2027. Määräraha mahdollistaa kattavan seurannan sekä opetushenkilöstön saatavuuden osalta, että laajemmin lain tavoitteiden toteutumisen osalta.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa

HE 159/2024 vp – EV 145/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta lukiokoulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen.

Lukiolain säännöksiä oppimisen tuesta on muutettu 1.8.2025 voimaan tulleilla säännöksillä. Uuden lukiolain 28 pykälän mukaan opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemää tukiovetusta,

ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Lisäksi opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 pykälässä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Muutos parantaa opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamista tarkoituksenmukaisimmilla tuenmuodoilla eli tuen kohdentumista oikein sekä myös selkeyttämällä tuen eri muotojen menetelmiä.

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Lausuman mukaan oppimisen tuen toteutumista on selvitettävä kolmen vuoden päästä muutosten voimaantulosta eli syksyllä 2028. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee tuolloin tekemään selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta lukiokoulutuksessa.

Maria Soinen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Toiminnanohjauksen kokeilu ja oppimisen tuki ammatillisessa koulutuksessa

HE 161/2024 vp – EV 180/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen koulutuksen kokeilun etenemistä ja arvioi kokeilulain puolivälissä uudistuksen vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkostoon ja järjestäjien toimintaedellytyksiin sekä opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisten tarpeiden ja huoltovarmuuden näkökulmasta.

1. Koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilua koskevan seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen. Tutkimus toteutetaan siten, että tietoa kokeilun etenemisestä ja tuloksista saadaan vuosittain. Tutkimuksen pohjalta laaditaan eduskunnalle raportti kokeilun puolessa välissä. Karvin tutkimus tulee kattamaan myös mahdolliset vaikutukset koko ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoon ja toimintaedellytyksiin. Kokeilua koskevan lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi käynnistää myös muita tutkimuksia.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen.

2. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden tarpeen mukaiset tukitoimet tutkinnon suorittamiseksi ja opiskelijoiden oikeus tarvittavaan tuenmuotoon. Ammatillisen koulutuksen lakiin on valmisteltu säännösmuutokset, joilla vahvistetaan opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen ja ne tulevat voimaan 1.8.2026. Nykyiset oppimisvalmiuksia tukevat opinnot korvataan uudella matalan kynnyksen oikeudella oppimisen tukeen sekä uudistetaan opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen vahvistamalla opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

Uudistuksen myötä opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiovetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, mitä opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tukea tulee olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistää opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia. Oppimisen tukea voidaan antaa matalalla kynnyksellä ilman hallintopäätöstä, mikä vähentää koulutuksen järjestäjien hallinnollisen työn määrää.

Lisäksi säädetään oikeudesta erityiseen tukeen. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vamman vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Erityinen tuki on erityisopettajan antamaan erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisopettajan roolia erityisen tuen antamisessa korostetaan, millä varmistetaan, että opiskelijat saavat tarpeisiinsa nähden laadukasta koulutusta ja vahvistetaan erityisopetuksen vaikuttavuutta ammatillisessa koulutuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhdessä Opetushallituksen kanssa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä oppimisen tuen ja erityisen tuen uudistuksen toimeenpanossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen kokonaisuuden toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen eli syksyllä 2029, jolloin voidaan arvioida uudistuksen toimivuutta.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa

HE 163/2024 vp – EV 156/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja seuraa, miten oppimisen tuki toteutuu jatkossa myös kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt toimenpiteitä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistetun lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi kehittämällä rekisteripohjaista kansallista tiedonkeruuta ja sen rinnalla summatasoisia kustannus- ja tilastotiedonkeruita. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tietopohjaa on kehitetty siten, että sillä mahdollistetaan kansallisesti kattava kokonaiskuva oppimisen tuen toteutumisesta. Tiedonkeruiden kokonaisuus hyödyntää jo tällä hetkellä käytössä olevia tiedonkeruujärjestelmiä, -prosesseja ja ajankohtia. Tavoitteena on uudistuksen seurantaan tukevat luotettavat aikasarjat tuen toteutumista kuvaavista keskeisistä tiedoista. Tiedonkeruut sisältävät myös valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa toteutettavan oppimisen ja koulunkäynnin tuen.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kulttuuripoliittinen selonteko

VNS 8/2024 vp – EK 31/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus antaa kevätistuntokauden 2026 loppuun mennessä sivistysvaliokunnalle selvityksen selonteon toimeenpanosuunnitelmasta, jonka valmisteluun otetaan mukaan kulttuuri- ja luovien alojen toimijat ja valmistelussa huomioidaan sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämät kannanotot ja muut huomiot;
2. toimeenpanosuunnitelmassa painopistealueina ovat luovan alan elinkeino-toiminta ja kasvustrategia luovien alojen BKT-osuuden nostamiseksi mukaan lukien luovien alojen viennin edistäminen ja kansainvälisten rakenteiden vahvistaminen sekä taide- ja kulttuuripalveluiden alueellinen saatavuus ja saavutettavuus – kulttuuri jokaisen oikeutena, tekijänoikeuksien ja kulttuurialan toimijoiden toimeentulon edistäminen, kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen osana henkistä kriisinkestävyyttä ja resilienssiä, lastenkulttuuri sekä lasten ja nuorten osallisuus, terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen taide- ja kulttuuripalveluilla sekä kulttuuripalveluiden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja integraatiossa;

3. toimeenpanosuunnitelmassa kiinnitetään erityinen huomio lasten ja nuorten yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin osallistua laadukkaaseen taide- ja kulttuurikasvatukseen, sekä lasten ja nuorten saavutettaviin ja saatavilla oleviin taide- ja kulttuuripalveluihin sekä harrastusmahdollisuuksiin kaikkialla Suomessa;
4. toimeenpanosuunnitelmassa sitoudutaan konkreettisiin ja pitkäjänteisiin toimiin taiteen ja kulttuurin rahoitustason nostamiseksi, kulttuurin elinvoimaisuuden vahvistamiseksi, kuten rahoituslähteiden monipuolisuuden kehittämiseksi, rahoituksen ennakoitavuuden lisäämiseksi ja luovien alojen sekä kulttuuritoimijoiden toimeentulon ja sosiaaliturvan parantamiseksi;
5. toimeenpanosuunnitelmassa osana alan kasvun mahdollistamista vahvistetaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennysoikeus. Kehitetään uusia ja kestäviä kulttuurin rahoitustapoja, millä vahvistetaan julkisen ja yksityisen sektorin rahoittajayhteistyötä sekä vahvistetaan rahoittajien osaamista kulttuurialoista sekä kehitetään tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta palvelemaan paremmin luovia aloja. Varmistetaan, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoilla on osaamista yrittäjyyteen ja taloudelliseen toimintaan;
6. toimeenpanosuunnitelmassa otetaan huomioon selonteosta poiketen myös sillanrakentajat kuten galleristit, kääntäjät ja agentit sekä museot, kulttuuriympäristötyö ja arkkitehtuuri;
7. toimeenpanosuunnitelman valmistelussa kiinnitetään huomiota kulttuurin ja taiteen alueelliseen ja paikalliseen saatavuuteen, sekä saavutettavuuteen kansalliskielillä. Lisäksi valmistelussa kiinnitetään huomiota taiteen vapaan kentän työllisyyteen ja alan toimintaedellytysten paranemiseen. Tehtävänä on huolehtia paitsi taiteen vapaudesta myös tekijöiden hyvinvoinnista, osaajien riittävyydestä ja työmarkkinan toimivuudesta;
8. toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan sivistystä ja vaalitaan kulttuuriperintöä huolehtien myös kansallisten julkisten taide- ja kulttuuri-instituutioiden toimintaedellytyksistä, jotta näiden rooli osana kulttuurin infrastruktuuria pysyy yllä ja tekee Suomesta kokoaan merkittävämmän kulttuuritoimijan;
9. toimeenpanosuunnitelmassa huolehditaan tekijöiden aseman turvaaminen kehittämällä tekijänoikeuslainsäädäntöä, ajamalla ajantasaista EU-sääntelyä ja sen käyttöönottoa Suomessa ja valvotaan oikeuksien toteutumista. Varmistetaan tasavertaiset neuvotteluasemat luovien sisältöjen tekijöille ja sisältötuotantoyrityksille. Tekoäly ja digitalisaatio ilman riittävää sääntelyä ja korvausmekanismeja haastavat

perinteiset tekijänoikeudet ja hapertavat taiteilijoiden tulonmuodostusta. Vahvistetaan kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden tekoälyosaamista ja tekoälyinnovaatioiden kehittämistä;

10. toimeenpanosuunnitelman osana seurataan ja arvioidaan laadittujen politiikkaohjelmien toimeenpanoa. Varmistetaan, että taiteen ja kulttuurin strategista asemaa käsitellään valtionhallinnossa yhteistyössä keskeisten ministeriöiden kanssa ottaen huomioon eri politiikka-alat, kuten talouspolitiikka, hyvinvointi- ja terveystaloudellinen politiikka, sekä turvallisuuspolitiikka ja että luovat alat nostetaan elinkeinopolitiikan yhdeksi painopistealaksi;

11. toimenpidesuunnitelmassa tulee huolehtia poikkihallinnollisesta yhteistyöstä taidehallinnon ja elinvoimakeskusten sekä toisaalta opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja ulkoministeriön välillä luovien alojen BKT-osuuden nostamiseksi, sekä kulttuuria koskevan tietopohjan vahvistamisesta kehittämällä kulttuurin valtakunnallista tilastointia. Kulttuuripoliittisesta selonteosta ja sen toimeenpanosta tehdään tutkittuun tietoon pohjaava seuranta;

12. hallitus valmistelee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kulttuurin poikkihallinnollisen kansainvälistymisstrategian, joka sisältää painopisteet, tavoitteet, ekosysteemien vahvistamisen keinot sekä keskeiset toimenpiteet. Näihin kuuluvat tuki- ja rahoitusjärjestelmien yhteentoimivuus, EU-rahoitusohjelmien hyödyntäminen, kansainvälisen liiketoiminnan ja osaamisen kasvattaminen, kulttuurin ja matkailun yhteistyön vahvistaminen, taiteen alojen välittäjäportaana ja agentuuriosaamisen vahvistaminen, luovien alojen ammattilaisten kansainvälinen liikkuvuus ja kulttuuri osana ulkosuhteita sekä maakuvatyötä.

1.–12. Valtioneuvosto päätti 10.10.2025 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kulttuuripoliittinen selonteko on kulttuuri- ja taidepolitiikkaa ohjaava pitkän aikavälin strategia. Taide- ja kulttuuripoliittikan osastolla selonteon toimeenpano alkoi vuoden 2026 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Talousarvioesitykseen vietiin selonteosta neljä vaikuttavuustavoitetta ja niihin liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi osaston avustuksia on suunnattu selonteon tavoitteiden mukaisesti ja tulos- ja tavoiteohjauksessa on ohjeistettu selonteon vision ja tavoitteiden noudattamiseen. Yhtenä tavoitteena on, että toimeenpanon edetessä kulttuurin arvoketju vahvistuu niin, että alan toimijoiden omat tulot kasvavat.

Toimeenpanosuunnitelma kattaa koko selonteon aikajänteen 2040-luvulle saakka. Ohjausvaikutuksen varmistamiseksi painopiste on kuitenkin lyhyemmän aikavälin toimissa. Suunnitelma on valmisteltu eduskunnan kannan mukaisia prioriteetteja noudattaen sekä toteutuksen kannalta keskeisiä sidosryhmiä kuullen. Valmistelun käynnistämistilaisuus

järjestettiin lokakuussa ja sen jälkeen järjestettiin useita pienempiä keskustelutilaisuuksia mukaan lukien Kansallisia dialogeja eri teemoihin liittyen ja julkaistiin toimenpiteiden kommentointi otakantaa.fi -palvelussa. Toimeenpanosuunnitelman luonnos valmistui vuoden 2025 loppuun mennessä.

Johanna Vuolasto, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Mobiililaitteiden käytön rajoittaminen koulussa

HE 212/2024 vp – EV 42/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksista Suomessa ja ulkomailla vuoden 2026 loppuun mennessä sekä ryhtyy tarvittaessa jatkotoimenpiteisiin selvityksen pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on aloitettu valmistelemaan sivistysvaliokunnan edellyttämää selvitystä mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksista Suomessa ja ulkomailla.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuksen palveluseteli

HE 54/2025 vp – EV 111/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia yksityisen varhaiskasvatuksen määrän kehityksen, erilaisten palveluntuottajien toimintaedellytysten ja lasten yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Varhaiskasvatuksen palvelusetelilaki tuli voimaan 1.1.2026. Lain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa olevat palvelusetelit on saatettava palvelusetelin myöntäneen kunnan toimesta tämän lain mukaiseksi viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2026. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa rekisteriaineistoja hyödyntäen uuden lain vaikutuksia lasten ja palveluntuottajien määrän kehitykseen yksityisessä varhaiskasvatuksessa.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tilauškoulutus ja lukuvuosimaksut toisen asteen koulutuksessa

HE 143/2025 vp – EV 158/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauškoulutusmarkkinoita ja ehkäisee ja puuttuu määrätietoisesti ilmenneisiin epäterveisiin ilmiöihin, kuten ihmiskauppaan ja kynnyksrahojen perimiseen.

1. Ammatillisen koulutuksen tilauškoulutusta koskevia säännöksiä on muutettu 1.8.2026 voimaan tulevilla säännöksillä. Tilauškoulutusta koskevia säännöksiä muutettiin siten, että jatkossa koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauškoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilauškoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauškoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauškoulutukseen osallistuvat tuntevat ne. Sääntelyn tarkoituksena on suojata opiskelijoita vilpillisiltä välikäsiltä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa tilauškoulutusmarkkinoita ja harkitsee tarpeellisia toimenpiteitä, joilla voidaan ehkäistä epäterveitä ilmiöitä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen tilauškoulutusta ja lukuvuosimaksuja koskevien muutosten vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen kolme vuotta lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

2. Toiselle asteelle otetaan käyttöön lukuvuosimaksut kolmansista maista Suomeen opiskelutarkoituksessa tuleville opiskelijoille 1.8.2026 voimaan tulevilla säännöksillä. Lisäksi ammatillisen koulutuksen tilauškoulutusta koskevia säännöksiä on muutettu 1.8.2026 voimaan tulevilla säännöksillä.

Tilauškoulutusta koskevia säännöksiä muutettiin siten, että jatkossa koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauškoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilauškoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauškoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauškoulutukseen osallistuvat tuntevat ne. Sääntelyn tarkoituksena on suojata opiskelijoita vilpillisiltä välikäsiltä.

Lausuman mukaan valtioneuvosto antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen tilauškoulutusta ja lukuvuosimaksuja koskevien muutosten vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen kolme vuotta lainsäädännön voimaantulon jälkeen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee tuolloin antamaan selvityksen muutosten vaikutuksista toisen asteen koulutuksen järjestämiseen.

Anna Kankaanpää, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan lääkkeiden annosjakelua kehitetään edelleen lääkitysturvallisuuden ja henkilöstöresurssien tehokkaan käytön lisäämiseksi. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean laatima lääkkeiden koneellisen annosjakelun kehittämistarpeita koskeva selvitys ([Lääkkeiden koneellisen annosjakelun kehittämistarpeet : Selvitys](#)) on julkaistu 9.10.2025. Selvitystyö on laadittu sosiaali- ja terveysministeriön (STM) toimeksiannosta ja se koostuu avohoidon asiakkaiden lääkkeiden koneellisen annosjakelun toteuttamista ohjaavasta oppaasta sekä selvityksestä. Selvityksessä kuvataan ratkaisuehdotuksia annosjakelun kehittämisen tueksi ja myös annosjakelun korvattavuuden tueksi ratkaisuehdotuksia. Ratkaisuehdotuksia on mahdollista hyödyntää, kun lainsäädäntöä kehitetään annosjakelun korvattavuuden osalta. Tähän esitykseen (HE 134/2008 vp) liittyvä seuranta on tämän vuoksi päätettävä tarpeettomana. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.
2. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Asiakasmaksulain lähtökohtana on edelleen, että vain asiakasmaksulaissa säädetty asiakasmaksut kerryttävät maksukattoa. Palvelusetelistä ja sen arvosta säädetään palvelusetelilaissa. Palvelusetelilain sääntelyn peruseriaatteet palvelusetelin arvosta sekä maksullisten palvelujen omavastuuosuuden määräytymisestä eroavat asiakasmaksulain mukaisista asiakasmaksuista, eivätkä palvelusetelin omavastuuosuudet, jotka asiakas itse maksaa valitsemalleen tuottajalle, myöskään kerrytä asiakasmaksulaissa säädettyä asiakasmaksukattoa. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus kieltäytyä palvelusetelistä, jolloin hyvinvointialueen tulee ohjata hänet hyvinvointialueen muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Muutos edellyttäisi sekä asiakasmaksu- että palvelusetelilain yhtäaikaista uudistamista ja asianomaisen sääntelykokonaisuuden peruseriaatteiden muuttamista, kuten myös muun muassa palvelusetelin arvon, omavastuuosuuksien ja maksukaton perusteiden ja tason perusteellista uudelleenarviointia ja -määrittelyä. Kuvattua sääntelyn uudistamista ei ole suunnitteilla.

Marjo Kekki, kehittämisneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki (688/2012) on muutettu vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia sekä henkilötietolain (523/1999) kumoamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sen liitännäisten säännösmuutosten voimaantulosta aiheutuvia teknisluonteisia muutoksia. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2024.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on vuoden 2025 aikana osana pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaista terveys- ja hyvinvointialan TKI-kasvuohjelmaa kartoitettu biopankkilainsäädäntöön kohdistuvia ajankohtaisia muutostarpeita tutkimuslainsäädännön selkiyttämistä koskevan hankkeen (STM111:00/2024) yhteydessä. Hankkeen tarkoituksena on selkiyttää ja sujuvoittaa sote-alan tutkimustoimintaa koskevaa lainsäädäntökokonaisuutta. Hankkeessa on vuoden 2025 aikana valmisteltu hallituksen esitysluonnos, joka on lausuntokierroksella 18.12.2025–13.2.2026. Esityksessä ehdotetaan biopankkilain muuttamista siten, että biopankit voisivat nykyistä joustavammin palvella erityyppisiä lääke- ja terveystieteen alan tutkimuksia. Esityksessä ehdotetaan lisäksi eräitä muutoksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa tutkimuksissa hyödynnettävien tietojen

kumuloituminen biopankkiin ja siten niiden jatkokäyttö uusissa tutkimuksissa nykyistä paremmin. Hallituksen esitys tutkimuslainsäädännön selkiyttämistä on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi keväällä 2026.

Lisäksi eurooppalaisesta terveystietoalueesta annetun EU-asetuksen (2025/327, ”EHDS-asetus”) soveltamisen alkamisella 26.3.2029 on vaikutuksia biopankkien toimintaan ja biopankkilainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriössä on vuoden 2025 aikana ollut käynnissä hanke (STM114:00/2024) EHDS-asetuksesta täydentävän kansallisen lainsäädännön antamiseksi, jonka yhteydessä biopankkilainsäädäntöön toteutetaan asetuksesta johtuvat välttämättömät muutokset. Hankkeessa valmisteltava hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2026.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti keväällä 2025 biopankkilain ohjausryhmän järjestyksessään viidennelle toimikaudelle ajalle 1.4.2025–31.12.2026. Ohjausryhmän tehtävänä on toimia biopankkikentän ja tutkimusinfrastruktuurin kehitystä seuraavana ja arvioivana elimenä eduskunnan 2.10.2012 hyväksymän lausuman mukaisesti.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sini Norja, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Hanna Tuomi, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushanke perustuu Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi virka-arviossa on tunnustettu ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen. Muu valmistelu on koottu itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan. Kehysriihen 2024 linjausten vuoksi hankkeen lainsäädäntöä ei esitetä eduskunnalle tällä hallituskaudella. Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa itsemääräämisoikeushankkeen valmistelua virkakantaan perustuen oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä, jotta hankkeen lainsäädäntömuutoksia on mahdollista viedä asteittain eteenpäin heti, kun rahoituksesta seuraavaksi linjataan.

Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushankkeen seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. Seurantaryhmän perustama IMO-opastyöryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. IMO-opas hyvistä käytännöistä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 18 a pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus ja se toteutetaan tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarkastellaan ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta sekä selvitetään direktiivin toimeenpanoa EU/ETA-jäsenvaltioissa. Uudistusta koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2026. Ammattihenkilölainsäädännön uudistuksen valmistelun tueksi on hankittu useita selvityksiä, kuten kansainvälinen selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon ammattien sääntelystä sekä selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakien nykytilasta ja uudistamistarpeista. Selvitykset julkaistaan sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla vuoden 2027 alussa. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Henna Vidén, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2. ja 3. Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti lomituspalvelut säilytetään vähintään nykyisellä tasolla ja lomitussäädännön kokonaisuudistusta ei siten tehdä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos seuraa vuosittain lomituspalveluiden käyttöä ja sen jakautumista käyttäjien kesken. Nämä tiedot ovat käytettävissä, mikäli lomitussäädännön kokonaisuudistus nähdään jatkossa tarpeelliseksi. Näin ollen asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Mikko Rissanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyin vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen alkoholilain muuttamiseksi (HE 131/2025 vp) syksyllä 2025. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti esityksellä selkeytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta. Hallituksen esityksen käsittely on eduskunnassa kesken. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Saara Karttunen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kansallisia täydentäviä säännöksiä Euroopan unionin asetukseen ihmisessä käytettäväksi tarkoitettujen ihmisperäisten aineiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksista ja direktiivien 2002/98/EY ja 2004/23/EY kumoamisesta (2024/1938, *SoHO-asetus*). Tässä valmistelussa tullaan keskeisellä tavalla uudistamaan pääosin nykyisin direktiivipohjaista lakia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä (*kudoslaki*), kun SoHO-asetus osaltaan korvaa sen. Kudoslakiin on suunnitteilla muutosehdotuksia myös tutkimuslainsäädännön selkeyttämishankkeessa sekä kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muutosehdotusluonnoksessa.

Sini Norja, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Eduskunnalle on annettu syksyllä 2025 hallituksen esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp). Hallituksen esitys sisältää ehdotukset lastensuojelulain muutoksiksi myös eduskunnan lausumaan liittyen. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tiina Muinonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamista arvioidaan osana käynnissä olevaa lastensuojelulainsäädännön uudistamisen toisen vaiheen valmistelua. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2026.

Tiina Muinonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Eduskunnan lausuman jälkeen sosiaali- ja terveysministeriön ohjaamana on tehty maksukaton seurantavastuun siirtämistä koskeva selvitys (syksy 2021–keväät 2022), jonka lähtökohtana oli eduskunnan lausuman mukaisen tavoitetilan toteuttaminen. Selvityksessä keskityttiin erityisesti seurantavastuun siirtämiseen liittyviin tietojärjestelmien kehittämistarpeisiin ja -mahdollisuuksiin, koska asiakasmaksujen tai maksukaton hallintaan ei nykyisin ole yhteen toimivia tiedonhallinnan malleja tai tietojärjestelmiä. Tehdyn selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää tietojärjestelmien kehittämisen jatkotyössä

sekä maksukattoa koskevan sääntelyn uudistamisessa. Seurantavastuun siirtämistä koskevan muutoksen toteuttaminen edellyttäisi säädösmuutoksia, joita ei ole suunniteltu toteutettavaksi tällä hallituskaudella. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Marjo Kekki, kehittämisneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely

HE 212/2020 vp – EV 71/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiihittää sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksen valmistelua.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli sosiaali- ja terveysvaliokunnan edellyttämällä tavalla hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi HE 246/2022. Esityksellä kumottiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettu laki ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettu laki sekä muissa laeissa oleva asiakastietojen käsittelyä koskeva sääntely, joka sisältyy uuteen lakiin. Lisäksi esityksessä tehtiin uuden lain johdosta välttämättömät muutokset 34 lakiin. Uusi asiakastietolaki sisältää keskeisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen ja asiakirjojen käsittelyä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä koskevan sääntelyn.

Asiakastietolakia on tämän jälkeen päivitetty viidellä eri lakimuutoksella.

Lisäksi valmistelussa on asiakastietolain muutos STM014:00/2025, jossa tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä ja tietojärjestelmiä koskevaa sääntelyä niin, että tiedonhallinta tukee sosiaali- ja terveystietojen järjestämistä ja toteuttamista ja sääntely mahdollistaa sujuvamman tiedonkulun ja tiedonsaantioikeudet sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden viranomaisten ja tahojen välillä, asiakkaan tiedollinen itsemääräämisoikeus turvaten.

Hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 87/2025 uudistettiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuman mukaisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintalainsäädännön kokonaisuutta.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen

HE 241/2020 vp – EV 111/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa tehtiin yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muodostuvien hyvinvointialueiden kanssa. Varsinainen toimeenpanotyö päättyi vuoden 2023 alussa, jolloin järjestämisvastuu siirtyi onnistuneesti hyvinvointialueille.

Vuoden 2025 aikana ministeriöt (sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja sisäministeriö) neuvotteli alueiden kanssa varmistaakseen toimeenpanon etenemisen myös järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen. Lisäksi seuranta toteutettiin muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen, hyvinvointialueiden selvityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä valvovien viranomaisten arviointiraporttien pohjalta. Ministeriöt myös jatkoivat vuorovaikutteista yhteydenpitoa alueiden kanssa.

Antti Kuopila, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta.

Hallitus ei päässyt yksimielisyyteen uudistuksen yksityiskohdista, joten kokonaisuudistuksen valmistelu lopetettiin marraskuussa 2025. Kokonaisuudistuksen kaaduttua valtionosuusjärjestelmän valmistelua on jatkettu tavoitteena saada pienempiä muutoksia

järjestelmään. Samaan aikaan ennen suppeamman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita täsmennettiin vuoden 2023 lopussa, ja nyt käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikykyyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.

2. Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyi sote- ja pelastustoimen tehtävien kustannuksia vastaavasti yhtä paljon tuloja, toisin sanoen kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Lähtökohtaisesti suuret kuntakohtaiset muutokset kustannusten ja tulojen siirrossa rajataan valtiosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasauselementillä pysyvästi enintään +/-60 euroon asukasta kohden. Edellä mainittu enimmäismuutos on voimassa viiden vuoden siirtymäajan jälkeen eli vuodesta 2027 lähtien. Uudistuksen voimaantulovuonna muutokset rajataan nolnaan ja siitä eteenpäin porrastetusti muuttuen vuosittain enintään +/-15 euroa per asukas pysyvään +/-60 euroon per asukas. Tässä tulee kuitenkin huomioida se oleellinen asia, että vain tasauselementti kiinnitetään pysyväksi uudistusta edeltävän vuoden poikkileikkaustilanteen perusteella ja muut tulot ja kustannukset (eli pääosa) kehittyvät ja muuttuvat normaaliin tapaan.

Edellä mainitut muutokset ja niiden rajaukset koskevat siis kaikkia kuntia, myös kasvu-kaupunkeja. Kunnat rahoittavat investointinsa lopulta aina tulorahoituksellaan, joka tiivistyy vuosittaisen käyttötulojen ja -kustannusten erotusta kuvaavaan vuosikatteeseen. Kunnat kattavat vuosikatteellaan sekä suorat investointimenot että lainat, joita on otettu investointimenoihin. Kuten edellä on todettu, sote-uudistuksessa tulojen ja kustannusten nettomuutos eli vuosikate poistojen jälkeen rajattiin kohtuulliseksi, joten myös välittömät muutokset investointikykyyn ovat kohtuulliset.

Valtiovarainministeriö käy aika ajoin tilannekeskusteluja erilaisten kuntien kanssa. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin (C6-kaupunkien) kanssa käytyjen keskustelujen mukaan uudistuksen vaikutukset niiden investointikykyyn ovat edellä kuvatun mukaisesti poikkileikkaustilanteessa melko maltilliset. Haasteeksi ja mahdolliseksi riskiksi koetaan

kuitenkin tulorahoituksen painopisteen siirtyminen enemmän verotuloista valtionosuuksiin ja siten tulojen kasvun kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Epävarmaa on, kasvavatko valtionosuudet siinä määrin, missä siirtyneet verotulot olisivat kasvaneet. Tulopohjan mahdollinen heikkeneminen vaikuttaa taas heikentävästi lainanhoito- ja investointikykyyn.

Sote-uudistus siirsi sairaanhoitopiirien varsin merkittävät investointipaineet kaupungeiltakin hyvinvointialueiden vastattavaksi, mutta muutoin uudistus ei juuri vähentänyt suurten kaupunkien investointitarpeita ja -suunnitelmia. Investointitarpeita syntyy sekä perusparannus- ja korjaushankkeista että uudisrakentamisesta. Vaikka tulorahoituksen taso pysyisi suurilla kaupungeilla lähes ennallaan ja vahvana suhteessa pienempiin kuntiin, myös suurten kaupunkien velan määrässä on merkittäviä kasvupaineita, mikäli investoinnit pysyvät lähivuosina edelleen korkealla tasolla. Toki on mahdollista, että kaupungit reagoivat heikentyvään taloustilanteeseen lykkäämällä tai vähentämällä investointejaan. Toisaalta investoinnit voidaan rahoittaa taloudellisesti kestävästi myös lainoilla tai muilla vastaavilla pitkäaikaisilla sopimuksilla, kunhan vuosikate kattaa keskimäärin poistotason pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Etenkin uudishankkeet tuovat oletettavasti lisätuloja kaupunkien talouteen (muun muassa maan arvonnousu ja verotulot) sekä lisäävät kaupunkien elin- ja vetovoimaa, joskin korkean investointitason ja siitä aiheutuvien tulevien vuosien nettohyötyjen havaitseminen ja erittely voivat olla haasteellisia.

Kuten kaikkien kuntien, myös kasvukaupunkien taloudellisten riskien sietokyvyn kannalta on tärkeää, että investointiohjelmat suunnitellaan kestävyys ja realistisesti ennakoitua tarpeita huomioon ottaen. Investointeja koskevaan päätöksentekoon tulisi sisältyä myös laadukkaat pitkän aikavälin kustannus-hyötylaskelmat ja riskikartoitukset. Kuntien talouden kehittymistä seurataan muun muassa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kuntatalousohjelmassa sekä valtiovarainministeriön normaalina virkatyönä. Tarvittaessa tarkastellaan korjaavia toimenpiteitä. Valtiovarainministeriössä pohditaan myös yleensä kuntapolitiikan, kuntien tehtävien ja rahoituksen, kehittämistä sote-uudistuksen jälkeisessä toimintaympäristössä. Tähän liittyen on käynnistymässä parlamentaarinen kuntien tulevaisuustyö, jossa on tarkoitus pohtia kuntien tulevaa kehitystä ja hahmottaa suuntaviivoja toimenpiteille, joilla pystyttäisiin edesauttamaan kuntalaisten palveluiden turvaamista myös tulevina vuosina.

Ville Salonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät

5. Hyvinvointialuekohtainen valtion rahoitus määräytyy laskennallisten tekijöiden perusteella. Noin 80 prosenttia rahoituksesta kohdennetaan alueille Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laskemien aluekohtaisten palvelutarvekertoimien perusteella. Palvelutarve perustuu THL:n yksilötason aineistolla vuonna 2020 tehtyyn laajaan tutkimukseen sote-rahoituksen tarvevakioinnista, missä on selvitetty palvelujen käyttöä ja kustannuksia selittäviä tekijöitä. Keskeisiä tekijöitä mallissa ovat erilaiset sairaudet, mutta mallissa huomioidaan myös ikärakenne ja erilaisia sosioekonomisia tekijöitä sekä vammoja ja vammaisuutta kuvaavia tekijöitä, jotka selittävät sosiaalihuollon tarvetta. Aluekohtaiset palvelutarvekertoimet lasketaan kolmelle osa-alueelle: terveydenhuollon tarvekertoimet, vanhustenhuollon tarvekertoimet ja sosiaalihuollon tarvekertoimet. Sosiaalihuollon palveluluokitukseen kuuluvat muun muassa lastensuojelu, vammaispalvelut ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on siis jo mukana tarvemallissa niiltä osin kuin tutkimusaineistot ovat mahdollistaneet tarkastelun.

Palvelutarvetekijöitä ja -kertoimia päivitettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 julkaiseman tutkimuksen perusteella uusimmalla aineistolla. Vuodesta 2023 voimassa olleet palvelutarvetta kuvaavat tekijät ja kertoimet perustuvat tähän päivitykseen (laki hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 700/2022). THL laskee vuosittain aluekohtaiset palvelutarvekertoimet uusimpien aluekohtaisten aineistojen perusteella. Tarvekertoimien tulisi siten heijastella mahdollisimman hyvin aluekohtaisia muutoksia esimerkiksi ikärakenteessa tai sairastavuudessa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusmallia kehitetään. Keväällä 2026 on tarkoitus antaa eduskunnalle rahoitusmallin kolmannen vaiheen muutoksia koskeva esitys, johon sisältyisi myös tarvemallin lakisääteinen päivitys. Lakimuutokset tulisivat voimaan vuodesta 2027. Luonnos hallituksen esityksestä lähetettiin lausunnoille 2.2.2026.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi päivitetyn tarvemallitutkimuksen elokuussa 2025. THL on päivittänyt tarvemallin kustannuksia ja palveluiden käyttöä koskevaa aineistopohjaa tuoreemmaksi ja täsmäyttänyt palvelukäyttöaineistosta saadut kokonaiskustannukset palvelukokonaisuuksittain hyvinvointialueiden Valtiokonttorille raportointiin taloustietoihin. Terveydenhuollon ja vanhustenhuollon osalta on käytetty vuoden 2023 palvelukäyttöaineistoa ja vuoden 2021 yksikkökustannusaineistoa (korotettuna vuoden 2023 tasolle). Sen sijaan sosiaalihuollon palvelutarvemallia ei ole tässä yhteydessä päivitetty tältä osin, koska sosiaalihuollosta ei ole saatavilla uutta palvelukäyttöaineistoa. THL:n mukaan vasta vuodesta 2028 tai 2029 rahoituksen laskennassa olisi käytettävissä valtakunnallisesti kattava seurantarekisteri sosiaalihuollon avopalveluiden käytöstä ja kustannuksista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa ehdotetaan lisäksi varsin merkittäviä laajennuksia sekä tarvetekijöihin että niitä koskeviin tietopoimintoihin. Niillä on myös osittain vaikutusta sosiaalihuollon palvelutarvemalliin. Eesityksen valmistelun yhteydessä on yhteistyössä valtiovarainministeriön, THL:n ja hyvinvointialueiden kanssa arvioitu ehdotusten toimeenpantavuutta erityisesti aluekohtaisen tietopohjan laadun näkökulmasta. Kaikkia laajennuksia ei ole nähty toteuttamiskelpoiseksi vielä tässä vaiheessa, koska alueiden palvelutarpeen vaihtelun sijasta ne voisivat kertoa enemmän eroista tietopohjan kattavuudessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laati keväällä 2022 yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa tarvemallitutkimusta tukevan jatkotutkimuksen alueellisista olosuhde- ja kustannustekijöistä. Rahoitusmallin muutosten valmistelun yhteydessä on todettu, että alueellisten olosuhteiden vaikutuksesta kustannuksiin tarvittaisiin uutta tutkimustietoa, ennen kuin tältä osin tehtäisiin muutoksia lakiin. Uuden tutkimuksen teettäminen kuntien palvelurakenteisiin pohjautuvaan aineistoon ei ole kuitenkaan perusteltua, vaan tulisi odottaa, että tutkimuksen pohjaksi on käytettävissä tietoa hyvinvointialueiden välisistä kustannuseroista ja niitä selittävästä tekijöistä.

Palvelutarpeen ja siitä aiheutuvien kustannusten huomioon ottaminen on siten jatkuvaa kehittämistyötä, jonka eteneminen riippuu olennaisesti kulloinkin käytettävissä olevasta tietopohjasta. Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja terveyden ja hyvinvoinnin laitos jatkavat työtä tietopohjan kehittämiseksi.

Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.

6. Kertomusvuonna 2025 valtioneuvosto seurasi oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen toteutumista osana hyvinvointialueiden järjestämistä vastuuta. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteena on varmistaa palvelujen yhdenvertainen ja oikea-aikainen saatavuus, lähipalveluperiaatteen ensisijaisuus sekä opiskeluhuollon kokonaisuuden toimivuus. Vuoden 2025 seurannan perusteella ei ole tullut esiin sellaisia valtakunnallisia tai järjestelmällisiä puutteita, jotka edellyttäisivät valtioneuvostolta erillisiä korjaavia toimenpiteitä eduskunnan lausuman tarkoittamalla tavalla. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuutta ja laatua seurataan osana kansallista seurantaa ja hyvinvointialueiden ohjausta.

Valtioneuvosto korosti vuoden 2025 ohjausneuvotteluissa tarvetta varmistaa, että opiskeluhuollon palvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden suhteessa perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoistason palveluihin, jotta tuki on oikea-aikaista ja yhdenvertaisesti saatavilla. Näillä toimilla tuetaan sitä, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen laatu ja lähipalveluperiaate toteutuvat lain edellyttämällä tavalla eikä talouden sopeuttaminen vaaranna lakisääteisiä palveluja.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin, koska lain toimeenpanon alkuvaiheen seuranta-jakso on toteutettu, eikä seurannassa ole ilmennyt sellaista uutta tai valtakunnallisesti merkittävää tietoa, joka edellyttäisi lausumassa tarkoitettuja toimenpiteitä.

Tiina Louhi, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuoltopalveluiden valtakunnallisesta ohjaamisesta ja kehittämisestä. Tietoa opiskeluhuoltopalveluista kerätään palvelujen ammattilaisilta, lapsilta ja nuorilta sekä kouluilta ja oppilaitoksista.

Joka toinen vuosi toteutettavalla Opiskeluhuoltopalvelujen seuranta -kyselyllä (OPA) kootaan tietoa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisestä ja työn toteuttamisesta. Kouluterveyskyselystä saadaan tietoa muun muassa 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden avun saamisesta ja palvelujen vastaamisesta opiskelijoiden tarpeisiin, opiskeluhuoltopalvelujen käytöstä sekä niissä saadusta avusta ja tuesta. TEA-tiedonkeruulla Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää tietoa peruskouluilta ja toisen asteen oppilaitosten toimipisteiltä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa kahden vuoden välein syksyisin. Tiedot mm. opiskeluhuoltopalvelujen saatavuudesta ja resursseista raportoidaan TEAviisarissa.

Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta ja ne toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta sekä tekee opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhuoltopalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä hyvinvointialueille ja sen vaikutuksia opiskeluhuollon palveluiden laatuun sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden toteutumiseen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa ei voida vielä tässä vaiheessa täysin luotettavasti arvioida. Opiskeluhuoltopalveluiden toteutumista on arvioitu osana hallitusohjelman mukaista Valtioneuvoston selvitystä opiskeluhuollon kokonaisuudesta 2024. Selvitykseen on koottu tietoa yhteisöllisen opiskeluhuollon ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutumisesta nykytilanteesta sekä kokonaiskuva opiskeluhuollosta saatavilla olevasta tietopohjasta (esim. OPA-tiedonkeruu, Kouluterveyskysely ja TEAviisari). Selvityksen tavoitteena oli arvioida oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmasta, toteutuuko

heille lain perusteella kuuluva opiskeluhuollon kokonaisuus tarkoituksenmukaisella tavalla. Selvityksessä on kuvattu myös opiskeluhoitopalvelujen resursointia ja kustannuksia sekä esitetty keinoja opiskeluhuollon vahvistamiseksi.

Syksyllä 2025 julkaistuissa Kouluterveyskysely 2025 tuloksissa saatiin tietoa 4. ja 5. oppilaiden käynneistä kouluterveydenhoitajalla ja kokemuksista terveystarkastuksesta sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden käynneistä opiskeluhuollon palveluissa ja pääsystä niihin tarvittaessa.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seurantaan hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

7. Työpajojen toiminnasta säädetään vain nuorisolaissa (1285/2016) nuorten työpajatoimintana. Työpajatoimintaan läheisesti liittyvä muu lainsäädäntö koskee sosiaalipalveluja ja työllisyyspalveluja ja koulutusta esim. kuntouttava työtoiminta (sosiaalipalvelu), uravalmennus (työllisyyspalvelu), ja niiden perusteella myönnettäviä etuuksia. Käytännössä etuus tarkoittaa työpajavalmennuksen aikaista toimeentuloa, rahamääräistä tukea valmennukseen osallistumisen ajalta, ja se on toiminut kannusteena valmennukseen osallistumiselle.

Työpajatoimintaa on järjestetty lähipalveluna, monimuotoisesti ja monialaisesti. Työpajatoiminnan kohderyhmää ovat olleet työttömät ja työmarkkinoilla heikossa asemassa olevat, erityisesti nuoret. Työpajatoiminnan järjestäjäkenttä on heterogeeninen, toimintaa voivat järjestää kunnat, järjestöt ja yritykset.

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö.

Työpajatoimintaan liittyvän lainsäädännön uudistaminen koskee toiminnan järjestämistä ja rahoitusta, työllisyys-, koulutus-, sosiaali- ja kuntoutuspalvelujen tuottamista ja palveluun osallistuvien toimeentulon järjestämistä näihin palveluihin osallistumisen aikana. Työpajatoiminta-mallissa palveluja toteuttava organisaatio (työpaja) räätälöi oman valmennuspalvelunsa työllisyys-, koulutus-, sosiaali- ja kuntoutuspalveluiden sisältöjen ja tuen tarpeessa olevan nuoren/ työttömän tavoitteiden mukaisiksi valmennus- ja tukipalveluiksi. Tämä tarkoittaa, että työpaja toimii yhteistyössä työvoimaviranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden kanssa.

Monialaisen työpajatoiminta-mallin mukaisesta toiminnasta säätäminen on haasteellista.

- Työpajatoimintaa voivat toteuttaa kunnat; kuntien mahdollisuudet itse toteuttaa toimintaa kilpailuilla markkinoilla ovat rajoitetut. Kuntien toiminnasta säädetään kuntalaissa (410/2015).
- Kunnat eivät voi toteuttaa sosiaalipalveluja. Sen sijaan työpajatoimintaa toteuttavat järjestöt voivat tuottaa hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvia sosiaalipalveluja, sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Kunnille myönnetään valtionosuutta peruspalvelujen järjestämiseen. Valtionosuuden myöntämisestä säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021).
- *Tuen tarpeessa olevan nuoren tukeminen:* Nuorisolaissa (1285/2025) säädetään nuorten työpajatoiminnasta eli osasta laajempaa työpajatoimintaa. Nuorisolaissa säädetään nuorten työpajatoiminnan sisällöstä, rahoituksesta ja henkilötietojen käsittelystä.
- *Työllistymisen edistäminen:* Työvoimapalveluiden järjestämisestä säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023). Laissa määritellään julkiset työvoimapalvelut.
- Työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään työttömälle työnhakijalle myönnettävästä perustoimeentulosta.
- *Koulutus ja osaamisen lisääminen:* Laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvista ammatillisista tutkinnoista, ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavasta koulutuksesta sekä ammatillisen osaamisen osoittamisesta ja todentamisesta. Laissa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020) säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta.
- Opintotukilaissa (65/1994) säädetään opintotuen myöntämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa nuorten työpajatoimintaa lupa- ja valvontavirastosta myönnettävillä valtionavustuksilla. Ministeriö on ohjeistanut työpajatoiminnan järjestämistä toiminnan sisältöön ja toteuttamiseen liittyen. Työ- ja elinkeinoministeriön on ohjeistanut työvoimaviranomaisia nuorten työpajatoiminnan järjestämisessä huomioon otettavista seikoista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan sosiaalihuollon palvelu-uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa hyvinvointialueiden edellytyksiä järjestää sosiaalipalvelut entistä joustavammin ja asiakaslähtöisemmin sekä ottaa paremmin huomioon alueelliset erityispiirteet. Parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea työskentelee kahden eduskuntakauden ajan (2020–2027). Tavoitteena on sosiaaliturvan rakenteellinen ja

toiminnallinen kehittäminen pitkällä aikavälillä ja uudistaa nuorten sosiaaliturvaa siten, että nuorelle on nykyistä kannustavampaa ja kannattavampaa osallistua aktiivisesti sen sijaan, että jäisi koulutuksen, työn tai niihin valmistavan tai kuntouttavan toiminnan ulkopuolelle.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.

8. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 pykälän muuttamisesta sekä erikoissairaanhoidon lain 28 ja 29 pykälän kumoamisesta. Ehdotetut lait tulivat voimaan 1.1.2023.

Esityksellä lisättiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin säännökset yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä, joilla täsmennettiin ja vahvistettiin yliopistollisen sairaalan nykyisiä tehtäviä ja vastuuta erikoissairaanhoidon palveluissa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvissä tehtävissä. Lakiin lisättiin erikoissairaanhoidolaissa olevat säännökset sivuviroista ja -toimista yliopistollisessa sairaalassa, minkä johdosta vastaavat erikoissairaanhoidon säännökset kumottiin. Hyväksytyillä säädösmuutoksilla varmistettiin yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta sekä vahvistettiin terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Valtiovarainministeriön valmistelemalla HE:llä 322/2022 ehdotettiin rahoituslakiin sittemmin hyväksyttyä yliopistosairaalalain, jolla otetaan huomioon yliopistollisista sairaaloista niitä ylläpitäville hyvinvointialueille aiheutuvia muita alueita korkeampia kustannuksia. Muutokset tulivat voimaan lailla 446/2023 1.1.2024 lukien.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 pykälässä säädetään hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta, jossa on sovittava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan strategisesta suunnitelmasta ja sen toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvonta-tehtävistä näissä toiminnoissa. Velvoite koskee sekä sosiaalihuoltoa että terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut 36 pykälän nojalla valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta (309/2023), jolla tuetaan eduskunnan lausuman edellyttämällä tavalla hyvinvointialueiden koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja sen yhteensovittamista, yhteistyötä ja työnjakoa

toiminnan sisällössä ja rakenteissa koko yhteistyöaluetta koskevana kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Sopimuksessa on sovittava yhteistyöalueella toimivien sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle hyvinvointialueilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta. Keskeisenä tavoitteena on, että palvelujärjestelmään sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kokonaisuudessaan vastannut eduskunnan lausumaan toteuttamalla useita lainsäädäntömuutoksia. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021) sisällytettiin 32 pykälä, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Vastuu koskee yhtäläisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutuksen yhteydessä annetun ns. SOTE100-lakipaketin yhteydessä muutettiin lakia sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001) siten, että hyvinvointialueet tulivat vastuutahoiksi sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan organisoinnista ja ohjauksesta. Valtioneuvoston asetuksella (582/2024) määriteltiin sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet yhteistyöalueita vastaaviksi. Tällä muutoksella mahdollistetaan sosiaalihuollon tutkimus- ja kehittämisosaamisen integroituminen yhteistyöaluetasoiin kehittämis- ja toimintarakenteisiin. Sosiaalityön yliopistollisen tutkimuksen valtionrahoitus on turvattu osana sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusrahoituskokonaisuutta (sosiaalityön yliopistollinen tutkimus, yliopistotasoinen terveyden tutkimus) ja sosiaalityön tutkimusrahoituksen tasoa on asteittain nostettu siten, että vuonna 2026 rahoitus on 8 miljoonaa euroa. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.

10. Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnista hyvinvointialueille siirrettiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Kuntien lakisääteiset eli niin sanotut valtionosuustehtävät koskevat opetus- ja kulttuuritoimea (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja taiteen perusopetus). Lisäksi kunnilla on muita tehtäviä entiseen tapaan.

Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin. Sote-uudistuksen vaikutuksia on tasattu mittavilla tasauselementeillä, joilla pyritään ottamaan huomioon uudistuksen vaikutuksia kuntien kustannuksiin, tuloihin ja yleisemmin kunnan talouden tasapainotilaan.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta.

Osana valtionosuusjärjestelmän uudistusta valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on selvittänyt kuntien varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastojen, taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen tehtävien kustannuspainoja valtionosuusjärjestelmässä. Tällä on haluttu varmistaa, että kuntien ikärakenne valtionosuusjärjestelmässä vastaa mahdollisimman tarkasti sitä tehtäväkenttää, joka kunnilla on edellä mainittujen uudistusten jälkeen. VATT selvitti samassa yhteydessä myös muiden laskennallisten kriteerien painoja.

Hallitus ei kuitenkaan päässyt yksimielisyyteen valtionosuusuudistuksen yksityiskohdista, joten kokonaisuudistuksen valmistelu lopetettiin marraskuussa 2025. Kokonaisuudistuksen kaaduttua valtionosuusjärjestelmän valmistelua on jatkettu tavoitteena saada pienempiä muutoksia järjestelmään. Samaan aikaan ennen suppeamman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita täsmennettiin vuoden 2023 lopussa, ja nyt käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

11. Oikeusministeriö on arvioinut rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuutta. Asiasta on laadittu virkatyönä arviomuistio [Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja yleisiä kehittämistarpeita: Arviomuistio](#) ja tilattu erillinen selvitys [Virkarikossääntelyn kehittämistarpeista – erityistarkastelussa henkilöpiiri ja blankosääntelytekniikka oikeuskäytännön valossa](#), jotka on julkaistu tammikuussa 2024. Arviomuistio ja selvitys olivat lausuntokierroksella keväällä 2024. Saaduista lausunnoista on julkaistu [lausuntotiivistelmä](#).

Oikeusministeriössä on asetettu alkuvuodesta 2026 työryhmä, jonka tehtäviin kuuluu rikosoikeudellisten virkavastuusäännösten uudistamistarpeiden arviointi ja tarvittavien muutosehdotusten valmistelu. Tämä työ on tarkoituksenmukaista tehdä samassa yhteydessä EU:n niin sanotun korruptiontorjuntadirektiivin täytäntöönpanon valmistelun kanssa (COM(2023) 234 lopullinen). Direktiivi pyritään arvion mukaan hyväksymään yhteispäätösmenettelyssä lähiaikoina ja sen odotetaan tulevan voimaan kevään 2026 aikana.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varain- siirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset.

12. Lausuma koskee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistuksen yhteydessä kuntien omistukseen jääneitä, kuntien hyvinvointialueille vuokraamia toimitiloja koskeviin omistujajärjestelyihin kohdistuvaa varainsiirtoverovapautta (StVM 16/2021 vp ja VaVL 1/2021 vp).

Hallituksen esitys HE 40/2023 vp, jossa varainsiirtoverolakia ehdotettiin lausuman johdosta muutettavaksi muun ohessa siten, että varainsiirtoveroa ei olisi suoritettava, kun kunta tai niin sanottu vapaaehtoinen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen kuntayhtymä viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä luovuttaa järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olleen hyvinvointialueelle vuokraamansa kiinteistön tai toimitilojen hallintaan oikeuttavat osakkeet omistamalleen yhtiölle sen osakkeita vastaan, annettiin eduskunnalle 9.10.2023. Eduskunta hyväksyi verovapautta koskevat säännökset lakiehdotuksen mukaisina 5.12.2023 ja ne vahvistettiin tulemaan voimaan 1.1.2024.

Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Esa-Pekka Saari, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että se voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.

13. Lapsibudjetointia ja sen osana lapsivaikutusten arviointia pilotoitiin kansallisen lapsistrategian koordinoimassa kehittämishankkeessa kahdella hyvinvointialueella vuosina 2023–2024. Verkostoyhteistyötä lapsibudjetoinnin käytäntöjen kehittämiseksi tehtiin pilotin aikana 14 hyvinvointialueen kanssa. Lapsibudjetoinnin käyttöönoton ja lapsivaikutusten arvioinnin edistämistä toteutetaan vakiintuneena osana kansallisen lapsistrategian hallituskaudet ylittävää työtä. Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin toteutumista osana lapsistrategiaa seurataan ja raportoidaan hallituskausittain laadittavassa lapsistrategian seurantakertomuksessa. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Laura Kuusio, erityisasiantuntija, kansallinen lapsistrategia, sosiaali- ja terveysministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät.

14. Kevään 2025 puoliväliriihessä linjattiin kaksikielisten palvelujen saatavuuden tarkempi arviointi osana hyvinvointialueiden ohjausta ja että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kesään 2026 mennessä selvityksen ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta hyvinvointialueilla. Selvitys tehdään STM:n ohjausosaston toimesta yhteistyössä kaksikielisten hyvinvointialueiden ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Selvityksessä on tarkoitus hyödyntää Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saatavaa dataa, hyvinvointialueiden kielilautakuntien vuosikertomuksia ja mahdollisesti hyvinvointialueille tehtävää kyselyä.

Selvityksessä tullaan ainakin tarkastelemaan 1) kaksikielisten hyvinvointialueiden toiminnallista rakentumista ja yhteistyötä kaksikielisten palvelujen rakentumisessa 2) ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista alueellisella ja kansallisella tasolla.

Ruotsinkielisten palveluiden tilaa seurataan osana yleistä palveluiden seurantaa. Asiaa tarkastellaan muun muassa vuotuisten neuvotteluiden valmisteluvaiheessa sekä tarvittaessa myös neuvotteluissa. Neuvotteluissa seurataan myös Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vastuulla olevan kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista.

Hallitusohjelman mukaisesti Länsi- ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle on kohdennettu erillistä valtionavustusta Itä- ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueille sijoittuvien Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden tarvepeeseen kehittää verkostomaiset osaamiskeskittymät tukemaan, kehittämään ja turvaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa. Valtionavustusta on myönnetty vuosille 2024–2025 ja hallitusohjelman mukaisesti haku vuodelle 2026 käynnistetään alkuvuodesta 2026.

Antti Kuopila, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!

KA 8/2020 vp – EK 46/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain laajemmasta kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edelleen vahvistaa raskaana olevan itsemääräämisoikeutta.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Raskauden keskeyttämistä koskevan lainsäädännön uudistaminen ei sisälly pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset

HE 170/2021 vp – EV 200/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Hallituksen esityksellä HE 170/2021 vp säädettiin lastensuojeluun henkilöstömitoitus siten, että yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022 ja 2023 ja enintään 30 lasta vuodesta 2024. Henkilöstömitoitusta seurataan kaksi kertaa vuodessa; hyvinvointialueet toimittavat tiedot Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee raportit kaksi kertaa vuodessa. Viimeisimmässä [Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus lokakuussa 2025 – THL](#) raportissa todetaan, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärä on parempi kuin kertaakaan lain säätämisen jälkeen ja keskimääräinen asiakasmäärä oli 26. Asiakasmäärät ovat siis kehittyneet haluttuun suuntaan eikä asia enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jatkossakin lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen tilannetta ja tietoja seurataan myös osana hyvinvointialueiden ohjausta.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana

HE 130/2022 vp – EV 105/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa.

Suojelutyön turvaamista koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan 16.6.2025 (työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta annettu laki 307/2025 – HE 14/2025 vp).

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus

HE 231/2021 vp – EV 96/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lapsiperheiden kotipalvelun toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelun saannin turvaamiseksi.

1. Kertomusvuonna 2025 valtioneuvosto seurasi lapsiperheiden kotipalvelujen toteutumista osana hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta. Seuranta perustuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) keräämään tietoon lapsiperheiden kotipalvelusta. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat ilmoittaneet lapsiperheiden kotipalvelua saaneiden asiakasperheiden määrän sosiaalipalveluiden toimintatilastoon jo vuodesta 2015. Koko maan tasolla kotipalveluja saaneiden perheiden osuus on pysynyt vakaana. Jatkossa THL saa vastaavat tiedot Kanta-tallennusten myötä Sosiaalihuollon seurantarekisteriin, kun asiakastietolain siirtymäajat päättyvät syksyllä 2026. Vuoden 2024 osalta tiedot saatiin kuitenkin jo neljältä pilotti-hyvinvointialueelta. Näillä alueilla lapsiperheiden kotipalveluilla asiakkaita oli 2–5 per tuhat asukasta. Kotikäyntien mediaani oli 9. (Forsell ym. (2025): [Sosiaalipalvelujen yleisyys](#). Työpapereita 50/2025. THL)

Lapsiperheiden kotipalvelujen tilanteen ja tietojen seuranta jatkuu myös osana hyvinvointialueiden ohjausta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee vuosittain mm. lakisääteisen asiantuntija-arvion sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lakiesityksen vaikutuksia ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuuteen ja laatuun.

2. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemässä Vanhuspalvelujen tila -tiedonkeruussa seurataan yli 3 000 vanhuspalvelujen toimintayksikön henkilöstömitoitusta ja -rakennetta, asiakas- ja käyntimääriä sekä johtamista ja toimintakäytäntöjä. Henkilöstön riittävyyttä koskevat tiedot kerätään tällä hetkellä kaksi kertaa vuodessa. Toimintatapojen ja johtamisen seuranta koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa.

Vanhuspalvelulain mukaan osana seuranta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. Kyselyt on toteutettu vuosina 2022 ja 2024. Molempiin vastasi yhteensä yli

40 000 säännöllisen kotihoidon ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasta. Monilla osa-alueilla vanhuspalvelujen asiakkaat ovat edelleen tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. Vuoden 2024 tulokset osoittavat kuitenkin asiakastyytyväisyyden heikentyneen jonkin verran kotihoidossa. Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa muutokset olivat pienempiä, ja monilta osin tulokset olivat ennallaan verraten vuoteen 2022. Seuraava kysely tehdään vuoden 2026 keväällä.

Kotihoito on volyymiltään suurin iäkkäiden käyttämä sosiaalipalvelu. Koko maan tasolla kotihoidon peittävyys 75 vuotta täyttäneessä väestössä on viime vuosina laskenut ja julkisesti järjestetyn kotihoidon käyntimäärät ovat vähentyneet. Kotihoidon peittävyudessa ja siten palvelun saatavuudessa on suuria eroja hyvinvointialueiden välillä (9–19 prosenttia, 75 vuotta täyttäneistä, tiedot vuodelta 2024, vuoden 2025 tietoa ei vielä ole saatavissa). Ympärivuorokautisen hoivan peittävyys pysyi vuonna 2024 edellisvuosien tasolla, ja asiakasmäärä kasvoi. Viiveet ympärivuorokautiseen palveluasumiseen pääsystä ovat lisänneet ostopalvelujen käyttöä.

Hyvinvointialueita ohjataan erityisesti vahvistamaan iäkkäiden kotiin annettavia palveluja (kotihoito ja tukipalvelut) palvelutarpeisiin nähden riittävästi ja oikea-aikaisesti, jotta asiakkaiden toimintakykyä saadaan tuettua ja hidastettua raskaampien palvelujen tarpeen syntymistä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Satu Karppanen, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hyviä toimintatapoja ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja parhaiden käytäntöjen vakiinnuttamiseksi koko maahan esimerkiksi ikäihmisten neuvolatoimintana.

3. Viime vuonna raportoidun mukaisesti hyvien ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin toimintakäytänteiden vahvistamiseksi ja vakiinnuttamiseksi hallitus on lisännyt terveyden edistämisen määrärahaan yhteensä 27 miljoonaa euroa vuosille 2024–2027. Määrärahalla tuetaan kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen tekemää iäkkäiden ja omaishoidon asiakkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen tarkoitettujen toimintamallien kehittämistä tai jo hyviksi osoitettujen toimintamallien käyttöönottoa ja sovittamista oman alueen rakenteisiin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tukee, seuraa ja arvioi alueellisten hankkeiden toimeenpanoa ja toimivia malleja levitetään jatkossa myös kansallisesti. Toimintamallit voivat liittyä esimerkiksi elintapaohjauksen, muistisairauksien, kuntoutuksen, liikunnan, ravitsemuksen, mielen hyvinvoinnin, mielenterveyden, kulttuurihyvinvoinnin ja kansalaistoiminnan alueille. Alueiden kehittämistyössä voidaan hyödyntää kansallisesti kehitettyjä toimintamalleja kuten muistipalvelupolkumallia, jossa painotetaan muistiongelmien varhaista tunnistamista ja palveluiden piiriin pääsemistä sekä elintapaohjausta. Toimintoja voidaan alueellisesti

organisoida alueen rakenteisiin parhaiten sopivalla tavalla, esimerkiksi neuvolatoimintana. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tekemistä hyvinvointialueiden arviointiraporteista ilmenee, että suurella osalla hyvinvointialueista toimii seniori- tai ikäneuvola, joiden sisällöissä on alueellista vaihtelua.

Ennaltaehkäisyn vahvistaminen eri tavoin sisältyy hallituksen ohjelmaan. Toimenpiteinä ovat muun muassa ravitsemushoidon parantaminen ja ravitsemusterveyden edistäminen sekä elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan vahvistaminen hyvinvointialueilla kaikkien ikäryhmien osalta. Toimenpiteiden toteutumista seurataan koko hallituskauden ajan.

Iäkkäiden henkilöiden osalta kannustetaan vuorovaikutusohjauksella hyvinvointialueita turvaamaan tarpeenmukaisten palveluiden saanti ikääntyneille, muun muassa lisäämällä ja uudistamalla iäkkäiden ryhmämuotoista päivätoimintaa ja päiväkeskustoimintaa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos kartoitti keväällä 2024 iäkkäiden kuntouttavan päivätoiminnan nykytilannetta hyvinvointialueilla. Selvitys tehtiin Suomen kestävän kasvun ohjelman Hyvinvointitaloudellisten vaikutusten arviointimekanismi -projektissa. Suurin osa hyvinvointialueista järjestää kuntouttavaa päivätoimintaa, mutta osassa alueita palvelua on tarjolla vain vähän ja palvelua saavien asiakkaiden määrä on pieni. Palvelulle on selvityksen mukaan kysyntää ja sen vaikuttavuudesta on aiempaa tutkimusnäyttöä. Myös keväällä 2024 julkaistussa iäkkäiden laatusuosituksessa on sekä suosituksia hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisestä, että niihin liittyviä laatuindikaattoreita, joita seurataan hallituskauden aikana. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Satu Karppanen, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen

HE 19/2022 vp – EV 46/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin laatiakseen käytännön soveltamisohjeet, joilla varmistetaan tiedonkulun toimivuus sekä henkilötietojen asianmukainen käsittely oppilas- ja opiskelijahuollossa, sekä varmistaakseen, että henkilöstö saa tarvittavan koulutuksen henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastasi vuonna 2023 toteutetusta opiskeluhuoltoa koskevasta arkkitehtuurityöstä, jonka perusteella Opetushallitus on julkaissut sivustollaan tukimateriaalia, järjestänyt webinaarin ja julkaissut tukimateriaalin listauksen usein kysytyistä kysymyksistä ja vastauksista niihin. Tukimateriaali koskee keskeistä lainsäädäntöä, joka koulutuksen järjestäjän on huomioitava luovuttaessaan

opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietoja opiskeluhoitopalveluille. Tukimateriaali on myös opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten hyödynnettävissä. Tukimateriaalissa käsitellään henkilötietojen luovuttamisen perusteita, eli mitä henkilötietojen luovuttamisella tarkoitetaan, mitkä ovat luovuttamisen lakisääteiset edellytykset sekä mitä koulutuksen järjestäjän on huomioitava erilaisia tiedonluovutustapoja määriteltäessä. Lisäksi tukimateriaalissa kerrotaan, mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon (ml. suun terveydenhuolto), opiskeluhoillon kuraattoripalveluihin, opiskeluhoillon psykologipalveluihin sekä mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa opiskeluhoitopalveluiden edustajalle silloin, kun tämä vastaa monialaisen asiantuntijaryhmän koollekutsumisesta.

Opetushallituksen julkaisemassa tukimateriaalissa käsitellään myös tietojen luovuttamista prosessina, eli tietopyyntöjen käsittelyä, päätöksentekoa sekä mahdollisten sopimusten laatimista. Tukimateriaalissa on listattu tukimateriaalin perusteena oleva keskeinen lainsäädäntö.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin, koska käytännön soveltamisohjeet ovat valmistuneet, julkaistu ja saatavilla Opetushallituksen verkkosivustolla.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin varmistaakseen oppilas- ja opiskelijahuollon riittävät resurssit kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että oppilaille ja opiskelijoille on tarjolla riittävät mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja että ennaltaehkäiseviä, matalan kynnyksen palveluita on saatavilla koko maassa.

2. Kertomusvuonna 2025 valtioneuvosto seurasi palvelujen toteutumista osana hyvinvointialueiden ohjausta sekä terapiatakuun toimeenpanoa. Hyvinvointialueet ovat vahvistaneet opiskeluhoillon henkilöstöä tilanteen sallimissa rajoissa ja kehittäneet yhteistyötä perusterveydenhuollon kanssa palvelujen oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.

Lasten ja nuorten terapiatakuu tuli voimaan 1.5.2025. Terapiatakuu vahvisti perustason velvoitetta järjestää psykososiaalista tukea ja hoitoa kuukauden määräajassa, ja sen toimeenpanoon on osoitettu lisärahoitusta. Yliopistosairaaloiden alueellinen koordinaatiovastuu tukee perustason palvelujen yhdenmukaista toteutusta ja opiskeluhoillon ohjauksen selkeyttä silloin, kun opiskelija ohjataan perustason mielenterveyspalveluihin. Lisäksi valtionavustusta kohdennettiin vuonna 2025 hankkeisiin, joilla vahvistettiin matalan kynnyksen varhaisen tuen palveluja, kuten walk-in-vastaanottoja ja digitaalisia palveluja.

Seurannan perusteella palvelujen saatavuudessa on edelleen eroja, mutta ei sellaisia valtakunnallisia puutteita, jotka edellyttäisivät valtioneuvostolta erillisiä korjaavia toimenpiteitä eduskunnan lausuman tarkoittamalla tavalla.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin, koska tämän lausuman edellyttämiä teemoja – erityisesti mielenterveyspalvelujen saatavuutta ja perustason vahvistamista – seurataan jatkossa osana lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaa eduskunnan lausumaa, josta valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen 1.5.2027 mennessä.

Tiina Louhi, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina

HE 74/2022 vp – EV 150/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

1. Petteri Orpon hallitus käynnisti omalääkäriohjelman vuoden 2025 alussa. Omalääkäri-ohjelma tukee hoidonjatkuvuusmallien käyttöönottoa kaikilla hyvinvointialueilla. Hoidon jatkuvuusmalleja ovat esimerkiksi omalääkäri-, omahoitaja- tai omatiimimalli.

Ohjelmalle on asetettu johtoryhmä, jonka toimikausi on 3.2.2025 – 30.4.2027.

Hoidon jatkuvuusmallien kehittämiseen myönnettiin 40 miljoonan euron määräraha vuoden 2026 talousarviota täydentävässä esityksessä. Rahoitus suunnataan hyvinvointialueille hoidon jatkuvuusmallien eli omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien kehittämishankkeisiin sosiaali- ja terveysministeriön myöntäminä valtionavustuksina. Vähintään puolet rahoituksesta on käytettävä uusiin ammatinharjoittajamalliin perustuviin kehittämishankkeisiin.

Sari Raassina Lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää erilaisten psykososiaalisten menetelmien ja lyhytpsykoterapian määritelmien täsmentämistarpeet, arvioi näiden hoitomuotojen käyttöä ja toteutusta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin näiden hoitomuotojen saatavuuden turvaamiseksi.

2. Keväällä 2023 valmistui selvitys psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeista, niihin kuuluvien hoitomuotojen käytöstä ja toteutuksesta sekä toimenpiteistä niiden saatavuuden turvaamiseksi. Hallitusohjelmassa on linjattu, että mielenterveyspalveluiden saatavuutta parannetaan pikaisesti, kehitetään perustason mielenterveyspalveluja esimerkiksi terapiat etulinjaan -toimintamallin kokemuksia hyödyntäen ja ottamalla käyttöön porrasteinen hoitomalli, turvataan lainsäädännöllä lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu) ja vahvistetaan psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Näitä hallitusohjelman linjauksia on viety käytäntöön muun muassa Suomen kestävän kasvun ohjelmassa vuoden 2025 loppuun saakka sekä kansallisessa palvelureformissa.

Lasten ja nuorten terapiatakuuta koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.5.2025, ja sen toimeenpanoon on kohdennettu lisärahoitusta 35 miljoonaa euroa vuodessa. Takuun myötä lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten tulee päästä tiettyihin mielenterveyspalveluihin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarve on todettu. Lainsäädännön tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason palveluissa ja yhdenmukaistaa tarjolla olevan tuen kokonaisuutta kansallisesti. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö päätti hallitusohjelman mukaisesti kesällä 2025 rahoittaa 10 hanketta mielenterveyteen liittyvän varhaisen tuen vahvistamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhdessä käynnistäneet valmistelutyön vuonna 2024 asettamalla yhteisen ohjausryhmän valmistelemaan kaksiportaisen psykoterapeuttikoulutuksen mallia, joka vastaisi palvelujärjestelmän tarpeita ja arvioimaan millainen malli olisi parhaiten koulutuksellisesti toteutettavissa. Työ jatkuu todetun tavoitteen mukaisesti.

Täydentävää tietoa: Selvitys ”Psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeet, niihin kuuluvien hoitomuotojen käyttö ja toteutus sekä toimenpiteet niiden saatavuuden turvaamiseksi” löytyy täältä: [Psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeet](#).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Helena Vormaa, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet

HE 102/2022 vp – EV 212/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän laajemmat muutostarpeet ja että järjestelmän kehittämistä jatketaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman selvityshenkilön Jukka Rantalan raportti yrittäjien eläkejärjestelmän kehittämistarpeista julkaistiin joulukuussa 2025. Raportti sisältää ehdotuksia, miten yrittäjän eläkemaksun ja eläkkeen perustana olevan työtulon määrittämistä tulisi kehittää. Myös muita ehdotuksia yrittäjän eläkejärjestelmän kehittämistoimenpiteiksi esitetään. Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut vuoropuhelun yrittäjäjärjestöjen kanssa tarkoituksena valmistella syksyllä 2026 annettava hallituksen esitys yrittäjän eläkelain YEL-työtuloa koskevan säännöksen tarkentamiseksi.

Kirsi Terhema, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi

HE 127/2022 vp – EV 179/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että toimeentulotuen alentamisesta luopumista ja alentamisen perusteiden mahdollisia muutostarpeita arvioidaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Toimeentulotukilain uudistuksessa (HE 127/2022 vp; laki 1023/2022) säädettiin tarkemmin sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä. Yhteistyösäännöksiä tarkennettiin myös koskien perusosan alentamistilanteita. Toimeenpanijoilta saatujen tietojen ja Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksen nojalla osoittautui kuitenkin tarpeelliseksi muuttaa säännöksiä, sillä ne eivät johtaneet toivottuun lopputulokseen. Asiakkaiden tavoittaminen palveluihin perusosan alentamisen yhteydessä ei toteutunut ja toimeenpanolle aiheutui turhaa hallinnollista taakkaa.

Toimeentulotuen viimesijaiseen luonteeseen kuuluu, että asiakkaan tulee huolehtia omasta toimeentulostaan kykynsä mukaan. Tämän vuoksi laissa edellytetään, että työttömän asiakkaan tulee edistää omaa työllistymistään. Sosiaaliturvaa uudistetaan Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sekä hallituksen omilla hankkeilla, että parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työllä. Hallituksen hankkeena toteutettiin hallitusohjelman mukaisesti toimeentulotuen kokonaisuudistus, joka hyväksyttiin

eduskunnassa syyskaudella. Uudistuksen yhteydessä nähtiin tarpeelliseksi entisestään selkeyttää perusosan alentamisen roolia keinona ohjata asiakkaita ensisijaisten palvelujen ja etuuksien pariin.

Parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean toisen kauden työssä tarkastellaan toimeentulotuen roolia viimesijaisena tukimuotona, jolloin viimesijaiseen turvaan tulevaisuudessa liitettävät kannusteet kokonaisuutena tulevat arvioitavaksi. Perusosan alentamisesta kokonaan luopuminen muuttaisi tuen perusteita viimesijaisena tukimuotona. Edellä esitetty huomioiden asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen

HE 178/2022 vp – EV 144/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Hallitus seuraa osana vuoden 2023 alusta voimaan tulleiden lakimuutosten toimeenpanoa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on 25.5.2023 antanut terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain nojalla asetuksen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta suoritettavasta korvauksesta. Terveydenhuoltolain 60 b pykälässä ja sosiaalihuoltolain 60 d pykälässä tarkoitetun koulutuskorvauksen suuruus on 36 euroa jokaiselta harjoitteluviikolta. Korvauksen maksaminen perustuu terveydenhuoltolain 60 b pykälässä ja sosiaalihuoltolain 60 d pykälässä tarkoitettuun sopimukseen ja sen mukaisesti toteutuneisiin harjoitteluviikkoihin, jotka korvaukseen oikeutettu hakija sekä ammattikorkeakoulu ovat keskinäisesti vahvistaneet. Korvausta haetaan ensimmäisen vuosipuoliskon osalta 30. syyskuuta mennessä ja toisen vuosipuoliskon osalta 31. maaliskuuta mennessä. Lupa- ja valvontavirasto (31.12.2025 saakka Lounais-Suomen aluehallintovirasto) ja Ahvenanmaan valtionvirasto tekevät korvaukseen oikeutetun hakijan tekemää hakemusta kohden yhden päätöksen korvauksen maksamisesta ja maksavat korvauksen korvaukseen oikeutetulle hakijalle tekemänsä päätöksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut Lounais-Suomen aluehallintoviraston raportoinnin ja yhteydenottojen pohjalta lakimuutosten toimeenpanoa sekä arvioinut korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta. Seuranta ja arviointia jatketaan Lupa- ja valvontaviraston raportoinnin pohjalta. Toistaiseksi ei ole ilmennyt seikkoja tai aloitteita, joiden perusteella sääntelyssä olisi merkittäviä muutostarpeita.

Jenni Kangas, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset

HE 189/2022 vp – EV 259/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.

1. Hallitus ei ole vielä ryhtynyt toimenpiteisiin lausuman johdosta.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi sukupuolen vahvistamista koskevan lain vaikutuksia urheiluun ja ryhtyy tarvittaessa toimiin urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseksi muutoksessa sekä tarvittaessa lainsäädäntötoimiin.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana arvioidaan mitä vaikutuksia sukupuolen vahvistamista koskevalla lailla on urheiluun. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee opetus- ja kulttuuriministeriötä työssä. Selvitys on valmisteilla.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Satu Heikkinen, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen

HE 237/2022 vp – EV 214/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa monikanavarahoituksen jatkokehittämisessä esimerkiksi korvauksia kohdentamalla huomioon, miten sairaanhoitovakuutuksen varat mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla tukisivat sosiaali- ja terveystaloudellisia tavoitteita.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti perusterveydenhuollon saatavuutta parannetaan kohdentamalla hallituskauden aikana kertaluonteista rahoitusta perusterveydenhuollon hoitojonojen purkuun hallituksen kehittämän uuden Kela-korvausmallin avulla. Sairausvakuutuslain mukaisia hoito- ja tutkimuskorvauksia koskevien lainsäädännön muutosten tavoitteena on korvausten kohdentaminen vaikuttavalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Eduskunta hyväksyi keväällä 2025 hallituksen esityksen HE 174/2024 vp lakiehdotukset yksityisen sairaanhoidon hedelmöityshoitojen korvausten palauttamisesta ja korottamisesta sekä hallituksen esityksen HE 195/2024 vp lakiehdotukset yksityisen sairaanhoidon hoito- ja tutkimuskorvausten parannuksista ja laajennuksista. Lait tulivat voimaan 1.5.2025. Lisäksi hallitus antoi eduskunnalle keväällä 2025 hallituksen esityksen HE 36/2025 vp yksityisen sairaanhoidon hoito- ja tutkimuskorvausten valinnanvapauskokeilusta 65 vuotta täyttäneille. Kokeilu tuli voimaan 1.9.2025 ja sen on tarkoitus kestää 31.12.2027 saakka. Kokeilun vaikutuksia tutkii Kansaneläkelaitos yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti ensihoitoon liittyvien kuljetusten rahoitusvastuu siirretään kokonaisuudessaan hyvinvointialueille parlamentaarisen monikanavarahoitustyöryhmän ehdotuksen mukaisesti. Hallituksen on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2026 aikana hallituksen esitys, jolla sairausvakuutuslain mukaiset sairaankuljetuksen korvaukset lakkautettaisiin ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten rahoitusvastuu ja muiden ambulanssikuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuu siirrettäisiin hyvinvointialueille.

Hallituksen puoliväliriihen 2025 päätöksen mukaisesti hallitus selvittää ja valmistelee selvityksen pohjalta esityksen Kela-korvattavien matkojen rahoitusvastuun siirrosta hyvinvointialueille. Hallitus on käynnistänyt selvityksen sairausvakuutuslain mukaisten matkakorvausten valtion rahoitusosuuden siirrosta hyvinvointialueiden vastattavaksi.

Emmi Vettenranta, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen

HE 245/2022 vp – EV 213/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uudistuksen vaikutuksia apteekkiverkkoon sekä lääkevaihdon vaikutuksia hoidon onnistumiseen ja potilasturvallisuuteen.

Viime vuosina on annettu useita apteekkitaloutta koskevia hallituksen esityksiä. Niihin sisältyneiden sääntelymuutosten vaikutuksia apteekkeihin ei pääsääntöisesti voida erottaa toisistaan. Vuonna 2025 voimassa olleeseen apteekkisääntelyyn vaikuttivat esityksiin HE 245/2022 vp ja HE 129/2024 vp sisältyneet muutokset. Näillä muutoksilla ei arvioida olleen vuonna 2025 merkittäviä vaikutuksia apteekkiverkkoon. Apteekkitoimipisteiden määrässä on tapahtunut vain vähäisiä muutoksia. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealta saatujen tietojen mukaan apteekkitoimipisteiden lukumäärä vuoden 2025 lopussa oli 828, joista pääapteekkeja oli 650 ja sivuapteekkeja 178. Vuonna 2025 yhtä apteekkilupaa kohti oli keskimäärin yhdeksän hakijaa. Eduskunta edellytti myös esitykseen HE 111/2025 antamassaan vastauksessa uudistuksen vaikutusten seuranta. Tämän vuoksi esitykseen HE 245/2022 vp liittyvä seuranta on päätettävä tarpeettomana. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Eduskunta edellyttää lisäksi, että valtioneuvosto seuraa lääkevaihdon vaikutuksia hoidon onnistumiseen ja potilasturvallisuuteen. Lääkevaihdon tarkoituksena on hallituksen esityksessä HE 245/2022 vp astman ja keuhkohtaumataudin hoitoon käytettävien inhaloitavien lääkevalmisteiden apteekkivaihtoa. Fimealta saatujen tietojen mukaan näiden valmisteiden apteekkivaihto ei ole vuonna 2025 vaikuttanut heikentävästi hoidon onnistumiseen tai potilasturvallisuuteen, eikä siinä ole havaittu haasteita. Lääkelain muutokset tulivat voimaan 1.1.2023. Tilanne on pysynyt ennallaan vuosien 2024 ja 2025 ajan. Seuranta ei näin ollen ole tarpeen jatkaa tulevina vuosina. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkelain ja sairausvakuutuslain muutokset

HE 314/2022 vp – EV 289/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistusta ja neuvontaa vahvistetaan erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä, jotta hoitovastetta ja potilasturvallisuutta ei vaaranneta.

Biologisten lääkkeiden lääkevaihto apteekissa alkaa asteittain vuosien 2024–2026 aikana. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Biologisten lääkkeiden lääkevaihtoa apteekissa toimeenpaneva työryhmä oli toiminnassa 31.7.2023–31.3.2025 välisenä aikana. Työryhmässä oli sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Fimean ja Kelan lisäksi keskeisimpien sidosryhmien edustajat. Työryhmä [laati eduskunnan lausumaan liittyvän suunnitelman](#), jossa kuvattiin, kuinka biologisten lääkkeiden lääkevaihdon turvallisuuden seuranta ja ohjausta tulisi kehittää. Työryhmä [laati myös ohjeen biologisen lääkkeen vaihdon toimintaprosessista](#).

Biologisten lääkkeiden apteekkivaihto on alkanut laajassa mittakaavassa vuonna 2025. Fimean tarkastushavaintoihin ja Fimealle tuleviin yhteydenottoihin perustuen biologisten lääkkeiden apteekkivaihto on kokonaisuutena arvioiden sujunut vuonna 2025 hyvin. Työryhmän laadittua edellä mainitun suunnitelman ja ohjeen ja biologisten lääkkeiden apteekkivaihdon vakiintuessa osaksi lääkkeiden normaalia toimituskäytäntöä apteekeissa, asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait

HE 246/2022 vp – EV 300/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin Uudenmaan aluetta koskevan potilastietojen tietojenkäsittelyn ratkaisemiseksi väliaikaisen sääntelyn voimassaolon aikana siten, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä on toistaiseksi voimassa olevan sääntelyn nojalla sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys HE 94/2024 vp, jossa ehdotettiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia muutettaisiin siten, että potilastietoja olisi oikeus luovuttaa Uudenmaan maakunnassa potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista.

Esityksessä ehdotettiin lisäksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain säännös, joka koskee potilastietojen luovuttamista Uudenmaan maakunnassa, kumotaan, koska vastaava sääntely sisältyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettuun lakiin.

Lait tulivat voimaan 1.1.2026, kun väliaikainen sääntely lakkasi olemasta voimassa. Asia ei tämän takia enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

HE 191/2022 vp – EV 328/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilökohtaisen avun ja erityisen osallisuuden tuen toteutumista yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin voimavararajauksen poistamiseksi, mikäli yhdenvertaisuus ei toteudu.

1. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2025 ja siihen sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika. Lisäksi soveltamisalan tarkentamista koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2026. Sosiaali- ja terveysministeriö on toimeenpannut uutta lainsäädäntöä mm. julkaisemalla soveltamisohjeen ja järjestämällä koulutus- ja tiedottamistilaisuuksia ja -puheenvuoroja uudesta soveltamisalasta. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt uuden lain seurantahankkeen, jota Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa vuosina 2025–2027. Huomioitavaa on, että lopullinen kuva lain yhdenvertaisesta toteutumisesta saadaan siirtymäajan päätyttyä, koska uuden lain mukaisia palveluja aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädäntömuutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Uusi vammaispalvelulaki tuli kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2025 ja siihen sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika. Lisäksi soveltamisalan tarkentamista koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2026. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt uuden lain seurantahankkeen, jota Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa vuosina 2025–2027. Huomioitavaa on, että lopullinen kuva lain yhdenvertaisesta toteutumisesta saadaan siirtymäajan päätyttyä, koska uuden lain mukaisia palveluja aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa.

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö

HE 9/2023 vp – EV 7/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin vammaispalvelulain soveltamisalan, lain ensisijaisuuden ja lain yksittäisten säännösten tarkkuuden kehittämiseksi siten, että kaikki vammaiset pääsevät tosiasiallisesti heille kuuluviin palveluihin.

1. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan, tarkennetulla soveltamisalalla, voimaan 1.1.2025. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleiden soveltamisalan muutosten lisäksi soveltamisalaa täsmennettiin edelleen elämänvaihetta koskevan arvioinnin osalta. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2025 ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Siten asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten autismi- ja neurokirjioon kuuluvien lasten, palvelut.

2. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan, tarkennetulla soveltamisalalla, voimaan 1.1.2025. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleiden soveltamisalan muutosten lisäksi soveltamisalaa täsmennettiin edelleen elämänvaihetta koskevan arvioinnin osalta. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2025 ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut, ja tavoitteena on vahvistaa myös vammaisten lasten asemaa, oikeuksia ja palveluja. Palveluvalikoimassa lapsen ja perheet tarpeet on huomioitu aiempaa paremmin. Uudessa laissa on kiinnitetty erityistä huomiota vammaisten lasten kuulemiseen ja osallisuuteen. Uuden lain myötä tarkoitus on, että jatkossa ei jäisi niin sanottuja väliinputoajia, vaan esimerkiksi autismi- ja neurokirjon henkilöiden sekä lievästi kehitysvammaisten henkilöiden palvelutarve tulee arvioida yksilöllisesti, samoin perusteiden kuin muidenkin. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten ihmisten tarpeenmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

3. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan, tarkennetulla soveltamisalalla, voimaan 1.1.2025. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleiden soveltamisalan muutosten lisäksi soveltamisalaa täsmennettiin edelleen elämänvaihetta koskevan arvioinnin osalta. Eduskunta hyväksyi lait joulukuussa 2025 ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Asian seuraamista jatketaan hallituksen esitykseen 122/2024 vp liittyvän lausuman yhteydessä. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset

HE 14/2023 vp – EV 78/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi viipymättä.

Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushanke perustuu Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi virka-arviossa on tunnistettu ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen. Muu valmistelu on koottu itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan. Kehysriihen 2024 linjausten vuoksi hankkeen lainsäädäntöä ei esitetä eduskunnalle tällä hallituskaudella. Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa itsemääräämisoikeushankkeen valmistelua virkakantaan perustuen oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä, jotta hankkeen lainsäädäntömuutoksia on mahdollista viedä asteittain eteenpäin heti, kun rahoituksesta seuraavaksi linjataan.

Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushankkeen seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. Seurantaryhmän perustama IMO-opastyöryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. IMO-opas hyvistä käytännöistä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö

HE 27/2023 vp – EV 18/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Eläketurvakeskuksesta annetun lain 4 pykälän toimeenpanoa sen varmistamiseksi, että Eläketurvakeskuksen tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoiminnassa käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti vain välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tarkistanut toimintatavat Eläketurvakeskukselta. Eläketurvakeskus on saanut työeläkelaitosten eläkehakemus- ja päätöstiedot, jotka sisältävät työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevan diagnoosin. Eläketurvakeskus on saanut myös Kelasta tiedot työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä ja työkyvyttömyyseläkkeensaajista sisältäen työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevan diagnoosin. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveystietojen käytön välttämättömyys on harkittu Eläketurvakeskuksessa kunkin tutkimuksen, tilaston ja selvityksen tekemisen yhteydessä.

Eläketurvakeskus julkaisee vuosittain tilastoja Suomen eläkkeensaajista ja työeläkkeensaajista ja niille siirtyneistä sekä työeläkekuntoutuksesta. Työkyvyttömyyseläkkeiden osalta eritellään myöntämisen perusteena oleva sairausdiagnoosi tautiluokituksen pääryhmätasolla sekä yksittäisistä merkittävistä sairauksista (mm. masennus). Samoin työeläkekuntoutuksen osalta eritellään kuntouksen syynä oleva diagnoosi tautiluokituksen pääryhmätasolla. Eläketurvakeskus julkaisee myös laskelmat työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuksista työeläkejärjestelmän osalta keskeisten sairauspääryhmien mukaan eriteltyinä.

Tilastot julkaistaan siten, että niistä ei pysty tunnistamaan yksittäistä henkilöä. Eläketurvakeskuksella on tilastotaulukoiden tietosuojaohjeet, joita noudatetaan koko prosessissa. Keskeiset tilastot kuuluvat myös Suomen Virallinen Tilasto -julkaisusarjaan, ja täyttävät näin ollen Tilastokeskuksen laatimat laatuvaatimukset. Työkyvyttömyyseläkkeiden ja työeläkekuntoutuksen myöntämisen taustalla olevia sairauksia ja niiden kehityksessä tapahtuvia muutoksia on tarpeen tarkastella vuosittain eläkepolitiikan ja työurien seuranta varten.

Eläketurvakeskuksen tutkimus perustuu monivuotiseen ohjelmaan, joka kuvaa tutkimustoimintaa ja sen sisällöllisiä painoalueita eläketurvan lähivuosien kehittämisen kannalta tärkeissä kysymyksissä. Vuosien 2025–2029 tutkimusohjelman painopisteinä ovat työurat ja niiden kehittyminen, eläkkeelle siirtyminen, eläketurvan riittävyys ja eläkejärjestelmän taloudellinen kestävyys. Tutkimukset julkaistaan siten, että yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Outi Aalto, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa

HE 54/2023 vp – EV 21/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilöstömitoituksen toteutumista, vanhuspalvelujen saatavuutta ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tehtäviä toimenpiteitä siirtymäaikana.

Iäkkäiden palveluissa on vanhuspalvelulain säätämisestä lähtien rakennettu palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuspalvelujen tila -tutkimusta,

jolla on seurattu vanhuspalvelulain toteutumista lain voimaantuloavuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Henkilöstön riittävyttä koskevat tiedot kerätään tällä hetkellä kaksi kertaa vuodessa.

Vanhuspalvelulain mukaan osana seurantaa THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaa koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa.

Hallitusohjelmaan sisältyvässä Hyvän työn ohjelmassa seurataan säännöllisesti ohjelman eri osa-alueiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia, kuten koulutuksen lisäyksiä, kansainvälistä rekrytointia ja alan vetovoimaan liittyviä tekijöitä.

Palvelujen säilyttämiseksi sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestäväällä pohjalla hyvinvointialueita ohjataan kansallisilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sisältyvillä ohjausmekanismeilla vastaamaan iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeisiin oikea-aikaisilla ja riittäväillä palveluilla.

Vanhuspalvelulakia on uudistettu edelleen ja tähän lausumaan liittyvä sääntely ei ole enää voimassa. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Satu Karppanen, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta

HE 55/2023 vp – EV 45/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa 14 päivän hoitoon pääsyn enimmäisajan toteutumista perusterveydenhuollossa ja edistää sen toteutumiseksi vaikuttavien menetelmien käyttämistä kaikilla hyvinvointialueilla.

1. Eduskunta on pääministeri Orpon hallituksen esityksen perusteella päättänyt luopua 14 vuorokauden hoitoon pääsyn enimmäisajasta 23 vuotta täyttäneiden osalta, ja 1.1.2025 lähtien perusterveydenhuoltoon palautettiin näille potilaille aiempi kolmen kuukauden hoitoon pääsyn enimmäisaikaan (HE 134/2024 vp – EV 162/2024). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee perusterveydenhuollon hoitoon pääsystä sekä säännöllisesti päivittyvät tietokantaraportit että vuodesta 2025 alkaen kerran vuodessa julkaistavan tilastoraportin Avohilmo-rekisteriin tulleista tiedoista. Rekisteritietoja täydennetään vuosittaisella perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon hoitoon pääsyn kyselyllä. Terveiden

ja hyvinvoinnin laitos myös tuottaa hoitoon pääsyä koskevat alueelliset tiedot, jotka hyvinvointialueet julkaisevat internet-sivuillaan terveydenhuoltolain 55 pykälän mukaisesti. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli, omatiimimalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

2. Petteri Orpon hallitus käynnisti omalääkäriohjelman vuoden 2025 alussa. Omalääkäri-ohjelma tukee hoidonjatkuvuusmallien käyttöönottoa kaikilla hyvinvointialueilla. Hoidon jatkuvuusmalleja ovat esimerkiksi omalääkäri-, omahoitaja- tai omatiimimalli.

Ohjelmalle on asetettu johtoryhmä, jonka toimikausi on 3.2.2025–30.4.2027.

Hoidon jatkuvuusmallien kehittämiseen myönnettiin 40 miljoonan euron määräraha vuoden 2026 talousarviota täydentävässä esityksessä. Rahoitus suunnataan hyvinvointialueille hoidon jatkuvuusmallien eli omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien kehittämishankkeisiin sosiaali- ja terveysministeriön myöntäminä valtionavustuksina. Vähintään puolet rahoituksesta on käytettävä uusiin ammatinharjoittajamalliin perustuviin kehittämishankkeisiin.

Sari Raassina, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset

HE 56/2023 vp – EV 79/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä ja resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

Jälkihuoltoa arvioidaan käynnissä olevan sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen sekä lastensuojelun kokonaisuudistuksen toisen vaiheen valmistelun osana. Hallituksen esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2026.

Tiina Muinonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely

HE 58/2023 vp – EV 63/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskevan sääntelyn vaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden ja heidän lasten oikeuksiin, asemaan ja toimeentuloon, asuntomarkkinoihin sekä palvelutarpeeseen ja kustannuksiin hyvinvointialueilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammissa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevina vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto on tarkastellut toimeentulotuesta huomioitaviin asumismenoihin kohdistuneen lakimuutoksen vaikutuksia ja julkaissut tutkimusblogin syyskuussa 2025.¹ Tarkastelussa todetaan, että lakiuudistus on tavoitteensa mukaisesti onnistunut tiukentamaan asumismenojen korvaamista toimeentulotuesta. Toisaalta se on myös tiukentanut kotitalouksien taloudellista tilannetta, jos kotitalous ei ole muuttanut. Asuntoonsa asumaan jääneillä asumisnormin ylittävän osan maksaminen muista tuloista vähentää käytettävissä olevan rahan määrää. Valtaosa muuttamaan ohjatuista kotitalouksista ei muuttanut seuranta-aikana ohjauksesta huolimatta. Kaikissa asumisnormin ylittäneissä ryhmissä asumismenojen keskiarvot pysyivät muuton jälkeenkin normin yläpuolella. Tämä viittaa siihen, että edullisempia asuntoja on ollut vaikea löytää.

Valtakunnallisen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnan tehtävänä on seurata toimeentulotukiasioiden soveltamiskäytäntöä ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä tehdä esityksiä toimeentulotukea koskevista asioista. Valtakunnallinen neuvottelukunta on saanut selvitystä vuoden 2025 aikana jäseniltään heidän havaitsemistansa lakimuutosten aiheuttamista muutoksista. Neuvottelukunnassa on tuotu esiin se, ettei täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen käyttö ole merkittävästi lisääntynyt, mutta asiakkaiden taloudelliseen tilanteeseen ja erityisesti asumisen ongelmiin liittyvät palvelutarpeet ovat

1 Edullisempaa asuntoa etsimään ohjatut toimeentulotuen saajat muuttivat lakimuutoksen jälkeen useammin. Kelan tutkimusblogi. 4.9.2025. Saatavilla: [Edullisempaa asuntoa etsimään ohjatut toimeentulotuen saajat muuttivat lakimuutoksen jälkeen useammin](#) | Kelan tietotarjotin Viitattu 7.1.2026

kasvaneet. Tietoa vaikutuksista hyvinvointialueiden tasolla on kerätty myös toimeentulotuen käsittelyaikoja koskevan vuositilastoinnin yhteydessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa toteutetulla erilliskyselyillä kaksi kertaa vuoden 2025 aikana.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen

HE 59/2023 vp – EV 30/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin rahoituksen muuttamiseksi, jos rahoitusmalli vaarantaa korkeakouluopiskelijoiden riittävien terveyspalvelujen saatavuuden.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoituksen riittävyttä ja laatii vuosittain arvion opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista sekä niiden rahoituksesta. Ministeriö huomioi rahoituksen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidessaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarpeen, niiden saatavuuden ja taloudellisuuden sekä kustannustason muutokset saatavilla olevien tietojen ja arvioiden perusteella.

Eduskunta päättää vuosittain hyväksyttävästä opiskeluterveydenhuollon kansallisesta rahoitusosuudesta ja valtion rahoitusosuudesta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä. Kansallisen rahoituksen lisäksi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle (YTHS) on varattu vuosina 2023–2026 miljoona euroa erillisrahoitusta kullekin vuodelle mielenterveyspalvelujen vahvistamiseen. Valtionavustuksella pyritään tukemaan opiskelijoiden hyvinvointia sekä parantamaan korkeakouluopiskelijoiden jaksamista ja opiskelukykyä kehittämällä ja vahvistamalla ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön mielenterveyspalveluja. Valtionavustuksen määräraha kohdistettiin vuonna 2025 täysimääräisenä matalan kynnyksen digimielenterveysklinikkan toiminnan jatkamiseen. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitusta ja kustannusten korvaamista koskevia opiskeluterveydenhuoltolain säännöksiä selkeytettiin 1.1.2024 alkaen. Muutokset ovat osoittautuneet käytännössä pääosin hyviksi. YTHS ja Kansaneläkitos (Kela) ovat todenneet muutosten selkeyttäneen rahoitusta ja kustannusten korvaamista. Opiskeluterveydenhuollon kustannukset ovat toteutuneet vuosittain jokseenkin ennakkoidusti ja rahoitus on ollut riittävä toteutuneiden kustannusten kattamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voi vastaanottaa lahjoituksia niiden vaikuttamatta säätiön perusrahoitukseen.

2. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kustannusten korvaamista koskevia opiskeluterveydenhuoltolain säännöksiä täsmennettiin 1.1.2024 alkaen. Kun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toteuttaa oman ilmoituksensa mukaan vain opiskeluterveydenhuoltolain mukaisia tehtäviä, lopullisen korvauksen määräytymistä koskevan säännöksen muuttaminen edellyttää, että säätiö täsmentää, mihin tarkoitukseen varojen tuotto olisi tarkoitus käyttää ja miten niiden käyttö suhteutuisi säätiön lakisääteisiin tehtäviin sekä perusrahoitukseen. Lisäksi säätiön tulisi kehittää raportointijärjestelmiään niin, että se kykenee erottelemaan perusrahoituksen, valtionavustusten ja lahjoitusvarojen käytön. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa vuoden 2023 vuosikertomuksen kirjaukseen nähden.

Elina Vesterinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen

HE 60/2023 vp – EV 58/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan alentamisen vaikutuksia lasten, nuorten ja työelämään kiinnittymättömien henkilöiden toimeentuloon, kuntoutukseen osallistumiseen ja työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalouteen kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamuuksien vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yhteisvaikutusten arvioinnin hallituksen esityksistä, jotka koskevat yleistukea, toimeentulotukea, asiakastietojen käsittelyä (64 pykälä), kuntouttavaa työtoimintaa (10 pykälä)

sekä työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä. Arvioinnit on julkaistu Hankeikkunassa: [STM154:00/2024](#) (toimeentulotuki), [STM035:00/2024](#) (yleistuki) ja [TEM025:00/2024](#) (työvoimapalvelut).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyyden 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamuutosten seuranta](#).

Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi liittyy perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointiin, jota tullaan kehittämään etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta. THL tulee koordinoimaan asiantuntijaryhmän, joka toteuttaa kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisen arvioinnin. Sen yhteydessä tarkastellaan perus- ja vähimmäisturvan riittävyyttä perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännön huomioiden valossa. Seurannassa hyödynnetään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 pykälän mukaisen ammatillisen kuntoutuksen saajia oli 24 587 vuonna 2023, 23 455 vuonna 2024 ja 22 977 vuonna 2025. Lain 7 a pykälän mukaisen nuoren ammatillisen kuntoutuksen saajia oli 9 059 vuonna 2023, 4 231 vuonna 2024 ja 1 890 vuonna 2025. (Lähde: Kelasto.) Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa ammatilliseen kuntoutukseen osallistumisen vähenemisen taustalla olevia tekijöitä. Työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumisen osalta arviointia on mahdollista tehdä pidemmällä aikavälillä.

Milja Tiainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yleisen asumistuen muutokset

HE 74/2023 vp – EV 64/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleisestä asumistuesta annetun lain muutosten ja erityisesti omistusasumisen tuen lakkaamisen vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalvveluihin kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakkoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamutosten vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yhteisvaikutusten arvioinnin hallituksen esityksistä, jotka koskevat yleistukea, toimeentulotukea, asiakastietojen käsittelyä (64 pykälä), kuntouttavaa työtoimintaa (10 pykälä) sekä työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä. Arvioinnit on julkaistu Hankeikkunassa: [STM154:00/2024](#) (toimeentulotuki), [STM035:00/2024](#) (yleistuki) ja [TEM025:00/2024](#) (työvoimapalvelut).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyyden 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamutosten seuranta](#).

Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi liittyy perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointiin, jota tullaan kehittämään etuuskien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta. THL tulee koordinoimaan asiantuntijaryhmän, joka toteuttaa kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisen arvioinnin. Sen yhteydessä tarkastellaan perus- ja vähimmäisturvan riittävyyttä perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännön huomioiden valossa. Seurannassa hyödynnetään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan muutosten vaikutukset

HE 73/2023 vp – EV 83/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti lapsiperheiden toimeentuloon, eri työntekijäryhmien työllistymiseen kokoaika- ja osa-aikatyöhön ja eri

sosiaaliturvaetuksia koskevien muutosten mahdollisia yhteisvaikutuksia työttömyysetuuksia saavien toimeentuloon sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen ja kannustinloukkujen purkamiseksi siten, että työllistyminen sekä osa-aikaiseen että erityisesti kokopäiväiseen työhön on kaikissa tilanteissa etuuksien saajalle taloudellisesti kannattavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamuuutosten vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yhteisvaikutusten arvioinnin hallituksen esityksistä, jotka koskevat yleistukea, toimeentulotukea, asiakastietojen käsittelyä (64 pykälä), kuntouttavaa työtoimintaa (10 pykälä) sekä työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä. Arvioinnit on julkaistu Hankeikkunassa: [STM154:00/2024](#) (toimeentulotuki), [STM035:00/2024](#) (yleistuki) ja [TEM025:00/2024](#) (työvoimapalvelut).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyyden 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamuuutosten seuranta](#).

Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi liittyy perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointiin, jota tullaan kehittämään etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tulee koordinoimaan asiantuntijaryhmän, joka toteuttaa kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisen arvioinnin. Sen yhteydessä tarkastellaan perus- ja vähimmäisturvan riittävyyttä perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännön huomioiden valossa. Seurannassa hyödynnetään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturvaetuksien muutosten vaikutusten seuranta

HE 75/2023 vp – EV 84/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti indeksijäädetyksen vaikutuksia eri etuudensaajaryhmiin ja eri sosiaaliturvaetuksien muutosten kanssa mahdollisesti muodostuviin yhteisvaikutuksiin ja ryhtyy havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalouteen kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamutosten vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yhteisvaikutusten arvioinnin hallituksen esityksistä, jotka koskevat yleistukea, toimeentulotukea, asiakastietojen käsittelyä (64 pykälä), kuntouttavaa työtoimintaa (10 pykälä) sekä työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä. Arvioinnit on julkaistu Hankeikkunassa: [STM154:00/2024](#) (toimeentulotuki), [STM035:00/2024](#) (yleistuki) ja [TEM025:00/2024](#) (työvoimapalvelut).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyyden 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamutosten seuranta](#).

Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi liittyy perusturvan riittävyyden lakisäätöarviointiin, jota tullaan kehittämään etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta. Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos tulee koordinoimaan asiantuntijaryhmän, joka toteuttaa kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisen arvioinnin. Sen yhteydessä tarkastellaan perus- ja vähimmäisturvan riittävyyttä perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännön huomioiden valossa. Seurannassa hyödynnetään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Eva Ojala, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki alkoholilain 17 ja 26 pykälän muuttamisesta

HE 7/2024 vp – EV 40/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa alkoholilain muutoksista aiheutuvia vaikutuksia erityisesti perheisiin ja lapsiin sekä alkoholikuolleisuuteen ja ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä veropolitiikan keinoin.

Valtioneuvosto seuraa alkoholikuolleisuutta, alkoholin kokonaiskulutusta ja alkoholin myyntitilastoja. Lakiesityksen vaikutuksia nimenomaisesti perheisiin ja lapsiin on kuitenkin haastavaa seurata soveltuvien mittareiden puuttumisen vuoksi. Erityisesti silloin, kun mittarit ovat yleisiä (esimerkiksi kaikkea lastensuojelua tai huostaanottoja koskevia), mahdollisten tilastomuutosten syyt voivat olla moninaiset. Hallituksen esityksen vaikutukset kokonaiskulutukseen on arvioitu pieniksi, minkä vuoksi ei ole mahdollista erottaa lakimuutoksesta mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia niistä muista tekijöistä, jotka vaikuttavat perheiden ja lasten asemaan.

Valtioneuvosto seuraa kuitenkin järjestelmällisesti alkoholisääntelyn toimivuutta kokonaisuudessaan. Vuonna 2024 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 594 henkilöä. Kuolleita oli 133 vähemmän kuin vuonna 2023. Seurantaa jatketaan tiiviisti.

Saara Karttunen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Lait työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

HE 13/2024 vp – EV 59/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien, kuten ikääntyneiden, osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien toimeentuloon ja työllisyyteen sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamutosten vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat laatineet yhteisvaikutusten arvioinnin hallituksen esityksistä, jotka koskevat yleistukea, toimeentulotukea, asiakastietojen käsittelyä (64 pykälä), kuntouttavaa työtoimintaa (10 pykälä) sekä työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä. Arvioinnit on julkaistu Hankeikkunassa: [STM154:00/2024](#) (toimeentulotuki), [STM035:00/2024](#) (yleistuki) ja [TEM025:00/2024](#) (työvoimapalvelut).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyyden 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamuutosten seuranta](#).

Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi liittyy perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointiin, jota tullaan kehittämään etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tulee koordinoimaan asiantuntijaryhmän, joka toteuttaa kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisen arvioinnin. Sen yhteydessä tarkastellaan perus- ja vähimmäisturvan riittävyyttä perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännön huomioiden valossa. Seurannassa hyödynnetään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki tupakkalain muuttamisesta

HE 38/2024 vp – EV 76/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa nyt ehdotetun sääntelyn toimivuutta erityisesti kansanterveyden edistämisen, hyvinvointi- ja terveyserojen vähentämisen sekä nuorisokäytön ehkäisemisen näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Erityisesti, jos muissa Pohjoismaissa säädetään Suomea alhaisemmat nikotiinipitoisuuden rajat tai tiukemmat makuaine- tai lisäainerajoitukset, tulee sääntelyä tältä osin yhdenmukaistaa. Lisäksi valtioneuvoston on seurattava nikotiinivalmisteiden käyttöä ja käytön vaikutuksia erityisesti alle 20-vuotiaisiin.

Tasavallan Presidentti päätti 8.11.2024 jättää lain vahvistamatta, minkä jälkeen vahvistamatta jäänyt laki palautui vahvistamatta jääneenä eduskunnan käsiteltäväksi (VJL 1/2024 vp). Eduskunta hylkäsi lain 28.11.2024 ja hyväksyi kirjelmässään (EK 30/2024 vp) jäljempänä kohdassa ”Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta VJL1/2024 vp – HE 38/2024 vp – EK 30/2024 vp” olevan lausuman.

Uusi hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi (HE 221/2024 vp) annettiin eduskunnalle tammikuussa 2025. Eduskunta hyväksyi sen 14.5.2025 ja laki tuli voimaan 1.8.2025. Sen yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman, johon annetaan valtioneuvoston vastaus kohdassa ”Tupakkalain muuttaminen HE 221/2024 vp – EV 48/2025 vp”.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta

VJL 1/2024 vp – HE 38/2024 vp – EK 30/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistele savuttomia nikotiinituotteita koskevan uuden hallituksen esityksen kiireellisesti siten, että valmistelussa otetaan huomioon ajantasaiset tiedot kyseisiä nikotiinituotteita koskevasta lähialueiden säädösvalmistelusta.

Uusi hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi (HE 221/2024 vp) annettiin eduskunnalle tammikuussa 2025. Eduskunta hyväksyi sen 14.5.2025 ja laki tuli voimaan 1.8.2025. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 pykälän muuttaminen

HE 122/2024 vp – EV 188/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kiireellisesti vammaispalvelulain vaikutuksia ja ryhtyy toimenpiteisiin lain yksittäisten säännösten ja soveltamisalasäännöksen täsmentämiseksi, jos se on tarpeen lain säilymiseksi vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina.

1. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan, tarkennetulla soveltamisalalla, voimaan 1.1.2025. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleiden soveltamisalan muutosten lisäksi soveltamisalaa täsmennettiin edelleen elämänvaihetta koskevan arvioinnin osalta. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2025 ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Siten asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 pykälän edellyttämällä tavalla lain voimaantulosta lähtien hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten henkilöiden palvelujen turvaamiseksi.

2. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan, tarkennetulla soveltamisalalla, voimaan 1.1.2025. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleiden soveltamisalan muutosten lisäksi soveltamisalaa täsmennettiin edelleen elämänvaihetta koskevan arvioinnin osalta. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2025 ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Siten asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ohjaa vammaispalvelulain toimeenpanoa niin, että varmistetaan lain valtakunnallisesti yhtenäinen soveltaminen ja vammaisten henkilöiden palvelujen yhdenvertainen saatavuus eri alueilla.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö on aiempien toimien lisäksi jatkanut lain toimeenpanon tukea ja ohjausta. Tärkeimpiä välineitä ovat muun muassa säännölliset eri sidosryhmiä yhteen kokoavat koulutus- ja tiedottamistilaisuudet sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä Vammaispalvelujen käsikirja. Toimeenpano on otettu huomioon myös hyvinvointialueiden muissa ohjausmekanismeissa, jotka perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lainsäädäntöön. Lisäksi toimeenpanoa tukee Euroopan sosiaalirahasto plus -rahoituksella käynnistynyt vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista koskeva hankekokonaisuus, jonka sisältöä sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vammaispalvelulain muutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksien ja erityisesti mahdollisten väliinputoajaryhmien oikeuksien ja kielellisten oikeuksien toteutumiseen sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

4. Uusi vammaispalvelulaki tuli kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2025 ja siihen sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika. Lisäksi soveltamisalan tarkentamista koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2026. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt uuden lain seurantahankkeen, jota Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa vuosina 2025–2027.

Huomioitavaa on, että lopullinen kuva lain yhdenvertaisesta toteutumisesta saadaan siirtymäajan päätyttyä, koska uuden lain mukaisia palveluja aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa.

Kirsi-Maria Malmund-Laakso, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveystieteiden ministeri

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystieteiden palveluista annetun lain muuttaminen

HE 127/2024 vp – EV 120/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa huolellisesti ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta koskevan lainmuutoksen toimeenpanoa iäkkäiden henkilöiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta ja huolehtii kansallisella ohjauksella siitä, että henkilöstömitoitus toteutetaan asiakkaiden yksilöllisten palvelutarpeiden mukaisesti RAI-arviointijärjestelmää hyödyntäen. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa korjaustoimiin ympärivuorokautisen hoivan riittävän henkilöstömitoituksen varmistamiseksi.

Ikäkkäiden palveluissa on vanhuspalvelulain säätämistä lähtien rakennettu palvelujen seuranta järjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuspalvelujen tila -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuspalvelulain toteutumista lain voimaantulo vuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä sekä toimintayksiköiden toimintakäytäntöjä ja johtamista. Henkilöstömitoitusta koskevat tiedot kerätään nykyisin kaksi kertaa vuodessa.

Viimeksi vanhuspalvelulain mukaisen vähimmäishenkilöstömitoituksen täyttymistä seurattiin lokakuussa 2025, mutta sen tulokset eivät ole vielä käytettävissä. Huhtikuussa 2025 tehdyssä seurannassa iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan yksiköistä 96 prosenttia ylsi lakisääteiseen henkilöstömitoitukseen. Vähimmäishenkilöstömitoituksen laskun myötä vähintään 0,65 mitoitettujen yksiköiden osuus laski 57 prosentiksi verrattuna vuoteen 2024 (2024: 94 p vs. 2025: 37 prosenttia). Yleisin henkilöstömitoitus huhtikuussa 2025 oli välillä 0,60–0,64.

RAI-arviointivälineistön käyttäminen asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa on ollut kaikkia toimintayksiköitä koskeva velvoite 1.4.2023 lähtien. RAI-järjestelmää käyttämällä asiakkaiden toimintakykyä ja palvelutarpeita arvioidaan yhdenmukaisesti ja monipuolisesti.

THL tuottaa RAI-arviointitiedoista vertailutietoa, joka auttaa kehittämään palveluista asiakkaiden tarpeita vastaavia ja tuloksellisia. Lisäksi vertailutieto edistää asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Myös valvontaviranomaiset hyödyntävät RAI-mittareiden tuottamaa tietoa työssään. RAI-arviointijärjestelmän käytön vakiinnuttua toimintayksiköissä voidaan arviointitiedon pohjalta määritellä suuntaa antavat kansalliset perusteet eri palveluihin pääsulle ja henkilöstön mitoittamiselle asiakkaiden palvelutarpeita vastaavasti. THL on tuottanut tilannekuvatiedon RAI-mittareiden käytöstä palvelujen myöntämisperusteena hyvinvointialueilla ja vuoden 2026 aikana valmistellaan raportti RAI-tiedon hyödyntämisestä palvelujen myöntämisperusteissa, jota voidaan hyödyntää alueellisessa päätöksenteossa ja kansallisen ohjauksen tukena sekä asiantuntija-arvio ja suositukset RAI-tiedon hyödyntämiseksi ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen arvioinnissa.

Satu Karppanen, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkekorvausten vuosiomavastuun jakaminen osiin

HE 129/2024 vp – EV 142/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toteuttaa lääkekorvausten vuosiomavastuun jakamisen osiin mahdollisimman pikaisesti kustannusneutraalilla tavalla.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö tarkasteli yhdessä Kelan kanssa hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseen erilaisia toteuttamistapoja. Selvityksen perusteella Kela-lääkeluoton kokeiluun perustuva vuosiomavastuun osittaminen oli nopeimmalla aikataululla toteuttavissa oleva ratkaisu helpottamaan hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti paljon lääkkeitä käyttävien tilannetta. Kelan toteuttama lääkeluottokokeilu on käynnistynyt 27.10.2025. Hallitus on myöntänyt Kelalle rahoitusta kokeiluun, jossa lääkekorvausten vuosiomavastuu eli ns. lääkekatto jaettaisiin pienempiin osiin niin sanotulla Kelan lääkeluotolla. Kokeilun sisällöstä sekä toteuttamisesta vastaa Kela. Kokeilu toteutetaan Kelan ehdotuksen mukaisesti Kelan kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain perusteella ja siihen kuuluu tutkimusosio. Lääkeluottokokeiluun on varattu noin 4,9 miljoonaa euroa vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa. Kokeilu kestää kolme vuotta, jotta kokeilusta saadaan tarpeeksi tietoa pysyvän ratkaisun perustaksi. Kelan lääkeluottokokeilu on osa Lääkkeet ja apteekkitalous -hanketta, jonka tavoitteena on parantaa lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta. Kokeilun päättymisen jälkeen siitä saatujen tulosten perusteella tulevat arvioitavaksi lääkekaton osittamiseen liittyvät muutostarpeet, mistä johtuen tähän esitykseen (HE 129/2024 vp) liittyvä seuranta on päätettävä tarpeettomana. Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimii määrätietoisesti lääkkeiden saatavuushäiriöiden vähentämiseksi ja selvittää, miten niin uusien kuin pidempään jo markkinoilla olleiden lääkkeiden saatavuus turvataan Suomessa kaikissa tilanteissa.

2. Pääministeri Orpon hallitusohjelman lääkkeisiin ja apteekkeihin liittyviä kirjauksia toteutetaan Lääkkeet ja apteekkitalous -hankkeessa vuosina 2024–2026. Lääkkeet ja apteekkitalous -hanke jatkaa lääkeasioiden pitkäjänteistä kehittämistä. Lääkeasioiden kehittämisen tavoitteena on parantaa lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta. Hankkeessa kiinnitetään huomiota myös saatavuushäiriöihin ja etsitään määrätietoisesti keinoja niiden vähentämiseen sekä erilaisten lääkevalmisteiden saatavuuden turvaamiseen. Tähän esitykseen (HE 129/2024 vp) liittyvä seuranta on tämän vuoksi päätettävä tarpeettomana. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että apteekkitalouden kokonaisuudistuksessa arvioidaan jo tehtyjen muutosten vaikutuksia apteekkien toimintaedellytyksiin ja varmistetaan vähintään lääketurvallisuus, apteekkien toimintaedellytykset sekä apteekkipalvelujen alueellinen saatavuus.

3. Viime vuosina on annettu useita apteekkitaloutta koskevia hallituksen esityksiä. Niihin sisältyneiden sääntelymuutosten vaikutuksia apteekkeihin ei pääsääntöisesti voida erottaa toisistaan. Vuonna 2025 voimassa olleeseen apteekkisääntelyyn vaikuttivat esityksiin HE 245/2022 vp ja HE 129/2024 vp sisältyneet muutokset. Fimea kerää apteekkien toiminta- ja taloustiedot vuodelta 2025 kevään 2026 aikana. Tällä hetkellä saatavilla on pääsääntöisesti tiedot vuodelta 2024. Apteekkien toimintaedellytyksiin ja lääketurvallisuuteen vaikuttavat apteekissa työskentelevien henkilöiden määrä sekä apteekin aukioloajat, valikoima ja varasto. Fimealta saatujen tietojen mukaan yksityisissä apteekeissa työskenteli vuoden 2024 lopussa noin 7 200 farmaseuttiseen ja tekniseen henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä, mikä oli 2,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023. Lisäksi yksityisissä apteekeissa oli noin 640 apteekkaria. Osa-aikaisen henkilökunnan määrä on lisääntynyt vuosina 2022–2024. Apteekkien aukioloajat ovat pysyneet hyvin samankaltaisina viimeisen viiden vuoden aikana. Apteekkien lääkevaraston riittävydessä on havaittu vain yksittäisiä puutteita, ja lääkevalikoiman osalta joillakin apteekeilla on ollut haasteita. Apteekkipalvelujen alueellista saatavuutta vuonna 2025 on arvioitu edellä esitystä HE 245/2022 vp koskevan eduskunnan lausuman yhteydessä.

Hallitus antoi eduskunnalle pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2025 apteekkitalouden uudistusta koskevan esityksen HE 111/2025 vp. Esityksen vaikutusten arvioinnissa arvioitiin saatavilla olevien tietojen pohjalta osin jo tehtyjen ja ehdotettavien muutosten vaikutuksia apteekkien kannattavuuteen, toimintaedellytyksiin, palveluiden

alueelliseen saatavuuteen. Eduskunta edellytti myös esitykseen antamassaan vastauksessa uudistuksen vaikutusten seuranta. Tähän esitykseen (HE 129/2024 vp) liittyvä seuranta on tämän vuoksi päätettävä tarpeettomana. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumisen seuranta

HE 131/2024 vp – EV 163/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista sekä kehittää kansallista ohjausrakennetta, mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja mielenterveyden varhaisen tuen palveluja ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.5.2027 mennessä.

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista ja kehittää tarvittaessa palveluja koskevaa ohjausta. Kertomusvuonna 2025 valtioneuvosto käynnisti terapiatakuun toimeenpanon seurannan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja hyvinvointialueiden kanssa. Seuranta varten kehitettiin tiedonkeruuta ja kirjaamiskäytäntöjä, joiden avulla voidaan arvioida hoitoon ja tukeen pääsyn määräaikojen toteutumista ja psykososiaalisten hoitojen sekä tuen saatavuutta.

Terapiatakuu kytkeytyy yliopistosairaaloille säädettyyn alueelliseen koordinaatiovastuuseen, joka tukee psykososiaalisten menetelmien yhdenmukaista toteutusta ja selkeyttää perustason ja erikoistason välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen ([STM selvitys oikeuskanslerille 31.3.2025](#)) mukaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kokonaisuus on kaikilla hyvinvointialueilla vakavasti vaarantunut perustason palvelujen riittämättömyyden ja palvelujen yhteensovittamisen puutteiden vuoksi. Tämän vuoksi valtioneuvosto antoi vuoden 2025 ohjausneuvotteluissa yhtenäisen toimenpidesuosituksen vahvistaa perustason mielenterveys ja riippuvuuspalveluja, koska perustason toimivuus on keskeinen edellytys terapiatakuun toteutumiselle.

Valtioneuvosto jatkaa terapiatakuun toteutumisen seuranta ja antaa eduskunnalle lausuman mukaisen selvityksen 1.5.2027 mennessä.

Tiina Louhi, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskeva lainsäädäntö

HE 132/2024 vp – EV 117/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi huolellisesti tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskevan lainsäädännön toimeenpanoa ja ottaa saadut kokemukset huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteltaessa.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus ja se toteutetaan tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä arvioidaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskevan lainsäädännön toimeenpanoa ja huomioidaan sen vaikutukset ammattihenkilölainsäädännön uudistuksen valmistelussa.

Henna Vidén, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkärimalliin pohjautuvat hoitosuhteen jatkuvuutta tukevat palvelutuotantotavat

HE 134/2024 vp – EV 162/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

Petteri Orpon hallitus käynnisti omalääkäriohjelman vuoden 2025 alussa. Omalääkäri-ohjelma tukee hoidonjatkuvuusmallien käyttöönottoa kaikilla hyvinvointialueilla. Hoidon jatkuvuusmalleja ovat esimerkiksi omalääkäri-, omahoitaja- tai omatiimimalli.

Ohjelmalle on asetettu johtoryhmä, jonka toimikausi on 3.2.2025 – 30.4.2027.

Hoidon jatkuvuusmallien kehittämiseen myönnettiin 40 miljoonan euron määräraha vuoden 2026 talousarviota täydentävässä esityksessä. Rahoitus suunnataan hyvinvointialueille hoidon jatkuvuusmallien eli omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien

kehittämishankkeisiin sosiaali- ja terveysministeriön myöntäminä valtionavustuksina. Vähintään puolet rahoituksesta on käytettävä uusiin ammatinharjoittajamalliin perustuviin kehittämishankkeisiin.

Sari Raassina, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain muuttaminen

HE 149/2024 vp – EV 187/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sairaalaverkon ja päivystystoiminnan muutosten vaikutuksia hyvinvointialue- ja YTA-alueetasolla päivystysten käyttöön, ensihoidon kuljetuksiin ja kustannuksiin sekä alueiden kiirevastaanottojen kehittymiseen. Eduskunta edellyttää valtioneuvostolta myös avoimen ja kattavan tietopohjan kehittämistä.

1. Sairaalaverkkoa ja päivystystoiminnan muuttamista koskeva uudistus on tullut voimaan 1.10.2025 ja kahteen sairaalaan kohdistuvien muutosten osalta muutoksien siirtymäkausi jatkuu vuoden 2025 loppuun. Täten muutoksien vaikutuksista ei ole vielä kertynyt kattavasti seurantatietoa.

Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen että Häätäkeskuslaitoksen (ensihoidtopalvelu) tilastojen avulla alueiden oman seurannan lisäksi. Tietopohjaa ja vaikuttavuutta kehitetään osana pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Päivystyspalveluiden toteutumista osana hoitoketjuja on käsitelty hyvinvointialuekohtaisissa sote-järjestämislain mukaisissa ohjausneuvotteluissa sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisissä eritasoisissa verkostoissa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kielellisten oikeuksien toteutumista erityisesti päivystys- ja synnytyspalveluissa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toiminnassa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseksi huomioiden palveluiden saavutettavuus.

2. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista (sote-järjestämislaki 39 pykälä) sekä Länsi-Uudenmaan (sote-järjestämislaki 33 pykälä) tehtävää tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa seurataan osana sote-järjestämislain mukaisia hyvinvointi- ja yhteistyöaluneuvotteluja. Kaksikielisten palveluiden toteutumisen tilaa ja kehittämistä käsiteltiin omana asiakohdanaan hyvinvointialuneuvotteluissa syksyllä 2025.

Hallitusohjelman mukaisesti Länsi- ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle on kohdennettu erillistä valtionavustusta hankkeeseen, joka tukee Itä- ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueille sijoittuvien Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden tarvetta kehittää verkostomaiset osaamiskeskittymät tukemaan, kehittämään ja turvaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa. Valtionavustusta on myönnetty vuosille 2024 ja 2025 sekä hallitusohjelman mukaisesti haku vuodelle 2026 käynnistetään alkuvuodesta 2026.

Kevään 2025 puoliväliriihessä pöytäkirjaan merkittiin kaksikielisten palvelujen saatavuuden tarkempi arviointi osana hyvinvointialueiden ohjausta. Puoliväliriihessä linjattiin, että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee kesään 2026 mennessä selvityksen ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta hyvinvointialueilla. Selvitys tehdään STM:n ohjausosaston toimesta yhteistyössä kaksikielisten hyvinvointialueiden ja THL:n kanssa. Selvityksessä on tarkoitus hyödyntää THL:ltä saatavaa dataa, hyvinvointialueiden kielilautakuntien vuosikertomuksia ja mahdollisesti hyvinvointialueille tehtävää kyselyä. Selvityksessä tullaan ainakin tarkastelemaan kaksikielisten hyvinvointialueiden toiminnallista rakentumista ja yhteistyötä kaksikielisten palvelujen rakentumisessa sekä ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista alueellisella ja kansallisella tasolla.

Eduskunta päätti osana vuoden 2026 talousarvio käsittelyä myöntää 20 000 euroa ulkopuolisen selvityksen hankintaan Lohjan sairaalan palveluvalikoiman kehittämisestä (mm. synnytystoiminnan uudelleenkäynnistäminen) sekä 25 000 euroa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkielisten palvelujen määräaikaisen kehittämishankkeen laajennukseen mm. siten, että arvioidaan Raaseporin sairaalan palveluvalikoima huomioiden kielellisten oikeuksien toteutuminen. Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa rahoitusten kohdentamisen nimettyyn tarkoitukseen vuoden 2026 aikana.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ohjaa hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää varmistamaan, että alueen ilta-, yö- ja viikonloppuaikaiset sosiaali- ja terveyspalvelut, muun muassa kiirevastaanotot, kotiin vietävät palvelut, ensihoitopalvelu ja etäpalvelut, muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ympäri-vuorokautisten päivystyksiköiden ja päivystävien sairaaloiden kanssa väestön palvelutarpeisiin vastaamiseksi ja perusturvallisuuden tunteen lisäämiseksi. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston ohjaavan hyvinvointialueita toteuttamaan väestön monikanavaisen neuvonnan oikea-aikaisten palveluiden piiriin hakeutumiseksi.

3. Päivystyspalveluita koskevien lakimuutosten toimeenpanoa on käsitelty syksyn 2025 aikana sekä hyvinvointialueneuvotteluissa että aluekohtaisissa erillismenettelyissä (lisärahoitukset, arviointimenettelyt). Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen että Hätäkeskuslaitoksen (ensihoitopalvelu) tilastojen avulla. Tietopohjaa ja vaikuttavuutta kehitetään osana pääministeri Orpon hallituksen ohjelman

toimeenpanoa. Loppuvuonna 2025 käynnistettiin kansallisen ensihoitostrategian valmistelu, minkä yhteydessä läpikäydään ja päivystyspalveluiden palveluketjun kokonaisuus ja moniviranomaistyö sekä kootaan alueiden parhaat käytännöt.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveystieteiden ministeri

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a pykälän muuttaminen

HE 187/2024 vp – EV 146/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi sekä kohtuullisten käsittelyaikojen ja valvontaviranomaisten riittävien voimavarojen varmistamiseksi sekä seuraa ja arvioi valvontalain säännösten toimivuutta palveluntuottajien ja palvelujen käyttäjien näkökulmasta. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on käynnistänyt hankkeen, jossa arvioidaan valvontalain toimivuutta ja vaikutuksia. Lisäksi arvioidaan valvontalain muutosten sekä alemman asteisen sääntelyn tarvetta. Tavoitteena on esittää ensimmäiset lainmuutokset tämän hallituskauden aikana.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024

K 3/2024 vp – EK 5/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhuspalvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja tarvittaessa ryhtyy toimiin palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuuden edistämiseksi

1. Iäkkäiden palveluissa on vanhuspalvelulain säätämistä lähtien rakennettu palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuspalvelujen tila -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuspalvelulain toteutumista lain voimaantuloavuodesta 2013 alkaen.

Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä sekä toimintayksikköjen toimintakäytäntöjä ja johtamista. Henkilöstön riittävyttä koskevat tiedot kerätään tällä hetkellä kaksi kertaa vuodessa.

Vanhuspalvelulain mukaan osana seurantaan THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaan koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos voi julkaista keräämiinsä tietoihin perustuvat seurantaraportit palvelujen järjestäjä- ja toimintayksikkökohtaisina. Toimintayksikkökohtaisten tietojen julkisuus antaa palvelujen käyttäjille, heidän omaisilleen ja muille palvelujen toteutumisesta kiinnostuneille mahdollisuuden seurata palvelujen saatavuutta ja laatua.

Palvelujen säilyttämiseksi sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestävällä pohjalla hyvinvointialueita ohjataan kansallisilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sisältyvillä ohjausmekanismeilla vastaamaan iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeisiin oikea-aikaisilla ja riittäväillä palveluilla.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkiyttää kuntien ja hyvinvointialueiden vastuita päivätoiminnan toteuttamisessa ja vahvistaa päivätoiminnan asemaa ja saatavuutta tarvittaessa säädösmuutoksin

2. Hallitusohjelman mukaisesti iäkkäiden henkilöiden osalta kannustetaan vuoro-vaikutusohjauksella hyvinvointialueita turvaamaan tarpeenmukaisten palveluiden saanti ikääntyneille, muun muassa lisäämällä ja uudistamalla iäkkäiden ryhmämuotoista päivätoimintaa ja päiväkeskustoimintaa. THL kartoitti keväällä 2024 iäkkäiden kuntouttavan päivätoiminnan nykytilannetta hyvinvointialueilla. Selvitys tehtiin Suomen kestävän kasvun ohjelman Hyvinvointitaloudellisten vaikutusten arviointimekanismi -projektissa. Suurin osa hyvinvointialueista järjestää kuntouttavaa päivätoimintaa, mutta osassa alueita palvelua on tarjolla vain vähän ja palvelua saavien asiakkaiden määrä on pieni. Palvelulle on selvityksen mukaan kysyntää ja sen vaikuttavuudesta on aiempaa tutkimusnäyttöä.

Hallitusohjelmaan sisältyvällä terveyden edistämisen lisämäärärahalta kehitetään erilaisia ryhmämuotoisia toimintoja, jotka tukevat iäkkäiden hyvinvointia ja terveyttä. Tarkoituksena on ottaa käyttöön kehitettyjä ja hyväksi todettuja ryhmämuotoisia toimintamalleja sekä jatkekehittää ja juurruttaa erilaisia ryhmämuotoisia toimintoja kotona asuville iäkkäille, joiden toimintakyky on heikentynyt. Tavoitteena on toimintakyvyn monipuolinen ylläpitäminen, sosiaalisten suhteiden vahvistuminen, osallisuuden edistäminen, yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentyminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen.

Edellisessä kappaleessa mainitun selvitystyön pohjalta terveyden edistämisen määrärahalta tehtävässä työssä jatketaan työtä hyvinvointialueiden kanssa ryhmämuotoisen toiminnan edistämiseksi.

lääkäiden laatusuosituksessa 2024–2027 suositellaan, että iäkkäille suunnattuja päivätoiminnan muotoja tulee kehittää laajasti muun muassa omaishoitajien jaksamisen tueksi. Käynnissä olevan sosiaalihuoltolain uudistuksen yhteydessä arvioidaan ryhmämuotoisen päivätoiminnan vahvistamismahdollisuuksia.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää puolesta asiointia ja tuettua asiointia koskevia sääntelytarpeita ottaen huomioon ikääntyneiden henkilöiden tietoturva ja tietosuojat.

3. Puolesta-asiointi on toimintaa, jossa henkilö hoitaa asioita toisen henkilön tai yrityksen puolesta.

Toisen henkilön puolesta voivat asioida esimerkiksi alaikäisen huoltajat, jotka hoitavat asioita lapsen puolesta, täysi-ikäiset lapset tai muut lähiomaiset, jotka ovat valtuutettuja asioimaan esimerkiksi ikääntyneen vanhemman puolesta tai edunvalvojat.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa puolesta-asiointia kehitetään yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Digi- ja väestötietoviraston (DVV) sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Digitaalisten palvelujen hyödyntämistä on kehitetty myös niiden henkilöiden osalta, joilla ei ole sähköisiä tunnistusvälineitä. Avustetun valtuuttamisen malli hyvinvointialueilla on tarkoitettu erityisesti henkilöille, joilla ei ole vahvan sähköisen tunnistautumisen välinettä, kuten verkkopankkitunnuksia. Henkilöä avustetaan antamaan Suomi.fi-valtuudet luottohenkilölleen. Hyvinvointialueet tarjoavat viranomaisyhteistyönä Avustettua valtuuttamista DVV:n lukuun. Valtuuttaja voi antaa valtuuksia luottohenkilölleen tai organisaatiolle asioimaan kanssaan tai puolestaan digitaalisissa asiointipalveluissa kuten OmaKannassa, OmaKelassa, hyvinvointialueiden omissa asiointipalveluissa ja apteekeissa.

Jos ei ole ketään läheistä tai luottohenkilöä auttamassa arjen asioiden hoitamisessa, on esim. sote-alan työntekijöillä haastavaa auttaa tai tukea asiakkaitaan arjen asioiden hoitamisessa. Muun muassa puhelimesta asioidessa puolesta-asiointi keskeytyy, kun puolesta-asiointioikeutta ja henkilötietoja ei voida todentaa. Sen vuoksi parhaillaan selvitetään yhteistyössä, voisivatko hyvinvointialueen tietyt työntekijät asiakkaan antamalla valtuudella asioida asiakkaan kanssa digitaalisissa asiakkaan asiointipalveluissa kuten Omakannassa tai Omakelassa.

Työntekijä ei kirjautuisi ammattilaisoikeuksilla ammattilaisten järjestelmiin vaan hän auttaa asiakasta teknisesti kirjautumaan tämän digitaalisiin asiointipalveluihin, missä asiakas voi hoitaa asioitaan työntekijän avustamana.

Satu Karppanen, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain 22 pykälän muuttaminen

HE 171/2024 vp – EV 16/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttitodistuksia ja -lausuntoja koskevan lainmuutoksen vaikutuksia erityisesti lausuntojen ja todistusten yhdenvertaiseen saatavuuteen, ajoturvallisuuteen sekä lausuntojen ja todistusten hintakehitykseen sekä ryhtyy mahdollisten epäkohtien ilmetessä tarvittaviin korjaustoimiin.

Valtioneuvosto seuraa lakimuutoksen vaikutuksia erityisesti lausuntojen ja todistusten yhdenvertaiseen saatavuuteen, ajoturvallisuuteen sekä lausuntojen ja todistusten hintakehitykseen. Lakimuutoksen vaikutuksia seurataan erityisesti sidosryhmiltä saatavan palautteen kautta. Sosiaali- ja terveysministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö selvittävät yhteistyössä muita keinoja seurata lakimuutoksen vaikutuksia. Tarvittaessa arvioidaan mahdollisten säädösmuutosten tarvetta.

Ida Hakanen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttaminen

HE 210/2024 vp – EV 66/2025 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa riittävät voimavarat sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuteen ja varautumiseen.

2. Valtioneuvosto on myöntänyt vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa 104,3 miljoonaa euroa hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien yhteistyöhön. Rahoitus liittyy lailla 1032/2025 voimaan saatettuihin hyvinvointialueiden uusiin lakisääteisiin tehtäviin, joilla hyvinvointialue varautuu toimimaan valmiuslain 3 pykälän 1 ja 2 kohtien mukaisissa poikkeusoloissa yhdessä Puolustusvoimien ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainmuutosten toimeenpanoa ja arvioi tarvetta jatkokehittää sääntelyä vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan johtamisen muuttuvia tarpeita ottaen huomioon aiempien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen opit sekä alueelliset ja kansalliset kokemukset lainmuutosten toimeenpanosta. Lisäksi jatkovalmistelussa tulee huomioida alueellisten yhteistyörakenteiden järjestämisen eri vaihtoehdot.

3. Sote-järjestämislain 50 b pykälässä tarkoitettu kansallinen valmiusryhmä on nimetty ja aloittanut toimintansa. Sote-järjestämislain 50 a pykälän mukaiseen yhteistyösopimusten päivittämiseen säädetty siirtymäaika päättyy 30.4.2026, jolloin päivitettyjen sopimusten tulee olla voimassa. YTA-sopimusten varautumista koskevat osiot valmistellaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, joten valtioneuvostolla on välitön seurantamahdollisuus lainsäädännön toimeenpanoon. Lainsäädännön jatkokehitystarpeita arvioidaan myöhemmin, kun nyt voimaan tulleiden säännösten toimivuudesta saadaan käytännön kokemuksia.

Erkki Papunen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Salla Paavilainen, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tupakkalain muuttaminen

HE 221/2024 vp – EV 48/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa nyt ehdotetun sääntelyn toimivuutta erityisesti harmaatuonnin vähenemisen, kansanterveyden edistämisen, hyvinvointi- ja terveyserojen vähentämisen sekä nuorisokäytön ehkäisemisen näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa muiden Pohjoismaiden ja naapurimaiden sääntelyä tuotteiden nikotiinipitoisuuden, ikärajojen sekä makuaine- tai lisäainerajoitusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa pikaisesti toimenpiteisiin sääntelyn yhdenmukaistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa nikotiinivalmisteiden käyttöä ja käytön vaikutuksia erityisesti alle 20-vuotiailla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tupakka- ja nikotiinituotteiden ikärajojen korottamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto edistää päihteettömyyttä myös tupakka- ja nikotiinituotteiden osalta lasten ja nuorten urheiluseuroissa ja vapaa-ajan toiminnassa.

1.–3. Valtioneuvosto seuraa järjestelmällisesti sääntelyn toimivuutta (harmaatuonnin kehityksen, kansanterveyden edistymisen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumisen sekä nuorten käytön ehkäisyn näkökulmasta) sekä nikotiinivalmisteiden käyttöä ja käytön vaikutuksia erityisesti alle 20-vuotiailla hyödyntäen muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tullin seurantatietoja. Tupakkalain muutokset tulivat voimaan 1.8.2025. Koska sääntely on ollut voimassa vajaat puoli vuotta, kattavia johtopäätöksiä sen toimivuudesta ei vielä voida tehdä.

Muissa Pohjoismaissa ei hallituksen esityksen (HE 221/2024 vp) antamisen jälkeen ole säädetty Suomea alhaisempia nikotiinipitoisuuden rajoja, tiukennettu maku- tai lisäainerajoituksia tai tehty muutoksia ikärajoja koskevaan sääntelyyn. Asiaa kuitenkin seurataan tiiviisti.

Valtioneuvosto on edistänyt päihteettömyyttä lasten ja nuorten urheiluseuroissa ja vapaa-ajan toiminnassa siten, että nikotiinittomuus on lisätty liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustusten vastuullisuuskriteereihin terveellisen ja turvallisen toimintaympäristön kokonaisuudessa erillisenä mainintana.

Euroopan komissio on ilmoittanut antavansa vuoden 2026 aikana ehdotuksen EU:n tupakkalainsäädäntökehyksen uudistamisesta, mikä voi edellyttää kansallisen sääntelyn päivittämistä.

Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttaminen

HE 86/2025 vp – EV 110/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa valmiuteen ja varautumiseen liittyvän sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan lainsäädännön kehittämistä edelleen ottaen lisäksi huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen

yhteensopivuuden Naton jäsenyysvelvoitteiden kanssa, ja jatkaa viipymättä tarvittavien hallituksen esitysten antamista eduskunnalle valmiuden ja varautumisen turvaamiseksi.

1. Varautumisen lainsäädäntöä on kehitetty voimakkaasti hallituskauden aikana, ja varautuminen huomioidaan jatkossakin kaikessa valtioneuvoston lainsäädäntötyössä.
 2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huomioi kaikessa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön valmistelussa ja hyvinvointialueiden ohjauksessa sen, että lainsäädäntö ja hyvinvointialueiden ohjaus tukevat valmiutta ja varautumista.
2. Valtioneuvosto huomioi kaikessa lainsäädännön valmistelussa ja hyvinvointialueiden ohjauksessa valmiuden ja varautumisen. Hallituskauden loppupuolella esimerkiksi lääkelain, ammattihenkilölainsäädännön ja sosiaalihuoltolain valmistelussa huomioidaan vahvasti valmiuden ja varautumisen näkökulma.
 3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyön ja koordinaation sosiaali- ja terveydenhuollon käynnissä olevissa, alkavissa ja tulevaisuudessa rakennushankkeissa siten, että rakennushankkeissa huomioidaan valmiuden ja varautumisen tarpeet.
3. Sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön virkakunta tekee tiivistä yhteistyötä tulevien rakennushankkeiden arvioinnissa. Virkakunnan kesken on sovittu menettelytavat, joilla rakennushankkeiden ja investointisuunnittelun parissa työskentelevät STM:n ja VM:n virkamiehet ottavat arviointiin mukaan tarvittavat valmiuden ja varautumisen asiantuntijat.

Salla Paavilainen, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 pykälän muuttaminen

HE 115/2025 vp – EV 128/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ehdotetun sääntelyn vaikutuksia elatustukimenojen kehittymiseen ja hyvinvointialueiden työmäärään sekä jatkaa lapsen elatukseen liittyvän sääntelyn, perheoikeudellisen palvelu- ja päätöksentekojärjestelmän sekä lasten ja perheiden sosiaaliturvan kehittämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvien lakimuutosten yhteisvaikutuksia. Tavoitteena on sekä ennakoida että seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia sekä informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista ja hallituksen esityksiin annettujen lausumien toteutumisesta. Ministeriön tekemissä ennakoarviointimuistioissa tarkastellaan hallituskauden toimeentuloturvamuuatosten vaikutuksia toimeentulotuen saajiin, tulonjakoon sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Muistiot on julkaistu Hankeikkunassa ([STM062:00/2025](#)).

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen seuranta eli lausumissa edellytetty jälkiarviointi perustuu pääosin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen rekisteritietoihin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen raportteihin ja tutkimuksiin, kuten esimerkiksi THL:n [Perusturvan riittävyys 2023–2024 väliarviointiin](#) ja [Kelan Tietopaketti: Sosiaaliturvamuuatosten seuranta](#).

Parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean tehtävänä on tehdä ehdotukset sosiaaliturvan etuuksien ja niihin kytkeytyvien palveluiden uudistamiseksi sekä etuus- ja palvelujärjestelmän kokonaisvaikuttavuuden parantamiseksi (lisätietoa: [Sosiaaliturvakomitea](#)). Käsitellessään lasten ja perheiden sosiaaliturvaa komitea on pohtinut myös lapsen elatukseen liittyvän sääntelyn sekä perheoikeudellisen palvelu- ja päätöksentekojärjestelmän kehittämistarpeita. Hyvinvointialueiden perheoikeudellisia palveluita pohditaan myös osana sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen kokonaisuutta (lisätietoa: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi -hankkeen [hankesivu](#)).

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Omaishoidon tuesta annetun lain 5 pykälän ja perhehoitolain 12 pykälän muuttaminen

HE 110/2025 vp – EV 141/2025

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa omaishoidon tukeen osoitettavan lisärahoituksen kohdentamista hyvinvointialueilla sen arvioimiseksi, kohdentuuko lisärahoitus tosiasiallisesti omaishoidon tuen palkkioihin.

1. Vuonna 2025 valmisteltiin omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärän korotusta koskeva lakiuudistus, joka tuli voimaan 1.1.2026. Uudistus velvoittaa hyvinvointialueet maksamaan omaishoitajille vähintään 530 euron suuruista omaishoidon tuen hoitopalkkiota kuukaudessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastot mahdollistavat omaishoitajien

määrän seurannan. Hyvinvointialueiden määrittelemissä tarkemmissa omaishoidon tuen myöntämisperusteissa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia seurattiin myös vuonna 2025 ja se jatkuu vuoden 2026 loppuun asti osana kansallista omaishoidon ohjausta.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää, miten omaishoidon yhdenvertainen saatavuus toteutuu koko maassa ja miten omaishoidon resursointi vastaa alueellisia tarpeita.

2. Kansallinen omaishoidon ohjaus sisältää omaishoidon tuen myöntämisperusteissa tapahtuvien muutosten seurannan. Vuonna 2025 aloitettiin hyvinvointialueille tarkoitetun omaishoidon oppaan valmistelu, ja se julkaistaan vuonna 2026. Opas tukee osaltaan hyvinvointialueita omaishoidon kehittämisessä kohti kansallisesti yhdenmukaisempia myöntämisperusteita. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos arvioi vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä valtakunnallisesti, yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain ja omaishoitoa seurataan osana sosiaalihuollon palveluiden järjestämistä.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää, miten omaishoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja siihen kytkeytyvää palvelu- ja etuusjärjestelmää tulee kehittää niin, että ne tukevat nykyistä paremmin niin ikääntyneiden kuin työkäisten omaishoitajien jaksamista ja hyvinvointia sekä lisäävät omaishoidon kannustavuutta.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut vuoden 2025 aikana selvitystä omaishoidon tuen myöntämisen yhtenäistämisestä ja se julkaistaan vuoden 2026 alkupuolella. Omaishoitajien jaksamisen tukeminen sisältyy kansalliseen omaishoidon ohjaukseen, kuten myös vuonna 2026 julkaistavaan omaishoidon oppaaseen.

Sanna Ahonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Apteekkilouden uudistuksen ja lääkesäästöjen seuraaminen

HE 111/2025 vp – EV 174/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa apteekkilouden uudistuksen vaikutuksia apteekkien taloudelliseen kannattavuuteen, lääkkeiden saatavuuteen myös harvaan asutuilla alueilla, huoltovarmuuteen sekä lääkitysturvallisuuden kehitykseen ja toteutumiseen, mukaan lukien itsehoitolääkkeisiin liittyvien muutosten pidempiaikaisia vaikutuksia apteekkilouteen ja lääkitysturvallisuuteen. Eduskunta edellyttää lisäksi, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin maanlaajuisen apteekkiverkoston turvaamiseksi ja toteuttaa sääntelyyn mahdollisesti tarvittavat muutokset keväällä 2026 annettavan apteekkilouden uudistamiseen liittyvän hallituksen esityksen yhteydessä.

1. Hallituksen esitykseen (HE 111/2025 vp) sisältyvät laki- ja asetusmuutokset tulivat voimaan pääosin vuoden 2026 alusta alkaen. Osin muutokset tulevat voimaan vasta 1.10.2026 ja 1.1.2027. Tämän vuoksi esitykseen sisältyvien muutosten vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida vuoden 2025 osalta. Aikaisemmin annettujen apteekkitaloutta koskevien lakimuutosten vaikutuksia on arvioitu edellä (HE 245/2022 vp ja HE 129/2024 vp). Hallitus seuraa esitykseen HE 111/2025 vp sisältyvien lakimuutosten vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi apteekkien palveluvalikoiman laajentamista osana sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmää ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen mahdollistamiseksi.

2. Vuoden 2026 aikana annettavassa apteekkitoimintaan liittyvässä hallituksen esityksessä arvioidaan tarvittavat lakimuutostarpeet apteekkien terveystalouteen liittyen.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa apteekkarien apteekkiluvista luopumisen sujuvuutta ja syitä sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin, jos apteekkiluvista luopuminen olisi johtamassa kohtuuttomiin seurauksiin.

3. Eduskunnan lausuma liittyy hallituksen esitykseen (HE 111/2025 vp) sisältyneeseen lakimuutokseen lääkelain uudeksi 53 a pykäläksi, jonka nojalla apteekkari voi erään edellytyksin luovuttuaan apteekkiluvasta sulkea apteekkinsa ilmoittamalla siitä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuslainsäädännön mukaisesti. Säännös on tullut voimaan 1.1.2026 ja on voimassa vuoden 2026 ajan. Tämän vuoksi säännöksen vaikutuksia ei voida seurata vielä vuonna 2025. Hallitus seuraa vuoden 2026 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntin osalta vertikaalisen integraation estämiseksi tarvittavan sääntelyn tarpeita ja toteuttaa sääntelyyn mahdollisesti tarvittavat muutokset keväällä 2026 annettavan apteekkitalouden uudistamiseen liittyvän hallituksen esityksen yhteydessä.

4. Eduskunnan lausuma liittyy hallituksen esitykseen (HE 111/2025 vp) sisältyneeseen lääkelain sääntelyyn siitä, mikä taho voi hakea itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntilupaa. Vuoden 2026 aikana annettavassa apteekkitoimintaan liittyvässä hallituksen esityksessä arvioidaan tähän lääkelain sääntelyyn tarvittavat lakimuutostarpeet itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntin vertikaaliseen integraatioon liittyen.

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Yleistuen ja toimeentulotuen ym. muutosten yhteisvaikutuksen seuranta

HE 112/2025 vp – EV 172/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleistuen (HE 112/2025 vp), työvoimapalveluja koskevan uudistuksen (HE 108/2025 vp), toimeentulotuki-uudistuksen (HE 116/2025 vp) ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten (HE 109/2025 vp) yhteisvaikutuksia työttömien henkilöiden toimeentuloon, palveluihin sekä työllistymiseen ja antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen yhteisvaikutuksista vuoden 2027 loppuun mennessä.

Yleistukea koskeva lainsäädäntö tulee voimaan 1.5.2026. Työnhakijan aktivointijakson toimeenpano ja vaikutukset työvoimapalveluihin toteutuvat asteittain vuosien 2026 ja 2027 aikana. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee tekemään säädösmuutosten seurantaa ja jälkiarviointia yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa muun muassa Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, KEHA-keskuksen ja Tilastokeskuksen tilasto- ja rekisteritietojen pohjalta. Selvitys yhteisvaikutuksista tulee antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Eeva Vartio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutukset

HE 116/2025 vp – EV 173/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden itsenäiseen selviytymiseen, toimeentuloon, palveluihin osallistumiseen, työllistymiseen ja opintojen loppuun saattamiseen. Lisäksi tulee seurata ja arvioida muutosten vaikutuksia täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeeseen sekä Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden yhteistyöhön toimeentulotuen perusosan alentamisharkinnassa ja palveluihin ohjaamisessa.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutuksia lapsiperheiden toimeentuloon ja selviytymiseen puolen vuoden välein yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen, hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden kanssa ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain vaikutuksia pienituloisten omaishoitajien taloudelliseen tilanteeseen ja selvittää mahdollisuutta muuttaa omaishoidon tuen palkkio etuoikeutetuksi tuloksi sosiaaliturvaetuuksissa osana parlamentaarista sosiaaliturvan uudistamistyötä.

1.–3. Toimeentulotuesta annetun lain muutokset tulevat voimaan pääsääntöisesti 1.2.2026 ja osittain myöhemmin. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee tekemään säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia muun muassa Kansaneläkelaitoksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tilastokeskuksen tilasto- ja rekisteritietojen sekä raporttien ja tutkimusten, kuten perusturvan riittävyyden lakisääteisen arvioinnin, pohjalta. Seurannassa tullaan hyödyntämään soveltuvilta osin myös sosiaaliturvakomitean arviointeja ja selvityksiä. Tietoja toimeenpanosta ja toimeentulotuesta annetun lain soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä tullaan saamaan myös valtakunnallisen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnan kautta.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain muutosten, työvoimapalvelujen uudistamiseen liittyvien työttömyysturvaseuraamusten kiristymisen (HE 108/2025 vp), yleistuen (HE 112/2025 vp) ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten (HE 109/2025 vp) yhteisvaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden toimeentuloon, työllistymiseen sekä palveluihin ja tarvittaessa muuttaa sääntelyä.

4. Toimeentulotukea koskevat muutokset tulevat voimaan pääosin 1.2.206 ja osittain myöhemmin. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee tekemään säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa muun muassa Kansaneläkelaitoksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, KEHA-keskuksen ja Tilastokeskuksen tilasto- ja rekisteritietojen pohjalta.

Anu Kangasjärvi, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Erityisraskausrahaa koskevan sääntelyn vaikutukset

HE 150/2025 vp – EV 180/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi erityisraskausrahaa koskevan sääntelyn soveltamiskäytäntöä ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn muuttamiseksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (1335/2004) erityisraskausrahaa koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2026. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee tekemään säädösmuutosten seurantaan muun muassa Kansaneläkelaitoksen tilasto- ja rekisteritietojen pohjalta.

Eva Ojala, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

12 Talousvaliokunta

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 12 pykälässä säädetään yksityisten palvelujen hankinnasta ja siinä huomioon otettavista seikoista sekä vastuista ja valvonnasta näitä palveluja käytettäessä. Uusi palvelujen järjestämisen rakenne ja lainsäädännön lähtökohdat luovat edellytyksiä myös asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviin palveluhankintoihin.

Uusi vammaispalvelulaki, mukaan lukien soveltamisalan tarkennukset, tulivat voimaan 1.1.2025. Niin vammaispalvelujen kuin iäkkäiden henkilöiden palvelujen toimeenpanossa ja ohjauksessa on otettu huomioon asumispalveluihin liittyvät seikat. Asumisen tuen kokonaisuus on keskeinen osa uuden vammaispalvelulain mukaista palveluvalikoimaan, ja sitä on toimeenpantu sekä kirjallisin keinoin että sidosryhmätilaisuuksissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää sähköistä vammaispalvelujen käsikirjaa, joka on ajantasainen lainsäädännön soveltamisen tietolähde ja toimeenpanon väline. Vuoden 2025 aikana on edelleen valmisteltu vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskevat säännösmuutokset koskien elämänvaihetta koskevaa arviointia. Tarkoituksena on turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus.

Uuden vammaispalvelulain tullessa voimaan 1.1.2025 alettiin soveltaa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023, valvontalaki) säännöstä henkilökohtaisen avun työnantajamallin mukaan toimivan henkilön oikeudesta tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluissa. Valvontalain voimaantulon jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt hankkeen, jossa arvioidaan valvontalain toimivuutta ja vaikutuksia. Lisäksi arvioidaan valvontalain muutosten sekä alemman asteisen sääntelyn tarvetta. Tavoitteena on esittää ensimmäiset lainmuutokset tämän hallituskauden aikana.

Edellä kuvatun mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö on ottanut sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä huomioon lausumassa edellytetyt asiat. Sen vuoksi asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Oikeusministeriö asetti 12.1.2024 hankkeen (ulosottosäätelyn kehittäminen OM155:00/2023, [hankeikkuna](#)), jonka tavoitteena on uudistaa tulojen ulosmittausta koskevat ulosottoaaren säännökset mukaan lukien suojaosuutta koskeva säännös. Hankkeessa asetetun työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2025. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus hankkeen tavoitteen toteuttamiseksi tarpeellisista lainsäädäntöuudistuksista. Työryhmän mietintö oli lausuntokierroksella 17.6.–29.8.2025 ([Oikeusministeriön julkaisuja 2025:11, Ulosottosäätelyn kehittäminen – Työryhmän mietintö](#)). Hankkeen valmistelua jatketaan oikeusministeriössä lausuntopalautteiden perusteella. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätkaudella 2026. Ennen sitä järjestetään vielä uusi lausuntokierros esitysluonnoksesta. Yksityishenkilön velkajärjestelyssä huomioon otettaviin velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin on tehty tasokorotus, joka tuli voimaan 1.7.2022.

Anu Vahtola, hallitusneuvos, oikeusministeriö
Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAÄ 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämistä kuuluviin palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Osallisuustyöryhmän loppuraportissa (2021) olevat seikat on otettu huomioon vammaispalveluja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksessa. Uusi vammaispalvelulaki, tarkennetulla soveltamisalalla, tuli voimaan 1.1.2025, ja soveltamisalan tarkennukset koskien elämänvaiheeseen liittyvää arviointia tulivat voimaan 1.1.2026. Uuden lain asiakasprosessia koskevat säännökset tukevat vahvasti vammaisten henkilöiden osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaisuutta. Tämän lainsäädännön osalta asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen osalta vuonna 2025 ei ole valmisteltu lainsäädännön muutoksia koskien kuntoutuspalvelujen hankintaa. Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan alkuvuoden 2026 aikana mahdollisuutta käynnistää Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen rekisteröitymismenettelyä koskevien lainsäädännön muutosten valmistelu. Alkuvuonna 2025 valmistui selvityshanke, jossa selvitettiin Kela-taksien enimmäishintasäätelyyn liittyviä kehittämistarpeita. Sairausvakuutuslain mukaisten matkakorvausten osalta Kela-taksien enimmäishintasäätelyä koskeva hallituksen esitys HE 114/2025 vp annettiin eduskunnalle syksyllä 2025. Esityksellä vakinaistettiin Kela-taksien enimmäishintasäätely. Laki tulee voimaan 1.1.2027. Vuoden 2026 aikana on vielä voimassa määräaikainen Kela-taksien enimmäishintasäätely.

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kaisu Harju-Kolkka, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushanke perustuu Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi virka-arviossa on tunnistettu ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen. Muu valmistelu on koottu itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan. Kehysriihen 2024 linjausten vuoksi hankkeen lainsäädäntöä ei esitetä eduskunnalle tällä hallituskaudella. Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa itsemääräämisoikeushankkeen valmistelua virkakantaan perustuen oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä, jotta hankkeen lainsäädäntömuutoksia on mahdollista viedä asteittain eteenpäin heti, kun rahoituksesta seuraavaksi linjataan.

Sosiaali- ja terveysministeriön itsemääräämisoikeushankkeen seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. Seurantaryhmän perustama IMO-opastyöryhmä on kokoontunut vuonna 2025 neljä kertaa. IMO-opas hyvistä käytännöistä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammais- palvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Eduskunta hyväksyi 18.6.2025 hallituksen esityksen (HE 13/2025 vp) valtion aluehallinto-uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi, jolla perustetaan uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto. Lupa- ja valvontavirastoon kootaan kaikki aluehallintovirastojen sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran tehtävät. Tavoitteena on muun muassa edistää kansalaisten ja yritysten yhdenvertaisuutta yhtenäisen lupa- ja valvontatoiminnan myötä. Uusi Lupa- ja valvontavirasto aloitti toimintansa 1.1.2026. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitus-toiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Ponnen kohteena oleva pykälä on Finnveran kokonaislainsäädäntöuudistuksen (laki valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä 30.12.2025/1458) yhteydessä kumottu, minkä vuoksi asiassa ei ole lausuttavaa.

Inkalotta Nuotio-Osazee, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen

HE 265/2020 vp – EV 109/2021 vp

3. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa lainmuutosten täytäntöönpanoa ja niiden vaikuttavuutta ja toimittaa tästä eduskunnalle selvityksen seuraavalla vaalikaudella.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa lainmuutosten täytäntöönpanon ja niiden vaikuttavuuden seuraamista.

Tatu Pahkala, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset

HE 14/2022 vp – EV 87/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimia, joilla varmistetaan riippumattoman, moniarvoisen mediakentän toimintaedellytykset ja kilpailukyky Suomessa sekä kansalaisten tasavertaiset mahdollisuudet saada luotettavaa tietoa ja sivistää itseään.

Eduskunnan talousvaliokunnalle on toimitettu 30. joulukuuta 2025 oikeusministeriössä virkatyönä laadittu selvitys puhelinmyynnin kirjallisen vahvistusmenettelyn vaikutuksista erityisesti lehtialaan. Ponsi ei aiheuta muita toimenpiteitä ministeriössä.

Marja Luukkonen Yli-Rahnasto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 126/2022 vp – EV 295/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista edistetään. Lupaprosessien yhteensovittamisessa tulee turvata prosessin nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus ympäristötavoitteita vaarantamatta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat toimia, joiden tavoitteena on edistää ympäristöllisten lupien, mukaan lukien kaivoslain mukaisten lupien ja ympäristöluvan yhteensovittamista. Ympäristöministeriön yhden luukun lainsäädäntö-hankkeen tavoitteena on ollut valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä sekä säätää yhden luukun palvelua edistävät lait. Virasto on jo toiminnassa. Kaivoslain mukaiset luvat eivät sellaisenaan kuulu Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan, mutta kaivoslain mukaisten lupakäsittelyjen yhteensopivuus kokonaisuuden kanssa on pyritty varmistamaan.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö yhteistyössä selvittävät, tulevatko kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuolto-suunnitelmaan sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuudessa ja miten jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat päättäneet ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Ympäristöministeriössä on aloitettu helmikuussa 2023 säädösvalmisteluhanke kaivannaisjätesääntelyn ja kaivosten ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden kehittämiseksi. Hankkeen yhteydessä valmistui vuonna 2024 kolme selvitystyötä, joissa käsiteltiin muun muassa kaivannaisjäteasetuksen mukaisen kunnostamisvelvoitteen laajuutta sekä teollisuuspäästödirektiivin muutoksen vaikutusta kaivosten sulkemistapoihin. Selvitystöiden ja säädösvalmisteluhankkeen syntyneen muun materiaalin tuloksien pohjalta on valmisteltu synteesi, joka julkaistaan alkuvuodesta 2026. Lisäksi toukokuussa 2024 ilmestyi nykyisen jätevuoksuasetuksen toimeenpanon tukemiseksi uusi ”Jätevuoksuopas 2024 – Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vuoksuista” (Ympäristöministeriön julkaisu 2024:20). Valtioneuvosto antoi joulukuussa 2025 uuden asetuksen kaivostoiminnasta, jolla pyritään osaltaan edistämään myös lupaviranomaisten lähtökohtia arvioida vakuuksien tasoa määrittelemällä nykyistä tarkemmin säädöstasolla kaivoslain alaan kuuluvat kaivosten jälkihoitotoimenpiteet. Asetus astui voimaan vuoden 2026 alussa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön laatiman ja joulukuussa 2024 julkaistun kansallisen mineraalistrategian toimenpiteissä on tunnistettu tarve kehittää kaivosten vakuusjärjestelmää huomioiden eduskunnan lausuma EV 295/2022 vp. Kaivostoimintaan kohdistuvien vakuuksien kehittäminen jatkuu työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kaivoslain ja muun lainsäädännön kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevan sääntelyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valmistelee muutosehdotukset sääntelyn kattavuuden turvaamiseksi.

3. Osana VN tutkiva -kokonaisuutta on käynnistynyt hanke kaivoslain uudistuksen vaikutusten arvioimiseksi. Tutkimuksessa on tarkoitus esittää kehitysehdotuksia lainsäädäntöön. Tutkimus on käynnistynyt syksyllä 2025 ja sen on määrä valmistua vuoden 2026 lopussa. Valtioneuvosto antoi uuden asetuksen kaivostoiminnasta, joka astui voimaan 2026 alussa. Asetuksen sääntelyä päivitettiin myös siltä osin, kun asetuksessa säädetään lupa-asiaa koskevan lausunnon pyytämistä kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisissä tilanteissa. Säännöksiä valmisteltiin yhteistyössä puolustusministeriön kanssa.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan ympäristönsuojelun tason parantamisen, kaivosten toimintaedellytysten sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien osalta.

4. Osana VN tutkiva -kokonaisuutta on käynnistynyt hanke kaivoslain uudistuksen vaikutusten arvioimiseksi. Hankkeen tavoitteena on laatia tutkimus eduskunnan vastauksen EV 295/2022 vp ja hallituksen esityksen HE 126/2022 vp mukaisesti muun muassa siitä, miten kaivoslain uudistus on vaikuttanut sääntelyn toimivuuden, ympäristönsuojelun tason parantamisen, kaivosten toimintaedellytysten ja paikallisen hyväksyttävyyden sekä vaikuttamismahdollisuuksien kannalta. Lisäksi arvioinnin yhteydessä tarkasteltaisiin kaivosalaa koskevien muiden samanaikaisesti toteutettujen lainsäädäntöhankkeiden yhteisvaikutuksia. Tutkimuksessa on tältä pohjalta tarkoitus esittää kehitysehdotuksia lainsäädäntöön.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajaluottoja koskeva sääntely

HE 218/2022 vp – EV 294/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti kuluttajaluottojen korkokattoa koskevan sääntelyn vaikutuksia luottojen saatavuuteen ja hintaan sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korkokaton laskemiseksi edelleen.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa sellaisten toimenpiteiden ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamista, jotka mahdollistavat kuluttajaluottojen alhaisen korkokaton ja kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksien yhteensovittamisen nykyistä paremmin.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa systemaattisesti kuluttajan-suojalain hyvää luotonantotapaa koskevan sääntelyn toimivuutta ja ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin kuluttajaluottojen markkinointia ja mainontaa koskevan sääntelyn ja valvonnan tehostamiseksi.

1.–3. Oikeusministeriön on tarkoitus käynnistää vuoden 2026 alkupuolella selvitystyö kuluttajaluottojen korkokattoa koskevan sääntelyn vaikutuksista luottojen saatavuuteen ja hintaan sekä hyvää luotonantotapaa koskevan sääntelyn toimivuudesta. Selvityksen arvioidaan valmistuvan keväällä 2027.

Kuluttajaluottoja koskevaa sääntelyä on hiljattain esitetty muutettavaksi uuden kuluttajaluottodirektiivin (EU) 2023/2225 täytäntöönpanemiseksi (HE 120/2025 vp; EV 152/2025 vp). Hyvää luotonantotapaa koskevassa säännöksessä eritellään jatkossa entistä tarkemmin, minkä tyyppistä markkinointia erityisesti olisi pidettävä hyvän luotonantotavan vastaisena. Kansallisesti on päädytty hyödyntämään myös jäsenvaltio-optiota, jonka perusteella voidaan

kieltää maksujen periminen ennen luottosopimuksen tekemistä. Myös luottokelpoisuuden arviointia koskevaa sääntelyä on täsmennetty direktiivin täytäntöönpanon myötä. Täsmällisempi sääntely on omiaan tukemaan luottokelpoisten kuluttajien luotonsaanti-mahdollisuuksia. Edelleen luottopäätösten perustaminen täsmällisempään ja oikeellisempaan tietoon on omiaan vähentämään luotonantajan luottoriskiä, mikä puolestaan voi mahdollistaa yleisesti matalamman korkotason. Mainittujen lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan 20.11.2026.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto lisää tiedotusta sosiaalisesta luototuksesta ja edistää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia ottaa käyttöön sosiaalista luototusta.

4. Sosiaalisesta luototuksesta annettu laki velvoittaa kaikkia hyvinvointialueita järjestämään palvelua sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää (lakimuutos on tullut voimaan 1.8.2023). Lainsäädäntö on uudistettu siten, että luototuksen järjestäminen ei enää ole alueelle vapaaehtoista. Tätä tarkoitusta varten keväällä 2023 hyvinvointialueille myönnettiin yhteensä 9,5 miljoonaa euroa valtionavustusta sosiaalisen luototuksen luottopääomaksi.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sosiaalista luototusta vahvistetaan ja sen toimeenpano siirretään Kelalle. Tämän osalta on tehty esiselvitystä virkatyönä siitä, millaisia toimenpiteitä kirjauksen toteuttamiseksi on tarkoituksenmukaisinta tehdä. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan siirtoa ei ole mahdollista toteuttaa nykyisen palvelumallin mukaisena, koska sosiaalisen luototuksen tarkoitusta ja luonnetta tulisi merkittävästi muuttaa, jolloin kyse olisi suuremmasta lainsäädäntöhankkeesta, jonka toteuttaminen edellyttää tarkkaa selvitystä toteuttamisvaihtoehdoista. Lisäksi Kelan toteutus vaatisi sosiaalihuoltoa tarkka-rajaisempaa lainsäädäntöä ja mm. lisärahoitusta tietojärjestelmiin. Kelalle on myönnetty rahoitusta 2,5 miljoonaa euroa vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa kokeiluun, jossa lääkekorvausten vuosiomavastuu jaettaisiin pienempiin osiin niin sanotulla Kela-luotolla. Kokeilun sisällöstä sekä toteuttamisesta vastaa Kela.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa vuoden 2026 aikana selvityksen sosiaalisen luototuksen käytöstä hyvinvointialueilla sekä sen suhteesta nykyiseen ylivelkaantuneille tarkoitettuun palvelujärjestelmään (ml. talous- ja velkaneuvonta). Selvityksestä ja Kelan kokeilun perusteella saatujen tietojen perusteella tehdään esitys sosiaalisen luototuksen kehittämisestä sekä levitetään hyvinvointialueiden mahdollisia vaikuttavia toimintamalleja eteenpäin.

Henna Leppämäki, erityisasiantuntija sosiaali- ja terveysministeriö

Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus

HE 324/2022 vp – EV 313/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmistelua, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille nyt laadittuja tukikeinoja paremmin kohdentuen poikkeuksellisessa markkinatilanteessa. Valmistelua on edistettävä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla välittömästi.

2. Energian hintakriisin johdosta annetun EU:n määräaikaisen hätätoimia koskevan neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 voimassaoloaika on päättynyt 31.12.2023. Tämän jälkeen sähkön vähittäismyynnin hintojen sääntely on tullut uudelleen mahdolliseksi direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 66 a artiklan nojalla. Säännös on tullut voimaan 16.7.2024. Direktiivin 66 a artiklan mukaan sähkön vähittäishintojen sääntely on mahdollista EU:n neuvoston julistaman sähkön hintakriisin aikana. Muulloin sähkön hinnan on sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan mukaan perustuttava kysyntään ja tarjontaan.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut sähkömarkkina-direktiivin 66 a artiklan täytäntöönpanoon liittyvän hallituksen esityksen valmistelun. Hallituksen esitykseen on tarkoitus sisällyttää direktiivin 66 a artiklan mukainen säännöstö, joka mahdollistaa sähkön vähittäishintojen sääntelyn sähkön hintakriisin aikana. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2026.

Tatu Pahkala, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakkovaikuttaminen tilanteen parantamiseksi

HE 323/2022 vp – EV 311/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy konkreettisiin toimiin rahanpesusääntelyn kansalaisjärjestöille, yhdistyksille ja pienille yrityksille aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja panostaa aktiiviseen ja pitkäjänteiseen ennakkovaikuttamiseen EU:n tasolla ja muilla kansainvälisillä foorumeilla tilanteen parantamiseksi.

Valtiovarainministeriön ja sisäministeriön asettamalle kansalliselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmälle perustettiin helmikuussa 2022 NPO-alatyöryhmä (NPO, Non-profit organisation eli voittoa tavoittelematon organisaatio). Joulukuussa 2022 sisäministeriö asetti Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta ja voittoa tavoittelemattomat toimijat -hankkeen, jolla korvattiin NPO-alatyöryhmä hankkeen toimikauden ajaksi. Hankkeen tavoitteena oli muun muassa päivittää kansallinen arvio NPO-sektoria koskevista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä sekä laatia sääntely/säädösmuutostarpeista arviomuistio vuoden 2024 aikana. Hankkeessa valmisteltiin [kansallinen NPO-sektorin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio](#). Viranomaisyhteistyöryhmän NPO-alatyöryhmä on jatkanut toimintaansa vuoden 2025 alusta lähtien sisäministeriön NPO-hankkeen päätyttyä ja valmistellut NPO-riskiarvioon liittyvää toimintasuunnitelmaa, joka on tarkoitus julkaista keväällä 2026.

Uudessa EU:n rahanpesusääntelyssä, jonka soveltaminen alkaa pääosin vuonna 2027, on kiinnitetty huomiota derisking- ja financial inclusion -ilmiöihin ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämissääntelyn ei-toivottujen seurausten torjumiseen. Maailmanlaajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä, (FATF, Financial Action Task Force), on muuttanut suosituksiaan sen varmistamiseksi, että toimet, joilla NPO-sektoria suojellaan rahanpesulta ja terrorismin rahoittamiselta, ovat kohdennettuja ja oikeasuhteisia ja että FATF-suositusten soveltaminen ei johda kansalaisyhteiskunnan tukahduttamiseen. Muutoksilla pyritään edistämään taloudellista osallisuutta ja osallistamista ja rahanpesun estämistoimien oikeasuhtaisuutta sekä kannustamaan yksinkertaistettujen asiakkaan tuntemistoimenpiteiden käyttöä. Edellä mainitut asiat on huomioitu myös valtiovarainministeriön 10.5.2024 asettamassa rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistusta koskevassa säädöshankkeessa (VM053:00/2024), jossa implementoidaan EU-sääntely ja tehdään muita kansainvälisistä velvoitteista tai kansallisista tarpeista johtuvia muutoksia sääntelyyn. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa keväällä 2026 eduskunnalle.

Valtiovarainministeriössä laadittiin virkatyönä peruspankkipalveluita ja luottolaitoslainsäädäntöä käsittelevä arviomuistio, joka julkaistiin 1.3.2024 ja jossa käsiteltiin peruspankkipalveluiden saatavuutta myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan sääntelyn näkökulmasta. Arviomuistion perusteella valtiovarainministeriö asetti ajalle 31.10.2024–31.12.2025 peruspankkipalvelutyöryhmän (VM145:00/2024) jatkovalmistelemaan lainsäädäntömuutoksia, joiden avulla peruspankkipalveluiden saatavuutta ja käytettävyyttä voitaisiin parantaa. Työryhmä luovutti mietintönsä 23.1.2026, ja se on lausuntokierroksella 8.3.2026 saakka. Poliittisista linjauksista riippuen työryhmän ehdotukset on mahdollista toteuttaa lainsäädäntömuutoksin vielä tämän hallituskauden aikana.

Elina Rantakokko, lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Lunastuslain uudistus

HE 21/2023 vp – EV 44/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi lunastuslain uudistuksen, jolla omaisuuden suoja vahvistetaan muun muassa korottamalla lunastuskorvauksia.

Lunastuslain korvauserusteet on uudistettu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Asiaa koskeva hallituksen esitys HE 218/2024 vp annettiin eduskunnalle 30.1.2025 ja eduskunta hyväksyi lait 18.6.2025. Lait ovat tulleet voimaan 1.8.2025.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Sähkön hinta kuriin

KAA 4/2023 vp – EK 17/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii hallitusohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä, jotka sujuvoittavat ja nopeuttavat puhtaan sähkön tuotannon hankkeiden viranomaisprosesseja ympäristötavoitteet huomioon ottaen.

1. Puhtaan sähkön tuotannon hankkeiden viranomaisprosessien kehittäminen tapahtuu keskeisiltä osiltaan hallituksen lupamenettelyiden ja niihin liittyvien lupahallinnon kehittämisen hankkeiden yhteydessä.

Ympäristöministeriössä on valmisteltu ns. yhden luukun palvelujen hanketta hallitusohjelman mukaisen lupareformin edistämiseksi. Hankkeessa kehitetään ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistetään keskeisiä valtion ympäristöhallinnon uudistukseen ja ns. yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Tavoitteena on yhden valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä erityisesti puhtaan siirtymän edistämiseksi. Hankkeessa on valmisteltu useampia hallituksen esityksiä, kuten esitys laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä esitys uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain muuttamisesta. Esitys (HE 41/2025 vp) on annettu eduskunnalle 30.4.2025, ja eduskunnan vastaus EV 75/2025 vp on toimitettu 19.6.2025. Laki on tullut voimaan 1.1.2026.

Valtiovarainministeriön vastuulla olevassa valtion aluehallinnon uudistukseen liittyvässä Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanossa perustettu uusi Lupa- ja valvontavirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2026. Lupa- ja valvontavirastoon on koottu aluehallintovirastojen ja Valviran sekä ELY-keskusten ympäristövastuualueiden tehtäviä. Uudistuksen myötä ympäristöhallinnon viranomaisrakennetta muutettiin siten, että valtion lupa- ja valvonta-tehtävät kuuluvat yhdelle samalle viranomaiselle, jolla on valtakunnallinen toimivalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan energialainsäädännön osalta keskeisin uudistushanke on ollut talousvyöhykkeen merituulivoiman edistämistä koskeva hanke. Tätä koskeva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 147/2024 vp) on annettu eduskunnalle 3.10.2024 ja eduskunnan vastaus EV 165/2024 vp on toimitettu 16.12.2024. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2025.

Toinen työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla oleva merkittävä energialainsäädännön lupamenettelyitä koskeva hanke käsittelee sähkömarkkinalain suurjänniteverkkojen ja -johtojen sääntelyä. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Suurjänniteverkkotyöryhmä luovutti [ehdotuksensa](#) ministeriölle 18.12.2024. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 pykälän muuttamisesta (HE 45/2025 vp) annettiin eduskunnalle 8.5.2025. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2026.

Pääministeri Orpon hallituksen aikana työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolle on palkattu kaksi uutta henkilöä lunastuslupien käsittelyyn, mikä on lisännyt lupakäsittelijöiden määrän yhdestä kolmeen. Tämä nopeuttaa lunastuslupien valmistelua valtioneuvostossa.

Tatu Pahkala, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo viipymättä eduskuntaan esityksen sähkön vähittäismyynnin hintojen väliaikaisesta sääntelytoimivaltuudesta sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana EU-sääntely huomioon ottaen.

2. Energian hintakriisin johdosta annetun EU:n määräaikaisen hätätoimia koskevan neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 voimassaoloaika on päättynyt 31.12.2023. Tämän jälkeen sähkön vähittäismyynnin hintojen sääntely on tullut uudelleen mahdolliseksi direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 66 a artiklan nojalla. Säännös on tullut voimaan 16.7.2024. Direktiivin 66 a artiklan mukaan sähkön vähittäishintojen sääntely on mahdollista EU:n neuvoston julistaman sähkön hintakriisin aikana. Muulloin sähkön hinnan on sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan mukaan perustuttava kysyntään ja tarjontaan.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut sähkömarkkinadirektiivin 66 a artiklan täytäntöönpanoon liittyvän hallituksen esityksen valmistelun. Hallituksen esitykseen on tarkoitus sisällyttää direktiivin 66 a artiklan mukainen säännöstö, joka mahdollistaa sähkön vähittäishintojen sääntelyn sähkön hintakriisin aikana. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevälistuntokaudella 2026.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimii aktiivisesti EU:ssa sähkön tukkumarkkinoiden markkinamallin kehittämiseksi nykyistä ennustettavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi sekä edistää tukkumarkkinoiden hintakaton alentamista.

3. EU:n sähkömarkkinamallia on täydennetty edellä mainitulla direktiivillä (EU) 2024/1711 sekä asetusten (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/1747. Molemmat säädökset ovat tulleet voimaan 16.7.2024. Ympäristö- ja ilmastoministeri sekä työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehet ovat direktiivin valmistelun yhteydessä aktiivisesti pitäneet esillä sähkön vuorokausimarkkinan (Day ahead -markkina) teknisen hintakaton alentamista hallitusohjelman mukaisesti. Säädöksiin ei kuitenkaan sisällytetty muutoksia tukkumarkkinoita koskevaan "Vain energia (Energy only)"-markkinamalliin. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa työtä tukkumarkkinoiden hintakaton alentamiseksi, mutta tässä vaiheessa EU:n sähkömarkkinamallin avaaminen nopealla aikataululla vaikuttaa epätodennäköiseltä.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii kapasiteettimekanismin valmistelua sähkön perus- ja säätövoiman tuotantokapasiteetin lisäämiseksi tavalla, joka ei aiheuta valtiolle kohtuuttomia kustannuksia tai hidasta investointeja puhtaaseen sähköntuotantoon.

4. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on linjattu tavoitteeksi, että Suomessa riittää sähköä kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Hallitus edistää sähkö- ja lämpövarastojen rakentamista myös lyhytaikaisten kulutusjoustojen saamiseksi. Lisäksi hallitusohjelman mukaan joustavaa tuotantoa ja kulutusta sovitetaan yhteen sekä parannetaan järjestelmäintegraatiota ja joustoja varastointiratkaisuin.

Edellä mainitussa asetuksessa (EU) 2024/1747 jäsenvaltioille säädetään velvollisuus asettaa fossiilitonta joustavuutta koskeva ohjeellinen tavoite (19 e-h artiklat). Tavoite on asetettava joustotarvetta koskevan selvityksen perusteella. Asetuksen mukaan tavoitteen saavuttamiseksi jäsenvaltioissa voidaan ottaa käyttöön fossiilittoman jouston tukijärjestelmä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän laatimaan ehdotuksen asetuksen mukaisen fossiilittoman jouston tukimekanismin luomiseksi. Työryhmän luovutti ehdotuksensa ministeriölle 2.6.2025. Työn perusteella on aloitettu keskustelut Euroopan komission kilpailupääosaston kanssa tuen yksityiskohdista. Keskustelut ovat olleet hyvin yksityiskohtaisia, ja työ- ja elinkeinoministeriö on joutunut teettämään tämän johdosta lisäselvityksiä kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:llä. On epäselvää, onko komission tulkinnan perusteella fossiilittoman jouston tukimekanismista saatavissa toimivaa työkalua Suomen tarpeisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa vaihtoehtoisten mallien kartoittamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus selvittää varsinaisia kapasiteettimekanismeja fossiilittoman jouston tukimekanismin valmistelun edistymisen sen mahdollistaessa. Ministeriö teettää parhaillaan AFRY Management Consulting Oy:llä selvitystä ydinenergian tuotannon edistämisen vaihtoehtoista, kustannuksista ja sähkömarkkinavaikutuksista. Työ pitäisi valmistua helmikuun loppuun mennessä. Lisäksi ministeriö seuraa aktiivisesti Ruotsissa ja Virossa tehtävää valmistelua.

5. Eduskunta edellyttää, että sähkön kulutusjoustoja edistetään muun muassa mahdollistamalla niin sanottu itsenäinen aggregaattori, joka yhdistää sähkönkäyttäjien kuormia tai tuottamaa sähköä tarjottavaksi sähkömarkkinoilla.

5. Itsenäisen aggregaattorin toiminnan mahdollistavat lainmuutokset on saatettu voimaan sähkömarkkinalain muuttamisesta annetulla lailla (497/2023). Laki on tullut voimaan 1.6.2023.

Fingrid Oyj:n työryhmä selvitti itsenäisten aggregaattorien toiminnan mahdollistavia järjestelmämuutoksia ja toimitti työ- ja elinkeinoministeriölle arvionsa ministeriön toimeksiannon mukaisesti 28.3.2025.

Euroopan komissio on tuomassa ehdotustaan delegoiduksi säädökseksi kulutusjoustosta vuoden 2026 aikana. Delegoitu säädös tulee käsittelemään myös itsenäisen aggregoinnin keskeisiä kysymyksiä. Pällekkäisen työn välttämiseksi työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus aloittaa itsenäisiä aggregaattoreita koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelu delegoidun säädöksen antamisen jälkeen, arviolta loppuvuodesta 2026. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää siirtymäaikaa.

6. Eduskunta edellyttää, että sähkön hintapiikkien hillitsemiseksi arvioidaan, vuoropuhelussa yhteiseen sähkömarkkinaan kuuluvien maiden kanssa, toisen tarjouskierroksen (second auction) malli, jossa tarjoukset uusitaan tiettyjen raja-arvojen ylityttyä tai alituttua, sekä edistetään sen käyttöönottoa.

6. Sähkön vuorokausimarkkinoiden toisesta huutokauppakierroksesta tai markkinaosapuolten virheellisten tarjousten ehkäisemiseen tai korjaamiseen liittyvistä muista menettelytavoista ei ole unionin lainsäädäntöä, vaan toisia huutokauppakierroksia on otettu käyttöön pörssien, toimialan ja sääntelyviranomaisten yhteistyönä Keski-Euroopassa ja Baltian maissa.

Eurooppalaiset sähköpörssit järjestivät vuodenvaihteessa 2023–2024 julkisen kuulemisen toisen huutokauppakierroksen järjestämisen poistamisesta. Pörssien mukaan markkina-aikajakson lyheneminen 15 minuuttiin tulee vaikeuttamaan eurooppalaisen markkina-laskennan toteuttamista tavoiteajassa ja voi johtaa jopa laskennan epäonnistumiseen. Tällöin toisen huutokauppakierroksen toteuttaminen olisi mahdotonta. Pörssit toivat lausuntopyynnössään myös esiin, että toisen huutokauppakierroksen jälkeen markkinoiden lopputulos on muuttunut monesti myös huonommaksi. Julkinen kuuleminen päättyi 15.1.2024. Nimitettyjen sähkömarkkinaoperaattoreiden (sähköpörssien) markkinoiden kytkennän ohjausryhmä (Market Coupling Steering Committee) on kertonut julkisuuteen kesäkuussa 2024, että julkisessa kuulemisessa saatujen huomautusten perusteella nimitetyt sähkömarkkinaoperaattorit ovat päättäneet poistaa toisen huutokauppakierroksen käytöstä ja julkistaa uudet turvajärjestelyt tarjousvirheiden varalta. Baltian tarjousalueilla toisen huutokauppakierroksen käyttöä jatketaan kuitenkin siihen saakka, kun tarjousalueet siirtyvät 15 minuutin markkina-aikajaksoon.

Energiavirasto on selvittänyt sähköpörssissä Suomen tarjousalueelle 23.11.2023 annettua virheellistä tarjousta sekä sen vaikutuksia markkinoiden toimintaan ja eri markkinaosapuolille. Energiaviraston katsoi 11.12.2025 antamassa päätöksessään, että sähkön vuorokausimarkkinoille jätetyn virheellisen tarjouksen yhteydessä

on toimittu huolimattomasti ja aiheutettu huomattavia markkinavaikutuksia energian tukkumarkkinoille, sekä rikottu energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 (REMIT-asetus) 5 artiklan kieltoa manipuloida markkinoita.

Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Norjan sääntelyviranomaiset ovat tehneet edellä mainitun tutkinnan yhteydessä tekemiensä havaintojen perusteella heinäkuussa 2024 komissiolle yksityiskohtaisen lainsäädäntöaloitteen kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta annetun komission asetuksen (EU) 2015/1222 (CACM) muuttamiseksi. Lainsäädäntöaloitteessa CACM:iin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla varmistetaan, että 1) markkinaosapuolilla on tarjousten eheyden varmistamiseksi tarvittavat järjestelmät ja rutiinit ja, että 2) nimitetyillä sähkömarkkinaoperaattoreilla on tarvittavat järjestelmät ja rutiinit saapuvien tarjousten oikeellisuuden todentamiseksi ennen tarjouskirjansa lähettämistä markkinoiden yhteenliittäjälle (market coupling operator).

Toisen huutokauppakierroksen käyttöönotosta tai osapuolten virheellisten tarjousten ehkäisemiseen tai korjaamiseen liittyvistä muista menettelytavoista ei käytännössä voida päättää kansallisesti, vaan asiaa on ajettava joko pohjoismaisena yhteistyönä sääntelyviranomaisten, sähköpörssien ja ministeriöiden yhteistoimin tai pyrkimällä vaikuttamaan komissioon, jotta se tekisi asiaa koskevan lainsäädäntöaloitteen. Työ- ja elinkeinoministeriö ei pidä toisen huutokauppakierroksen käyttöönottamista koskevaa vaihtoehtoa realistisena, koska nimitetyt sähkömarkkinaoperaattorit ovat vastikään päättäneet luopua toisista huutokauppakierroksista. Komissio on antanut ehdotuksen CACM:n uudistamisesta vuoden 2025 puolivälissä ja muutoksista neuvotellaan parhaillaan. Työ- ja elinkeinoministeriö on painottanut neuvotteluissa puuttumista ilmeisen virheellisiin tarjouksiin.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin kansallisesti sähkömarkkinoiden toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja kaiken tarvittavan markkina- ja kulutusinformaation saattamiseksi tutkijoiden käyttöön sekä edistää tiedon saatavuutta EU:n tasolla.

7. Markkinatiedon avoimuutta säännellään energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 (REMIT-asetus). Energian tukkumarkkinoiden markkinatiedon kerääminen on järjestetty kattavasti asetuksen perusteella. Asetuksen mukaan valvontaviranomaiset saavat käyttöönsä kaiken valvonnassa tarvittavan markkinadatan. Asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaan markkinatiedon luovutuksesta päättää Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto (ACER), ei kansallinen sääntelyviranomainen. Energiavirasto ei asetuksen mukaan ole oikeutettu luovuttamaan markkinatietoa tutkimuskäyttöön. Tutkijoiden tulee tehdä luovutuspyyntö ACER:lle.

REMIT-asetus ei mahdollista kansallista sääntelyä, jolla poikettaisiin asetuksen perusteella kerätyn markkinatiedon luovuttamista koskevista säännöksistä. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee huomioimaan eduskunnan ponnen valtioneuvoston kantojen muodostamisessa, kun REMIT-asetusta seuraavan kerran uudistetaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö aikoo valmistella yhdessä Fingrid Datahub Oy:n, Energiaviraston ja Tilastokeskuksen kanssa toimenpiteitä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä olevien kulutustietojen saamiseksi tarkemmalla jaottelulla tutkijoiden käyttöön. Tällä hetkellä Tilastokeskuksesta on saatavilla ainoastaan kuukausitason tietoja.

8. Eduskunta edellyttää, että sähkön tukku- ja vähittäismarkkinoiden valvontaa sekä viranomaisten yhteistyötä tehostetaan nykyisestä. Toimivaltaisten viranomaisten resurssien pitää olla sillä tasolla, että mahdolliset väärinkäytökset pystytään tunnistamaan ja niihin puuttumaan.

8. Energiavirasto on saanut viime vuosina runsaasti EU-sääntelyyn liittyviä lisätehtäviä. Hallitus on päättänyt julkisen talouden suunnitelman kehysriihessä keväällä 2024, että EU-säädösten toimeenpano hoidetaan nykyisillä resursseilla. Energiavirasto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat laatineet vuonna 2024 osana työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan omat säästösuunnitelmansa.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa valtion talousarvioprosessin puitteissa ponnistelujaan Energiaviraston ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston resurssien vahvistamiseksi.

Tatu Pakkala, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Laki fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta

HE 119/ 2024 vp – EV 169/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa päästöoikeuden hintatason kehittymistä sekä valmistelee erilaisia kompensointitarkoituksia vastaamaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa polttoaineiden hintaa kohtuuttomasti.

Kaupankäynti johdannaisilla on ollut mahdollista toukokuusta 2025 alkaen. Johdannaiskauppojen määrän ollessa vähäinen ei hintatasoa voida ennustaa luotettavasti. EU:n tasolla hintaa koskeva keskustelu on käynyt vilkkaana ja päästökaupan hinnoittelua on lykätty vuodelle eteenpäin käynnistymään vuonna 2028. Komissio on antanut 27.11.2025 esityksen markkinavakausvarannon muuttamisesta. Esityksellä pyritään vahvistamaan mekanismeja, joiden myötä hillitään päästöoikeuden hinnan kasvua. Lisäksi komissio on ehdottanut

muutettavaksi päästökaupan huutokauppa-asetusta siten, että huutokaupat käynnistyisivät etupainotteisesti vuotta aikaisemmin. Muutosta perustellaan mahdollisuudella saada tietoa tulevasta hintatasosta aikaisemmin. Komissio on ilmoittanut antavansa vuoden 2026 aikana muita päästöoikeuden hintaan liittyviä esityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esitysten vaikutusta sekä arvioi tarvetta kansallisille toimenpiteille.

Eleonoora Eilittä, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Vesilupaprosessin sujuvoittaminen merituulivoiman osalta

HE 147/2024 vp – EV 165/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilupaprosessia nykyistä sujuvammaksi myös merituulivoiman osalta.

Oikeusministeriössä ei ole tällä hetkellä osoitettavissa resursseja tätä hanketta koskevaan lainvalmisteluun.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta

VNS 1/2025 – EK 30/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 2026 loppuun mennessä eduskunnalle selvityksen teollisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisten toimenpiteiden etenemisestä sekä niiden rahoituksesta.

Hallitus antoi 27.3.2025 eduskunnalle valtioneuvoston selonteon teollisuuspolitiikasta, joka perustuu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä sidosryhmien kanssa laadittuun teollisuuspoliittiseen strategiaan. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa teollisuuspoliittisen selonteon mukaisten toimenpiteiden etenemistä ja antaa eduskunnan edellyttämän selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Antti Valle, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 pykälän muuttaminen

HE 45/2025 vp – EV 86/2025

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa huolellisesti sähköverkonhaltijan kehittämis- ja liittämisvelvollisuuden ja muun sähköverkkosäätelyn vaikutuksia verkkoon pääsyn sekä puhtaan siirtymän investointien ja teollisuuden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimiin säätelyn parantamiseksi.

Lait sähkömarkkinalain muuttamisesta (933/2025) ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 pykälän muuttamisesta (934/2025) ovat tulleet voimaan 1.1.2026. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa huolellisesti sähköverkonhaltijan kehittämis- ja liittämisvelvollisuuden ja muun sähköverkkosäätelyn vaikutuksia verkkoon pääsyn sekä puhtaan siirtymän investointien ja teollisuuden kannalta.

Tatu Pakkala, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan; varmistaa, että erilaisissa toimikunnissa, paneeleissa, raadeissa, pyöreissä pöydissä sekä tutkimus- ja työryhmissä tehtävä Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvä työ muodostaa synergisen kokonaisuuden ja tulee aidosti huomioon otetuksi; varmistaa Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvän monitoimijaisen ja poikkisektoraalisen työn koordinoinnin, tekemisen ja arvioinnin edellyttämät resurssit valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä sekä myös muiden keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan, kehityspoliittisen toimikunnan, tiedepaneelien ja kansalaisraatien osalta.

1. Valtioneuvosto jatkoi marraskuussa 2024 eduskunnalle annetun kolmannen Agenda2030:n toimeenpanoa koskevan selonteon toimeenpanoa. Selonteko kokoa yhteen pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ja muissa hallituksen keskeisissä selonteoissa ja strategioissa päätetyt toimet kestävän kehityksen edistämiseksi.

Suomen kolmas YK:lle toimitettava [Agenda2030:n toimeenpanoa koskeva vapaaehtoinen maaraportti](#) (*voluntary national review, VNR*) valmisteltiin valtioneuvoston kanslian johdolla, tiiviissä yhteistyössä ulkoministeriön ja Tilastokeskuksen kanssa sekä muut ministeriöt osallistaen. Pääministeri Petteri Orpo esitteli raportin YK:n kestävän kehityksen korkean tason seurantakokouksessa New Yorkissa yhdessä nuoriso- ja yritysedustajien kanssa. Maaraporttiin sisältyy valtioneuvoston arvion lisäksi useiden eri sidosryhmien ja toimijoiden, ml. eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan, itsenäisiä arvioita Suomen kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuksen tilasta. Erillisiä kansalaisraateja ei maaraportin valmistelun osana järjestetty mutta eri paikkakunnilla järjestettiin avoimia kansallisia dialogeja kestävästä kehityksestä.

Valtioneuvoston kansliassa sijaitseva kestävän kehityksen sihteeristö koordinoi valtioneuvoston työtä Agenda2030:n toimeenpanemiseksi kansallisesti sekä tukee kestävän kehityksen toimikunnan työtä yhteistyössä Kehityspoliittisen toimikunnan sekä Kestävyyspaneelin, Nuorten Agenda2030 -ryhmän ja keväällä 2023 perustetun Nuorten luonto- ja ilmastyöryhmän kanssa. Lisäksi sihteeristö osallistuu Euroopan unionin neuvoston Agenda2030-toimintaohjelman virkatyöryhmän työskentelyyn ja YK-tason työhön yhteistyössä ulkoministeriön kanssa.

Kestävän kehityksen toimikunta hyväksyi strategialleen (2022–2030) [toimenpidesuunnitelman vuosille 2025–2027](#) ja käynnisti sen toteutuksen. Helmikuussa 2025 hyväksytyssä suunnitelmassa olevat toimenpiteet rakentuvat toimikuntalaisten ja heidän verkostojensa yhteistyölle sekä linkittyvät laajasti eri toimijoiden työhön, esimerkiksi kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoon, valtioneuvoston kanslian tarjoaman vapaaehtoisia kestävyys sitoumuksia kokoavan Sitoumus2050-verkkopalvelun kehittämiseen sekä kestävän kehityksen työn yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseen. Kestävyyspaneeli tukee mahdollisuuksiensa mukaan toimenpidesuunnitelman toteutusta ja yhteistyötä tehdään tiiviisti myös Kehityspoliittisen toimikunnan ja Nuorten Agenda2030 -ryhmän kanssa. Vuoden 2025 aikana saatiin valmiiksi yksi suunnitelman kymmenestä toimenpiteestä. Viisi toimenpidettä on aktiivisesti käynnissä ja kahden toimeenpano aloitetaan vuoden 2026 ensimmäisellä neljänneksellä. Yksi alkaa myöhemmin vuonna 2026 ja yksi on peruttu ulkoisten olosuhteiden muututtua.

Myös valtioneuvoston kestävyystyön kokonaisuutta on tarkasteltu osana valtionhallinnon sopeutustoimia. Sopeutustoimet toteutetaan siten, etteivät ne merkittävästi vaikuta valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen työhön. Kokonaisuutena valtioneuvoston kestävyystyön voimavaroja on vahvistettu vuoden 2023 alusta perustamalla riippumaton tiedepaneeli, Kestävyyspaneeli, valtioneuvoston kanslian yhteyteen, resursoimalla paneelin työskentelyä sekä perustamalla paneelin pääsihteerin määräaikainen virka valtioneuvoston kanslian strategiaosastolle. Vuodesta 2023 lähtien valtioneuvoston kansliassa on myös toiminut yhteiskunnallinen kestävyysarviointi, joka tuottaa kestävyyskysymyksiä koskevaa tilannekuvaa, analyysia kestävyiden keskinäiskytkennöistä sekä arvioita kehityskuluiksi hallituksen pitkäjänteisen politiikkasuunnittelun tueksi.

Vuonna 2019 annettu valtioneuvoston asetus (2019/168) määrittää Kehityspoliittisen toimikunnan erillisen aseman ja tehtävät. Asetuksella säädetään toimikunnan tarkoituksesta, toimikunnan tehtävistä, toimikaudesta, toimikunnan jäsenistä, toimikunnan sihteeristöstä ja päätöksenteosta. Kehityspoliittisen toimikunnan menot katetaan UM:n toimintamäärärahoista.

2. painottaa kestävän kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden rakenteelliseen alijäämään, julkisen velan kasvuun, huoltosuhteen heikkenemiseen sekä väestön alueelliseen keskittymiseen ja eriytymiseen liittyviä ongelmia mukaan lukien yksinäisyyteen, mielenterveyteen ja liikkumattomuuteen liittyvät ongelmat.

2. Hallitusohjelmassa tehtiin päätökset, joilla julkista taloutta sopeutetaan kuudella miljardilla eurolla vaalikauden aikana. Sopeutus koostuu noin 4 miljardin euron suorasta sopeutuksesta sekä rakenteellisista uudistuksista, joille voidaan uskottavasti arvioida noin 2 miljardin euron julkista taloutta vahvistava vaikutus. Hallitus seuraa toimenpidekokonaisuuden toteutumista aktiivisesti sekä reagoi tarvittaessa korvaavilla toimenpiteillä. Syksyn 2023 budjettiriihen yhteydessä päätettiin myös säännönmukaisen meno- ja rakennekartoitusprosessin perustamisesta.

Talouden merkittävä epävarmuus on korostanut tarvetta seurata aktiivisesti hallituksen keskeisten tavoitteiden saavuttamista ja reagoida tarvittaessa uusilla toimenpiteillä tavoitteiden saavuttamiseksi. Edellä mainittu 6 miljardin euron kokonaisuus ei julkisen talouden tilannekuvan heikentymisen vuoksi enää yksin riitä varmistamaan julkisen talouden velkasuhteen vakauttamista vuoteen 2027 mennessä. Hallitus on siksi päättänyt uudesta toimenpidekokonaisuudesta, joka vahvistaa julkista taloutta noin 3 miljardilla eurolla vuodesta 2025 alkaen, josta menosäästöjen osuus on 1,6 miljardia euroa ja vero toimien osuus dynaamiset vaikutukset huomioiden on noin 1,5 miljardia euroa vuoden 2028 tasolla. Hallitus käynnisti syksyllä 2024 Kasvuriihi-hanketyön, jossa valmisteltiin 41 ehdotusta talouskasvun vauhdittamiseksi ja yritystoiminnan uudistamiseksi. [Hankkeen loppuraportti](#) julkaistiin 28.2.2025.

Valtioneuvosto päättää strategisen tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä vuosittain. Valtioneuvoston päätöksen perusteella Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto päättää strategisen tutkimustoiminnan ohjelmarakenteesta ja tutkimushankkeiden valinnasta yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella sekä vastaa tutkimushankkeiden seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. Lokakuussa 2025 valtioneuvosto päätti yhden vuonna 2026 käynnistyvän strategisen tutkimuksen ohjelman teemaksi Mielen kansanterveyden. Ohjelman hankkeissa tarkastellaan hyvän mielenterveyden rakentumista sekä pyritään löytämään uusia ja vaikuttavia keinoja mielenterveyden edistämiseen.

Harrastamisen Suomen malli toteutuu lähes kaikissa maamme kunnissa (263 kuntaa mukana). Kunnat valitsevat harrastukset lasten toiveiden mukaisesti. Harrastusten järjestäjien valintamenettelyssä korostuu avoimuus. Harrastuksissa on mukana 140 000 lasta. Harrastamisen Suomen mallin lainsäädännön toimivuuden arviointi käynnistyi vuonna 2025 ja valmistuu toukokuussa 2026.

Poikkihallinnollista Suomi liikkeelle -ohjelmaa toteutettiin hallitusohjelman mukaisilla toimenpiteillä. Vuonna 2025 Suomi liikkeelle -määrärahaa kohdennettiin kuuden ministeriön hallinnonaloilla toteutettaviin liikkumisen edistämisen toimenpiteisiin. Suomi liikkeelle -ohjelman [puolivälikatsaus](#) julkaistiin maaliskuussa 2025. Katsauksessa kuvattiin jokaisen hallitusohjelmaan kirjatun toimenpiteen eteneminen sekä valmistumisen tilanne. Kertomusvuoden lopussa ohjelman toimenpiteistä neljä on valmistunut, 30 on käynnissä ja yhtä ei toteuteta.

Vuonna 2025 hyväksyttiin perusopetuslain muutos, jossa liikunnallinen elämäntapa lisättiin esi- ja perusopetuksen tavoitteeksi. Opetushallitus valmisteli esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin päivitykset, joissa liikunnallisen elämäntavan edistäminen kirjattiin vahvemaksi osaksi toimintakulttuuria. Lisäksi tuettiin perusopetuksen Liikkuva koulu -toimintaa ja Move! -prosessin liikuntaneuvontaa, joiden tavoitteena on lisätä liikkumista koulupäiviin ja tukea oppilaiden fyysisistä toimintakykyä. Kuntia tuettiin myös koulumatkojen turvallisuuden ja fyysisesti aktiivisten koulumatkojen kehittämisessä. Liikunnallisen toimintakulttuurin edistämistä tuettiin myös korkeakouluissa. Lisäksi tuettiin kuntien liikuntaneuvontapalvelun kehittämistä.

Kertomusvuonna vahvistettiin liikunnan ja ravitsemuksen hyödyntämistä hyvinvointialueilla ja yhdyspinnoilla sekä tuettiin alueellisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä. Lisäksi käynnistettiin toimenpidekokonaisuus, jonka tavoitteena on vahvistaa liikkumisen mukaan ottamista keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä. Kertomusvuonna pilotoitiin liikunnan ja toimintakyvyn lisäämistä osaksi kutsuntojen sisältöä ja valmisteltiin toimenpiteiden laajentamista koko maan kattaviksi.

Arkiliikkumiseen kannustavia Lisää vain liike -viestintätoimenpiteitä jatkettiin. Vuoden alussa toteutettiin valtakunnallinen Anna laitteille lepopäivä -kampanja, joka toistettiin syksyllä alueellisena kampanjana. Kertomusvuoden aikana ohjelmalle rakennettiin toimenpiteiden tulosten ja vaikutusten seurantamalli.

Liikuntapaikkarakentamisen avustuksilla tuetaan kuntien palveluverkkoa. Vuosina 2021–2025 liikuntapaikkarakentamiseen myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja avien kautta avustuksia 135,8 miljoonaa euroa yhteensä 657 rakentamis- ja perusparannushankkeelle. Lisäksi ministeriö myönsi liikunnan koulutuskeskuksille vuosina 2021–2024 perustamishankeavustuksia 6,6 miljoonaa euroa yhteensä 25 rakentamis- ja perusparannushankkeelle, joilla tuettiin liikunnan koulutuskeskuksia niiden perustyössä. Vuonna 2025 ei myönnetty liikunnan koulutuskeskusten perustamishankeavustuksia. Aluehallintovirastot myönsivät vuonna 2022 luonnon virkistyskäyttöön tarkoitettua liikuntapaikkarakentamisen avustusta 1,9 miljoonaa euroa yhteensä 51 hankkeelle ja vuonna 2023 perustamishankeavustusta päiväkotipihojen liikunnallistamiseen ja luonnonmukaistamiseen 0,96 miljoonaa euroa yhteensä 43 hankkeelle. Liikkumisolosuhteita kehitettiin myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän tutkimus- ja kehitystyön avustuksilla.

Valtion liikuntaneuvosto toteutti ja julkaisi tilasto- ja ennustekatsauksen [Tilasto- ja ennustekatsaus](#), jossa kuvataan keskeisten yhteiskunnallisten muutostekijöiden sekä liikkumisen, liikunnan ja urheilun teemojen viimeaikaista ja mahdollisuuksien mukaan tulevaa kehitystä sekä niiden vaikutuksia toimialaan. Katsaus koostuu 13 esityksestä. Tilasto- ja ennustekatsaus toimii valtion liikuntaneuvoston toimikauden 2023 – 2027 ennakointi- ja tulevaisuustyön keskeisenä tietoperustana. Katsausta voivat hyödyntää myös muut toimijat (esim. valtionhallinto, hyvinvointialueet, kunnat, järjestöt, yritykset jne.) esimerkiksi omassa valmistelu- ja ennakointityössään.

Valtion nuorisoneuvoston tehtävänä on tuottaa ajantasaista tietoa nuorten elinoloista ja hyvinvoinnista. Vuonna 2025 julkaistiin nuorten arvoja ja asenteita mittaava Nuorisobarometri 2024, jonka keskeinen havainto oli nuorten tulevaisuususkon selvä heikentyminen. Tämän vuoksi perustettiin asiantuntijaryhmä selvittämään ilmiön taustoja ja tekemään toimenpide-ehdotuksia. Lisäksi julkaistiin Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus, jonka yhtenä havaintona oli kesänvieron vahva eriytyminen. Ministeriö selvittää nyt ratkaisuja eriarvoisuuden vähentämiseksi.

3. vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestäväen kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestäväen kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kuntapolitiikkatyön yhteyttä.

3. Valtiovarainministeriön koordinoiman kuntien normien keventämisen ja tehtävien tarkastelun ohjelman toteutusta jatkettiin hallituksen puoliväliriihen linjausten mukaisesti. Vuoden lopulla valmisteltiin vuonna 2026 käynnistettävää parlamentaarista yhteistyötä, jonka avulla etsitään yhteisiä ratkaisuja kuntien talouden, palvelujen ja elinvoiman haasteisiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma sisältää monia yhteiskunnallisia uudistus-tavoitteita, joiden toteutuksessa voidaan hyödyntää julkisen sektorin merkittävää julkisten hankintojen kautta käyttämää ostovoimaa. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen, uusien teknologioiden ja ratkaisujen käyttöönotto puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistämiseksi sekä julkisen hallinnon palvelujen parantaminen ja tehostaminen digitalisaatiota, dataa ja tekoälyä hyödyntämällä. Kiertotalouslain valmistelussa on tutkittu mahdollisuuksia hyödyntää julkisia hankintoja kiertotalouden edistämiseksi.

Hallituksen tavoitteena on parantaa hankintaosaamista ja edistää innovatiivisten hankintojen käyttöä. Hankkimalla uusia ratkaisuja julkinen sektori voi vaikuttaa tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suuntaan ja nopeuttaa sitä. Samalla lisätään yritysten kannusteita innovoida, nopeutetaan uusien ratkaisujen skaalausta sekä mahdollistetaan referenssimarkkinoiden kehittymistä. Innovatiivisilla hankinnoilla on

myös tärkeä asema julkisten palveluiden tuottavuuden parantamisessa. Uusien toimintaa tehostavien tuotteiden ja palveluiden käyttöönotolla voidaan aikaansaada enemmän suhteessa käytettyihin panoksiin, parantaa palvelun laatua ja vaikuttavuutta ja pienentää ympäristövaikutuksia

Hankinta-Suomi on valtiovarainministeriön, Suomen Kuntaliiton, Elinkeinoelämän keskusliiton, Suomen Yrittäjien ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n yhteinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on edistää julkisen talouden kestävyttä ja julkisten hankintojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hankinta-Suomi kokoaa julkisten hankintojen tekemistä ja kehittämistä yhden sateenvarjon alle. Ohjelman toimikausi on 2024–2027, ja se on jatkoa aiemmalle vuosina 2019–2023 käynnissä olleelle ohjelmalle. Ohjelman puitteissa on laadittu kansallinen julkisten hankintojen strategia, jonka tavoitteina on mm. taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyden edistäminen hankinnoissa. Ohjelman toimenpiteillä tuetaan tähän tarvittavaa osaamista.

Ympäristöministeriö on koonnut julkisten hankintojen ympäristöä koskevaa tuote- ja sektorisääntelyä oppaaksi ja suunnittelee osaamisen kehittämistoimia Hankinta-Suomen ja Kuntaliiton kanssa. Lisäksi ympäristöministeriö on aloittanut kansallisten julkisten hankintojen ekologisten tavoitteiden valmistelun tavoitteena hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätös. Parhaillaan viritellään ekologisten julkisten hankintojen ajankohtaisfoorumia ajankohtaisten asioiden ja parhaiden käytänteiden levittämiseksi.

Ympäristöministeriö julkaisi yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa nettipohjaisen Kestävän kaupunkikehityksen avainindikaattorit -palvelun, joita voidaan hyödyntää kaupunkikehityksen kotimaiseen ja kansainväliseen seurantaan. Kansainvälisen seurannan esimerkkinä mainittakoon YK-Habitatille laadittu kaupunkikehityksen maaraportti. Ympäristöministeriön vuodesta 2022 tukema Suomen ja YK-Habitatin strateginen kumppanuus kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi on jatkunut vuonna 2025 yhteistyössä VNK:n, Kuntaliiton, YK-liiton, Ahvenanmaan ja kuntien kanssa.

Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien sekä valtion väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset ovat voimassa 2024–2035. Sopimusten konkreettiset toimenpiteet ajoittuvat vuosille 2024–2027 ja niillä edistetään kaupunkiseutujen kasvua, tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta- ja -tuotantoa, kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja.

4. edistää kestävän kehityksen politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia; tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä niihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset; kehittää suomalaisen kulutuksen rajat ylittävien

vaikutusten mittaus- ja raportointitapaa; pyrkii Agenda2030-toimenpideohjelmassa kokonaiskestävyyden edistämiseen; kehittää tavoitteita ja toimenpiteitä konkretisoivia ja arvioivia mittareita, joilla voidaan seurata kestävän kehityksen edistymistä pitkäjänteisesti yli budjetti- ja vaalikausien; hyödyntää näitä mittareita muun muassa Agenda2030-selonteossa sekä kestävän kehityksen budjetoinnissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioissa; määrällisten mittareiden rinnalle tarvitaan myös laadullista edistymisen ja sen esteiden analyysiä;

4. Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut kestävän kehityksen ilmiöpohjaista toimintamallia muun muassa osana yhteiskunnallisen kestävyyden arviointia. [Kestävyysarvioinnin raportti ”Näkymiä Suomen tilaan”](#) julkaistiin syyskuussa 2025. Raportissa arvioitiin viittä eri kestävyyden ulottuvuutta niiden keskeisimpien osa-alueiden kautta hyödyntämällä laajaa indikaattoriseurantaa ja olemassa olevaa tutkimustietoa. Raportissa havaittiin vaikeudet kokonaiskestävyyden arvioimiseksi indikaattorien kautta. Esimerkiksi kulttuurisen kestävyyden mittaaminen on hyvin haasteellista johtuen osa-alueiden laadullisesta luonteesta. Vastaavia ongelmia on myös esimerkiksi sosiaalisen kestävyyden mittaamisessa. Sekä kulttuurisen että sosiaalisen kestävyyden merkitys kokonaiskestävyyden muodostumisessa ymmärretään koko ajan paremmin ja indikaattorikokoelmien robustisuus paranee. Kokonaiskestävyyden arvioimiseen käytettävien indikaattorien kohdalla tulevaisuuden suuri haaste tulee todennäköisesti olemaan se, että uudet sosiaalisia ilmiöitä mittaavat indikaattorit saadaan vakiinnutettua perinteisten taloudellista ja ekologista kestävyyttä mittaavien indikaattorien rinnalle päätöksentekoa tukevaan tietopohjaan.

Kestävän kehityksen budjetointia on jatkettu vuosien 2025–2028 Julkisen talouden suunnitelmassa sekä vuoden 2025 talousarviossa. Vuoden 2025 talousarvion valmistelun yhteydessä ministeriöiltä pyydettiin arvioita hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen ilmasto- ja luontovaikutuksista osana kestävän kehityksen budjetoinnin kehittämistä. EU-rahoitteisen Priodiversity Life -hankkeen yhteydessä on tarkoitus kehittää toimintaa edelleen tarkastelemalla mahdollisuuksia seurata biodiversiteettirahoituksen kehitystä. Lisäksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä jatkokehitettiin kestävän kehityksen lukua talousarviossa koskien verojärjestelmän ympäristöperusteisuutta.

Kestävän kehityksen toimikunnan vuosien 2025–2027 toimenpidesuunnitelmaan sisältyy toimenpide, joka pyrkii edistämään olemassa olevien kokonaisvaltaisempien kestävyyden mittarien käyttöä. Suunnitelman mukaan toimikunta laatii taustapaperin, jossa keskitytään esittelemään ja vertailemaan kolmea tuoretta kestävyyden mittaristoa. Nämä ovat Kestävyyspaneelin keväällä 2024 julkaisema politiikkasuositus kestävyyden mittareista Suomelle, valtioneuvoston kanslian Näkymiä Suomen tilaan – raportin viiden kestävyyden mallin arvioimisessa käytetyt indikaattorit sekä kansainvälinen *comprehensive wealth* -lähestymistapa.

5. kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia; arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa; tarvetta on erityisesti kestäväen kehityksen arvioinnille, lapsivaikutusten arvioinnille, yritysvaikutusten arvioinnille, teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten ja teknologian terveysvaikutusten arvioinnille sekä tiedolle kestäväen kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämistoimien kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista, vaihtoehtoisten toteutustapojen kustannuksista ja toimimattomuuden hinnasta

5. Vaikutusarviointiosaamista on vahvistettu viime vuosina sekä ministeriöiden että koko valtioneuvoston tasolla. Vuoden 2022 lopussa hyväksytystä uudesta lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeesta julkaistiin joulukuussa 2022 ruotsinkielinen ja toukokuussa 2023 englanninkielinen versio. Uudistetusta ohjeesta järjestettiin useita koulutustilaisuuksia, ja se on sisällytetty lainvalmistelun peruskoulutuksiin. Lisäksi järjestettiin syventävä koulutus lainvalmistelun vaikutusarvioinnin menetelmistä. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on seurannut uuden ohjeen käyttöönottoa ja vaikutusarvioinnin osaamistarpeita. Useat ministeriöt ovat vahvistaneet vaikutusarvioinnin tukirakenteita mm. erillisen yksiköintiimin tai asiantuntijarekrytointien avulla.

Valtioneuvostotason osalta keskeisin yhteistyöelin on vuonna 2020 perustettu vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, joka asetettiin vuonna 2023 toiselle toimikaudelle. Osaamisverkoston tavoitteena on helpottaa lainvalmistelijoiden työtä ja tukea laadukasta vaikutusarviointia. Siinä on edustajat kaikista ministeriöistä ja puheenjohtajana toimii lainsäädännön arviointineuvoston edustaja. Verkosto vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarvioinneissa ja sen kautta lainvalmistelijat voivat pyytää tukea vaikutusarviointeihin myös muista ministeriöistä. Verkosto seuraa vaikutusarviointeihin liittyviä ajankohtaisia asioita ja voi tehdä niihin liittyviä aloitteita sekä osallistuu valtioneuvoston vaikutusarviointia koskevien koulutusten suunnitteluun ja toteutukseen.

Lainsäädännön seurannan ja jälkiarvioinnin kehittämistarve koko valtioneuvoston tasolla on noussut esille monissa yhteyksissä. Seurannalla ja jälkiarvioinnilla on keskeinen rooli sääntelyn toimivuuden ja ajantasaisuuden varmistamisessa, lainvalmistelun tietopohjan muodostamisessa sekä päätöksenteon avoimuuden, vastuullisuuden ja hyväksyttävyyden edistämisessä. Vuonna 2023 julkaistiin valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista. Periaatteet käsittelevät muun muassa seurannan ja jälkiarvioinnin suunnittelua, toteutusta ja raportointia. Periaatteet sisältävät myös ohjeita EU-säädösten ja niiden kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön sekä valtiosopimusten seurannasta ja jälkiarvioinnista. Lisäksi periaatteiden liitteiksi on kerätty tapausesimerkkejä seurannan ja jälkiarvioinnin toteutustavoista sekä ministeriön jälkiarviointihankkeiden suunnittelusta.

6. nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta; oikein mitoitettulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävä kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja.

6. Vuonna 2021 toimineen parlamentaarisen Tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatio (TKI) -työryhmän suositusten mukaisesti Suomi kasvattaa julkisia tutkimus- ja kehittämis-toiminnan menoja vuoteen 2030 mennessä. Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 (1092/2022) annetun lain mukaan valtion T&K-menoja nostetaan siten, että ne ovat 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2030. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen tavoitetaso (neljä prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen) saavutetaan mikäli yritykset kasvattavat omia T&K-menojaan samanaikaisesti nykyistä meno-osuutta vastaavassa suhteessa (1/3 julkista, 2/3 yksityistä).

Valtioneuvosto hyväksyy T&K-rahoituslain mukaisesti kerran vaalikaudessa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman. Suunnitelmassa käsitellään lain 1 pykälän mukaisten, valtion talousarvioon vuosina 2024–2030 otettavien tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen käyttöä. Lain 1 § 2 momentin mukaan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan Tilastokeskuksen vuosittain julkaisemassa virallisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilastossa tarkoitettua toimintaa.

Valtioneuvoston kesäkuussa 2024 päättämä valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma on järjestyksessään toinen ja se koskee vuosia 2025–2032. Ensimmäinen suunnitelma julkaistiin parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 loppuraporttina 1.3.2023 (Parlamentaarinen TKI-työryhmä 2023). Suunnitelmassa esitetään TKI-järjestelmän nykytila ja järjestelmää koskevat tavoitteet sekä T&K-toiminnan rahoituksen päälinjaukset. Varsinaiset valtuuksien ja määrärahojen lisäykset ja kohdennukset tehdään osana normaalia talousarvioprosessia. Suunnitelma ohjaa ministeriöitä ottamaan toiminnassaan ja talousarviovalmistelussaan huomioon suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja linjaukset. Suunnitelma on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa.

Valtioneuvosto seuraa valtion T&K-rahoituksen vaikuttavuutta. Tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtävänä on seurata valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain (1092/2022) toimeenpanoa ja sen 3 pykälässä säädetyn monivuotisen rahoituksen suunnitelman valmistelua ja toimeenpanoa. Tutkimus- ja innovaationeuvoston sihteeristö laatii vuosittain T&K-rahoituksen seuranta- ja arviointiraportin. Ensimmäinen seuranta- ja arviointiraportti julkaistaan helmikuussa 2026. Siinä käsitellään yritysten T&K-menojen kehitystä, neljän prosentin tavoitteen edellyttämää T&K-osaajatarvetta ja keinoja tarpeeseen vastaamiseksi, T&K-rahoituslain nojalla tehtyjä T&K-lisärahoituksen kohdennuksia ja niiden toimeenpanoa, T&K-verokannustimien käyttöä sekä julkisen T&K-rahoituksen talous- ja tuottavuusvaikutuksia.

T&K-lisärahoitusta on kohdennettu tähän mennessä vuosien 2024, 2025 ja 2026 talousarvioissa. Lisäksi julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029 sisältää T&K-rahoituksen suunniteltuja kohdennuksia vuosille 2027–2029.

Yritysten rooli on keskeinen neljän prosentin tavoitteen saavuttamisessa. Vuonna 2024 yritysten T&K-menot kasvoivat suotuisasti huolimatta epävarmasta taloustilanteesta ja geopoliittisesta epävakaudesta.² Yritysten T&K-menot kasvoivat 336 miljoonaa euroa eli 5,9 prosenttia. Yritysten osuus T&K-menoista on 67,7 prosenttia, mikä ylittää T&K-rahoituslain kahden kolmasosan vaatimuksen. T&K-menojen BKT-osuus nousi 3,09 prosentista (2023) 3,22 prosenttiin (2024) ja on juuri neljän prosentin kasvu-uralla.

Neljän prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää yritysten T&K-menojen voimakasta kasvua lähivuosina. Yritysten T&K-menojen tulisi nousta noin 6 miljardista noin 9 miljardiin vuoteen 2030 mennessä, eli tasaisella vauhdilla noin 500 miljoonalla eurolla vuosittain. Kansainvälinen tutkimusnäyttö osoittaa, että sekä julkinen T&K-rahoitus että T&K-verokannustimet vivuttavat yritysten lisäinvestointeja. Vipuvaikutuksen voimakkuus tukien kohdentamisesta ja verokannustimien suunnittelusta ja kohdennuksesta.

T&K-osaajien riittävyys voi muodostua esteeksi neljän prosentin tavoitteen saavuttamiselle. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kymmeniätuhansia T&K-osaajia lisää lyhyessä ajassa. Kansallisten TKI-politiikan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää määrätietoisia toimia uusien T&K-osaajien saamiseksi lyhyessä ajassa. T&K-henkilöstön lisäämistä tarvitaan eri koulutustasoilla ja kaikilla sektoreilla.

7. huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä; päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakointia ja koulutusjärjestelmien toimintaa kestävyysmurroksen edellyttämien osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta; suuntaa jatkuvaa oppimista ja uudelleen kouluttautumista oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta varsinkin niille toimialoille ja alueille, joita kestävyysmurros eniten muuttaa; turvaa vapaan sivistystyön resurssit ja lisää taiteen perusopetusta kaikilla opetusasteilla; lisää tulevaisuuskasvatusta opetukseen ja oppilaanohjaukseen, alkaen opettajien ja ohjaajien koulutuksesta sekä täydennyskoulutuksesta

7. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja vuodesta 2016 toiminut Opettajan-koulutusfoorumi kehittää opettajankoulutusta kansallisella tasolla. Nykyisellä toimikaudella 2024–2027 foorumi edistää mm. opettajankoulutuksen tutkimusperustaista laadun varmistamista ja vahvistamista, opettajankoulutuksen kehittämisohjelman sekä

² Tuoreimmat tilastotiedot tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoista ovat vuodelta 2024.

kansallisen LUMATE-strategian (luonnontiede, matematiikka ja teknologia) ja sen toimenpidesuunnitelman toimeenpanoa. Maaliskuussa 2025 Opettajankoulutusfoorumi julkaisi lisäksi suomalaisen opettajankoulutuksen vision ”Opettajankoulutus 2050”, jossa huomioidaan kestävyiden näkökulmia monelta kannalta.

Opetushallitus on aiempina vuosina rahoittanut opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutusta noin 10–15 miljoonalla eurolla vuodessa. Vuonna 2025 rahoitusta jatketaan aiemmin päätettyjen hankkeiden osalta, ja nämä toteutuvat kesäkuuhun 2026 saakka, mutta vuoden 2026 alusta uutta rahoitusta ei enää myönnetä. Vuoden 2025 keskeisiä kehittämisteemoja ovat oppimisen tuen uudistus, tekoälyn hyödyntäminen opetuksessa, turvallisen ja hyvinvoivan oppimisympäristön vahvistaminen sekä jatkuvan oppimisen ratkaisut. Syksyllä 2025 käynnistyvä KOVA-koulutus (Koulutusjohtaminen varhaiskasvatuksessa) on Opetushallituksen rahoittama, maksuton täydennyskoulutus varhaiskasvatuksen johtajille. Koulutus vahvistaa erityisesti pedagogista johtamista, tiedolla johtamista sekä digitaalisten työkalujen ja tekoälyn tarkoituksenmukaista käyttöä ja koulutus toteutetaan kokonaan verkossa.

Opetushallitus on jatkanut ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen edistämistä eri koulutusasteilla. Suomen ympäristöopisto Sykli toteuttaa Opetushallituksen rahoittamaa vihreää siirtymää edistävää kestävyystiekartta-hanketta vuosina 2024–2027, ja hanke tukee oppilaitosten kestävyysosaamisen vahvistamista sekä ammatillisen koulutuksen kestävyystiekartan jalkauttamista. Lisäksi Sykli koordinoi Opetushallituksen rahoittamaa Kartalla – Pää Kartan -verkostoa, joka tukee ammatillisen koulutuksen kestävyystyön kehittämistä.

Opetushallitus kehittää myös seurantajärjestelmää ammatillisen koulutuksen kestävyystiekartan toimeenpanon tueksi. Se rakennetaan osana EQAVET-laadunhallinnan kehittämistä vuosina 2023–2026, ja sen tavoitteena on tarjota koulutuksen järjestäjille välineitä kestävyystyön systemaattiseen arviointiin sekä tuottaa kansallista tietoa kestävä kehityksen edistymisestä ammatillisissa oppilaitoksissa.

Lukiokoulutuksen osalta Opetushallitus on tukenut oppilaitoksia, jotka ovat edistäneet ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen käytänteitä sekä Agenda 2030 -tavoitteiden toteutumista oppilaitoksissa. Tukea on suunnattu kestävyystyön vahvistamiseen opetuksessa, toimintakulttuurissa ja oppilaitosten kehittämisprosesseissa.

Opetushallitus julkaisi 2025 kyselytutkimuksen ”Kestävän kehityksen nykytila vapaan sivistystyön oppilaitoksissa” (OPH 2025:8), jossa tunnistettiin monia keskeisiä kehittämis-kohteita kestävä kehityksen työn edelleen vahvistamiseksi niin oppilaitoksissa kuin valtionhallintoa koskien. Opetushallitus myöntää vuosittain laatu- ja kehittämisavustuksia kansalaisopistoille mm. kestävä kehityksen edistämiseen oppilaitoksessa.”

Taiteen perusopetuksessa jatkettiin pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelma-kirjauksen mukaisesti vuonna 2024 käynnistettyä koulutusmuotoa koskevan lainsäädännön uudistamista. Uudistusta valmisteltiin tehtävään asetetussa työryhmässä, toimialaa aktiivisesti kuullen ja osallistaen. Keskeinen tavoite on, että uudistuksen myötä taiteen perusopetuksen saavutettavuus paranee ja toiminnan laatu vahvistuu. Työryhmä luovutti esityksensä tiede- ja kulttuuriministeri Talvitielle kesäkuussa, minkä jälkeen esitys oli lausuntokierroksella. Lausuntoja saatiin yhteensä 235kpl ja lausuntokooste julkaistiin joulukuussa.

Osana laajempaa taiteen ja kulttuurin tietopohjan vahvistamiseen kytkeytyvää tavoitetta julkaistiin elokuussa taiteen perusopetuksen sanasto. Lisäksi käynnistettiin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen esivalmistelu.

Opetushallitus on myöntänyt rahoitusta Suomen ympäristöopisto Syklin vihreää siirtymää edistävälle kestävyystiekartta hankkeelle, joka toteutetaan 2024–2027 ja on budjetiltaan 600 000 euroa. Opetushallitus kehittää myös seurantajärjestelmää ammatillisen koulutuksen kestävyystiekartan toimeenpanolle osana laadunhallinnan EQVET-toimintaa vuosina 2023–2026. Seurantajärjestelmä tulee jatkossa tukemaan koulutuksen järjestäjiä kestävyystyön systemaattisessa kehittämisessä ja tarjoaa kansallista tietoa, miten kestävä kehitys etenee ammatillisissa oppilaitoksissa.

8. edistää taiteen osallistumista kiperien ongelmien ratkaisemiseen yhdessä tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden kanssa tekemällä Luovuuden tiekartan.

8. Valtioneuvosto antoi marraskuussa 2024 eduskunnalle kulttuuripoliittisen selonteon, joka viitoittaa kulttuuripolitiikan tavoitteita 2040-luvulle asti ja toteuttaa Luovuuden tiekartalle asetettua tavoitetta. Selonteko korostaa kulttuurilla olevan keskeinen rooli visaisten ongelmien ratkaisussa, yhteiskunnallisen muutoksen ajurina sekä demokratian ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Selonteko tavoittelee politiikkajohdon mukaisuutta siten, että kulttuuriala osallistuu myönteisesti suurten yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisemiseen yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Kestävän kehityksen edistämisen osalta selonteko asettaa tavoitteeksi vahvistaa kulttuuri- ja luovien sektoreiden kykyä edistää kestävyysmurrosta.

Selonteon toteuttamiseksi käynnistettiin vuonna 2025 toimeenpanosuunnitelman laatiminen. Lisäksi selontekoa toimeenpantiin tulos- ja resurssiohjauksen kautta. Selonteon toteuttamista tuki myös kestävä kehityksen toimikunnan strategian toimenpidesuunnitelman 2025–2027 toteutus, jonka puitteissa edistettiin kulttuurialan osaamisen tuomista kestävyysmurroksen tueksi yhteistyössä kestävä kehityksen toimikunnan jäsenten kanssa.

9. edistää talouden systemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita

9. Vuonna 2021 hyväksytyn kiertotalouden strategisen ohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi on mm. valmisteltu Kiertotalouden green deal – sitoumus, joka julkistettiin 12.9.2024. Ensimmäisen vuoden aikana Kiertotalouden green deal -sitoumuksen teki yhteensä 27 toimijaa: 16 yritystä, kuusi kuntaa, kolme maakuntaliittoa, yksi toimiala sekä yksi valtion virasto. Ennen hyväksymistä kunkin sitoumuksen vaikuttavuutta arvioi Suomen ympäristökeskuksen, VTT:n ja Luonnonvarakeskuksen muodostama arviointiryhmä.

Kiertotalouden Green Deal on vapaaehtoinen strateginen sitoumus, jossa mukaan lähtevät toimijat sitoutuvat vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja asettamaan vaikuttavia tavoitteita ja tekemään toimia, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta. Kiertotalouden Green Deal -sitoumus tukee osaltaan hallituksen tavoitetta kehittää kierrätetylle raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisätä kierrätysmateriaalin käyttöosuutta. Ministeriöt ovat myös sitoutuneet ohjauskeinojen kehittämiseen tukeakseen sitoutujien tavoitteiden saavuttamista. Green deal on tarkoitettu yrityksille, toimialajärjestöille, kunnille ja maakunnille.

Green dealin taustalla on ainutlaatuinen tiedepohjainen valmistelu, jossa tutkimuslaitokset (Suomen ympäristökeskus, VTT, Luonnonvarakeskus ja Geologian tutkimuskeskus) tunnistivat kiertotaloussiirtymän kannalta vaikuttavimmat toimet ja tavoitteet luonnonvarojen käytön vähentämiseksi ja tehostamiseksi. Maaliskuussa 2024 julkistettu skenaariotyö ennakoii, että kiertotalous vahvistaisi Suomen talouskasvua, vähentäisi päästöjä ja pienentäisi raaka-aineiden kulutusta.

10. tukee alueellisesta yhteistyötä esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja yhdistysten sekä oppilaitosten (varhaiskasvatuksesta yliopistoihin ja korkeakouluihin) välillä niin, että sillä tuetaan alueellisia vahvuuksia; kehittää kestävä kasvun keihäänkärkien ympärille systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusine yhteistyön muotoineen; mahdollistaa kestävä kasvun liittyviä kokeiluja sekä demonstraatio- ja pilottilaitoksia ja vivuttaa suuria kestävä kasvun investointeja.

10. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus vahvistaa perustaitoja uudistamalla rakenteita pidemmällä tähtäimellä ja pysyvästi. Oppimisen perusta on lukutaidossa, laskutaidossa ja päättelytaidoissa, joiden vahvistamiseen tulevana vuosina panostetaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti hallitus kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisätunteja kohdennettiin alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen.

Osaamistakuun toteuttamiseen ja perustaitojen varmistamiseen vastataan osaltaan myös esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädännön uudistamisen myötä. Uudistettu lainsäädäntö vahvistaa oppilaiden oikeutta tarvitsemiinsa tukitoimiin opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Sekä tuntimäärien lisäykset että tuen uudistettu lainsäädäntö astuivat voimaan peruskouluissa 1.8.2025.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa osaamistakuun, jolla tarkoitetaan kansallisesti yhtenäisiä menettelyjä perustaitojen varmistamiseksi jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle. Tavoitteena on määritellä vähimmäisosaamistaso luokalta toiselle edettäessä.

Voimassa oleva oppilaan arviointia koskeva sääntely ja opetussuunnitelman perusteissa annetut määräykset edellyttävät täsmennyksiä osaamistakuun tavoitteiden toteuttamiseksi. Nykyisin opetussuunnitelman perusteet sisältävät 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointiin sekä perusopetuksen päättöarviointiin kriteerit eri arvosanojen edellyttämälle osaamiselle. Näihin sisältyy kuvaus vähimmäisosaamisen tasosta, eli arvosanan 5 edellyttämästä osaamisesta oppiaineittain. Tutkimus ja arvioinnit suosittelevat, että erityisesti hylätyn ja hyväksytyn arvosanan rajanvedon yksiselitteisyyttä tulee edelleen tarkentaa, ja kansallisesti tulisi määritellä vähimmäisosaaminen ja sen arviointi.

Osaamistakuun toteuttaminen on käynnistetty oppilaan arviointia koskien perusopetuslain täsmentämisellä. Tarkoitus on päivittää oppilaan arviointia koskevat säännökset ja määritellä vähimmäisosaamisen tavoitteiden saavuttaminen edellytyksenä opinnoissa etenemiselle. Perusopetuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella ajalla 12.12.2025–23.1.2026. Tavoitteena on, että uudistettu laki hyväksytään 2026 ja tulee voimaan 1.8.2027.

Lainsäädäntömuutoksen pohjalta käynnistetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen siten, että oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vähennetään ja selkeytetään. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tarkemmat määräykset myös vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa ja suorittaa hyväksytysti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuoden 2025 lopussa toiminnanohjauksen kokeilun, joka lisää koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia vastata nopeammin ja joustavammin oman toiminta-alueensa osaamis- ja koulutustarpeisiin. Kokeiluun valitut koulutuksen järjestäjät voivat päättää itsenäisemmin, mitä ammatillisia tutkintoja ne järjestävät jatkossa. Kokeiluun liittyvä neuvotteluprosessi edellyttää koulutuksen järjestäjältä keskustelua alueen elinkeinojen, työllisyysalueiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Lukiokoulutuksessa Opetushallituksen koordinoima Lukioiden kehittämisverkosto (LUKE-verkosto) on osaltaan edistänyt valtakunnallisella ja alueellisella toiminnallaan yhteistyötä oppilaitosten, yritysten, järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

11. tekee innovatiivisen, rohkean, kansallisesta osaamisesta lähtevän ja kansainvälistä vaikuttavuutta korostavan Positiivisen kädenjäljen -ohjelman yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa kestävien teknologioiden ja ratkaisuiden sekä paremman sääntelyn monialaiseksi kehittämiseksi ja kestävästä työllistävään kasvuun edistämiseksi

11. Suomessa kehitetyt tuotteet, palvelut ja ratkaisut voivat merkittävästi auttaa saavuttamaan globaalit ilmasto- ja ympäristötavoitteet. Tätä kestävien tuotteiden ja ratkaisujen käyttäjilleen tuottamaa ilmasto- tai ympäristöjalanjäljen pienenemistä kutsutaan ratkaisujen tarjoajan kädenjäljeksi.

Kädenjäljen kasvattaminen on tärkeää paitsi globaalien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta myös suomalaisten yritysten viennin kasvattamiseksi. Puhtaiden tuotteiden ja ratkaisujen tarjoamat kasvavat liiketoimintamahdollisuudet ja vientipotentiaali tunnistetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa.

Ilmasto- ja ympäristökädenjäljen kasvattamiseksi Suomessa on panostettava uusien ratkaisujen tutkimukseen, kehittämiseen ja markkinoille viemiseen. Ratkaisujen pilotointi teollisessa mittakaavassa ja ensimmäiset referenssihankkeet ovat kynnyksellä, jonka ylittämistä voidaan tukea jakamalla riskiä julkisin toimin. Sama koskee yritysten kansainvälistymistä ja viennin tukemista.

Suomen elinkeinoelämä ja tutkimuslaitokset ovat viime vuosina tehneet urauurtavaa työtä kädenjälkivaikutusten todentamisen ja mittaamisen kehittämiseksi. Suomen tavoitteena tulee olla uusien ratkaisujen kehittäminen globaaleihin haasteisiin ja niiden viennin kasvattaminen. Kädenjälkivaikutusten mittaaminen tukee tätä tavoitetta. Työtä tulee jatkaa, vaikka kriittinen suhtautuminen yritysten vihreisiin väittämiin on vahvistunut.

Työ- ja elinkeinoministeriö auttaa suomalaisia yrityksiä hyötymään kestävien tuotteiden ja palvelujen globaalisti kasvavasta kysynnästä. Suomalaisten ratkaisujen vaikutuksia asiakkaiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi (hiilikädenjälki) voidaan hyödyntää viennin edistämiseksi. Yritysten vientiä ja kansainvälistä kasvua tukevat toimenpiteet kytketään uusien ratkaisujen TKI-rahoitukseen sekä niiden demonstraation ja markkinoille viemisen tukemiseen. Kädenjälkeen liittyviä toimenpiteitä suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän järjestöjen, ulkoministeriön, ympäristöministeriön ja Business Finlandin kanssa. TEM:n hallinnonalalla toimenpiteet toteutetaan suuntaamalla uudelleen olemassa olevia resursseja.

12. arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestäväan kehitykseen

12. Suurvaltakilpailun vaikutuksia seurataan ja niistä raportoidaan osana ulkoministeriön päivittäistä työtä edustustoverkossa ympäri maailman. Ministeriö ei systemaattisesti analysoi suurvaltakilpailun vaikutuksia jokaiseen yksittäiseen kestäväan kehityksen tavoitteeseen vaan pikemmin osana globaalin ja erityisesti kehittyvien maiden toimintaympäristön seurantaa. Suurvaltakilpailun läpitunkeutuessa useiden samanaikaisten globaalihaasteiden ja muuttuvan geopolitiittisen tilanteen myötä useille sektoreille, arvioidaan sen vaikutuksia jatkuvasti osana ministeriön toiminnasta eri osa-alueilla tehtäviä evaluointiraportteja, tilausselvityksiä ja analyysseja. Suurvaltakilpailu, sen vaikutukset ja niihin vastaaminen ovat keskeinen osa myös vuonna 2024 valmistuneita Ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, sen osana julkaistavaa YK-strategiaa sekä Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa. Pääministerin tekemän linjauksen mukaisesti ulkoministeriö valmistelee kevätkaudella 2026 ajankohtaisselonteon laadintaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutoksesta ja sen vaikutuksista.

Suomi pyrkii hyödyntämään monenkeskiset kokoukset mm. YK:n piirissä globaalin dialogin rakentamiseksi. Vuonna 2025 kestäväan kehityksen kannalta merkittäviä kokouksia olivat mm. kehitysrahoituksen huippukokous (The 4th International Conference on Financing for Development) sekä YK:n sosiaalisen kehityksen huippukokous (2nd World Summit for Social Development). Kestäväan kehityksen korkean tason poliittinen foorumi (HLPF) tarjoaa vuosittain mahdollisuuden paitsi SDG-tavoitteiden tilanteen seurantaan, myös luottamuksen rakentamiseen YK-jäsenmaiden välille sekä yhteistyön edistämiseen eri maaryhmien kanssa. Suomi osallistui HLPF:ään pääministerin johtamalla laajalla monitoimijavaltuuskunnalla, painottaen erityisesti tasa-arvon merkitystä kestäväan kehityksen mahdollistajana.

Toimia ja varautumista edistetään myös EU-tasolla. Maailman suurimpana kehitysavun antajana Euroopan unionin rooli on keskeinen globaalin kehityssagendan muokkaamisessa ja kestäväan kehityksen tavoitteiden toimeenpanon tukemisessa. Tähän kuuluu kehitysrahoitusarkkitehtuurin kunnianhimoinen kehittäminen ja aktiivinen osallistuminen kehittyvien maiden velkajärjestelyihin. Muun muassa Global Europe -rahoitusväline tarjoaa EU:n roolin edelleen vahvistamiseen hyviä mahdollisuuksia.

13. edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin; varmistaa, että myös yhteiskunnan hiljaiset, kuten lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja ikääntyneet otetaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan kestävyysmurroksen tekijöiksi

13. Laaja yhteiskunnallinen osallisuus on yksi pääministerin puheenjohtaman Suomen kestävän kehityksen toimikunnan keskeisimmistä toimintaperiaatteista, jonka mukaan on toimittu myös uuden toimikunnan asettamisessa kaudelle 2024–2027. Toimikunta hyväksyi helmikuussa 2025 toimenpidesuunnitelmansa vuosille 2025–2027. Suunnitelma koostuu kymmenestä toimenpidekokonaisuudesta ja suunnitelman painopistealueita ovat mm. kestävän kehityksen työn yhteiskunnallisen osallisuuden ja kestävästä kehityksestä koskeva vuoropuhelun vahvistaminen.

Kestävän kehityksen toimikunnan työtä on jo vuodesta 2017 lähtien tukenut Nuorten Agenda2030 -ryhmä, joka tuo nuorten ääntä kestävän kehityksen politiikkaprosesseihin ja osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun kestävästä kehityksestä. Ryhmä myös välittää viestiä kestävästä kehityksestä ja Agenda2030:sta omille verkostoilleen. Nuorten Agenda2030 -ryhmän toinen tasavertainen puheenjohtaja toimii vuodesta 2024 lähtien myös kestävän kehityksen toimikunnan toisena vaihtuvana varapuheenjohtajana.

Nuorten osallistumista ilmasto- ja luontoa koskevaan päätöksentekoon vahvistettiin uudella nuorten ilmasto- ja luontoryhmällä, joka perustettiin Nuorten Agenda2030 -ryhmän yhteyteen keväällä 2023. Ryhmän tehtävänä on tuoda päätöksenteon tietopohjaan uusia ja nousevia näkökulmia ja ratkaisumalleja sekä edistää politiikkatoimien oikeudenmukaisuuden varmistamista tulevien sukupolvien näkökulmasta. Ryhmä tukee ministeriöitä nuorten osallistumisen suunnittelussa, toteutuksessa ja vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi ryhmä järjestää nuorten ilmasto- ja luontohuippukokouksen joka toinen vuosi. Molempien nuorten asiantuntijaryhmien asettamispäätökset uusittiin kaudelle 1.8.2025–31.12.2027.

Vuodesta 2020 lähtien järjestetyillä [kansallisilla dialogeilla](#) rakennetaan ymmärrystä erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä, haasteista ja mahdollisuuksista kansalaisten, yhteisöjen ja viranomaisten yhteistyönä. Dialogeja koordinoivat DialogiAkademiat, Lastensuojelun Keskusliitto, Sitra, Forssan kaupunki, valtiovarainministeriö sekä valtioneuvoston kanslia, mutta kuka tahansa voi osallistua ja järjestää myös oman dialogin. Kevään 2026 kansallisten dialogien toisena teemana on Nuorten huominen. Teemalla pyritään käymään keskustelua nuorten toivon ja huolen aiheista sekä tulevaisuususkon vahvistamisesta.

14. sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävän kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätöksentekoprosesseihin osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon; päätöksenteon pohjaksi tarvitaan avointa tietoa ja arvokeskustelua niin kestävyysmurroksen mahdollisuuksista kuin uhkistakin, mutta parhaiten tarvittavaan muutokseen innostavat positiiviset esimerkit maailmalta ja kotimaasta läheltä ihmisen omaa arkea; kestävästä tulevaisuudesta on tehtävä ihmisen kokoinen ja näköinen.

14. Agenda2030 -toimenpideohjelma on itsessään ”toivon agenda” – se viitoittaa yhteiskuntien tietä kohti parempaa huomista ja tilannetta, jossa ihmisten hyvinvointi turvataan luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävän kehityksen toimikunnan strategia (2022–2030) on laaja-alaisessa yhteistyössä valmisteltu suunnitelma siitä, mitä meidän tulee tehdä ja miten toimia, jotta saavuttaisimme Agenda2030:n kestävän kehityksen tavoitteet vuosikymmenen loppuun mennessä. Strategiassa nostetaan vahvasti esiin, että positiivisen viitekehityksen ja tarinan luominen ei ole ainoastaan päättäjien tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, koko julkinen hallinto, tutkimusmaailma, järjestöt ja muut toimijat. Tämä ei ole jäänyt vain puheiden tasolle. Esimerkiksi nuorten rooli strategian toteuttamisessa on keskeinen. Nuorten Agenda2030 -ryhmä ja nuorten luonto- ja ilmistoryhmä ovat näkyvästi esillä aina kun Suomen kestävän kehityksen näkemyksistä tai toimenpide-ehdotuksista keskustellaan kansallisesti tai kansainvälisesti.

Kestävän kehityksen toimikunnan strategiassa todetaan, että yhteiskunnan arvopohjan muutos, kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys ja sosiaalisesti oikeudenmukainen vihreä siirtymä viitoittavat tietä kohti tavoittelemisen arvoista ja toivoa ylläpitävää tulevaisuutta. Toivon sanoman tulisi läpäistä varsinkin ne toimialat, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Vastuunkantoa tuleville sukupolville on osoitettava teoin. Suomalaisten usko tulevaisuuteen on viime vuosina ollut kovalla koetuksella koronapandemian, Venäjän hyökkäyssodan ja yleisen yhteiskunnallisen epävarmuuden keskellä. Kestävän kehityksen toimikunnalla ja Agenda2030 -toimenpideohjelmalla on oma roolinsa toivon ylläpitäjänä. Toimikunta juhlistikin 30-vuotista työtään vuonna 2023 järjestämällä avoimen ”Toiveikas tulevaisuus” kirjoituskilpailun.

Helmikuussa 2025 hyväksytyyn, osallistavasti valmisteltuun kestävän kehityksen toimikunnan toimenpidesuunnitelmaan (2025–2027) sisältyy toimia, joilla pyritään kannustamaan ihmisiä empatiaan ja vahvistamaan tulevaisuususkoa mm. kaunokirjallisuutta lukemalla. Toimenpidesuunnitelmassa on vahva painotus kulttuurialan ottamisesta vahvemmin mukaan edistämään ja aktiivisesti toteuttamaan kestävyysmurrosta kohti toiveikasta ja kestävää tulevaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti keväällä 2025 asiantuntijaryhmän selvittämään nuorten tulevaisuususkon heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä laatimaan suosituksia tilanteen parantamiseksi. Asiantuntijaryhmän loppuraportin julkaistiin 25.3.2026. Raportissa nostetaan tutkimustiedon kautta nuorten tulevaisuususkon laskuun johtaneita syitä sekä esitetään konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi.

Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa – Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

VNS 16/2022 vp – EK 82/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. Kehittää päätöksentekoa tukevaa ennakointia, päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia, tulevaisuusselonteon liittymäpintoja valtioneuvoston muuhun ennakointitoimintaan sekä lainsäädännön tulevaisuusvaikutusarviointia niin, että lainsäädännössä voidaan paremmin huomioida seuraavat sukupolvet sekä sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

1. Tulevaisuusselonteon 1. osassa tuotetaan valtioneuvoston yhteinen ennakointi- ja toimintaympäristötieto ja se on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvostossa tuotettu jaettu ymmärrys strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta tukee valtioneuvoston päätöksenteon yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden toteutumista. Tulevaisuusselontekotyöllä tuetaan myös laajemmin valtion ennakoivan ohjauksen edistämistä: strategista vaikuttavuutta, pitkäjänteisyyttä, osaamista, hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä sekä kansalaisten osallisuutta.

Tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta on vahvistettu. Tulevaisuusselonteon 1. osan luvussa kymmenen avataan tulevaisuustyön hyödyntämistä valmistelussa ja päätöksenteossa valtionhallinnossa. Tulevaisuusselontekoa on hyödynnetty muun muassa seuraavissa valmisteluissa valtioneuvostossa: hallituksen tilannekuva- ja strategiaistunnot, ministeriöiden strateginen ja politiikkasuunnittelu, säädös- ja päätösvalmistelu, kestävyystarkastelun (VNK) tietopohja, riskienhallinta, tutkimus- ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, tulosohtaus, talouden- ja toiminnansuunnittelu sekä HO:n muodostaminen. Selontekotyö on syöttänyt kriisivalmiuden kehittämistyöhön sekä tilannekuvatyöhön ja rakentanut perustaa kokonaisvaltaisen (360°) toimintaympäristön seurantaan. Tulevaisuusselontekotyö pohjustaa kansliapäälliköiden pääviestejä seuraavalle hallitukselle, jonka valmistelu aloitettiin syksyllä 2025.

Tulevaisuusselontekoprosessilla on ollut huomattava vaikutus osaamisen ja yhtenäisten käytäntöjen juurruttamisessa ja myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittämiseen hallinnon eri tasoilla. Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomus toi esiin, että uudistettu tulevaisuusselontekovalmistelu on vahvistanut valtioneuvoston ennakointiosaamista, lisännyt valtioneuvoston yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, yhtenäistänyt valtioneuvostotasoisia käytäntöjä ja käynnistänyt ministeriöiden sisäisen kehittämistyön, tukenut ennakkoinnin yhteisten käytäntöjen juurtumista ministeriöihin, kehittänyt

ministeriöiden sisäistä yhteistyötä, osallistanut ministeriöiden valmisteluvastuussa olleita virkamiehiä melko laajasti, minkä myötä ennakointia on ryhdytty hyödyntämään yhä enemmän jokapäiväisessä työssä, hyvä esimerkki työtehtävissä tapahtuvasta ennakointiosaamisen kehittämisestä, lisännyt siinä mukana olleiden henkilöiden yksilötason oppimista. Ennakointikyvykkyyksien havaittiin rakentuvan organisaatioiden välisille, organisaation sisäisille ja yksilötason vahvuuksille. Samoin syventynyt yhteistyö ja ennakointivalmiuksien kehittäminen ministeriöiden ennakointityöryhmässä on luonut valmiutta tuottaa tehokkaasti poikkihallinnollisia näkemyksiä esim. EU ennakointityöhön.

Selonteon valmistelu on vaikuttanut muun muassa vaikutusarviointiohjeisiin, jossa nyt korostetaan aiempaa vahvemmin ennakoinnin ja pitkän aikavälin vaikutusten huomioimista vaikutusarvioinnissa. Selontekotyö tukee lainsäädäntötarpeiden tunnistamista sekä ennakoinnin ja tulevaisuustyön lisäämistä lainvalmistelussa. Strateginen ennakointi osana lainvalmistelua tukee sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden lisäämistä. Valtioneuvoston vaikutusarviointiohje tukee tulevaisuuteen suuntautuvien vaikutusten arvioimisessa.

Edellisen hallituskauden tulevaisuusselonteon toinen osa, sekä sen taustaselvitys käsitteli laajasti tulevia sukupolvia sekä ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta. Komission ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden strategiatyön valmistelussa ja siihen liittyvässä kansalaispaneelityössä syksyllä 2025 painotettiin pitkän aikavälin ajattelun juurruttaminen osaksi päätöksentekoa. Tulevaisuusselonteon valmistelua pidetään yhtenä maailman parhaana käytänteenä valtionhallinnon yhteisestä ennakoinnin toimintamallista sekä ennakoivasta hallinnosta (anticipatory governance). Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ja eduskunnan tulevaisuusvaliokunta ovat hyviä esimerkkejä pitkän aikavälin ajattelun juurruttamisesta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Lainvalmistelussa otetaan huomioon myös pidemmän aikavälin näkökulma. Mikäli esityksellä on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin tai niiden toteutumisedellytyksiin, on arvio näistä vaikutuksista esitettävä hallituksen esityksessä. Säädöshankkeissa, joilla on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin, tulee kuulla lapsia ja nuoria osana lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arviointi on keskeisessä asemassa sekä nykyisten lasten että myös tulevien sukupolvien kannalta. Koska ennakkollinen vaikutusarviointi kohdistuu tulevaisuuteen, arvioihin sisältyy erilaisia epävarmuuksia. Epävarmuuksien tunnistaminen ja esittäminen ovat osa laadukasta arviointia. Ennakointityö tukee arviointiin liittyvien epävarmuuksien ja riskien tunnistamisessa, ja toimintaympäristön kehitykseen liittyvää epävarmuutta voidaan kuvata vaihtoehtoisten skenaarioiden avulla.

Vaihtoehtojen arviointi on keskeistä vaikutusten arvioinnissa, sillä se lisää sääntelyn hyväksyttävyyttä ja auttaa selvittämään tarkoituksenmukaisimman ratkaisuvaihtoehdon. Se voi myös hyödyttää tulevaisuudessa säädösvalmistelua tai jälkiarviointia.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
Kaisa Tiusanen, kehittämisneuvos, oikeusministeriö

2. Tekee tulevaisuusselonteon jatkossakin kaksiosaisena niin, että ainakin selonteon ensimmäinen osa yhdistyy ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin. Ennakoinnin luotettavuuden takaamiseksi ja päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien lisäämiseksi tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehtävä virkатыönä ilman poliittista ohjausta tietoon perustuen ja osallistavasti niin, että se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön muutostekijöistä ja epävarmuuksista sekä skenaarioita vaihtoehtoisista kehityskuluista. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.

2. Selonteko on valmisteltu eduskunnan ponsien mukaisesti ja se annetaan eduskunnalle kaksiosaisena. Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelulla on luotu perusta valtioneuvoston strategisen ennakkoinnin toimintatavalle, ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalla ennakkoinnilla sekä toimintaympäristön seurannalle.

Marraskuussa 2024 julkaistiin tulevaisuusselonteon 1. osan toimintaympäristöanalyysi yhteistyössä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kanssa. Toimintaympäristöanalyysi luo kokonaiskuvaa Suomen toimintaympäristön muutoksista. Ministeriöiden yhteistyönä tekemässä analyysissä käsitellään Suomen tulevaisuuteen vaikuttavia geopoliittisia, taloudellisia, ympäristöllisiä, yhteiskunnallisia, teknologisia ja lainsäädännöllisiä muutoksia sekä niiden vaikutuksia. Tulevaisuusselonteon 1. osa sisältää strategisen toimintaympäristöanalyysin, systemaattisen ja strukturoidun epävarmuuden käsittelyn sekä neljä skenaariota vuoteen 2045, joihin liittyy skenaariopolut, riskit, mahdollisuudet ja varautumistoimet. Se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön kehityksestä sekä sen kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu on lähtökohtaisesti epäpoliittinen prosessi ja neutraali kokonaisanalyysi. Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakkointityöryhmä toimii tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan keskeisenä työryhmänä, ja ministeriöiden edustajat osallistavat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat. Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa luodaan ministeriöiden yhteinen näkemys ulkoisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta, sisältäen tulevaisuuden kehitykseen liittyvän epävarmuuden käsittelyn.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on annettu eduskunnalle 18.09.2025, pääministeri Orpo esitteli selonteon lähetekeskustelussa eduskunnan täysistunnossa 21.10.2025. Tulevaisuusselonteon 2. osa on hallituksen valitsema kärkiteema nuorista, se luo tilannekatsausta nuorten tulevaisuususkosta ja osallisuudesta sekä tuo esiin nuorten ääntä. Selonteossa tehdään toimenpide-ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon ja osallisuuden vahvistamiseksi. Valtioneuvoston kanslia on asettanut valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ohjausryhmän (VN/34531/2023), joka ohjaa hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelua huomioiden eduskunnan ponnet.

3. Arvioi tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa esitettyjen muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista seuraavan tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä.

3. Syyskuussa 2025 eduskunnalle annetussa Tulevaisuusselonteon 1. osassa muutostekijät, epävarmuustekijät ja skenaariot on päivitetty. Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa muodostaa yhteisen ja jatkuvan ennakkoinnin prosessin, jossa tulevaisuustietoa luodaan, jaetaan ja hyödynnetään päätöksenteossa. Selontekoprosessi osaltaan vahvistaa hallinnon toimintakulttuuria, jossa siirrytään reaktiivisesta mallista, jossa vastataan jo tapahtuneisiin muutoksiin, kohti proaktiivista toimintatapaa, jossa tunnistetaan uusia mahdollisuuksia ja varaudutaan mahdollisiin kehityskulkuihin ajoissa.

Aiemmin suurvaltakilpailussa käsiteltiin Yhdysvaltojen ja Kiinan välistä kilpailua. Nyt nämä kaksi toimijaa tarkasteltiin erillisinä muutostekijöinä, mikä mahdollisti niiden kehitykseen liittyvän epävarmuuden syvällisemmän tarkastelun ja vaihtoehtoisten kehityskulkujen analysoinnin. Teknologiakehityksen osalta esim. kyberturvallisuuden merkityksen kasvu yhdistettiin laajemmaksi kokonaisuudeksi murroksellisesta teknologiakehityksestä. Taloudellisissa muutostekijöissä analysoitiin vahvemmin vihreää siirtymää ja energiamurrosta osana sitä. Nykyinen tulevaisuusselonteko tiivisti ja tarkensi epävarmuustekijöiden kokonaisuutta. Aiemmin tunnistetut 20 epävarmuustekijää supistuivat 14:ään, mikä selkeytti analyysiä. Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus ja ympäristön tila, jotka aiemmin käsiteltiin erillisinä tekijöinä, yhdistettiin nyt planetaaristen rajojen viitekehukseen. Tämä muutos korostaa ekologisten rajoitteiden kokonaisvaltaista merkitystä tulevaisuuden toimintaympäristöissä.

Skenaariot narratiiveissa säilyi jatkuvuutta, mutta myös uusia painotuksia. Skenaarioista yhteistyön maailma sekä murtuva maailma ovat samansuuntaisia edellisen selonteon kanssa. Kiihtyneen kilpailun maailman kehittyi entistä vahvemmin kohti blokkiutunutta maailmaa. Teknojättien maailma puolestaan sisältää elementtejä edellisen selonteon itäisestä maailmasta, korostaen Kiinan ja kiinalaisen teknologian kasvavaa painoarvoa globaalissa kilpailussa.

Nykyisessä selonteossa painotettiin skenaarioiden vaikutusanalyysiä aiemman Suomi-kohtaisen skenaarionarratiivin sijaan. Tämä muutos terävöitti analyysiä ja toi päätöksenteon kannalta olennaiset näkökulmat keskiöön: riskit, mahdollisuudet ja varautumistoimet. Näin selonteko toimii entistä vahvemmin käytännön työkaluna ministeriöiden ja hallituksen strategisessa valmistelussa.

Toimintaympäristön seurannan tueksi otetaan käyttöön digitaalinen alusta, joka mahdollistaa tiedon systemaattisen keräämisen, analysoinnin ja jakamisen valtioneuvoston sisällä. Alusta tukee ennakoivaa tilannekuvaa ja jatkuvaa toimintaympäristön seurantaa, mikä on keskeistä strategisen ennakkoinnin ja päätöksenteon kannalta. Digitaalisen alustan ja toimintaympäristön seurannan pohja-aineistona toimii syksyllä 2024 julkistettu tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysi sekä siinä luotu muutostekijäanalyysin tietorakenne. Kunkin muutostekijän alustalla tapahtuvan seurannan/päivittämisen päävastuu osoitetaan yhdelle tai useammalle ministeriölle ja päävastuuministeriö vastaa muutostekijän seurannan ja päivittämisen poikkihallinnollisesta koordinaatiosta. Jo vuosina 2019–2020 pilotoitiin digitaalista toimintaympäristön seurannan alustaa ministeriöiden yhteistyössä. Nyt tavoitteena on luoda pysyvä ratkaisu, joka integroituu valtioneuvoston ennakkointiekosysteemiin ja tukee ministeriöiden yhteistä ennakkointia sekä tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa. Tulevaisuusselonteon skenaariotyö ja siihen linkitettävä jatkuva ja strateginen toimintaympäristön seuranta on systemaattinen tapa tunnistaa toimintaympäristön muutoksia ja epäjatkuvuuksia.

4. Käyttää valtioneuvoston kanslian koordinoimaa Ennakointiluotsia nyt annetun tulevaisuusselonteon hyödyntämiseen ja jatkokehittelyyn yhteistyössä esimerkiksi Sitran kanssa.

4. Ennakointiluotsi toimii muun muassa tulevaisuusselonteon valmistelun tukena. Ennakointiluotsin toimintaa on jatkettu 30.6.2027 saakka (VN/33837/2023). Valtioneuvoston kanslia yhteistyössä Sitran kanssa koordinoi kansallisen ennakkointiverkoston toimintaa. Työssä edistetään myös tulevaisuusselonteon laajempaa hyödyntämistä. Valtioneuvoston kanslia julkaisee muun muassa valtioneuvoston tulevaisuuskortit, jossa tulevaisuusselonteon muutostekijät, epävarmuustekijät ja skenaariot on tiivistetty korttimuotoon.

5. Vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta, suvaitsevaisuutta, tulevaisuus-uskoa, demokratiaa ja omistajuutta yhteiseen tulevaisuuteen kehittämällä tulevaisuusselonteon dialogisuutta ja viestintää niin, että tulevaisuusselonteossa tunnistetuista suurista, ylivaalikautisista tulevaisuuskyksymyksistä käydään avointa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita laajasti osallistavaa keskustelua sekä selontekojen valmisteltaessa, että myös selontekojen valmistuttua.

5. Selonteon valmistelussa on vahvistettu poikkihallinnollista ja yhteiskunnallista osallistamista. Eri hallinnonalojen laitokset ja virastot ovat olleet aiempaa tiiviimmin mukana prosessissa, mikä on syventänyt analyysiä ja tuonut asiantuntijatietoa keskeisistä teemoista. Esimerkiksi Migri on osallistunut muuttoliikkeen; THL eriarvoisuuden; ja Väestöliitto demografisen kehityksen analysoimiseen. Tämä laaja osallistaminen on vahvistanut selonteon tietopohjaa ja lisännyt sen käytettävyyttä päätöksenteossa.

Toimintaympäristöanalyysin ja epävarmuustekijöiden taustakyselyyn saatiin yhteensä 345 vastausta. Tulevaisuusselonteon epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisten kehityskulkujen tunnistamiseksi ja hypoteesien luomiseksi vuoteen 2045 on käyty laajaa, tutkijoita ja asiantuntijoita osallistavia työpajoja keväällä 2024. Työpajoihin osallistui 283 henkilöä. Työpajoissa käsitelimme muun muassa EU:n, turvallisuuden, Yhdysvaltojen, Kiinan, Venäjän, murroksellisten teknologioiden, talouden, vihreän siirtymän, osaamisen ja TKI:n, planetaaristen rajojen, arvojen ja asenteiden, muuttoliikkeen, hyvinvoinnin ja demokratia- ja oikeusvaltion vaihtoehtoisia kehityskulkuja tulevaisuuteen. FinnSight -ennakointifoorumi 2024 järjestettiin osana tulevaisuusselonteon valmistelua valtioneuvoston kanslian päivastuulla. Tilaisuudessa oli 436 osallistujaa. Finnsight on osa kansallisen ennakointiverkoston toimintaa. Epävarmuustekijöiden työpajoihin osallistuneet ulkopuoliset asiantuntijat, tutkijat ja yritysedustajat jatkojalostivat työpajoissa tunnistettuja vaihtoehtoisia kehityskulkuja FinnSight 2024 -ennakointitapahtumassa. Tämä mahdollisti 14 epävarmuustekijän vaihtoehtoisten kehityskulkujen rikastamisen sekä vaikutusten tunnistamisen ja syvällisemmän keskustelun tulevaisuuden kehityskuluista.

Kansallisissa dialogeissa kevätkaudella 2024 keskusteltiin Suomessa asuvien ihmisten kokemuksista turvattomuudesta, turvallisuudesta ja luottamuksesta. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogityö syötti suoraan tähän työhön ja tulevaisuusdialogien kirjaukset on huomioitu kansallisten dialogien kokemusraportissa. Kokemusraporttia hyödynnetään valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden hallinnossa ja päätöksenteossa.

Osana valtioneuvoston tulevaisuusselontekotyön valmistelua on järjestetty 40 dialogia Suomen tulevaisuudesta. Dialogeissa oli 300 osallistujaa. Kokonaisuus vastaa hallitusohjelman tavoitteisiin vahvistaa demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa sekä tavoitteeseen edistää lasten ja nuorten osallisuutta. Näiden lisäksi dialogisarja vastaa tavoitteeseen vahvistaa hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria. Erätauko-säätiö ja valtioneuvoston kanslia toteuttivat vastaavanlaisen dialogisarjan myös edellisen hallituskauden aikana. Tulevaisuusdialogit edustavat hallituskaudet ylittävää, kansalaisia osallistavaa toimintamallia. Sen avulla on mahdollista syventää ymmärrystä Suomessa asuvien ihmisten huolista sekä niistä tekijöistä, jotka vahvistavat luottamusta tulevaisuuteen ja yhteiskuntaan.

**Vastaukset ponsiin 2–5 Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija,
valtioneuvoston kanslia**

5. Kansalliset dialogit suomalaisena demokratiainnovaationa vahvistaa vuorovaikutusta ja luottamusta osallistujien välillä. Dialogit tuottavat arvokasta tietoa valmistelun, päätöksenteon ja ennakkoinnin tueksi. Kansallisten dialogien aineistoja hyödynnetään tulevaisuusselonteon 2. osan sisältöjen valmistelussa. Kansallisissa dialogeissa tavoitellaan vuonna 2026 lapsia ja nuoria. Pyrkimyksenä on kuulla lapsia ja nuoria ja samalla vahvistaa tulevaisuususkoa ja luottamusta julkiseen hallintoon. Kevään 2026 teema on ”Nuorten huominen” ja syksyn teema valitaan kesäkuussa. Valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat valtioneuvostossa vastuutahoja Kansallisten dialogien kehittämisessä. Myös muut ministeriöt hyödyntävät niitä aktiivisesti omassa työssään. Lisäksi Sitran rahoittama Demokratia tarvitsee kaikkien ääntä – Tulevaisuusvalta ja ennakointi päätöksenteossa -hanke tuottaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten näkemyksiä tulevaisuuteen Diakonissalaitoksen tuottamien ilmiöasematyöstön avulla. Hanke tavoittaa nuoria ympäri Suomen. Kansallisia dialogeja skaalataan jatkuvasti kattavammin eri ryhmiä tavoittavaksi. Kansallisten dialogien puolivuositain julkaistava yhteenveto tarjoaa ajankohtaista tietoa mitä ihmiset ajattelevat yhteiskuntamme vahvuuksista ja kipukohdista.

Katju Holkeri, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

6. Kehittää toimintatapoja alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

6. Valtioneuvosto teki 20.3.2025 periaatepäätöksen kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi vuosille 2025–2027 pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Hallitusohjelmakirjausten mukaisesti demokratiaohjelman yhtenä erityisenä tavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Ohjelman puitteissa mm. tarjotaan koulutusta ja tukimateriaaleja ministeriöiden valmistelijoille lasten ja nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta erityisesti lainvalmistelussa, pilotoidaan lasten ja nuorten puntaroivia kansalaispaneeleita ja pyritään vakiinnuttamaan kansalaispaneelit pysyväksi osallistumisen tavaksi valtionhallintoon. Lisäksi oikeusministeriö ylläpitää Digiraati.fi-palvelua, jossa lapset ja nuoret voivat osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun erilaisista ajankohtaisista aiheista.

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman mukaisesti vahvistetaan lasten ja nuorten kuulemista ja osallisuutta. Lapsistrategia koordinoi valtioneuvoston osallisuuspilottia, jota toteutetaan yhdessä oikeusministeriön sekä opetus- ja kulttuuri-ministeriön kanssa. Pilotin kautta lapset ja nuoret pääsevät tuomaan näkemyksensä seuraavan hallituskauden valmisteluun.

Lisäksi lapsistrategia kehittää valtioneuvoston sisälle ”tukiklinikoita”, jotka tarjoavat tukea lasten ja nuorten kuulemiseen lainvalmistelussa ja muussa valmistelutyössä. Lapsistrategia on mukana myös oikeusministeriön kansalaispaneeli-hankkeessa. Osana hanketta lapsistrategia valmistelee valtioneuvostolle lasten ja nuorten kuulemisen eettisiä ohjeita.

Laura Kuusio, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Laura Salovaara, suunnittelija, sosiaali- ja terveysministeriö

Liisa Männistö, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

6. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeihin on kutsuttu mukaan eri sukupolvia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä. Erityisesti mukaan on kutsuttu eri-ikäisiä nuoria. Tulevaisuusdialogityö tukee osaltaan nuorten tulevaisuustoimijuutta. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeja järjestettiin myös osana Nuorten Tulevaisuushuippukokousta syksyllä 2024. Tulevaisuusselonteon valmistelu oli myös muutoin osa ohjelmaa. Tapahtumassa kerättiin nuorten näkemyksiä päätöksentekijöille. Nuorten YK-delegaatit veivät tapahtumassa tuotetun Nuorten Tulevaisuussopimuksen YK:n Tulevaisuushuippukokoukseen New Yorkiin syyskuussa 2024.

Lasten ja nuorten dialogit ovat myös olennainen osa Kansallisia dialogeja.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

7. Kehittää keinoja ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneeleilla.

7. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeihin on kutsuttu mukaan eri sukupolvia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä. Dialogeja on järjestetty muun muassa Eläkeliiton kanssa sekä ikääntyneiden palvelutalossa. Valtioneuvoston kanslia hyödynsi myös kansallisia dialogeja yhtenä tapana kerätä syötettä Suomen kestävän kehityksen maaraporttiin, joka julkaistiin YK:n kokouksessa kesällä 2025. Kansallisissa dialogeissa käytetään Erätauko-säätiön rakentavan keskustelun pelisääntöjä.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

8. Kehittää päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia esimerkiksi OECD:n Suomelle antamien ehdotusten mukaisesti sekä lisää aktiivista henkilökohtaista tulevaisuussuhdetta tukevaa tulevaisuusohjausta, tulevaisuuskasvatusta ja tulevaisuuslukutaitoa koulujen opetussuunnitelmiin.

8. Tulevaisuusselontekotyöllä tuetaan OECD:n kehittämis ehdotuksia valtion ennakoivan ohjauksen edistämiseen: strategista vaikuttavuutta, pitkäjänteisyyttä, osaamista, hallinnon uusia yhteistyömuotoja, keskeisiä ohjausprosesseja ja kansalaisten osallisuutta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

8. Valtiovarainministeriö on jatkanut OECD:n vuonna 2022 antamien ehdotusten mukaista kehittämistyötä sekä kansainvälisessä yhteistyössä että kotimaassa. Suomi toimi puheenjohtajamaana OECD:n 2025 julkaisemassa ennakoivan hallinnon ohjeistuksessa, jonka myötä on luotu työkaluja ja käynnistetty kehittämisprojekteja tulevaisuusvalmiuden kasvattamiseksi julkisella sektorilla. Samaan aikaan ministeriö on nostanut ennakoinnin osaksi julkisen johtamisen kehittämistä ja periaatteita, joissa huomioidaan sekä virkajohto että poliittinen johto.

Matti Kuivalainen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

8. Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus käynnistää laaja-alaisen peruskoulun tulevaisuustyön peruskoulun kehittämistarpeiden arvioimiseksi. Tulevaisuustyö toteutetaan kahden toisiaan tukevan 285 Valtioneuvoston julkaisuja 2025:45 hankkeen kautta: pidemmän aikavälin muutosvision tuottavan Peruskoulun tulevaisuustyön sekä perustaitojen oppimistulosten parantamiseen tähtäävän Oppimistulostyöryhmän kautta. Peruskoulua kehitetään näissä pitkäjänteisesti tieto- ja tutkimusperusteisesti laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Pitkän aikavälin visiota työstävä peruskoulun tulevaisuustyö toteutettiin vuosien 2024–2025 aikana. Tuloksena on julkaistu työhön nimetyn neuvottelukunnan työstämä visio ”Peruskoulu 2045: Elämää varten”. Vision yhteiskehittämisen prosessissa kuultiin yhteensä yli 5 000 suomalaista, verkkotyökalujen, Erätauko-menetelmään perustuvien tulevaisuusdialogien sekä asiantuntijaseminaarien kautta. Työn tukena toimi myös parlamentaarinen seurantaryhmä. Oppimistulosten nostoon tähtääviä toimenpidesuosituksia kehittävä työryhmän työ jatkuu kevääseen 2026 saakka, ja toimenpidesuositusraportti julkaistaan yhteistyössä työryhmän asiantuntijoiden kanssa.

Venla Bernelius, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. Uudistaa tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista ja ilmiöpohjaista politiikkajohdon mukaisuutta niin että varmistetaan uuden teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen työn tuottavuuden kasvattamiseksi, vihreän siirtymän ja sen mahdollistaman kestävä kasvun edistämiseksi sekä ihmislähtöisten teknologiapalveluiden, kuten tukiällyn, kehittämiseksi.

9. Pääministeri Orpon hallituksen yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä laajasti koko yhteiskunnassa sekä julkisessa hallinnossa. Ministerityöryhmän tehtäväkenttä on laaja ja Digitoimisto huolehtii ministerityöryhmän sihteeristötehtävien edellyttämästä ministeriöiden välisestä yhteistyön organisoinnista digitalisaatioteemoissa sekä yleisestä digitalisaation ja datatalouden edistämisen koordinaatiosta valtioneuvostossa. Suomen digitalisaatiokehitystä ohjaa vuonna 2022 tehty Digikompassi (VNS 10/2022 vp), jonka tavoitteet päivitetään vuoden 2026 aikana. Digikompassin toimeenpanoa ohjaa toimeenpanosuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Investoinneista päätetään osana talousarvioprosessia. Digikompassin tavoitteiden toteuttamista on hidastanut resurssien puute. Digitoimisto on pysyvä yhteistyöryhmä, joka koostuu pysyvistä virkahenkilöstöön kuuluvista asiantuntijoista ja kaikilla ministeriöillä on edustaja digitoimistossa. Tarkoituksena on vakiinnuttaa digitoimistosta digitalisaatiotyötä koordinoiva toimintamalli, jossa toimia suunnitellaan, toteutetaan ja priorisoidaan valtioneuvoston tasolla yhtenäisesti ja koordinoitusti niin, että mikään osa-alue ei jää jälkeen ja näin hidasta muiden osa-alueiden edistymistä. Digitoimiston toiminnan kautta ministeriöiden ja niiden hallinnonalojen digitalisaation ja datatalouden kehittämisen toimista pyritään muodostamaan yhtenäistä kokonaisuutta ja tilannekuvaa, jonka puitteissa ministeriöt toteuttavat tehtäviensä mukaisia toimenpiteitä. Yhteinen tilannekuva tukee tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Aino Sipari, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

9. Teknologianeuvottelukunnan tehtävänä oli valmistella Suomelle hyvinvointia luova ja kilpailukykyä ohjaava digitalisaatioon nojaava teknologiapolitiikka. Neuvottelukunnan toimikausi oli 16.9.2020–31.12.2023. Teknologiapolitiikan periaatepäätös hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa keväällä 2022. Teknologianeuvottelukunta on nostanut esiin teknologiapolitiikan merkitystä Suomen menestykselle. Tieto- ja teknologiapolitiikan johtaminen on yksi keskeinen teema, jota teknologianeuvottelukunta on työssä korostanut. Teknologiapolitiikkaa tulee johtaa keskitetysti ja ylivaalikautisen parlamentaarisen poliittisen tahtotilan tukemana, jotta Suomi kykenee hyödyntämään kansallisen mahdollisuutensa teknologiaan perustuvaan arvонуontiin.

Anita Juho, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

9. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti vuoden 2024 lopulla teknologiapolitiikan tiekartan valmistelun elinkeinoministerin linjauksen mukaisesti. Tiekarttatyöllä vahvistetaan kansallisen teknologiapolitiikan strategisuutta, pitkäjänteisyyttä ja ennakoivuutta, eri politiikka-alueiden synergioita ja hallinnonalojen yhteistyötä sekä tavoitteellista teknologiaennakointia ja analyysikykyä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti poikkihallinnollisen yhteistyöryhmän tukemaan teknologiapolitiikan tiekartan valmistelua ja toimeenpanoa.

Ryhmässä pohditaan strategisen tiedon ja ennakkoinnin vahvistamisen lisäksi tiekarttaan nostettavia toimia liittyen muun muassa kriittisiin teknologioihin ja tutkimusturvallisuuteen, kansainväliseen teknologiayhteistyöhön sekä arvonluonnin ja teknologian käyttöönoton kysymyksiin. Teknologiapolitiikan tiekartta valmistuu kevään 2026 aikana, minkä jälkeen yhteistyöryhmä jatkaa vielä kuitenkin yhteisiä kokouksiaan.

Janne Peltola, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

10. Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyttä lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevalla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot. Kestävän hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymisen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita.

10. Pääministeri Orpon hallituksen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä ohjaa liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen ohjelman toimeenpanoa ja seuraa ohjelman toteutumista. Lasten, nuorten ja perheiden ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyn osalta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

10. Hallitusohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta. Pääministeri Orpon hallituksen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä ohjaa liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen ohjelman toimeenpanoa ja seuraa ohjelman toteutumista. Lasten, nuorten ja perheiden ministerityöryhmä ohjaa lasten ja nuorten palveluiden ja hyvinvoinnin toimenpiteitä sekä kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa. Sosiaali- ja terveysministeriössä toimeenpannaan kestävästi hyvinvoinnin ministerityöryhmän ohjauksessa kansallista hyvinvointi- ja terveysohjelmaa sekä mielenterveysstrategiaa. Hallitus on osoittanut lisärahoitusta järjestölähtöiseen matalan kynnyksen mielenterveyden tuen sekä nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyn hankkeisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu Suomi liikkeelle -ohjelmaan. Osana Suomen kestävästi kasvun ohjelmaa on jokaisella hyvinvointialueella kehitetty hyvinvoinnin monialaista palvelukonseptia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kartoittanut hyvinvointitalouden parhaita kansainvälisiä käytäntöjä.

Annakaisa Iivari, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus vahvistaa perustaitoja uudistamalla rakenteita pidemmällä tähtäimellä ja pysyvästi. Oppimisen perusta on lukutaidossa, laskutaidossa ja päättelytaidoissa, joiden vahvistamiseen tulevana vuosina panostetaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti hallitus kasvatti perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisätunteja kohdennettiin alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen. Osaamistakuun toteuttamiseen ja perustaitojen varmistamiseen vastataan osaltaan myös esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädännön uudistamisen myötä. Uudistettu lainsäädäntö vahvistaa oppilaiden oikeutta tarvitsemiinsa tukitoimiin opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Sekä tuntimäärien lisäykset että tuen uudistettu lainsäädäntö astuivat voimaan peruskouluissa 1.8.2025.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa osaamistakuun, jolla tarkoitetaan kansallisesti yhtenäisiä menettelyjä perustaitojen varmistamiseksi jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle. Tavoitteena on määritellä vähimmäisosaamistaso luokalta toiselle edettäessä.

Voimassa oleva oppilaan arviointia koskeva sääntely ja opetussuunnitelman perusteissa annetut määräykset edellyttävät täsmennyksiä osaamistakuun tavoitteiden toteuttamiseksi. Nykyisin opetussuunnitelman perusteet sisältävät 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointiin sekä perusopetuksen päättöarviointiin kriteerit eri arvosanojen edellyttämälle osaamiselle. Näihin sisältyy kuvaus vähimmäisosaamisen tasosta, eli arvosanan 5 edellyttämästä osaamisesta oppiaineittain. Tutkimus ja arvioinnit suosittelevat, että erityisesti hylätyn ja hyväksytyn arvosanan rajanvedon yksiselitteisyyttä tulee edelleen tarkentaa, ja kansallisesti tulisi määritellä vähimmäisosaaminen ja sen arviointi.

Osaamistakuun toteuttaminen on käynnistetty oppilaan arviointia koskien perusopetuslain täsmentämisellä. Tarkoitus on päivittää oppilaan arviointia koskevat säännökset ja määritellä vähimmäisosaamisen tavoitteiden saavuttaminen edellytyksenä opinnoissa etenemiselle. Perusopetuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella ajalla 12.12.2025–23.1.2026. Tavoitteena on, että uudistettu laki hyväksytään 2026 ja tulee voimaan 1.8.2027.

Lainsäädäntömuutoksen pohjalta käynnistetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen siten, että oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vähennetään ja selkeytetään. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tarkemmat määräykset myös vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa ja suorittaa hyväksytysti.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Kulttuuriin osallistumisen vaikutus parempana koettuun terveyteen tulee näkyviin Terve Suomi -tutkimuksessa vuodelta 2023. Alueelliset erot kulttuurin käytössä ja saatavuudessa kuten hyvinvoinnissakin ovat edelleen suuria. Kulttuuripalveluiden käytössä ja koetussa riittävydessä on eroja eri maakuntien ja aluetyyppien välillä. Helsingin alueella kulttuuripalveluita käytti Terve Suomi -tutkimuksen mukaan 86 prosenttia viimeisen 12 kuukauden aikana. Lapissa ja Kainuussa vastaava luku oli 67–68 prosenttia. Helsingissä kulttuuritarjonnan koki riittäväksi 89 prosenttia, kun Lapissa sama luku oli vain 59 prosenttia. Itä-Uudellamaalla ja Keski-Pohjanmaalla kulttuuritarjonnan koki riittäväksi 67 prosenttia.

Maakuntien lisäksi eroja on sisempien kaupunkiseutujen sekä ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun välillä. Maaseudulla kulttuuripalveluiden (pl. kirjastot) tarjonta koettiin selvästi useammin riittämättömäksi kuin kaupungeissa. Ydinmaaseudulla ja harvaan asutulla maaseudulla asuvista naisista lähes joka toinen palveluita tarvinneista koki, että kulttuuripalveluita ei ollut tarjolla riittävästi. Saman aluetyypin miehistä näin koki noin 40 prosenttia palveluita tarvinneista.

Ikäihmisten kulttuuri-osallisuuden lisäämiseksi Taiteen edistämiskeskuksessa toteutettiin Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille -hankekokonaisuus (IKO). Teetetyt selvitykset mukaan toiminta vaikutti rakenteisiin ja taiteilijan työn kehittämiseen. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutusten toimeenpanemisen tueksi koostettiin tietopohja ja laadittiin ehdotukset politiikkalinjauksiksi. Taike on THL:n kanssa määrittänyt ja vahvistanut kulttuurihyvinvoinnin osuutta Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukonseptissa (THL).

Sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurihyvinvoinnin yhteistyöryhmä Taiku4 on jatkanut kulttuuriin liittyvää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kansallisella tasolla. Tavoitteena on, että terveyttä ja hyvinvointia edistävä taide- ja kulttuuritoiminta tulisi entistä vahvemmin osaksi monialaista hyvinvoinnin edistämistä sekä sosiaali- ja terveyssektorin toimintaa.

Vuoden 2023 alusta lisättiin kulttuurille indikaattori kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosaan eli HYTE-kertoimeen. Parhailaan selvitetään mahdollisuutta sisällyttää kulttuuri hyvinvointialueiden HYTE-kertoimeen.

Kirsi Kaunisharju, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Laura Norppa, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Harrastamisen Suomen malli toteutuu lähes kaikissa maamme kunnissa (267 kuntaa mukana). Kunnat valitsevat harrastukset lasten toiveiden mukaisesti. Harrastusten järjestäjien valintamenettelyssä korostuu avoimuus. Harrastuksissa on mukana 140 000 lasta.

Väestön liikunnallista elämäntapaa on vahvistettu hallitusohjelman poikkihallinnollisen Suomi liikkeelle -ohjelman toimenpiteillä. Suomi liikkeelle -määrärahaa kohdennettiin vuonna 2025 kuuden ministeriön hallinnonaloilla toteutettaviin liikkumisen edistämisen toimenpiteisiin. Suomi liikkeelle -ohjelman puolivälirikatsaus julkaistiin maaliskuussa 2025. Ohjelman toimenpiteistä neljä on valmistunut, 30 on käynnissä ja yhtä ei toteuteta.

Vuonna 2025 hyväksyttiin perusopetuslain muutos, jossa liikunnallinen elämäntapa lisättiin esi- ja perusopetuksen tavoitteeksi. Opetushallitus valmisteli esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin päivitykset, joissa liikunnallisen elämäntavan edistäminen kirjattiin vahvemmaksi osaksi toimintakulttuuria. Lisäksi tuettiin perusopetuksen Liikkuva koulu -toimintaa ja Move!-prosessin liikuntaneuvontaa, joiden tavoitteena on lisätä liikkumista koulupäiviin ja tukea oppilaiden fyysisistä toimintakykyä. Kuntia tuettiin myös koulumatkojen turvallisuuden ja fyysisesti aktiivisten koulumatkojen kehittämisessä. Lisäksi tuettiin liikunnallisen toimintakulttuurin edistämistä korkeakouluissa ja eri ikäisten liikunta-neuvontapalvelun kehittämistä kunnissa.

Liikunnan ja ravitsemuksen hyödyntämistä edistettiin hyvinvointialueilla ja niiden yhdyspinoilla, sekä tuettiin alueellisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä. Lisäksi käynnistettiin toimenpidetkokonaisuus, jonka tavoitteena on vahvistaa liikkumisen mukaan ottamista keskeiseksi osaksi työkyvyn ja työelämän kehittämistä. Liikunnan ja toimintakyvyn lisäämistä osaksi kutsuntojen sisältöä pilotoitiin vuonna 2025 ja samalla valmisteltiin toimenpiteiden laajentamista koko maan kattaviksi. Arkiliikkumiseen kannustavia Lisää vain liike -viestintätoimenpiteitä jatkettiin vuonna 2025. Suomi liikkeelle -ohjelmalle rakennettiin myös toimenpiteiden tulosten ja vaikutusten seurantamalli.

Koko väestön liikkumisen edistämisen Liikkuvat-kokonaisuus laajentui useissa ikä- ja väestöryhmissä. Liikkuvien johtamista, koordinaatiota sekä yhteistä rakennetta ja toimintatapoja vahvistettiin. Lisäksi kehitettiin seuranta- ja arviointia. Liikkuvat kokonaisuuden avulla toimeenpantiin useita Suomi liikkeelle -ohjelman keskeisiä toimenpiteitä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi myönnettiin avustuksia erityisesti Liikkuvien toimeenpanoon.

Päivi Aalto-Nevalainen, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Minttu Korsberg, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Liikuntapaikkarakentamisen avustuksilla tuetaan kuntien palveluverkkoa. Vuosina 2021–2025 liikuntapaikkarakentamiseen myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja avien kautta avustuksia 135,8 miljoonaa euroa yhteensä 657 rakentamis- ja perusparannushankkeelle. Lisäksi ministeriö myönsi liikunnan koulutuskeskuksille vuosina 2021–2024 perustamishankeavustuksia 6,6 miljoonaa euroa yhteensä 25 rakentamis- ja perusparannushankkeelle, joilla tuettiin liikunnan koulutuskeskuksia niiden perustyössä. Vuonna 2025 ei myönnetty liikunnan koulutuskeskusten perustamishankeavustuksia.

Aluehallintovirastot myönsivät vuonna 2022 luonnon virkistyskäyttöön tarkoitettua liikuntapaikkarakentamisen avustusta 1,9 miljoonaa euroa yhteensä 51 hankkeelle ja vuonna 2023 perustamishankeavustusta päiväkotipihojen liikunnallistamiseen ja luonnonmukaistamiseen 0,96 miljoonaa euroa yhteensä 43 hankkeelle. Liikkumisolosuhteita kehitettiin myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän tutkimus- ja kehitystyön avustuksilla.

Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

VNS 7/2024 vp – EK 37/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. Sisällyttää Agenda 2030-selontekoon jatkossa kuvauksen myös siitä, miten eduskunnan ponnet on otettu huomioon Agenda2030-toimintaohjelman kansallisessa toimeenpanossa. Selontekoon tulee sisällyttää myös arvio siitä, miten Suomen kestävyystavoitteet ovat edistyneet alueellisesti ja ylivaalikautisesti. Arvioinnissa voidaan hyödyntää esimerkiksi selonteossa mainittua vuosittaista yhteiskunnallista kestävyysarviointia. Lisäksi eduskunta katsoo, että mikäli maaraporttia ei sisällytetä jo Agenda2030-selontekoon, on maaraportissa huomioitava valiokunnan mietintö ja kannat samalla tavalla kuin muussakin Agenda2030-toimintaohjelman kansallisessa toimeenpanossa.

1. Seuraavassa Agenda2030 -selonteossa ja mahdollisessa vapaaehtoisessa maaraportissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten eduskunnan ponnet on huomioitu Agenda2030 -toimintaohjelman kansallisessa toimeenpanossa. Myös kestävyystavoitteiden alueellista ja ylivaalikautista edistymistä pyritään arvioimaan kokonaisvaltaisemmin.

Valtioneuvoston selonteko ja vapaaehtoinen maaraportti Agenda2030:n toimeenpanosta YK:lle (voluntary national review, VNR) ovat kuitenkin luonteeltaan hyvin erilaiset asiakirjat ja molemmilla on omat selkeät tarkoituksensa. Valtioneuvoston selonteko toimii eräänlaisena kunkin hallituksen toimintasuunnitelmana kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi sekä kansallisesti että osana Suomen kansainvälistä yhteistyötä. Selontekoon sisältyy tiiviit arviot kestävän kehityksen tilasta Suomessa, mutta pääpaino on hallituskauden toimien kuvaamisessa. Selonteko valmistellaan pääasiallisesti valtioneuvoston toimesta, tiiviissä poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

YK:lle noin neljän vuoden välein toimitettavissa maaraporteissa puolestaan ennen kaikkea katsotaan 4–5 vuotta taaksepäin ja arvioidaan systemaattisesti kestävän kehityksen ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen tilaa Suomessa. Raportoinnissa pyritään kehittämään myös Suomen toiminnan ulkoisvaikutusten arviointia. Maaraportin valmisteluun osallistetaan monipuolisesti erittäin laaja joukko yhteiskunnan eri toimijoita ja siihen sisältyy valtioneuvoston kestävän kehityksen tilaa koskevan arvion lisäksi myös useita sidosryhmien itsenäisiä arvioita. Valtioneuvosto on sitoutunut osallistuvaan toimintatapaan myös mahdollisen Suomen neljännen maaraportin valmistelussa.

Maaraporttiin sisältyvien eri arvioiden valossa pyritään tiivistämään tietopohjaisesti muutamia keskeisiä oppeja tulevien vuosien työtä koskeviksi yleisen tason suosituksiksi.

2. Hyödyntää Suomen kestävälle kehitykselle tärkeiden teemojen läpileikkaavaa ilmiöpohjaista tarkastelua Agenda2030-selonteossa sekä laajemminkin Suomen kokonaiskestävyyttä arvioitaessa, jotta mahdollistetaan eri kestävyystavoitteiden välille väistämättä syntyvien monihyötyisten mahdollisuuksien sekä ristiriitojen ja jännitteiden tunnistaminen ja käsittely.

2. Valtioneuvostossa on tunnistettu kestävän kehityksen teemojen läpileikkaavuus. Valtionhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioverkosto mahdollistaa poikkihallinnollisen yhteistyön. Säännöllisen yhteydenpidon kautta ylläpidetään yhteistä tilannekuvaa, haetaan synergiaa, vähennetään päällekkäisiä valmisteluja ja ratkotaan ristiriitaisuuksia. Valtioneuvoston kanslia kestävän kehityksen koordinaatiosta ja kokonaiskestävyyden arvioinnista vastaavana tahona pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintatapojaan niin, että kestävyystavoitteiden välisiä mahdollisuuksia sekä ristiriitoja ja jännitteitä tunnistetaan ja käsitellään entistä paremmin.

Konkreettisesti tämä näkyy siinä, että valtioneuvoston kanslian kestävyysarviointi ja strateginen toimintaympäristöanalyysi muodostavat jatkossa yhtenäisen kokonaisuuden. Työn tavoitteena on tuottaa jatkuvaa valtioneuvoston yhteisen toimintaympäristön seurantaan sekä 1–2 kertaa vaalikaudessa toteutettavan laajan yhteiskunnallisen analyysi- ja arviointiraportin. Työn pohjaksi hankitaan toimintaympäristön seurantaan tukeva tietojärjestelmä.

3. Ohjaa Agenda2030-toimintaohjelman toimeenpanoa vahvan kestävyys-suuntaan ja ajaa globaalin Agenda 2030 -toimintaohjelman jatkoa koskevissa kansainvälisissä keskusteluissa siihen pohjaavaa tavoitteenasettelua. Erityisesti tulee pyrkiä luonnonvarojen ylikulutuksen ja kulutuksen negatiivisten ulkoisvaikutusten vähentämiseen.

3. Suomi on vahvasti sitoutunut tukemaan ja vauhdittamaan YK:n Agenda2030-tavoitteiden toimeenpanoa niin kansallisesti kuin globaalitasolla. Tämä heijastuu Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, mukaan lukien kauppa- ja kehityspolitiikassa. Kehityspolitiikassaan Suomi nojautuu omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävästä kehitystä. Näitä painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien ml. seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, koulutus ja ilmastotoimet. Suomi tukee tyttöjen, vammaisten lasten ja nuorten ja heikommassa asemassa olevien oikeutta laadukkaaseen ja inklusiiviseen koulutukseen. Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet, sekä elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä.

Vuonna 2024 hyväksytty YK:n tulevaisuussopimus (Pact for the Future) kutsuu yleiskokouksen alaisuudessa toimivan korkean tason poliittisen foorumin (HLPF) arvioimaan syyskuussa 2027, miten kestävästä kehitystä viedään eteenpäin vuoden 2030 jälkeen. Ulkoministeriö seuraa Agenda2030-toimintaohjelman jatkoa koskevien kansainvälisten keskustelujen käynnistymistä.

4. Panostaa vapaaehtoiisiin kestävyyttä lisääviin toimintamalleihin sekä kehityksen sosiaalisen kestävyden varmistamiseen, sillä mitä paremmin saamme kulutuksemme ja tuotantomme suunnattua kohti planetaarisesti kestäviä toimintamalleja, sitä vähemmän joudumme myöhemmin turvautumaan pakottavaan sääntelyyn välttääksemme elämälle tärkeiden ekosysteemien romahtamisen.

4. Suomen menestys kestävän kehityksen edistämässä pohjautuu vahvasti koko yhteiskunnan osallistavaan tapaan toimia. Vuonna 2014 valtioneuvoston kanslia ja kestävän kehityksen toimikunta perustivat Sitoumus2050 -alustan vahvistamaan eri sidosryhmien sekä yksityishenkilöiden osallisuutta kestävyystyössä. Sitoumus2050 on sitoumuksen tekijöille ilmainen työkalu organisaatioiden vapaaehtoisen kestävyystyön kehittämiseen ja ohjaamiseen, tavoitteiden asettamiseen, mittaamiseen ja raportointiin. Palvelussa on tällä hetkellä yhteensä 3 293 erilaista kestävyysitoumusta, jotka jakautuvat seuraaviin kategorioihin:

- kestävän kehityksen toimenpidesitoumus, sisältäen valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanoa tukevan rasismin vastaisen sitoumuksen (yht. 2 972 sitoumusta)
- valtion ravitsemusneuvottelukunnan ravitsemussitoumus (116 sitoumusta)
- Ympäristömerkintä Suomen ylläpitämä kestäviä hankintoja edistävä ympäristömerkkisitoumus (10 sitoumusta)
- Motivan koordinoima elintarvikealan materiaalitehokkuuden sitoumus (18 sitoumusta)
- ympäristöministeriön kiertotaloutta edistävä kiertotalouden green deal -sitoumus (27 sitoumusta)

- toimialojen ja valtionhallinnon välisiin green deal -sopimuksiin liittyneiden tahojen sitoumukset (yht. 150 sitoumusta).

Ympäristöministeriö on koordinoanut 10 green deal -sopimuksen valmistelua valtion ja elinkeinoelämän välillä. Tavoitteena niissä on yhdessä edistää kestävä kehityksen tavoitteita etsimällä ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi. Green deal -sopimukset tuovat yhteen tahot, joilla on keskeinen rooli toivottavan muutoksen aikaansaamisessa ja sopimusosapuolet sitoutuvat kunnianhimoisiin tavoitteisiin. Green deal -sopimuksilla haetaan verrattain nopeasti saavutettavissa olevia tuloksia.

Valtioneuvoston ohjauskeinoiniin kuuluu myös kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus, joka sisältää viisi muutosaluetta ja ulottuu vuoteen 2035 saakka. Strateginen kiertotalouden green deal täydentää olemassa olevia green deal -sopimuksia ja tuo mahdollisuuden pidempiaikaiseen tiekarttamaiseen sitoutumiseen ja yhteistyöhön (Kiertotalouden green dealista lisää lausumassa 9).

Suomi luotsaa Pariisiin ilmastokokouksessa perustetussa Global Alliance for Buildings and Construction (GABC) -verkostossa työtä rakentamisen kiertotalouden ja kestävien materiaalien edistämiseksi (Circular Built Environment CBE). Ohjelma keskittyy rakentamisen kiertotalouteen ja rakennusmateriaalien ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin erityisesti Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan kehittyvissä talouksissa. Työ tukee myös YK:n kymmenvuotista kestävä kulutuksen ja tuotannon puiteohjelmaa.

Kiertotalousohjelman puitteissa on pilotoitu Circular design-valmennusohjelmaa, joka on kiertotalouden mukaiseen tuote- ja palvelusuunnitteluun keskittyvä koulutus- ja sparrausohjelma yritysten johdolle sekä muotoilusta ja tutkimus- ja kehitystyöstä vastaaville henkilöille. Kiertotalousosaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi on kehitetty valtakunnallinen Kiertotalouden osaamismerkistö, joka antaa yritykselle kattavan kuvan kiertotalousosaamisen nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Suomen turvakodeissa oli vuoden 2025 lopussa yhteensä 228 perhepaikkaa. Turvakotien rahoitus oli vuonna 2025 27,55 miljoonaa euroa.

Pirkanmaalle piti avautua kesän 2025 aikana kolme uutta paikkaa asiakkaille, joiden turvakotijakso muuten katkeaisi aktiivisen päihteenkäytön vuoksi, mutta asia viivästyi ja paikkojen on tarkoitus avautua vuonna 2026.

Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan turvakotien palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Turvakotipaikkoja tulee lisätä hallitusti ja vaiheittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen. Tämä edellyttää rahoituksen kasvattamista pitkjänteisesti ja pysyväisluonteisesti. Vuodelle 2026 turvakotipalveluiden rahoitus nousi 31 miljoonaan euroon, jolla saadaan vuoden 2025 paikkamäärän ylläpitämisen lisäksi avattua useita uusia turvakotien perhepaikkoja.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

1. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan työntekijöiden edustajien asemaan ja valtuuksiin liittyvät epäselvät kysymykset ovat suurelta osin ratkenneet paikallisen sopimisen edistämiseen tähdänneen lainmuutoksen yhteydessä (HE 85/2024 vp; EV 174/2024 vp). Lainsäädännöllä vahvistettiin muun muassa periaatteet, jotka voivat toimia henkilöstön edustajana yleissitovuuskentässä ja eri edustajien valtuudet. Uuden sääntelyn myötä luottamusvaltuutetun asemaa parannettiin siten, että jos tämä tekee henkilöstön edustajana paikallisia sopimuksia, työnantajan olisi edistettävä tämän osaamiseen ja työpaikan toimintaympäristön tuntemukseen liittyviä valmiuksia siinä määrin kuin se on tarpeen henkilöstön edustajan tehtävän hoitamiseksi.

Mainitun lainmuutoksen säätämisen yhteydessä eduskunta edellytti, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön ja henkilöstöryhmän kanssa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on hallituksen esityksessä mainitulla tavalla paikallisia sopimuksia koskevan sääntelyn toimivuutta kolmen vuoden sisällä lain voimaantulosta.

Myös henkilöstön hallintoedustusta koskevaa sääntelyä on tarkoitus muuttaa siten, että säännökset soveltuisivat jatkossa vähintään 100 työntekijän yrityksiin (nykyisin 150) ja lisäksi edellytettäisiin, että hallintoedustus toteutettaisiin hallituksessa tai johtoryhmässä.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet

HE 4/2021 vp – EV 78/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämisvelvollisuutta ja nopeuttaa rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö on varannut vuonna 2025 tutkimusrahaa tukemaan käynnistettävää selvitystyötä keväällä 2026. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus päivittää vuonna tehtyä 2013 tutkimusta ”Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja

kehittämistarpeista, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2013” lain toimituksesta ja kehittämistarpeista huomioiden eduskunnan toimeksianto. Selvitystyö on tarkoitettu tehtävä yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen edustajien kanssa. Tutkimus tuottaisi tarvittavan päivitetyn tietopohjan lainsäädännön uudistamistarpeita selvittäessä ja arvioitaessa.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaista huomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevaisuudessa lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

2. Lapsivaikutuksia voidaan selvittää alustavasti edellisessä kohdassa todetun tutkimuksen ja selvitystyön yhteydessä ja tarkemmin mahdollisten kehittämissuositusten yhteydessä osana ehdotusten vaikutusarviointeja.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö

HE 167/2021 vp – EV 212/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimitukseen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Lausuman edellyttämä selvitys on toimitettu työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle joulukuussa 2023. Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut vuonna 2025 uuden asiakaspalvelumallin toimeenpanon tilastoseurantaa. Seurannan perusteella asiakaspalvelumallin toimeenpanossa on ollut edellisten vuosien tapaan haasteita, mikä on näkynyt muun muassa alkuhaastattelun järjestämisestä annetun määräajan toteutumisen alhaisena tasona, asiakkaille tehtyjen ajantasaisen palvelusuunnitelmien tason

notkahduksena vuoden 2025 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana sekä täydentävien työnhakukeskustelujen merkittävästi lain edellyttämää tasoa alhaisempana toteutuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan palvelumallin toimeenpanon jääminen selvästi lain edellytyksistä johtuu ainakin osittain ministeriön vuonna 2025 valmistuneessa selvityksessä havaitusta henkilöstövajeesta työvoimapalveluiden asiakaspalvelussa. KEHA-keskuksen tuottamien tilastojen perusteella asiakkaiden kasvokkaiset tapaamiset ovat lisääntyneet noin kolmanneksen työvoimapalvelu-uudistuksen jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2025 käynnistänyt vaikuttavuustutkimuksen, jossa tarkastellaan asiakaspalvelumalliin sisältyvän tiiviimmän asiakastapaamisten järjestämisen sekä työnhakuvelvollisuuden asettamisen vaikutuksia työllisyyteen. Tutkimustulokset ovat suunnitelman mukaan käytettävissä elokuussa 2026.

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut uuden asiakaspalvelumallin uudistamista pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti, ja antanut syyskuussa 2025 eduskunnalle hallituksen esityksen työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2025 vp). Esityksen mukaisesti asiakaspalvelumallia uudistettiin monelta osin. Keskeisin muutos oli työvoimaviranomaisille lisätty harkintavalta täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämiseen. Lisäksi tehtiin myös muita muutoksia, esimerkiksi työnhakuvelvollisuuden asettamiseen ja työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään liittyvää lainsäädäntöä yksinkertaistettiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää näkemyksensä, että lausuma voitaisiin poistaa. Eduskunnan edellyttämä selvitys on toimitettu työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle ja palvelumallia on uudistettu merkittävilta osin, minkä yhteydessä eduskunta antoi kyseisten muutosten seurantaan koskevan uuden lausuman. Lisäksi vuoden 2022 palvelumalliuudistuksen työllisyysvaikutuksia käsittelevä tutkimus on käynnistetty, ja tulokset ovat käytettävissä loppukesällä 2026.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työvoimapalveluita ja työttömyysturvaa koskevan sääntelyn ymmärrettävyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi sekä antaa asiassa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti lausuman johdosta professori Kaarlo Tuorin selvityshenkilöksi, jonka tuli arvioida lainsäädännön kehittämistarpeita. Selvityshenkilön laatima selvitys valmistui syksyllä 2023 ja toimitettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 19.12.2023. Selvityshenkilö esitti selvityksessä arvion lainsäädännöstä sekä useita kehittämissuhteita. Arviointi kohdistui lainsäädännön selkeyteen, ymmärrettävyyteen ja ennakoitavuuteen.

Lainsäädännön lakitekniistä kehittämistä koskevia ehdotuksia on otettu huomioon hallituksen esityksessä eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2025 vp). Esitys annettiin eduskunnalle syysistuntokaudella 2025 ja muutokset tulevat voimaan vuoden 2026 aikana. Muutosten valmistelussa huomioitiin selvityshenkilön selvityksen johtopäätöksiä ja suosituksia. Valmistelussa pyrittiin erityisesti välttämään uusien hankalana pidettävien säädös-rakenteiden luomista.

Selvityshenkilö korosti myös sekä toimeenpanosta vastaaville viranomaisille että työnhakijoille annettavan ohjeistuksen merkitystä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (1.1.2026 alkaen Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus; KEHA-keskus) on tuottanut erilaista tukimateriaalia vuoden 2025 alussa työnsä aloittaneille uusille työvoimaviranomaisille. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on päivittänyt KEHA-keskukselle antamaansa työttömyysturvaa koskevaa soveltamisohjetta lainsäädäntömuutosten yhteydessä. Työnhakijoille suunnattu, KEHA-keskuksen tuottama valtakunnallinen informaatio puolestaan on koottu Työmarkkinatori-verkkosivuille.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää näkemyksensä, että lausuma voitaisiin poistaa. Eduskunnan edellyttämä selvitys on toimitettu työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Lisäksi lainsäädännön selkeyttä on kehitetty ja tullaan jatkossakin kehittämään muiden lainsäädäntömuutosten yhteydessä.

Anna Aaltonen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Timo Meling, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 1/2022 vp – EK 40/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin,

1. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu toteutettavaksi tasa-arvolain toimivuutta koskeva selvitys, josta on mahdollista saada tietoa myös tähän lausumakohtaan sisältyvään toimeksiantoon liittyen. Selvityksen valmistelu on kesken.

2. selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäryityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä,

2. a) kohdan viittaus työhönottopäätöstä edeltävään syrjintään: Tasa-arvolain muutosesityksessä, jolla on osaltaan tarkoitus implementoida miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/970 (palkka-avoimuusdirektiivi), hyvitysseuraamus koskisi myös syrjintää, joka tapahtuu ennen työhönottopäätöstä. Täytäntöönpanon määräaika on 7.6.2026. Direktiivin täytäntöönpanemiseksi eduskunnalle on tarkoitus antaa kevätistuntokaudella 2026 esitys laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta.

2. a) kohtaan sisältyvät muut kuin edellä selostettu lausuma, sekä 2. b) ja c) kohdat: Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko (valtioneuvoston julkaisu 2022:49) sisältää tasa-arvopoliittikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.” Selonteon kirjaukseen liittyen sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus toteuttaa laajempi selvitys tasa-arvolain toimivuudesta, jossa on mahdollista kartoittaa myös mainittuja kohtia koskevia tietotarpeita.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

3. laatii mahdollisimman pikaisesti tarvittavat täsmennykset ja lisäykset lainsäädäntöön vuokratyössä sekä määräaikaisissa ja vaihtelevan työajan työsuhteissa työskentelevien raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemiseksi,

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Keinoja etsittiin sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa kolmikantaisessa työryhmässä, jonka 15.3.2025 julkaistussa muistiossa esitettiin useita muutoksia tasa-arvolakiin. Hallituksen esitys tasa-arvolain muutoksiksi valmisteltiin kolmikantaisessa työryhmässä 17.9.–28.11.2025. Esityksen mukaisesti tasa-arvolain syrjintäperusteisiin lisättäisiin määräaikaisuus, ja työnantajalle lisättäisiin kirjallinen selvitysvelvollisuus määräaikaisuuden päättymisen syistä tai palvelussuhteen jatkamatta jättämisestä, jos määräaikaisessa palvelussuhteessa oleva on palvelussuhteensa aikana ilmoittanut raskaudesta, synnytyksestä

tai perhehuoltovelvollisuudesta. Lisäksi tasa-arvolain mukainen hyvitysvelvollisuus ulotettaisiin työvoimaa toiselta työnantajalta vuokraavaan yritykseen tilanteissa, joissa käyttäjäyritys työhön ottaessaan, tehtävään tai koulutukseen valitessaan tai palvelussuhteen kestosta tai jatkumisesta taikka palkka- tai muista palvelussuhteen ehdoista päättäessään menettelee siten, että henkilö joutuu raskauden, vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden takia epäedullisempaan asemaan. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevädistuntokaudella 2026.

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. laatii samanarvoista työtä koskevan määritelmän tasa-arvolakiin lisättäväksi,

4. Työn samanarvoisuuden tunnistamista koskeva pykälä sisältyy eduskunnalle kevädistuntokaudella 2026 annettavaan tasa-arvolain muutosesitykseen, jolla on osaltaan tarkoitus implementoida miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/970 (palkka-avoimuusdirektiivi).

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoliin perustuvaa häirintää.

5. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko (valtioneuvoston julkaisu 2022:49) sisältää tasa-arvopoliittikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.” Selonteon kirjaukseen liittyen sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus toteuttaa laajempi selvitys tasa-arvolain toimivuudesta, jossa on mahdollista kartoittaa myös mainittuja kohtia koskevia tietotarpeita.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet syrjintää ja rasismia koskevan tiedon järjestelmällisen keruun mahdollistamiseksi ja turvaa työn vaatimat resurssit,

2. Hallitus antoi syksyllä 2023 eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tiedonannon toimeenpanoon varattiin kuusi miljoonaa euroa hallituskaudelle 2023–2027. Yksi tiedonannon keskeisistä tavoitteista on yhdenvertaisuutta koskevan tietopohjan kehittäminen. Tiedonannon pohjalta hyväksytty toimenpideohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sisältää toimenpiteitä syrjintää ja rasismia koskevan tiedon kehittämisestä.

Valtioneuvoston kanslia on asettanut vuonna 2025 valtioneuvoston syrjinnän seurannan asiantuntijaryhmän analysoimaan syrjintää koskevaa tutkimustietoa sekä tuottamaan tietoa yhdenvertaisuustiedonannon tueksi syrjinnän seurannan asiantuntijaryhmässä tunnistettujen tarpeiden mukaisesti. Seurantaryhmä valmistelee myös kansallisen tiekartan syrjintätiedon keräämisen kehittämisestä. Lisäksi valtioneuvoston kanslia ylläpitää valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seurantaan tukevaa verkkosivustoa www.perusoikeusseuranta.fi ja tuottaa verkkosivun sisältöjen perusteella analyysiraportteja.

Katriina Nousiainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen vanhemmistaan on ulkomaalainen.

6. Lukuisten hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi sisäministeriössä on vuosina 2023–2025 ja alkuvuodesta 2026 käynnistetty ja toteutettu useita maahanmuuton lainsäädännön muuttamiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joista valtaosassa tavoitellut vaikutukset kohdentuvat myös lapsiin. Lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä arvioidaan normaalissa lainvalmistelumenettelyssä lapsen oikeuksien toteutuminen.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tuuli Tuunanen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä

1. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee tasa-arvopoliittisen selonteon väliraportin niin, että hallitus voi antaa sen eduskunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Anttoni Saarinen, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa

2. Hallitus on kirjannut ohjelmaansa, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Vuoden 2025 aikana valtioneuvoston toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmien verkosto on toiminut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittämiseksi valtionhallinnossa. Ministeriöiden omat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät ovat jatkaneet työtään tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi omilla hallinnonaloillaan. Vuonna 2025 valtioneuvostossa on valmistunut arviointiselvitys ministeriöiden toiminnallisista ja henkilöstöpoliittisista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista sekä käynnistynyt työryhmä, joka kehittää selvityksen pohjalta ministeriöiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua. Virkakuntaa on myös koulutettu sukupuolten tasa-arvosta kaikille viranomaisille avoimen, vuonna 2025 päivitetyn, verkkokurssin avulla sekä toteutettu selvitykset sukupuolitietoisien budjetoinnin hyvistä käytännöistä ja hallituksen esitysten sukupuolivaikutusten arvioinnin laadusta. Lisäksi on toteutettu seurantaa talousarvioesitysten sukupuolilyhteenvedojen laadusta sekä sukupuolivaikutusten arviointien määrästä hallituksen esityksissä.

Anttoni Saarinen, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyrynnän ehkäisemiseksi ja

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että raskaus- ja perhevapaasyrynnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Keinoja etsittiin sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa kolmikantaisessa työryhmässä, jonka 15.3.2025 julkaistussa muistiossa esitettiin useita muutoksia tasa-arvolakiin. Hallituksen esitys tasa-arvolain muutoksiksi valmisteltiin kolmikantaisessa työryhmässä 17.9.–28.11.2025. Esityksen mukaisesti raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvaa työsyryntää ehkäistäisiin täsmentämällä tasa-arvolain syrjintäperusteita, ulottamalla tasa-arvolain hyvitysvollisuus

työvoimaa toiselta työnantajalta vuokraavaan yritykseen sekä lisäämällä työnantajalle kirjallinen selvitysvelvollisuus määräaikaisuuden päättymisen syistä tilanteissa, joihin liittyy raskaus, synnytys tai perheenhuoltovelvollisuus. Lisäksi esitetään, että työhönottotilanteita koskeva erillinen yhden vuoden kanneaika poistettaisiin, ja että kanneajan kuluminen keskeytyisi asian tultua vireille yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2026.

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunta on asetettu kolmannelle toimikaudelle tammikuussa 2025 ja kokoonpanoon kuuluu keskeiset ministeriöt sekä alaista hallintoa, uutena jäsenenä myös hyvinvointialueiden edustus. NAPE-toimikunta valmisteli vuonna 2025 uuden Istanbulin sopimuksen kansallisen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2026–2033. Suunnitelma julkaistiin 25.11.2025. Yksi toimenpiteistä on ”Selkeytetään väkivallan vastaisen työn rakenteita ja eri toimijoiden vastuita, sekä vahvistetaan poikkihallinnollista koordinaatiota ja moniviranomaisyhteistyötä hyvinvointialueilla ja kunnissa lainsäädännön keinoin huomioiden naisiin kohdistuvan väkivallan, sukupuolistuneen ja haavoittuvien ryhmien erityispiirteet sekä järjestöjen rooli palveluntuottajina.”

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus ”Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.” Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan lainsäädännön tarpeen arviointia, jonka osana punnitaan erilaisia vaihtoehtoja vahvistaa väkivallan vastaisen työn rakenteita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskeissa asioissa

HE 148/2022 vp – EV 189/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-lautakunnan toimivallan työelämän asioissa yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla vuoden 2024 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on vuonna 2025 teettänyt selvityksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-lautakunnan toimivallan mahdollisesta laajentamisesta työelämän asioihin yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla. Selvityksen on tarkoitus valmistua tammikuussa 2026.

Satu-Maaria Natunen, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen

HE 207/2022 vp – EV 332/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa TE-uudistusta ja raportoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2026 mennessä heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden lähipalveluiden toteutumisesta.

1. Työvoimapalvelut siirtyivät vuoden 2025 alussa kuntien järjestämisvastuulle. ELY-keskukset järjestivät ensimmäiset yhteistyö- ja seurantakeskustelut syksyllä 2025, joiden tavoitteena oli saada tilannekuvan työllisyyden edistämisestä ja palvelujen järjestämisestä alueella siirron jälkeen. Osassa keskusteluissa sivuttiin myös lähipalvelujen järjestämistä ja työllisyysalueiden sisäistä palveluverkkoa. Keskustelujen perusteella ei voida tehdä vielä johtopäätöksiä, mutta työnhakijoiden lähipalvelupisteet näyttävät lisääntyneen merkittävästi aiemmasta. Lähipalvelujen järjestämistä on syytä selvittää tarkemmin vielä vuoden 2026 aikana työllisyysalueille suunnatulla erilliskyselyllä.

Työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023) säädetään 1) työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan yhteistoimintamallista (ns. TYM-verkosto) sekä 2) nuorten monialaisen tuen yhteispalvelusta, jolle työvoimaviranomaisen on järjestettävä toimintaedellytykset. Loppuvuodesta 2025 kerättyjen tietojen mukaan TYM-verkostoja on 35 ja näillä palvelupisteitä noin 70. Nuorten monialaisen tuen yhteispalvelun matalan kynnyksen palvelupisteitä (pääasiassa Ohjaamoja) on 89 ja toimintaa

järjestetään lähes kaikkien työvoimaviranomaisten alueilla. Toiminnan järjestämisen kartoittaminen on parhaillaan käynnissä KEHA-keskuksen toimesta. Lähipalveluverkostojen määrää tarkennetaan TYM-lain toimeenpanon seurannan osalta vuonna 2026.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää osana julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen uudelleen järjestämisen toimeenpanoa toimenpiteet, joilla mahdollistetaan henkilöstöpalveluyrityksille osaajien etsiminen ja työmahdollisuuksien tarjoaminen julkisten työvoimapalvelujen työttömille työnhakijoille.

2. Tasavallan presidentti vahvisti joulukuussa 2025 esityksen työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Osana vahvistettua lainsäädäntöä on työnhakuprofiilien laadinta sekä työnantajien ja työnvälitysyrietysten oikeus tarkastella niitä. Työnhakuprofiileja voivat hakea ja tarkastella palvelualustalle kirjautuneet työnantajat ja yksityiset työnvälitysyrietykset. Työnantajat ja yksityiset työnvälitysyrietykset saavat käsitellä työnhakuprofiilien tietoja vain rekrytointi- tai työnvälitystarkoituksessa.

Kirjautuminen palvelualustalle edellyttää käyttäjän tunnistamista ja alustan käyttöehtojen hyväksymistä. Palvelua käyttävän työnantajan ja yksityisen työnvälitysyrietyksen tunnistamisesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 6 pykälässä.

Työnhakuprofiileja voi hakea vain yksittäishakuina siten, että hakuperusteena on käytettävä vähintään ammattinimikettä, osaamista tai työskentelyaluetta.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää näkemyksensä, että lausuma voitaisiin poistaa. Vahvistetussa lainsäädännössä eduskunnan edellyttämät toimet täytetään.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttaminen

HE 12/2024 vp – EV 29/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi työrauhalainsäädäntöön tehtyjen muutosten sukupuolivaikutukset ja antaa arvioinnista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö antaa selvityksen vuoden 2027 loppuun mennessä. Arvioinnissa pyritään huomioimaan seuraava työehtosopimusten neuvottelukierros.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Paikallisen sopimisen edistämistä koskeva lainsäädäntö

HE 85/2024 vp – EV 174/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Eduskunta katsoo, että mahdollisuus henkilöstön kanssa yhdessä sopimiseen olisi erityisen tärkeää pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksien edistämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö antaa selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Valmiuslain toimivaltuuksien soveltaminen myös Ahvenanmaalla

HE 120/2024 vp – EV 175/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa löytää valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ratkaisun valmiuslain toimivaltuuksien soveltamisesta myös Ahvenanmaalla.

Valtioneuvosto asetti 6. päivänä lokakuuta 2022 työryhmän valmistelemaan valmiuslain kokonaisuudistusta ajalle 6.10.2022–1.3.2025. Työryhmän toimikautta jatkettiin valtioneuvoston päätöksellä 30.6.2025 asti. Marraskuussa 2025 perustettu toinen työryhmä käsitteli ainoastaan eräitä sisäministeriön esiin nostamia laajamittaiseen maahantuloon liittyviä kysymyksiä. Asettamispäätöksen mukaisesti valmistelussa asetettiin Ahvenanmaan maakunnan kanssa neuvottelumekanismi selkeyttämään valmiuslain soveltamiseen sekä poikkeusolojen käyttöönoton hallintaan liittyvää toimivallan jakoa Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan välillä.

Viimeisin työryhmä Ahvenanmaan itsehallintolain uudistamista varten on asetettu ajalle 3.2.2025–31.1.2026 ([Ahvenanmaan itsehallintolain uudistaminen – Oikeusministeriö](#)). Työryhmän toimikautta on pidennetty 2.3.2026 asti. Työryhmässä käsitellään myös varautumiseen ja valmiuteen liittyviä muutostarpeita itsehallintolaissa.

Ehdotus [uudeksi valmiuslaiksi](#) on lausuntokierroksella 17.12.2025–27.2.2026 (ruotsinkielinen aineisto [Totalreform av beredskapslagen; arbetsgruppens betänkande](#)). Ehdotuksessa käsitellään valmiuslain soveltamista Ahvenanmaalla laajasti. Tarkoituksena on, että poikkeusolojen tehtäviä siirretään maakunnalle sopimusasetuksella siltä osin kuin se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi ja siitä päästään yhteisymmärrykseen maakunnan kanssa. Keskusteluita Ahvenanmaan maakunnan kanssa on tarkoitus jatkaa.

Corinna Tammenmaa, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 pykälän muuttaminen

HE 14/2025 vp – EV 54/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa, turvaako sääntely riittävällä tavalla potilaiden ja asiakkaiden potilas- ja asiakasturvallisuuden työtaistelutilanteissa, mitä mahdollisia vaikutuksia sääntelyllä on työntekijöiden työtaisteluoikeuteen, toteutuvatko säädetyt huolehtimis- ja neuvotteluelvoitteet lainsäädännön edellyttämällä tavalla sekä sitä, miten hätätyötä koskevia säännöksiä on sovellettu työnantajan toimesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa eduskunnan edellyttämällä tavalla lain toimivuutta. Lisäksi esityksessä kuvatulla tavalla työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on seurata menettelytapojen ja oikeussuojakeinojen toimivuutta sekä sitä, missä määrin oikeussuojakeinot kuormittavat tuomioistuimia. Tietoa seuranta varten kerätään työmarkkinajärjestöiltä, tuomioistuimilta ja ulosottoviranomaisilta.

Lainmuutoksen vaikutukset voivat ilmetä lähinnä, kun työehtosopimuksista neuvotellaan. Tämän vuoksi lainsäädännön vaikutuksia on arvioitava tulevien neuvottelukierrosten valossa.

Katariina Jämsén, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhteistoiminnasta evankelis-luterilaisessa kirkossa

HE 60/2025 vp – EV 91/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhteistoiminnasta evankelis-luterilaisessa kirkossa annettavan uuden lain soveltamista, toimivuutta ja soveltamisalarajan vaikutuksia seurakuntatalouksiin sekä antaa seurannan tuloksista selvityksen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2029 loppuun mennessä.

Laki yhteistoiminnasta evankelis-luterilaisessa kirkossa tuli voimaan 1.1.2026. Opetus- ja kulttuuriministeriö, kirkon työmarkkinalaitos ja kirkon pääsopijajärjestöt seuraavat lain toimivuutta ja soveltamista. Ministeriö antaa seurannan tuloksista selvityksen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2029 loppuun mennessä.

Hanna Kiiskinen, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2025 vp – EV 165/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että selvitys tämän lakiesityksen sekä yleistukea (HE 112/2025 vp), kuntouttavaa työtoimintaa (HE 109/2025 vp) sekä toimeentulotukea ja kuntouttavaa työtoimintaa (HE 116/2025 vp) koskevien lakiesitysten yhteisvaikutuksista työttömille sekä palveluprosessin toimivuudesta tehdään nopeasti. Selvitys tulee antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa lausumassa edellytetyn selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä. Selvityksen laatimisessa tehdään tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Lausumassa edellytetyssä selvityksessä on palveluprosessin osalta keskeistä tarkastella harkintavallan lisäämisen vaikutuksia täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisen määrään sekä siihen, mille asiakasryhmille niiden järjestäminen painottuu. Lisäksi tarkastelussa tullaan keskittymään työnhakuvelvollisuuteen, työnhakijoille haettaviksi osoitettuihin työpaikkoihin, työnhakuprofiileihin sekä työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään tehtyjen muutosten vaikutuksiin. Lisäksi analysoidaan yleistuen yhteydessä työnhakijan palveluprosessiin tehtyjen muutosten vaikutuksia, etenkin yleistuessa säädetyn työttömän työnhakijan aktivointijakson toimeenpanoon. Työ- ja elinkeinoministeriö

huomauttaa tässä yhteydessä, että yleistuen aktivointijakson mukaisen palveluprosessin toimeenpano käynnistyy 25 vuotta täyttäneiden osalta vasta syksyllä 2027, eikä siitä näin ollen ole saatavissa tilastotietoa selvityksen laatimisaikataulujen puitteissa. Sen sijaan alle 25-vuotiaiden osalta yleistuen aktivointijakson toimeenpanosta on kertynyt tilastotietoa selvityksen aikataulujen puitteissa noin puolen vuoden ajalta, mikä mahdollistaa alustavien johtopäätösten tekemisen. Selvityksessä tarkastellaan myös työnhakija-asiakkaiden tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta sekä laajemmin esitysten yhteisvaikutuksia työttömille.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijän henkilöön liittyvää irtisanomisperustetta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 158/2025 vp – EV 186/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa, onko muutoksilla vaikutuksia raskaus- ja perhevapaasyrjinnän lisääntymiseen ja laatii asiasta selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa muutosten vaikutuksia eduskunnan edellyttämällä tavalla ja laatii asiasta selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Katja Honkonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja laatii vuoden 2028 loppuun mennessä selvityksen muutosten vaikutuksista yhtäältä työntekijöiden asemaan ja toisaalta työllisyyteen etenkin pienten ja keski suurten yritysten työllistämiskyvyn näkökulmasta.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa muutosten vaikutuksia eduskunnan edellyttämällä tavalla ja laatii asiasta selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Katja Honkonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksen käytännön vaikutuksia erityisesti sen osalta, että muutokset myös tosiasiasa alentavat irtisanomiskynnystä esityksen tavoitteiden mukaisesti. Eduskunta edellyttää lisäksi, että valtioneuvosto

arvioi tämän pohjalta tarvetta ulottaa muutokset koskemaan myös virkasuhteessa tehtävää työtä. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo asiasta selvityksen eduskunnalle vuoden 2028 loppuun mennessä.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa muutosten vaikutuksia eduskunnan edellyttämällä tavalla ja laatii asiasta selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Katja Honkonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Selvitys koskien virkasuhteessa tehtävää työtä toteutetaan vuoden 2028 aikana, jolloin työsuhteita koskevan lainsäädännön muutoksia on mahdollista arvioida muutaman vuoden kokemuksin ja mahdollisesti jo syntyneeseen oikeuskäytäntöön perustuen.

Janne Öberg, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

15 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Valtion aluehallinnon uudistus on tullut voimaan 1.1.2026. Uudistuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla aiemmin olleet vesilain valvontatehtävät siirtyivät osin Lupa- ja valvontaviraston ja osin kalataloustehtäviä hoitavien elinvoimakeskusten hoidettaviksi.

Aluehallinnon uudistuksessa on kiinnitetty huomiota Lupa- ja valvontaviraston sekä elinvoimakeskusten suoritteiden kustannusvastaavuuteen ja korotettu näistä perittäviä maksuja (VNA 1177/2025 Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 ja VNA 1178/2025 elinvoimakeskusten sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen maksuista vuonna 2026).

Valtioneuvoston asetuksessa 1177/2025 Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 vesilain mukaisten asioiden suoritenimikkeisiin on lisätty saman suoritteen uusia maksuluokkia, jotta suoritteet ja niiden maksut vastaisivat paremmin suoritteen tuottamisesta viranomaiselle aiheutuvaa työmäärää ja kustannuksia. Uudet suoritemaksuluokat merkitsevät korotuksia esimerkiksi joidenkin siltahankkeiden, pienvenesatamien, merituulivoimahankkeiden ja pohjaveden korkeuteen vaikuttavien hankkeiden lupiin.

Vesilain mukainen aiemmin maksuton lupavalvonta sekä eräiden ilmoitusten käsittely on maksullistettu. Maksullisia olisivat jatkossa lupamääräysten toteuttamiseen liittyvä rakentamisen aikainen valvonta aloitusilmoituksesta valmistumisilmoitukseen ja toiminnan aikana luvanmukaisuuden tarkistamiseksi tarvittavat valvontatoimet sekä eräiden vesilain mukaisten ilmoitusten käsittely. Lisäksi asetuksessa on maksullistettu uusina suoritteina eräiden vesilain 2 luvussa tarkoitettujen ilmoitusten käsittely (ilmoitus johdon sijoittamisesta toisen vesialueelle, ruoppausilmoitukset ja vedenottoilmoitukset). Niin

ikään ojitustoimituksen toimitusmiehen määrääminen on maksullistettu. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto perii vesilain 5 luvun 39 pykälässä säädetyllä tavalla maksun, jonka elinvoimakuksessa toimiva ojitusmies perii ojitustoimituksen suorittamisesta.

Vesilain (587/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaiseen lupaan liittyvien kalataloudellisten tarkkailu- ja toimenpidevelvoitteiden toteuttamissuunnitelmien hyväksymisestä elinvoimakuksessa peritään työaikaan perustuva maksu 83 euroa/tunti.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keski suurten yritysten kilpailuaseman kehittämiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.

1. JÄLKI-arviointi on valmistunut ja raportti julkaistu 30.12.2025. Linkki julkaisuun: [Jätelakimuutos 714/2021 : Jälkiarviointi tiettyjen säännösten aiheuttamista vaikutuksista](#)

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteeksi luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.

2. Hallituksen esitys 160/2025 vp jätelain, ympäristönsuojelulain, hallinto-oikeuslain ja tuomioistuinlain muuttamisesta on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä. Siinä ehdotetaan aineen tai esineen luokittelua koskevan päätösmenettelyn säätämistä jätelakiin. Esityksen mukaan luokittelua koskeva asia voitaisiin edelleen ratkaista myös osana ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa tai ilmoituspäätöstä.

Jussi Kauppila, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen

HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.

1. Lupaviranomainen myöntää poikkeuslupan luonnonsuojelulain (9/2023) lajeja koskevista rauhoitussäännöksistä laissa säädetyin edellytyksin. Poikkeuslupa voidaan myöntää ainoastaan lintudirektiivin 9 artiklan mukaisin perustein. Poikkeuslupia myönnetään lähinnä viljelmille tai kalavesille koituvan vakavan vahingon estämiseksi, lentoturvallisuuden sekä kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi sekä opetus- ja tutkimustarkoituksessa. Poikkeuslupan myöntämisen edellytyksenä on, ettei toimenpiteelle, johon lupaa haetaan, ole muuta tyydyttävää ratkaisua ja poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista. Merimetsoa koskevaa poikkeuslupamenettelyä on sujuvoitettu monin eri tavoin. Verkkosivujen (ymparisto.fi) sisältöä on kehitetty lisäämällä ohjeet poikkeuslupien hakemiseksi myös merimetsoa koskien. Merimetsoseurannasta on tehty erilliset verkkosivut. Lisäksi on jatkettu yhteistyötä merimetsotyöryhmien kautta ja ennakkoneuvotteluja lupanhakijoiden kanssa. Menetelmäohjeistusta merimetsojen aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi on päivitetty. Vuonna 2024 poikkeuslupien hakemiseen ja käsittelyyn on otettu käyttöön sähköinen lupajärjestelmä. Käsittelyaikoja on nopeutettu kaikkien poikkeuslupahakemusten osalta lisäämällä lupaviranomaisen resursseja. Ympäristöministeriö, yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa, vaikuttaa aktiivisesti EU-tasolla merimetsan siirtämiseksi metsästettävien lajien liitteeseen lintudirektiivissä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetsan aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistele erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

2. Ympäristöministeriö on rahoittanut 2-vuotista Merimetsan aiheuttamien suorien kalatalousvahinkojen määrän ja laadun arviointi Suomen merialueilla -hanketta, jonka toteuttajana on Luonnonvarakeskus, Turun yliopisto ja Novia AMK. Hanke selvitti merimetsoista aiheutuvien vahinkojen suuruutta pyydyksissä ja kalanviljelylaitoksilla. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2022 ja kesti vuoden 2023 loppuun asti. Tutkimustulosten mukaan verkot suojasivat kasvatusaltilta kaloja merimetsan saalistukselta varsin hyvin. Harmaahaikaran todettiin aiheuttavan huomattavasti suurempaa haittaa kalankasvatukselle

kuin merimetso. Tutkimustulokset antoivat viitteitä siitä, että oikein valituilla ja ylläpidetyillä suojaustoimenpiteillä vahinkoja pystytään merkittävästi ennaltaehkäisemään. Toisaalta suojaustoimenpiteistä samalla aiheutuu kustannuksia. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään arvioitaessa merimetson ja harmaahaikaran vaikutuksia kalastuselinkeinoon ja vesiviljelyyn sekä arvioitaessa tarvetta säätää vahinkojen korvaamisesta.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa

HE 182/2022 vp – EV 152/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lain toimeenpanoa, vaikutuksia asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin ja lain toimivuutta kokonaisuudessaan alusta asti huolellisesti arvioiden erityisesti hybridiosallistumisen toimivuutta sekä mahdollisuuksia kehittää uusia osallistumisen tapoja tietoteknisiä mahdollisuuksia hyödyntäen ja toimittaa tästä valiokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Lain toimeenpanosta ja soveltamisesta on kerätty käytäntöä ja kokemusta. Toimeenpanoa seurataan ja selvitetään vuoden 2026 aikana.

Anu Karjalainen, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Luonnonsuojelulain kokonaisuudistus

HE 76/2022 vp – EV 227/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii luonnontieteellisen keskusmuseon resurssien riittävydestä luonnonsuojelulaissa asetettujen tehtävien hoitamisen turvaamiseksi.

1. Luonnontieteellinen keskusmuseo (Luomus) on Helsingin yliopiston alainen laitos. Sen mukaisesti rahoitus museon tehtäviin tulee pääsääntöisesti opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Luonnonsuojelulain (9/2023) 10 pykälän mukaan Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii CITES-asetuksessa (neuvoston asetus (EY) N:o 338/97) tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena. Ympäristöministeriö rahoittaa tehtävän hoitamista ministeriön ja Luomuksen välisen sopimuksen mukaisesti. Luonnonsuojelulain 10 pykälän mukaisesti Luomus vastaa lisäksi osaltaan eliölajien suojeluun, seurantaan ja tiedonhallintaan

liittyvistä tehtävistä. Pitkäaikaiseen perinteeseen nojautuen Luomuksen vastuulla on eräitä lajiston, erityisesti linnuston, pitkäaikaisseurantoja, joiden toteuttamista ja ylläpitämistä ympäristöministeriö osaltaan rahoittaa. Joiltakin osin resurssien riittävydestä huolehtiminen edellyttää yhteistyötä eri tahojen kanssa, liittyen erityisesti Luomuksen ylläpitämään lajitietojärjestelmään, joka muodostaa osan lain 117 pykälässä tarkoitettua luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Esko Hyvärinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää toistaen kirjelmän EK 42/2022 vp mukaisen lausuman, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhen hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee välittömästi esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

2. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhen haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkihanhi metsästyslain piiriin. Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä. Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantaryhmän toimikausi alkoi 16. toukokuuta 2024 ja päättyi 31. elokuuta 2025. Työryhmän loppumietinnössä lajeja ei ehdotettu siirrettäväksi metsästyslakiin, johon ympäristöministeriö antoi eriävän mielipiteensä. Koska ko. lajien aiheuttamien ongelmien ratkaisu vaatii lajien siirtoa metsästettäväksi EU-tasolla, ympäristöministeriö, yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtioneuvoston kanslian kanssa, vaikuttaa aktiivisesti EU-tasolla valkoposkihanhen ja merimetson siirtämiseksi metsästettävien lajien liitteeseen lintudirektiivissä.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten osalta syyksiluettavuutta koskevien säännösten johdonmukaisuuden ja valmistelee tarvittavat korjausehdotukset.

4. Euroopan unionin tuomioistuin antoi 1.8.2025 ratkaisunsa liittyen lintujen pesinnän aikaisiin metsähakkuisiin ja lintudirektiivin lintuyksilöiden tahallista tappamista, pesien tuhoamista ja häirintää koskevien kieltojen tahallisuuden tulkintaan. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat yhdessä valmistelleet parhaillaan lausunnolla olevan hallituksen esitysluonnoksen, jolla selkeytettäisiin lintujen asianmukainen huomioonottaminen metsätaloustoiminnassa. Ympäristöministeriö toteaa, että Eduskunnan nostamaa kysymystä on tarpeen tarkastella mainitun ratkaisun valossa ja arvioida luonnonsuojelulain säännösten muutostarpeet laajemmin vuoden 2026 kuluessa.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan lainsäädäntömuutosta, jolla suojeltujen uhanalaisten vesiluontotyyppien soveltamisalaa laajennetaan kattamaan vesiluonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden edellyttämät luontotyytit arvioiden myös tarvetta poikkeamismahdollisuuksiin yksittäistapauksissa sekä mahdollisten rajauspäätösten tekemiseen korvausmekanismeineen ja siihen tarvittavien resurssien turvaamiseen.

5. Vesiluontotyyppien suojelun laajentamista koskevaa lainsäädäntöhanketta (eduskunnan lausumaa nro 5, EV 227/2022 vp) ei ole sisällytetty hallitusohjelmaan. Oikeusministeriössä ei myöskään ole tällä hetkellä osoitettavissa resursseja tätä hanketta koskevaan lainvalmisteluun.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Laki ympäristövahinkorahastosta

HE 183/2022 vp – EV 199/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö lain toimivuusseurannassaan arvioi erityisesti sitä, toteutuuko maksukertymä ja maksurasituksen kohdistuminen eri toimialoihin ja erikokoisiin yrityksiin käytännössä siten kuin hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa on esitetty, raportoi seurannan ja arvioinnin tuloksista valio-kunnalle ja ehdottaa tarvittaessa muutosta maksujärjestelmään vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Ympäristövahinkorahaston toiminta alkoi 1.1.2025. Rahaston korvausten maksamiseen tarkoitettut varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta kertaluonteisina tai vuosittaisina ympäristövahinkomaksuina. Ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa (1262/2022) tarkoitettuna maksunkantoviranomaisena toimii Lupa- ja valvontavirasto.

Ympäristöministeriö huolehtii lain toimeenpanon seurannasta lausuman mukaisesti. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi esitetään arvio rahaston pääoman kertymisestä ja maksurasituksen kohdistumisesta toimialoittain (HE 183/2022 vp, luku 4.2.2). Kertaluonteisten maksujen kantaminen aloitettiin vuonna 2025. Vuosittaisten maksujen kantaminen on alkanut hallituksen esityksessä esitetystä poiketen vasta vuonna 2026 maksunkannon kohdistuessa edellisenä vuonna harjoitettuun toimintaan.

Lain toimeenpanotyössä on kehitetty maksunkantojärjestelmää koskevia raportointiominaisuuksia. Raportointiominaisuuksilla tuotetaan tietoa mm. maksunkantojärjestelmän toiminnasta, maksujen kohdentumisesta ja maksujen suuruudesta järjestelmää koskevan seurannan ja toimivuusarvioinnin tueksi.

Mari-Linda Harju-Oksanen, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sen, että hyvän öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta huolehditaan.

2. Hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa riittävän öljyntorjuntavalmiuden ja ympäristövahinkojen torjuntakyvyn, jotta kansallisiin sitoumuksiin sekä toimintaympäristön muutoksien aiheuttamiin tarpeisiin ja suorituskykyvaatimuksiin pystytään vastaamaan. Hallitusohjelman ja ympäristövahinkojen torjunnan strategian vuodelle 2035 (Valtioneuvoston periaatepäätös, Valtioneuvoston yleisistunto 16.2.2023, VN 13/2023) tavoitteet liittyvät pelastustoiminnan kehittämiseen, vahvistamiseen sekä varautumiseen. Vakavan ympäristövahingon riski on lisääntynyt Suomenlahdella ja uusiutuvien sekä pitkälle jalostettujen perinteisten polttonesteiden kerääminen ei onnistu nykyisellä kalustolla.

Hallitus esitti vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden vahvistamiseen yhteensä 5 milj. euroa lisäystä (HE 58/2025), jonka eduskunta hyväksyi (EK 26/2025 vp). Tästä 2,5 miljoonaa euroa osoitettiin öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta -momentille 26.01.25 (siirtomääräraha 3 v) erillisinvestointeihin öljyntorjuntavalmiuden nostamiseksi sekä pohjoisen Itämeren ja erityisesti Suomen merialueiden ympäristövahinkojen torjunnan ja häiriöiden siedon kehittämiseksi. Lisäksi momentille 26.01.51 esitettiin 2,5 miljoonaa euroa lisäystä öljyntorjuntavalmiuden tehostamiseksi valtionavustuksena pelastuslaitosten kalustoinvestointeihin. Lisäyksellä katetaan osittain

öljyntorjunnan kalustoon kohdistuvaa pelastustoimen investointivelkaa. Lisämäärärahalla varmistetaan, että pelastustoimella on kalustollinen kyvykkyys sekä pitkälle jalostettujen mineraaliöljypohjaisten että uusiutuvien polttonesteiden keräystoimintaan öljyntorjuntatilanteissa.

Samuli Murtonen, yksikön päällikkö, sisäministeriö

Korkotukimallin kehittämistarpeet

HE 248/2022 vp – EV 283/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa korkotukimallin kehittämistä kannustavammasi.

Asuntorakentamisen pitkän korkotukimallin lainsäädännön ajantasaisuutta ja mallin toimivuutta seurataan ympäristöministeriössä, jotta voidaan varmistaa valtion tukeman asuntotuotannon edellytyksien pysyvän riittävällä tasolla myös tulevaisuudessa. Opiskelija-asuntojen rakentamiseen, hankintaan ja perusparantamiseen hyväksyttävän korkotukilainan enimmäismäärää päätettiin korottaa. Tavoitteena on turvata opiskelija-asuntoja koskevien hankkeiden toteutuminen. Ympäristöministeriö seuraa korkotukimalliin säännösten vaikutuksia ja jatkaa korkotukimallin kehittämistä.

Mikko Friipyöli, Johtava asiantuntija, ympäristöministeriö

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä

HE 140/2022 vp – EV 310/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi turvallisuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaamista koskevassa työssä myös rakennustiedon saatavuuteen ja kasautumiseen liittyviä riskejä sekä tiedon salassapitotarpeita.
2. Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän (VN/34688/2024), joka arvioi kriittisen infrastruktuurin tietojen avointa jakamista huomioiden kansallinen turvallisuus. Työtä edistetään työryhmän tehtävänannon puitteissa.
3. Eduskunta edellyttää, että julkisuuslain ja henkilötietolain yhteydessä tarkastellaan kriittisesti rakennuslupatietojen saatavuutta muuhun kuin viranomaiskäyttöön.

3. Oikeusministeriöllä on käynnissä julkisuuslain uudistustyö. Vuonna 2025 on aloitettu arvioimaan julkisuuslain salassapitoperusteiden muutostarpeita järjestämällä lausuntokierros.

Juhana Rautiainen, ohjelmapäällikkö, ympäristöministeriö

Rakentamislaki ja sen vaikutukset

HE 139/2022 vp – EV 333/2022 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ehdotetun sääntelyn vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen sekä lupaprosessien kestoon ja sujuvuuteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

2. Rakentamislaki ja sen muutos tulivat voimaan 1.1.2025. Muutokset palauttavat valitusoikeuden aiempaa maankäyttö- ja rakennuslakia vastaavaksi, mikä sujuvoittaa lupaprosessia. Lisäksi lakiin lisättiin määräajat rakentamislupahakemuksen käsittelylle (ns. käsittelyaikatakuu, rakentamislaki 68 a pykälä): rakentamislupa on käsiteltävä kolmessa kuukaudessa, ja poikkeuksellisen tai erityisen vaativat hankkeet sekä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemukset kuudessa kuukaudessa. Kyseisen säännöksen osalta oli käytössä siirtymäaika ja säännöstä sovelletaan 1.1.2026 alkaen. Sääntelyn vaikutuksista perusoikeuksien toteutumiseen ja lupaprosesseihin ei ole vielä tietoa.

Rakentamislain korjaussarja täsmensi myös, ettei lupakäsittelyssä saa vaatia rakennussuunnitelmia tai -piirustuksia yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Selvitysten on perustuttava rakennussuunnitelmiin ja pääpiirustuksiin, ja erityissuunnitelmia toimitetaan vain perustellusta syystä. Ennen loppukatselmusta hakijan on kuitenkin toimitettava toteutusta vastaavat täydet suunnitelmat. Muutokset edellyttävät tiiviimpää vuoropuhelua suunnittelijoiden ja viranomaisten välillä ja tukevat siten rakentamisen laatua ja prosessin sujuvuutta.

Ympäristöministeriön asetus rakentamisen suunnitelmamallien ja viranomaiskatselmusten sisällöstä tuli voimaan 1.1.2026. Asetuksessa säädetään rakentamislupahakemukseen liitettävien suunnitelmamallien tietosisällöstä sekä niiden sijaan toimitettavien kone-luettavien tietojen sisällöstä. Asetus sisältää lisäksi säännökset viranomaiskatselmusten tiedoista, jotka tulee toimittaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmä Ryhtiin. Asetuksen tavoitteena on varmistaa, että rakentamislupien liitteinä toimitettavat suunnitelmamallit ovat yhteen toimivia ja koneluettavia. Valtakunnallisesti yhtenäiset rakennusten tietomallit mahdollistavat, että tieto on sujuvasti ja turvallisesti saatavilla, kun sitä tarvitaan.

Mikko Koskela, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Ilmastovuosikertomus 2023

K 17/2023 vp – EK 3/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopoliitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistelee ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset huomioon ottaen.

Valtioneuvosto päätti 11.4.2024 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman ja energia- ja ilmastostrategian laatiminen aloitettiin vuoden 2023 loppupuolella. Lisätoimia valmisteltiin sekä keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman että energia- ja ilmastostrategian laatimisen yhteydessä. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja energia- ja ilmastostrategia annettiin selontekoina eduskunnalle 4.12.2025.

Hanne Siikavirta, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2024

K 16/2024 vp – EK 8/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa ilmastovuosikertomuksen 2023 johdosta hyväksytyt kannanotot (EK 3/2024 vp) mukaiset toimenpiteet.

Valtioneuvosto päätti 3.4.2025 toteuttaa eduskunnan kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuvat toimenpiteet. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja energia- ja ilmastostrategia annettiin selontekoina eduskunnalle 4.12.2025.

Hanne Siikavirta, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

Lakialoite laiksi rakentamislain 17 pykälän muuttamisesta sekä rakentamislain 180 pykälän muuttamisesta

HE 101/2024 vp – EV 190/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee viipymättä kaukolämmön paikallisten kasvihuonekaasupäästöjen skenaariolaskentamenetelmien käyttöönottoa yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa.

Ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Suomen ympäristökeskus ja Energia-teollisuus ry ovat käyneet ympäristöministeriön johdolla keskusteluja ponnen edellyttämistä toimista. Keskeiset tarkasteltavat kysymykset liittyvät verkkokohtaisten päästöjen laskentamenetelmään ja päästöskenaarioihin osana rakennuksen vähähiilisyyden arviointia. Tavoitteena oli mahdollistaa kaukolämmön verkkokohtaisten päästökertoimien käyttö vähähiilisyyden arvioinnissa.

Lähtökohtana oli, että ympäristöministeriön asetuksen rakennuksen ilmastaselvityksestä ja rakennustuoteluettelosta (1027/2024) mukaisesti rakennuksen hiilijalanjäljen laskennassa käytönaikaisten päästöjen laskennassa energian päästökertoimina tulee käyttää kansallisen päästötietokannan tietoja. Asetuksen perustelumuiustiossa sanotaan, että kertoimena voidaan käyttää joko Suomen kansallista keskiarvoa kaukolämmön tai kaukokylmän päästöistä ja päästöskenaarioista tai vastaavaa verkkokohtaista arvoa, jos se sisältyy kansalliseen päästötietokantaan. Tällä hetkellä kansallisessa päästötietokannassa on vain kansalliset keskiarvot energiantuotannon päästöille sekä energian vähähiilistymisskenaariot.

Yhdessä käytyjen keskustelujen tuloksena päädyttiin siihen, että kansalliseen päästötietokantaan lisätään kaukolämmön verkkokohtaiset elinkaariset päästöarvot. Päästölaskenta tulee perustumaan Tilastokeskuksen tietoihin käytetystä energian hankinnasta. Laskennasta saadaan lähtöpisteet, jotka yhdistetään kansalliseen päästöskenaarioon. Laskennassa ei voisi hyödyntää paikallisten energiayhtiöiden tulevaisuuden skenaarioita kaukolämmön vähähiilistymisestä, sillä niiden laatimiselle ja ylläpitämiselle ei löytynyt yhteisiä sääntöjä eikä toimintamalleja siitä, miten toimitaan, mikäli ennusteet eivät toteutuisi.

Maria Tiainen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2025

K 16/2025 vp – EK 36/2025 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistelee ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset huomioon ottaen

Valtioneuvosto päätti 13.11.2025 toteuttaa eduskunnan kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuvat toimenpiteet. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman ja energia- ja ilmastostrategia annettiin selontekoina eduskunnalle 4.12. 2025.

Hanne Siikavirta, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain, ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä annetun lain 3 ja 5 pykälän sekä luonnonsuojelulain 35 pykälän muuttaminen

HE 42/2025 vp – EV 83/2025 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko hallituksen esityksen sääntely direktiivin 16 artiklan 1 kohdan mukainen ja valmistelee tarvittaessa muutosesityksen ympäristöarviointien kuulumisesta määräaikaisten laskennan piiriin.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden nimeämistä koskevaa soveltamiskäytäntöä ja arvioi tarvittaessa sääntelyn tarkistamistarvetta.

1.–2. Eduskunnan lausumassa mainittu direktiivin tulkinta on jatkoselvityksessä. Sama asia on noussut esiin Euroopan komission uudemmissakin säännösehdotuksissa, joissa tulkinta on jäänyt samoin epäselväksi.

Hallitus seuraa uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden nimeämistä koskevaa soveltamiskäytäntöä, kun käytäntöä alkaa kertymään.

Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-287-853-3
ISBN painettu: 978-952-383-108-7
ISSN pdf: 2490-0966
ISSN painettu: 2490-0613